

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
HAROKOPIO UNIVERSITY

ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Μητροπολιτικά Πάρκα:

Οι προϋποθέσεις ανάδειξής τους σε εργαλεία Αστικής Βιώσιμης Ανάπτυξης

Μελέτη περίπτωσης: Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»

Διπλωματική Εργασία

Κάβουρας Κωνσταντίνος

Αθήνα, 2019

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
HAROKOPIO UNIVERSITY

ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Σαπουντζάκη Καλλιόπη (Επιβλέπουσα)

**Καθηγήτρια, Κοσμήτορας της Σχολής Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας &
Εφαρμοσμένων Οικονομικών, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

Δελλαδέτσιμας Παύλος – Μαρίνος

Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μπάλιας Γεώργιος

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Ο Κάβουρας Κωνσταντίνος

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1) Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- 2) Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Αφιερώνεται στους ανθρώπους
της δημοτικής κίνησης Ιλίου,
«Αλληλέγγυα Πόλη».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών μου για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην «Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου», στην κατεύθυνση της Διαχείρισης Φυσικών και Ανθρωπογενών Κινδύνων και Καταστροφών, που απονέμει το Τμήμα Γεωγραφίας της Σχολής Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας & Εφαρμοσμένων Οικονομικών του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου.

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την επιβλέπουσα καθηγήτρια, κα. Σαπουντζάκη Καλλιόπη, αφενός για την δυνατότητα που μου έδωσε να ασχοληθώ με το ζήτημα της Αστικής Βιώσιμης Ανάπτυξης και τον ρόλο των μητροπολιτικών πάρκων σε αυτή και αφετέρου για τη καθοδήγησή της. Θα ήθελα ακόμα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή κ. Δελλαδέτσιμα Παύλο - Μαρίνο και τον αναπληρωτή καθηγητή κ. Μπάλια Γεώργιο, μέλη της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής, για την συμβολή τους.

Ένα εξίσου μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους ανθρώπους του Φορέα Διαχείρισης του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου παρείχαν καθ'όλη τη διάρκεια συγγραφής της παρούσης.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην Αργυρώ για την αμέριστη κατανόηση, υπομονή και αγάπη της όλα αυτά τα χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	15
Abstract.....	16
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	17
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	19
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	20
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	21
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	22
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	25
ΜΕΡΟΣ Α΄:	27
Θεωρητικό πλαίσιο	27
Κεφάλαιο 1: Αστικό πράσινο.....	29
1.1. Η σύγχρονη προβληματική για το αστικό πράσινο	29
1.2. Ο ρόλος των ελεύθερων χώρων και του αστικού πράσινου.....	30
1.3. Τα οφέλη των αστικών χώρων πρασίνου και των αστικών πάρκων	37
1.4. Μητροπολιτικά πάρκα: η διεθνής εμπειρία	40
1.4.1. <i>Central Park, Νέα Υόρκη</i>	40
1.4.2. <i>Tiergarten, Βερολίνο</i>	43
1.4.3. <i>Gorky Park, Μόσχα</i>	45
1.5. Το αστικό πράσινο στην Ελλάδα	47
1.6. Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας	48
1.7. Μητροπολιτικά πάρκα Αττικής.....	54
Κεφάλαιο 2: Βιώσιμη ανάπτυξη.....	58
2.1. Από την περιβαλλοντική προβληματική στην βιώσιμη ανάπτυξη	58
2.2. Βιώσιμη, διατηρήσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη;	61
2.3. Οι τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης: οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον	61
2.4. Αστική βιώσιμη ανάπτυξη.....	62

Κεφάλαιο 3: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	65
3.1. Ο ρόλος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην βιώσιμη ανάπτυξη	65
3.2. Περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	68
3.3. Ο ρόλος των πάρκων στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	71
ΜΕΡΟΣ Β΄:	73
Ένα μητροπολιτικό πάρκο που διέπεται από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης	73
Κεφάλαιο 4: Το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»	75
4.1. Εισαγωγή	75
4.2. Ιστορία του πάρκου	75
4.3. Η δημιουργία ενός πάρκου στην Αττική που διέπεται από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης	79
4.4. Η γεωγραφία του πάρκου	82
4.5. Νομοθετικό πλαίσιο.....	83
4.6. Η διοίκηση και η διαχείριση του πάρκου	85
4.6.1. Ισχύον θεσμικό πλαίσιο	85
4.6.2. Χρηματοδότηση	88
4.6.3. Φορέας Διαχείρισης	90
4.7. Πρόσβαση στο πάρκο	92
4.8. Το οικοσύστημα του πάρκου	94
4.8.1. Η χλωρίδα του πάρκου.....	94
4.8.2. Η πανίδα του πάρκου.....	95
4.8.3. Το υδάτινο στοιχείο στο πάρκο	95
4.9. Χωρικές ενότητες	102
4.10. Δραστηριότητες στο πάρκο	106
4.10.1. Αναψυχή	106
4.10.2. Περιβαλλοντική εκπαίδευση	107
4.10.3. Αστική γεωργία	113
4.10.4. Πολιτισμός	114
4.10.5. Αθλητισμός	116
4.10.6. Θρησκευτικά μνημεία	119

4.10.7. Εθελοντισμός – Φορείς – Μη κυβερνητικές οργανώσεις	122
4.11. Συμβολή στην οικονομία – Τοπική ανάπτυξη.....	126
4.12. Συμβολή στην μείωση απωλειών από φυσικές καταστροφές.....	126
ΜΕΡΟΣ Γ΄:.....	129
Συμπεράσματα.....	129
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα	131
5.1. Το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» στην σημερινή εποχή – Προκλήσεις και προοπτικές	131
5.2. Οι προϋποθέσεις ανάδειξης των Μητροπολιτικών Πάρκων σε εργαλεία Αστικής Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	134
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	139
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	151

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναζητηθούν οι προϋποθέσεις για την ανάδειξη των μητροπολιτικών πάρκων ως εργαλεία αστικής βιώσιμης ανάπτυξης. Για το σκοπό αυτό, περιγράφεται το θεωρητικό πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, ο ρόλος των αστικών χώρων πρασίνου και η μεγάλη σημασία τους για τις σύγχρονες κοινωνίες. Περιγράφονται οι έννοιες των θεματικών και μητροπολιτικών πάρκων κι εξετάζεται ο ρόλος τους μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα από την διεθνή εμπειρία και η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα μέσα από την ανάγνωση της εξέλιξης του θεσμικού πλαισίου που τα διέπει. Στη συνέχεια εξετάζεται ο ρόλος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ως αναγκαίο στοιχείο για τη εμπέδωση των αρχών και των αξιών της βιώσιμης ανάπτυξης. Στην συνέχεια, εξετάζεται η περίπτωση του Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης». Μελετάται η ιστορία του πάρκου, οι σκοποί και οι στόχοι για τους οποίους δημιουργήθηκε, η γεωγραφική του θέση, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του, το καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης, οι οικονομικοί πόροι, η πρόσβαση σε αυτό, το οικοσύστημα και οι χωρικές ενότητές του, οι δραστηριότητες που περιλαμβάνει, ο ρόλος που διαδραματίζει στην τοπική ανάπτυξη και η συμβολή του στην μείωση των απωλειών από τις φυσικές καταστροφές. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ένα πολυλειτουργικό μητροπολιτικό πάρκο που φιλοξενεί πληθώρα δραστηριοτήτων αναψυχής, εκπαίδευσης, αθλητισμού και πολιτισμού, μπορεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις να λειτουργεί με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και ο τρόπος οργάνωσής του και οι δράσεις του να μεταλαμπαδεύουν τις αρχές αυτές με τη σειρά τους στους πολίτες και άλλους φορείς. Η κυριότερη προϋπόθεση είναι να μπορέσει να αναπτύξει το συνδυασμό εκείνων των λειτουργιών που εξασφαλίζουν ταυτόχρονα περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα. Αυτό προϋποθέτει μια νέα καινοτομική προσέγγιση που συνδυάζει την εξασφάλιση υψηλής αισθητικής και απόλαυση του φυσικού στοιχείου, με νέες αντιλήψεις που αφορούν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, την καλλιέργεια των νέων, την συμμετοχή και συνεργασία πολιτών και φορέων, την μάθηση, την έρευνα, τον πειραματισμό.

Λέξεις κλειδιά: [Αστική Βιώσιμη Ανάπτυξη, Αστικοί Χώροι Πρασίνου, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Μητροπολιτικά Πάρκα, Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης]

Abstract

The aim of this thesis is to study the conditions for the emergence of metropolitan parks as tools for sustainable urban development. To this end, we outline the theoretical framework of sustainable development, the role of urban green spaces and their high importance for modern societies. We also study the concepts of theme and metropolitan parks and highlight their role through concrete examples focusing on the evolvement of their institutional framework both internationally and in Greece. Then, we examine the role of environmental education as a necessary element for reinforcing the principles and values of sustainable development. Afterwards, we study the case of Antonis Tritsis Metropolitan Park of Environmental, Educational Activities and Development of Social Economy. We examine its history, aims and objectives for which it was created, its geographical location, its institutional framework, its management and financial resources, the access to it, its ecosystem and distinct spatial units, its activities, its role in local development and its contribution to reducing the effect of natural disasters. This thesis concludes that a multifunctional metropolitan park (theme park or not) which hosts a variety of leisure, education, sport and cultural activities, can, under certain circumstances, operate within the principles of sustainable development and can in turn work as an example for these principles, both for individual citizens and other organisations. The main prerequisite is for the park to be able to develop an ensemble of functions that ensure environmental, social and economic viability at the same time. This requires an innovative approach that serves high aesthetic quality and enjoyment of the natural element combined with new perceptions of environmental awareness, positive youth development, citizen participation and collaboration, learning, research and experimentation.

Key words: [Urban Sustainable Development, Urban Green Spaces, Environmental Education, Metropolitan Parks, Antonis Tritsis Metropolitan Park]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Άποψη του Central Park της Νέας Υόρκης (Πηγή: Mental Floss)	41
Εικόνα 2: Άποψη του Tiergarten στο Βερολίνο (Πηγή: Nuernber Gluftbild).....	44
Εικόνα 3: Άποψη του Gorky Park στη Μόσχα (Πηγή: Shutterstock)	46
Εικόνα 4: Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης του ΟΗΕ «Για το Ανθρώπινο Περιβάλλον», 5 Ιουνίου 1972 (Πηγή: United Nations)	59
Εικόνα 5: Η έκδοση των Ηνωμένων Εθνών, "Το κοινό μας μέλλον" από το Oxford University Press	59
Εικόνα 6: Σύνοδος του ΟΗΕ για τους «Ανθρώπινους Οικισμούς» (1996) «UN Habitat II» (Πηγή: Smug Mug)	60
Εικόνα 7: Μπροσούρα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος SPECTRA, 2000 (Πηγή: ESPACE Project)	64
Εικόνα 8: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κλειτορίας Αχαΐας (Πηγή: ΚΠΕ Κλειτορίας Αχαΐας)	69
Εικόνα 9: Άποψη του Πύργου της Βασιλίσσης (Πηγή: Πύργος Βασιλίσσης)	77
Εικόνα 10: Άποψη του Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης"	80
Εικόνα 11: Άποψη του Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης – Διακρίνεται η 5η τεχνητή λίμνη (Ασωπιάδα) (Πηγή: Trip2athens)	97
Εικόνα 12: Υδροφόρες του Ελληνικού Στρατού μεταφέρουν νερό στην 5η λίμνη (Ασωπιάδα), Αύγουστος 2016.....	99
Εικόνα 13: Άποψη της Οθωνικής Αυλής στο Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης, 2019).....	104
Εικόνα 14: Το "νότιο φράγμα": Τα αμαξοστάσια βαρέων οχημάτων των Δήμων Ιλίου και Αγίων Αναργύρων - Καματερού που είναι παρανόμως χωροθετημένα εντός του Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: Μπελαβίλας, 2017)	106
Εικόνα 15: Σιδηροδρομικές γραμμές για ψυχαγωγικό τρένο στο Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης".	107
Εικόνα 16: Από εκπαιδευτική εκδρομή και επίσκεψη στην Κιβωτό των Σπόρων (Πηγή: Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2018).	109
Εικόνα 17: Προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας 2009-2010 (Πηγή: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, 2009).	110

Εικόνα 18: Η αφίσσα του Θερινού Σχολείου που διοργάνωσε το ΚΕΑΝ στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2018.	112
Εικόνα 19: Από το πιλοτικό πρόγραμμα αγροτικής εκπαίδευσης προσφύγων ηλικίας 15-18 ετών στην Αττική που πραγματοποιήθηκε στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, 2018)	112
Εικόνα 20: Αφίσσα του "Αγρού" για την διοργάνωση συλλογικής κουζίνας αλληλεγγύης (Πηγή: Αγρός, 2014).....	114
Εικόνα 21: Το ανοιχτό θέατρο του Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Αλληλέγγυα Πόλη, 2018)	115
Εικόνα 22: Αφίσες από πολιτιστικά φεστιβάλ που έχουν πραγματοποιηθεί στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης"	116
Εικόνα 23: Διαδρομές για περίπατο και τρέξιμο εντός του Μητροπολιτικού Πάρκου Α.Τρίτσης (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2019)	118
Εικόνα 24: Υπαίθρια όργανα γυμναστικής (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2019)	118
Εικόνα 25: Ο Ναός του Αποστόλου ή Αγίου Παύλου στο Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ)	120
Εικόνα 26: Το εσωτερικό του Ναού του Αγίου Παύλου στο Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ)	121
Εικόνα 27: Αφίσσα-κάλεσμα για εθελοντισμό στο Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: Σελίδα Facebook Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης", 2019)	123

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Κατηγοριοποίηση ελεύθερων χώρων με βάση συγκεκριμένα κριτήρια διάκρισης (Πηγή: Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009 Επεξεργασία: Κάβουρας, 2019)	32
Πίνακας 2: Ταξινόμηση χώρων αστικού πρασίνου με αποκλειστικό κριτήριο την κύρια χρήση (Πηγή: Dunnett, Swanwick, & Woolley, 2002 Επεξεργασία: Κάβουρας 2019)	35
Πίνακας 3: Ταξινόμηση των χώρων αστικού πράσινου του Λονδίνου με βάση την απόστασή τους από τις οικιστικές περιοχές και το μέγεθός τους. (Πηγή: CABE Space, 2009 Επεξεργασία: Κάβουρας, 2019)	36

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Οι άξονες της ανάπτυξης (Πηγή: Κορρές & Κοκκίνου, 2014)	62
--	----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Χάρτες ζωνών α) Εδαφοκάλυψης πάρκων στην Αττική σε ποσοστά (%) και (β) Αναλογίας πάρκων (m ² /κάτοικο). Πηγή: (Καλούδης, Καμπερίδης, Πολυτσέρης, Γαλανοπούλου, & Λορέντζος, 2017)	48
Χάρτης 2: Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (Ρ.Σ.Α.) 1985	49
Χάρτης 3: Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021	53
Χάρτης 4: Χάρτης του 1883 από τον J.A. Kaupert με τις αναφορές "Επάνω" και "Κάτω Λιόσια", καθώς και "Πύργος" που προφανώς υπονοεί τον "Πύργο Βασιλίσσης" (Πηγή: Heidelberger historische Bestände).....	78
Χάρτης 5: Χάρτης παραχωρητηρίου ΚΕΔ, 2003	81
Χάρτης 6: Χάρτης του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» (Πηγή: Openstreetmap) ..	82
Χάρτης 7: Προσβάσεις στο Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης», 2019)	93
Χάρτης 8: Υπάρχουσα κατάσταση δικτύου νερού των 6 τεχνητών λιμνών και του καναλιού του Πάρκου (Πηγή: Βασιλοπούλου, 2017).....	96
Χάρτης 9: Χάρτης που αποτυπώνει τη θέση του Ρέματος Εσχατιάς πλησίον του Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης" και την περιοχή όπου προβλεπόταν η δημιουργία χώρου πρασίνου άνωθεν του κλειστού πλέον ρέματος (Πηγή: Εφημερίνα Ελευθεροτυπία).....	98

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

E.U.N.I.C.	European Union National Institutes for Culture
U.N.	United Nations
U.N.E.C.E.	United Nations Economic Commission for Europe
W.C.E.D.	World Commission on Environment and Development
Α.με.Α.	Άτομα με Αναπηρίες
Α.Σ.Δ.Α.	Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας
Γ.Π.Σ.	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Ε.Α.Χ.Α. Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων και Αναπλάσεις
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Σ.Π.Α.	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
Ε.ΥΔ.Α.Π.	Εταιρεία Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας
Ζ.Ο.Ε.	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
Ι.Χ.	Ιδιωτικής Χρήσης
Κ.Ε.Α.Ν.	Κύτταρο Εναλλακτικών Αναζητήσεων Νέων
Κ.Ε.Δ.	Κτηματική Εταιρία Δημοσίου
Κ.Ε.Μ.Ε.	Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης
Κ.Ν.Ε.	Κομμουνιστική Νεολαία Ελλάδος
Κ.Π.Ε.	Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Ρ.Σ.Α.	Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.	Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.	Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Π.Ε.Κ.	Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα

Π.Ι.Κ.Π.Α.	Πατριωτικόν Ίδρυμα Κοινωνικής Αποκαταστάσεως & Αντιλήψεως
Π.Ο.Υ.	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
Σ.Ε.Ε.Α.	Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη
Σ.Ε.Π.	Σώμα Ελλήνων Προσκόπων
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
Υ.Χ.Ο.Π.	Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος
ΥΠ.Ε.Π.Θ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠ.Π.Ε.Θ.	Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η θέση, ο ρόλος και η σημασία του πρασίνου και της φύσης μέσα στην πόλη αποτέλεσαν πεδίο προβληματισμού και κοινωνικής διεκδίκησης σε όλες τις περιόδους από τις αρχές του 20ου αιώνα, με τις κηπουπόλεις του Ebenezer Howard μέχρι τις μέρες μας με τα σύγχρονα πολυλειτουργικά Μητροπολιτικά Πάρκα.

Τα σύγχρονα πάρκα των μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων, απέκτησαν σταδιακά ένα προφίλ που ουσιαστικά επηρεάστηκε από τη μια πλευρά από το πρόταγμα της Βιώσιμης Ανάπτυξης και από την άλλη από τον στόχο ανταγωνιστικότητας των πόλεων που κατακυριεύσε τον σύγχρονο πολεοδομικό σχεδιασμό στα πλαίσια του λεγόμενου city-marketing. Έτσι, δόθηκε έμφαση και προτεραιότητα στα σύγχρονα μητροπολιτικά, θεματικά και μη, πάρκα που φιλοξενούν πληθώρα λειτουργιών και απευθύνονται σ' ένα κοινό πέρα από τα όρια της μητρόπολης.

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης γίνεται μία προσπάθεια διερεύνησης των προϋποθέσεων για να αναδειχθούν τα Μητροπολιτικά Πάρκα σε εργαλεία Αστικής Βιώσιμης Ανάπτυξης, τους τρόπους με τους οποίους συμβάλλουν στην περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα στον αστικό χώρο ανάλογα με τις χρήσεις που φιλοξενούν ή θα φιλοξενήσουν, τις διαδικασίες κατασκευής, συντήρησης και λειτουργίας που θα υιοθετηθούν, την ελεύθερη ή όχι προσβασιμότητα από το κοινό και άλλους παράγοντες.

Για τις ανάγκες της μελέτης εξετάζουμε το Μητροπολιτικό Πάρκο Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης» που βρίσκεται στη θέση με τοπωνύμιο Πύργος Βασιλίσσης, στη δυτική Αθήνα, εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Ιλίου. Πρόκειται για το μεγαλύτερο Μητροπολιτικό Πάρκο της Αττικής, συνολικής έκτασης περίπου 913 στρεμμάτων και σύμφωνα με το θεσμικό του πλαίσιο διέπεται από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Η κατασκευή του ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '90 και η πλήρης λειτουργία του το 2002.

Η εργασία δομείται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος παρατίθενται τα θεωρητικά στοιχεία και το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης, το δεύτερο επικεντρώνεται στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης», ενώ στο τρίτο καταγράφονται τα συμπεράσματα της μελέτης.

Πιο συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο 1 του Μέρους Α', τίθεται η σύγχρονη προβληματική για το αστικό πράσινο, ο ρόλος και τα οφέλη του αστικού πράσινου και των αστικών πάρκων, η κατάταξή τους ως προς την τυπολογία τους και αναλύεται ο πολυδιάστατος ρόλος τους:

περιβαλλοντικός, κοινωνικός οικονομικός. Μελετάμε την διεθνή εμπειρία και στην συνέχεια περιγράφουμε την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και παραθέτουμε στοιχεία για τα Αστικά Μητροπολιτικά Πάρκα της Αττικής όπως αυτά καθορίζονται από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής.

Το Κεφάλαιο 2 του Μέρους Α', πραγματεύεται το θεωρητικό υπόβαθρο της βιώσιμης ανάπτυξης (sustainable development) όπως αυτό δομήθηκε, σε συνέχεια της περιβαλλοντικής προβληματικής, τόσο σε επίπεδο θεωρίας, όσο και πολιτικής. Στην συνέχεια αναφέρονται οι τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης: οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική, ενώ επισημαίνονται και σημεία κριτικής στην βιώσιμη ανάπτυξη. Η εργασία επικεντρώνεται στην Αστική Βιώσιμη Ανάπτυξη που στηρίζεται σε μια σειρά από αρχές γενικού, περιβαλλοντικού, κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα SPECTRA που βασίστηκε στην χάρτα του Aalborg.

Στο Κεφάλαιο 3 του Μέρους Α', περιγράφεται ο ρόλος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης καθώς η τελευταία παίζει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης και τη συμβολή της αναγνώρισε η έκθεση Brundtland ήδη από το 1987. Γίνεται μια σύντομη αναδρομή της ιστορίας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ενώ ερευνάται ο ρόλος των αστικών πάρκων σε αυτή.

Το Κεφάλαιο 4 του Μέρους Β', επικεντρώνεται στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης». Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται αναλυτικά η ιστορία του πάρκου, οι σκοποί και οι στόχοι για τους οποίους δημιουργήθηκε, η γεωγραφική του θέση, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του, το καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης, η χρηματοδότησή του, η πρόσβαση σε αυτό, το οικοσύστημα και οι χωρικές ενότητές του, οι δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στους χώρους του, ο ρόλος που διαδραματίζει στην τοπική ανάπτυξη και η συμβολή του στην μείωση των απωλειών από τις φυσικές καταστροφές.

Στο Κεφάλαιο 5 του Μέρους Γ', καταγράφονται τα συμπεράσματα της εργασίας. Στο πρώτο υποκεφάλαιο, αναφέρονται οι σημερινές προκλήσεις και προοπτικές του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης», ενώ στο δεύτερο περιγράφονται οι προϋποθέσεις ανάδειξης των μητροπολιτικών πάρκων ως εργαλεία Αστικής Βιώσιμης Ανάπτυξης, όπως αυτές προέκυψαν από τη μελέτη περίπτωσης.

Ακολουθεί η Βιβλιογραφία και το Παράρτημα.

ΜΕΡΟΣ Α΄:

Θεωρητικό πλαίσιο

Κεφάλαιο 1: Αστικό πράσινο

1.1. Η σύγχρονη προβληματική για το αστικό πράσινο

Ο ρυθμός συγκέντρωσης του παγκόσμιου πληθυσμού στις αστικές περιοχές ήταν ιδιαίτερα αυξημένος κατά τον περασμένο αιώνα. Η διαδικασία μαζικής αστικοποίησης που ξεκίνησε στη βιομηχανική επανάσταση τον 19^ο αιώνα είχε ως αποτέλεσμα την παρακμή του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών όπου οικοδομήθηκαν οι πόλεις. Συγκεκριμένα, το 2019 ο πληθυσμός στον πλανήτη υπολογίζεται περίπου στα 7,7 δισεκατομμύρια και ο αριθμός αυτός αναμένεται να φτάσει στα 9,7 δισεκατομμύρια το 2050 (United Nations, 2019). Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ο αστικός πληθυσμός παγκοσμίως έφτασε στα 4,2 δισεκατομμύρια το 2018, δηλαδή το 55% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε αστικές περιοχές, ποσοστό που αναμένεται να αγγίξει το 68% το 2050 (United Nations, 2018). Η πραγματικότητα αυτή αύξησε το επίπεδο ευαισθητοποίησης του κόσμου για την εισαγωγή φυσικών στοιχείων στο αστικό περιβάλλον, κάτι που οδήγησε στη δημιουργία και ανάπτυξη των αστικών πάρκων που είχαν ως κύριο στόχο την βελτίωση της ποιότητας ζωής στη σύγχρονη πόλη.

Από τις Ηνωμένες Πολιτείες, στα μέσα του 19ου αιώνα, ξεκίνησε ένα ρεύμα που ονομάστηκε «Κίνημα των Πάρκων», ως απάντηση στην πληθυσμιακή έκρηξη των πόλεων λόγω μαζικής αστικοποίησης και στην απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση. Μεγάλοι πράσινοι χώροι, με μορφή που πολλές φορές μοιάζει με δάσος, δημιουργήθηκαν στο εσωτερικό των πόλεων. Εμπνευστής του κινήματος υπήρξε ο Fr.L. Olmsted και το πιο διάσημο δημιούργημά του είναι το Central Park της Νέας Υόρκης, το οποίο κατασκευάστηκε το 1857. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά πάρκα-δάση στο εσωτερικό μίας πόλης είναι το δάσος της Βουλόνης, το οποίο βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το κέντρο του Παρισιού και έχει έκταση 8.500 στρέμματα. Η ιδέα απλώθηκε σε όλο τον κόσμο.

Η δημιουργία πάρκων συνεχίστηκε στην Ευρώπη και μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σε πολλές πόλεις διαμορφώθηκαν ή επεκτάθηκαν τεράστιες εκτάσεις με πυκνή δασική βλάστηση, οι οποίες περιέβαλαν τις αστικές περιοχές (π.χ. Βιέννη) και πολλές φορές εισέβαλαν μέχρι το κέντρο τους (Σόφια, Λιουμπλιάνα). Ονομάστηκαν «πράσινες ζώνες» ή «πράσινα δαχτυλίδια» και βελτίωσαν πολύ τις συνθήκες διαβίωσης (Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009). Ένα δίκτυο πρασίνου είναι ένα σύνθετο σύμπλεγμα ανοικτών πράσινων χώρων, που ενώνονται μεταξύ τους με διαδρομές πρασίνου, και περιλαμβάνει τόσο σχεδιασμένους χώρους πρασίνου, όσο και μη σχεδιασμένες φυσικές περιοχές ανεξαρτήτως μεγέθους, θέσης και χρήσης (Tzoulas & James, 2010). Η ενοποίηση των χώρων αστικού πρασίνου και μετασχηματισμός τους σε δίκτυο συμβάλλει, μακροχρόνια, στη διατήρηση και προστασία των αυτοχθόνων ενδιαιτημάτων στον αστικό ιστό

και επισημαίνει την ιδιαίτερη παρουσία των ζωνών προστασίας της φύσης μέσα στην πόλη. Ακόμη, ενθαρρύνει την κίνηση των χρηστών μέσα στην πόλη και φέρει θετικά αποτελέσματα τόσο στην καθημερινή διαβίωση, όσο και στη λειτουργία της πόλης (Αρσενίου, 2010).

Γενικά, οι αστικοί χώροι πρασίνου έχουν καθοριστικό ρόλο για την οργάνωση, την λειτουργία και την εξέλιξη της πόλης. Ωστόσο, ο ρόλος αυτός μεταβάλλεται και εξελίσσεται ανάλογα με την δομή της πόλης και τα πρότυπα της πολεοδομικής οργάνωσης κάθε εποχής (Γλαντζή & Ράμφου, 2012). Τα σύγχρονα πάρκα των μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων, απέκτησαν σταδιακά ένα προφίλ που ουσιαστικά επηρεάστηκε από τη μια πλευρά από το πρόταγμα της Βιώσιμης Ανάπτυξης και από την άλλη από τον στόχο ανταγωνιστικότητας των πόλεων που κατακυριεύσε τον πολεοδομικό σχεδιασμό και οδήγησε στα σύγχρονα μητροπολιτικά, θεματικά και μη, πάρκα που φιλοξενούν πληθώρα λειτουργιών αναψυχής και πολιτισμού, εξασφαλίζουν την αυτοχρηματοδότησή τους, απευθύνονται σ' ένα κοινό πέρα από τα όρια της μητρόπολης, ίσως και της χώρας και φιλοδοξούν να λειτουργήσουν ως πόλος έλξης αστικών τουριστών. Αυτή η «διττή φύση» τους αποδεικνύεται πολλές φορές, πεδίο αντιπαράθεσεων και συγκρούσεων.

1.2. Ο ρόλος των ελεύθερων χώρων και του αστικού πράσινου

Η μέχρι σήμερα χρήση των όρων «δημόσιος χώρος», «ελεύθερος χώρος», «κοινόχρηστος πράσινος χώρος», «αστικό πράσινο», χωρίς ιδιαίτερη έμφαση στις μεταξύ τους διακρίσεις, αναδεικνύει τη νοηματική τους συνάφεια, που συχνά οδηγεί στην εσφαλμένη ταύτισή τους στην πράξη. Συχνά αντιμετωπίζονται ως ταυτόσημες, προκειμένου να χαρακτηρίσουν κάθε ανοικτό δημόσιο χώρο, στον οποίο οι πολίτες έχουν ακώλυτη πρόσβαση ή και εν γένει κάθε έκταση χωρίς κτίσμα.

Ο δημόσιος χώρος, όπως υποδηλώνει το όνομα, αναφέρεται σε χώρους όπου κανείς ανεξάρτητα από τη φυλή, την ηλικία, το εισόδημα ή το φύλο μπορούν να συμμετέχουν σε μια ποικιλία δραστηριοτήτων. Διαμορφώνεται με σκοπό την εξυπηρέτηση του κοινού καλού και επιδιώκει να είναι προσβάσιμος και κοινόχρηστος από όλους. Ο δημόσιος χώρος είναι ένα περιβάλλον όπου διάφορες πτυχές οι λειτουργίες της ζωής λαμβάνουν χώρα (Mohammad & Zhirayr, 2015).

Η ποιότητα του δημόσιου χώρου αντικατοπτρίζει το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων της πόλης, αποτυπώνει την ταυτότητά της και συνιστά προνομιακό χώρο προβολής των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών σχέσεων (Μέλισσας, 2009).

Από την άλλη, οι «ελεύθεροι χώροι» χαρακτηρίζονται από μεγάλη ποικιλία: περιλαμβάνουν το αστικό πάρκο, το άλσος, την παιδική χαρά, την πλατεία, το πεζοδρόμιο, το κοινόχρηστο πλακόστρωτο, τον ποδηλατόδρομο κ.α. (Μέλισσας, 2009).

Στην ευρύτερη έννοια των ελεύθερων χώρων εμπίπτουν, ακόμη, λόγω του μεγέθους και της σημασίας τους για τη βιωσιμότητα της πόλης, ιδιωτικές ή δημόσιες εκτάσεις πρασίνου που είναι περιφραγμένες, όπως, για παράδειγμα, ένα μεγάλο παλαιό κτήμα στο εσωτερικό μίας πόλης ή ένα εγκαταλελειμμένο στρατόπεδο ή πράσινες επιφάνειες που λειτουργούν συμπληρωματικά προς άλλες λειτουργίες, όπως το πράσινο μιας αθλητικής εγκατάστασης, μίας πανεπιστημιούπολης, ενός σχολικού συγκροτήματος, ενός νοσοκομείου, ενός αρχαιολογικού χώρου (Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009).

Σε μια απόπειρα για την κατάταξη των ελεύθερων χώρων σε επιμέρους κατηγορίες, αναδείχθηκαν τα ακόλουθα κριτήρια διάκρισης με τις αντίστοιχες ομαδοποιήσεις (Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009):

α) Με βάση τη θέση τους στην πόλη και σε σχέση με αυτήν, οι ελεύθεροι χώροι διακρίνονται σε αστικούς, όπως μια πλατεία στο κέντρο της πόλης, και περιαστικούς, όπως ένα περιαστικό πάρκο ή περιαστικό δάσος, στα όρια του πολεοδομικού συγκροτήματος.

β) Με βάση τη σημασία τους για την πόλη, διακρίνονται σε τοπικούς, όπως ένα μικρό δημοτικό πάρκο ή πλατεία, υπερτοπικούς, όπως για παράδειγμα η πλατεία της Ν. Σμύρνης ως τόπος αναψυχής πολλών όμορων δήμων, και μητροπολιτικούς, όπως το πάρκο «Αντώνης Τρίτσης».

γ) Με βάση το ιδιοκτησιακό καθεστώς, διακρίνονται σε δημόσιους και ιδιωτικούς.

δ) Με βάση τη χρήση τους, διακρίνονται σε κοινόχρηστους και μη.

ε) Με βάση τη λειτουργία τους, διακρίνονται σε χώρους πρασίνου, συνάθροισης, άθλησης, περιπάτου, κυκλοφορίας, πολιτισμού ή ακόμα σε χώρους που συνδυάζουν τα παραπάνω.

Πίνακας 1: Κατηγοριοποίηση ελεύθερων χώρων με βάση συγκεκριμένα κριτήρια διάκρισης (Πηγή: Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009 | Επεξεργασία: Κάβουρας, 2019)

Ελεύθεροι χώροι				
<i>Με βάση τη θέση τους</i>	<i>Με βάση τη σημασία τους για την πόλη</i>	<i>Με βάση το ιδιοκτησιακό καθεστώς</i>	<i>Με βάση τη χρήση τους</i>	<i>Με βάση τη λειτουργία τους</i>
Αστικοί	Τοπικοί	Δημόσιοι	Κοινόχρηστοι	Χώροι πρασίνου
Περιαστικοί	Υπερτοπικοί	Ιδιωτικοί	Μη κοινόχρηστοι	Χώροι συνάθροισης
				Χώροι άθλησης
				Χώροι περιπάτου
				Χώροι κυκλοφορίας
				Χώροι πολιτισμού
				Χώροι που συνδυάζουν τα παραπάνω

Ως «κοινόχρηστος χώρος πρασίνου» νοείται κάθε ελεύθερος χώρος στον οποίο έχει αναπτυχθεί φυσική ή έχει εγκατασταθεί τεχνητή βλάστηση (δενδροφυτεμένες πλατείες, διαχωριστικές νησίδες οδών, πεζοδρόμια με φυτεύσεις, πρασιές κ.λπ.), σε αντιδιαστολή προς τους χώρους εκείνους, οι οποίοι δεν έχουν ως υποχρεωτικό συστατικό τους στοιχείο το πράσινο, καθώς και εκείνους που, ως εκ της φύσης και του προορισμού τους, δεν δύνανται να φυτευτούν, τουλάχιστον στο μεγαλύτερο τμήμα τους. Την μεγάλη σημασία τους για το περιβάλλον των

μεγαλουπόλεων, έχει υπογραμμίσει και το Συμβούλιο της Επικρατείας, καθιερώνοντας τον κανόνα της απαγόρευσης μείωσης των κοινόχρηστων χώρων πρασίνου¹ (Μέλισσας, 2009).

Ο όρος «αστικό πράσινο» έχει επικρατήσει να χαρακτηρίζει κυρίως εκείνους τους χώρους του πολεοδομικού ιστού που σχεδιάστηκαν ή, κατά την διαδικασία ανάπτυξης της πόλης, εξελίχθηκαν για να παραμείνουν χωρίς κτίσματα και να φιλοξενήσουν κάποιας μορφής βλάστηση, σε αντιδιαστολή με το περιαστικό πράσινο, που ακολουθεί το φυσικό πράσινο σε μεγαλύτερες επιφάνειες και άλλη αναλογία μορφής χρήσης και σύνθεσης βλάστησης (Κασσιός, 2003). Το αστικό (και περιαστικό) πράσινο αποτελεί δείκτη βιωσιμότητας του αστικού ιστού (Μέλισσας, 2009).

Οι χώροι αστικού πρασίνου παγκοσμίως παρουσιάζουνε πολυμορφικότητα και διάφορες χρήσεις γης. Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η κατηγοριοποίησή τους με σκοπό την καλύτερη διαχείρισή τους. Μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει κάποιο ενιαίο σύστημα ταξινόμησης των χώρων αστικού πρασίνου, επομένως η εκάστοτε ερευνητική ομάδα ή χώρα αναπτύσσει το δικό της σύστημα ταξινόμησης που εξυπηρετεί τους στόχους της. Τα κριτήρια ταξινόμησης των χώρων πρασίνου σε κάθε μελέτη πρέπει να είναι κατά κύριο λόγο απλά και περιορισμένα προκειμένου να είναι εφικτός ο έλεγχος των αποτελεσμάτων. Επιδιωκόμενο αποτέλεσμα σε κάθε προσπάθεια κατάταξης του αστικού πρασίνου πρέπει να είναι η επιλογή τόσων κριτηρίων ώστε να καλύπτεται ο γενικότερος χαρακτήρας της περιοχής (Λιονάτου, 2008).

Μια προσπάθεια ταξινόμησης (Πίνακας 2) των χώρων αστικού πρασίνου με αποκλειστικό κριτήριο την κύρια χρήση τους πραγματοποιήθηκε σε μελέτη του Πανεπιστημίου του Sheffield και τους διαχωρίζει στις επιμέρους κατηγορίες (Dunnett, Swanwick, & Woolley, 2002):

- πράσινοι χώροι αναψυχής
- λειτουργικοί πράσινοι χώροι
- πράσινοι χώροι των ημι-φυσικών ενδιατημάτων
- γραμμικοί πράσινοι χώροι

Για τη διεκπεραίωση αυτής της μελέτης δε λήφθηκαν υπόψη άλλου είδους κριτήρια, όπως είναι το μέγεθος των χώρων πρασίνου, οι ιδιότητες τους, καθώς και η απόσταση τους από τις οικιστικές περιοχές.

¹ Πρόκειται για την αρχή της αντιστάθμισης ή ανταλλαγής, σε συνέχεια της καθιέρωσης, με παλαιότερη νομολογία του ΣτΕ για την μεταφορά συντελεστή δόμησης (ΣτΕ 1310/93), του νομολογιακού κανόνα «πράσινο αντί πρασίνου».

Με βάση αυτή την ταξινόμηση οι βασικοί τύποι χώρων πρασίνου αναλύονται ως εξής:

Πράσινοι Χώροι Αναψυχής: είναι όλοι οι χώροι πρασίνου που σχεδιάστηκαν κατά κύριο λόγο για αναψυχή τόσο αισθητική, όσο και ενεργητική. Αναφέρονται κυρίως σε χώρους ιδιοκτησίας του δημοσίου, αλλά μπορεί επίσης να συμπεριλαμβάνονται και ιδιωτικοί χώροι, όπως ιδιωτικοί κήποι και αυλές κατοικιών, πράγμα που συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση των χώρων πρασίνου της πόλης.

Λειτουργικοί Πράσινοι Χώροι: είναι οι πράσινοι χώροι που δεν έχουν ως βασική λειτουργία την αναψυχή, αλλά η κύρια χρήση τους είναι λειτουργική αφού συνδέονται με τις λειτουργικές ανάγκες της πόλης. Ορισμένοι από αυτούς μπορούν να αξιοποιηθούν και για δραστηριότητες αναψυχής. Είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί χώροι και η πρόσβαση σε αυτούς μπορεί να είναι ελεύθερη ή περιορισμένη ανάλογα με τη λειτουργία τους.

Πράσινοι χώροι ημι-φυσικών ενδιαιτημάτων: είναι φυσικοί σχηματισμοί που «εγκλωβίστηκαν» στον αστικό ιστό κατά την εξέλιξη και επέκταση του. Μπορεί ακόμη να δημιουργήθηκαν από φυσικές διαδικασίες εποικισμού και διαδοχής εγκαταλειμμένων ή διαταραγμένων εδαφών. Όλα αυτά τα ενδιαιτήματα συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση του αστικού τοπίου ακόμα και αν δεν είναι προσβάσιμα από το κοινό. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς στην περίπτωση αυτή μπορεί να μην είναι ξεκαθαρισμένο.

Γραμμικοί Πράσινοι Χώροι: είναι πράσινοι χώροι που παρουσιάζονται σε συνδυασμό με γραμμικά χαρακτηριστικά. Πρόκειται κυρίως για δίκτυα μεταφοράς, όπως δρόμους, σιδηρόδρομους και κανάλια, καθώς και ποτάμια και ρέματα. Τίθεται ζήτημα προς συζήτηση για το αν αυτή η κατηγορία πρέπει να εξεταστεί χωριστά, αφού οι χώροι αυτοί μπορούν να συμπεριληφθούν στα ημι-φυσικά ενδιαιτήματα ή στους λειτουργικούς χώρους πρασίνου με κύρια λειτουργία αυτή της μεταφοράς.

Πίνακας 2: Ταξινόμηση χώρων αστικού πρασίνου με αποκλειστικό κριτήριο την κύρια χρήση (Πηγή: Dunnett, Swanwick, & Woolley, 2002 | Επεξεργασία: Κάβουρας 2019)

Χώροι αστικού πρασίνου							
Πολεοδομικοί πράσινοι χώροι							
Πράσινοι χώροι αναψυχής			Συμπτωματικοί χώροι πρασίνου		Ιδιωτικοί χώροι Πρασίνου		
Πάρκα και κήποι	Άτυποι χώροι αναψυχής	Υπαίθριοι χώροι άθλησης	Πράσινο οικισμών	Λοιποί πράσινοι χώροι	Οικιακοί κήποι		
Λειτουργικοί πράσινοι χώροι							
Παραγωγικοί χώροι πρασίνου			Χώροι ταφής		Χώροι ιδρυμάτων		
Κατάλοιπα χωραφιών	Αστικοί Αγροί	Διανομές	Κοιμητήρια	Αυλές εκκλησιών	Πραύλια σχολείων	Αυλές άλλων ιδρυμάτων	
Ημι-φυσικά ενδιαιτήματα							
Υδροβιότοποι		Δάση			Λοιπά Ενδιαιτήματα		
Νερά με αέναη ροή	Βάλτη, έλη	Φυλλοβό-λα δάση	Κωνοφόρα δάση	Μικτά δάση	Θαμνότοποι	Λειβάδια	Διατα-ραγμένα εδάφη
Γραμμικοί πράσινοι χώροι							
Όχθες ποταμών και καναλιών			Δίκτυα συγκοινωνίας		Λοιποί γραμμικοί χώροι (πλαγιές)		

Μια ακόμη ταξινόμηση (Πίνακας 3) των χώρων πρασίνου υλοποίησε το CAPE Space² – σύμβουλος της τοπικής κυβέρνησης του Λονδίνου κυβέρνηση για την αρχιτεκτονική, τον πολεοδομικό σχεδιασμό και τον δημόσιο χώρο την περίοδο 1999-2011. Η μελέτη αυτή ταξινομεί τους χώρους πρασίνου της πόλης του Λονδίνου με βάση την απόστασή τους από τις οικιστικές περιοχές και το μέγεθός τους. Η ιεράρχηση αυτή είναι ιδανική για την πόλη του Λονδίνου δεδομένων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και αναγκών του. Μπορεί να εφαρμοστεί αντίστοιχα και σε άλλες μητροπολιτικές πόλεις παρόμοιου μεγέθους (CABE Space, 2009).

² Commission for Architecture and the Built Environment

Πίνακας 3: Ταξινόμηση των χώρων αστικού πράσινου του Λονδίνου με βάση την απόστασή τους από τις οικιστικές περιοχές και το μέγεθός τους. (Πηγή: CABE Space, 2009 | Επεξεργασία: Κάβουρας, 2019)

Χώροι αστικού πράσινου		
Κατηγορία	Μέγεθος	Απόσταση από κατοικία
Περιφερειακά πάρκα (Regional parks)	400 ha (4000 στρέμματα)	3,2 - 8 km
Μητροπολιτικά πάρκα (Metropolitan parks)	60 ha (600 στρέμματα)	3,2 km
Συνοικιακά πάρκα (District parks)	20 ha (200 στρέμματα)	1,2 km
Πάρκα γειτονιάς (Local parks and open spaces)	2 ha (20 στρέμματα)	400 m
Μικροί ανοικτοί χώροι (Small open spaces)	Κάτω από 2 ha (20 στρέμματα)	Λιγότερο από 400 m
Πολύ μικρά πάρκα (Pocket parks)	Κάτω από 0,4 ha (4 στρέμματα)	Λιγότερο από 400 m
Γραμμικοί ελεύθεροι χώροι (Linear open spaces)	Διάφορα μεγέθη	Όπου υπάρχει δυνατότητα

Ένα πάρκο ή ένα άλσος είναι μεγάλος κήπος ή τμήμα συρρικνωμένου δάσους στο εσωτερικό μιας πόλης ή δίπλα σε αυτή, με αποκλειστική χρήση τον περίπατο ή την αναψυχή. Στο εσωτερικό του έχει ελάχιστα ή καθόλου κτίρια. Συμβολίζει την εισβολή της φύσης σε ένα κατ'εξοχήν τεχνικό περιβάλλον όπως είναι η πόλη και έχει σαφή και σημαντική οικολογική αξία. Ένα πάρκο μπορεί να έχει μεγάλα δέντρα σε πυκνές διαστάσεις, ξέφωτα, μεγάλες φυσικές επιφάνειες από χώμα ή πετρώδη υλικά, λίμνες, ρέματα και το έδαφος του ακολουθεί συνήθως το φυσικό ανάγλυφο. Ένα πάρκο, εκτός του πράσινου που αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του, μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες ενεργητικής αναψυχής, όπως μικρές αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδικές χαρές και χώρους παιχνιδιού (Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009).

Τα μητροπολιτικά πάρκα βρίσκονται στην πλειοψηφία τους στο κέντρο της πόλης και δεν έχουν πάντα ένα χαρακτήρα εστιασμένο σε μια συγκεκριμένη δραστηριότητα. Λόγω της επίσης μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνουν μπορούν να φιλοξενήσουν διάφορες δραστηριότητες και χρήσεις καλύπτοντας έτσι πολλές από τις διάφορες ανάγκες της σύγχρονης αστικής κοινωνίας και των κατοίκων των πόλεων (άθληση, ψυχαγωγία, ανάπαυλα, αναψυχή, επαφή με τη φύση κ.α.). Δεν πρόκειται πάντα για τεχνητά πάρκα καθώς είναι πιθανή η διαμόρφωση, εκμετάλλευση και συντήρηση μιας περιοχής ιδιαίτερου φυσικού κάλλους όπως ένα προ-υπάρχον φυσικό δάσος. Επιπλέον, σε ένα μητροπολιτικό πάρκο είναι δυνατόν να χωροθετούνται δημόσια κτίρια

όπως μουσεία, αίθουσες εκδηλώσεων, χώροι υπαίθριας αγοράς, εκθέσεων, πολιτιστικών εκδηλώσεων και ζωολογικοί κήποι. Τέλος, τα μητροπολιτικά πάρκα είναι συνήθως ελεύθερα για τους πολίτες χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί να ζητηθεί καταβολή κάποιου χρηματικού αντιτίμου προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ορισμένες εγκαταστάσεις δραστηριότητες στο εσωτερικό του (Κώτσιου, 2005).

Από την άλλη, τα θεματικά πάρκα έκαναν την εμφάνιση τους προκειμένου οι μεγάλοι αστικοί χώροι πρασίνου να προσαρμοστούν και να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των χρηστών και τα οικονομικά συμφέροντα των πόλεων, καθώς η ζήτηση στους τομείς του τουρισμού και της αναψυχής αυξάνεται με όλο και ταχύτερους ρυθμούς (Κώτσιου, 2005). Τα θεματικά πάρκα καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση και χωροθέτηση τους συνήθως γίνεται εκτός των ορίων της πόλης. Ο σχεδιασμός τους συνδυάζει το φυσικό περιβάλλον με το δομημένο και διαθέτουν κατά κύριο ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Λέγεται ότι εμφανίστηκαν τον 15^ο αιώνα κατά την περίοδο της αναγέννησης οπότε και χαρακτηρίζονταν ως κήποι αναψυχής που φιλοξενούσαν όμως διάφορες εναλλακτικές χρήσεις για τους επισκέπτες τους όπως μουσική και χορό. Το πρώτο θεματικό πάρκο με χρέωση εισιτηρίου δημιουργήθηκε στο Chicago το 1894 και παρέμεινε ανοιχτό για 13 χρόνια (έκλεισε το 1908) και άνοιξε το δρόμο στην εισαγωγή της βιομηχανίας αναψυχής στο τουριστικό προϊόν των χωρών και τη δημιουργία της Disneyland (1955) που αποτέλεσε το πρώτο σύγχρονο θεματικό πάρκο (Κώτσιου, 2005). Με την πάροδο των ετών και την ανάπτυξη της τεχνολογίας τα θεματικά πάρκα έχουν εξελιχθεί σε έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Η ανάπτυξη των θεματικών πάρκων ως τουριστικά αξιοθέατα απεικονίζει πολλές πτυχές του σύγχρονου επαναπροσδιορισμού των τουριστικών πρακτικών και τόπων (Williams, 1998).

1.3. Τα οφέλη των αστικών χώρων πρασίνου και των αστικών πάρκων

Το αστικό (και περιαστικό) πράσινο αποτελεί δείκτη βιωσιμότητας του αστικού ιστού (Μέλισσας, 2009). Τα αστικά πάρκα αποτελούν σημαντικό στοιχείο αναβάθμισης των πόλεων καθώς οι κάτοικοι αποκομίζουν σημαντικά οφέλη από αυτά: περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά. Για το λόγο αυτό, έχουν στρατηγική σημασία για την ποιότητα της ζωής της ολόενα και πιο αστικοποιημένης κοινωνίας μας (Chiesura, 2004) και αποτελούν κρίσιμη συνιστώσα κάθε εθνικού, περιφερειακού, τοπικού σχεδιασμού υποδομών. Επιπλέον, ενώ το κόστος ανάπτυξης και συντήρησης ενός πάρκου είναι συγκεντρωμένο και σχετικά εύκολα μετρήσιμο, το όφελος είναι διάχυτο και δεν ποσοτικοποιείται εύκολα (Βασενχόβεν, 2018).

Περιβαλλοντικές ωφέλειες:

Το αστικό πράσινο προσφέρει σημαντικές περιβαλλοντικές ωφέλειες για μια σύγχρονη πόλη. Πρώτο άμεσο και ευεργετικό πλεονέκτημα από την παρουσία βλάστησης και γενικότερα φυτοκάλυψης στην πόλη, είναι η δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα και η απελευθέρωση οξυγόνου στην ατμόσφαιρα (Κασσιός & Περπερίδου, 2005).

Επιπλέον μια ακόμη συνεισφορά του πρασίνου στις πόλεις (αστικού και περιαστικού) είναι η κατανάλωση ενέργειας (Κασσιός & Περπερίδου, 2005). Ένα ώριμο δένδρο, κατά τη διάρκεια της αναπνοής και της διαπνοής, καταναλώνει 230.000 Kcal/ημέρα ενέργεια – θερμοκρασίας, η οποία αντιστοιχεί με 5 κλιματιστικά σε συνεχή λειτουργία. Επίσης στη σκιά ενός δένδρου παρατηρείται ελάττωση της ορατής ακτινοβολίας κατά 25 – 30%. Η βλάστηση, ακόμη και ποώδης, ελέγχει τις ανεπιθύμητες ακτινοβολίες μέσω του σκιασμού που δημιουργεί το φύλλωμα και μειώνει την ανάκλαση της ακτινοβολίας (Μέλισσας, 2009). Ακόμα και χωρίς την ύπαρξη δέντρων, το «ταπεινό» γρασίδι διοχετεύει μέρος της ηλιακής ακτινοβολίας στο έδαφος και δημιουργεί δροσιά (Κασσιός & Περπερίδου, 2005).

Τα πάρκα λειτουργούν ως καταφύγια βιοποικιλότητας στα αστικά κέντρα (Μέλισσας, 2009) και η ύπαρξη φυτών εξασφαλίζει ένα σταθερό θερμοκρασιακό επίπεδο στον αστικό χώρο αφού το καλοκαίρι συμβάλλουν στη μείωση της θερμοκρασίας και το χειμώνα στην αύξηση της. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται οι ακραίες θερμοκρασίες – επικίνδυνες για τον πληθυσμό μιας πόλης. Η διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα σε πάρκα και κοντινούς σε αυτά αστικούς χώρους έχει μετρηθεί πως μπορεί να φτάσει ακόμα και τους 8°C (Moffat & Schiler, 1981). Επιπλέον, η εκτεταμένη φύτευση μέσα στον αστικό ιστό μπορεί να περιορίσει το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας³, καθώς η θετική επίπτωση που έχει η ύπαρξη ενός πάρκου μέσα στην πόλη στη θερμοκρασία μπορεί να φτάσει μέχρι και αρκετές εκατοντάδες μέτρα από τα όρια του πάρκου (Akbari & Kolokotsa, 2016).

Παράλληλα, συμβάλλει στο φιλτράρισμα του ατμοσφαιρικού αέρα από διάφορους ρύπους, όπως σκόνη, μικροσωματίδια, οξείδια του αζώτου, του άνθρακα και του θείου κλπ. (Κασσιός & Περπερίδου, 2005) αλλά και στον καθαρισμό του νερού (Chiesura, 2004). Τα υγιή αστικά δέντρα μπορούν να μειώσουν την ποσότητα των απορροών και συσσώρευσης ρύπων στο νερό με 3 κυρίως τρόπους: α. τα φύλλα και οι ρίζες αποθηκεύουν και διακόπτουν τα νερά της βροχής, άρα μειώνουν τον όγκο του τρεχούμενου νερού και καθυστερούν την υπερχειλίση, β. η ανάπτυξη των ριζών και η αποσύνθεσή τους αυξάνει την δυνατότητα του εδάφους να

³ Το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας αναφέρεται στην ύπαρξη υψηλότερων θερμοκρασιών στα αστικά κέντρα σε σχέση με τις γύρω αστικές περιοχές.

απορροφήσει και να φιλτράρει νερό και μειώνει την υπέργεια ροή νερού, γ. το φύλλωμα των δέντρων προστατεύει το έδαφος από τη διάβρωση μειώνοντας την ισχύ πρόσκρουσης της βροχής στο γυμνό έδαφος (McPherson, et al., 2005).

Πέρα από την απορρυπαντική του δράση το αστικό πράσινο μπορεί να αποτελέσει πρώτης τάξεως ηχομονωτικό για τον αστικό χώρο (Κασσιός & Περπερίδου, 2005).

Κοινωνικές ωφέλειες:

Εκτός από τα σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη το αστικό πράσινο προσφέρει σημαντικές κοινωνικές υπηρεσίες οι οποίες είναι κρίσιμες για τις πόλεις. Η παραδοσιακή αντίληψη της αξίας των πάρκων ήταν ότι συνεισφέρουν στην αισθητική των πόλεων και στις δυνατότητες αναψυχής (Βασενχόβεν, 2018). Πέρα από τις πνευματικές αξίες που αντανακλούν για την προστασία της φύσης και των ανθρώπων, τα πάρκα συμβάλουν στη βελτίωση της υγείας των κατοίκων (Loures, Santos, & Panagopoulos, 2007), ενώ βοηθούν και στην βελτίωση της ψυχικής υγείας καθώς συμβάλουν στην καταπολέμηση του άγχους (Ulrich, 1981), αναζωογονούν τους κατοίκους της πόλης και δίνουν αίσθηση γαλήνης και ηρεμίας (Kaplan, 1983), βοηθώντας τους ανθρώπους να χαλαρώσουν και να ανανεωθούν, μειώνοντας μάλιστα την επιθετικότητα (Kuo, Bacaíoca, & Sullivan, 1998).

Εκτός από τα ψυχολογικά και τα οφέλη στην υγεία, οι χώροι πρασίνου των πόλεων αποτελούν ταυτόχρονα και χώρους κοινωνικοποίησης των κατοίκων (Κασσιός & Περπερίδου, 2005). Η ύπαρξη φυσικών χαρακτηριστικών στις πόλεις ενθαρρύνει τη χρήση υπαίθριων χώρων, αυξάνει την κοινωνική ένταξη και την αλληλεπίδραση μεταξύ γειτόνων (Coley, Kuo, & Sullivan, 1997). Ανάμεσα στα οφέλη ενός πάρκου που είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να ποσοτικοποιηθούν είναι η γενικότερη συμβολή τους στην ζωντάνια, την σφριγηλότητα και την συνοχή μιας πόλης (Βασενχόβεν, 2018). Τα πάρκα είναι ένας τόπος όπου η διαχωριστικές γραμμές μεταξύ κοινωνικών και φυλετικών ομάδων εξαφανίζονται (Hubbart, 1994).

Επιπρόσθετα, η ύπαρξη πάρκων μέσα στον αστικό ιστό έχει πολλαπλά οφέλη για τις κοινωνίες καθώς συμβάλλουν στην πρόληψη φυσικών καταστροφών. Η μείωση της εξάτμισης του εδαφικού νερού λόγω της ύπαρξης βλάστησης και η απορρόφηση του νερού της βροχής μειώνει τον κίνδυνο πλημμυρών, συμβάλλει στη συγκράτηση των εδαφών από τη διάβρωση και οδηγεί στη μείωση των κατολισθήσεων. Τέλος, η χρήση τους ως υπαίθριων χώρων συγκέντρωσης σε

καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (π.χ. σεισμοί) βοηθά στην αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων (Μέλισσας, 2009).

Οικονομικές ωφέλειες:

Εκτός όμως από τα παραπάνω τα πάρκα προσφέρουν σημαντικά οφέλη στους κατοίκους και στις κοινότητες. Παρέχουν ισότιμη πρόσβαση σε δημόσιους πόρους, συμβάλλουν στην οικονομική ευρωστία λόγω της ανοδικής τάσης που δημιουργούν στην αξία των ακινήτων αλλά και στην ανάπτυξη θέσεων εργασίας μέσω της δημιουργίας τοπικών επιχειρήσεων στην περιοχή (Loures, Santos, & Panagopoulos, 2007). Επιπλέον συμβάλλουν στην βελτίωση της ελκυστικότητας και της επισκεψιμότητας μιας περιοχής λόγω της αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος που συνεπάγεται η αναβάθμιση του πρασίνου (Μέλισσας, 2009). Ιδιαίτερα, η ύπαρξη ενός θεματικού πάρκου, εμπλουτίζει το τουριστικό δυναμικό μιας περιοχής και ενισχύει το brand name της, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο (Ντούβας, 2007).

1.4. Μητροπολιτικά πάρκα: η διεθνής εμπειρία

Παρόλη την ομοιομορφία και τα κοινά χαρακτηριστικά που εμφανίζουν σχεδόν όλες οι αναπτυγμένες κοινωνίες σήμερα, παρατηρούνται διαφορές στον τρόπο ζωής των κατοίκων που επηρεάζουν και αποτυπώνονται τόσο στην εικόνα της πόλης, όσο και κατά συνέπεια στους υπαίθριους χώρους αυτής (Κώτσιου, 2005). Σε μια προσπάθεια αποτύπωσης της διεθνούς εμπειρίας στη συνέχεια παρατίθενται κάποια ενδεικτικά παραδείγματα μητροπολιτικών πάρκων από τις ΗΠΑ, την Γερμανία και την Ρωσία.

1.4.1. Central Park, Νέα Υόρκη

Το Central Park (Εικόνα 1) είναι το μεγαλύτερο δημόσιο πάρκο στη Νέα Υόρκη, το μέγεθός του είναι 3.411 στρέμματα και εδρεύει στη διοικητική περιφέρεια του Μανχάταν. Πρόκειται για το πρώτο δημόσιο πάρκο που χτίστηκε στην Αμερική. Οι υποστηρικτές της δημιουργίας του – κυρίως πλούσιοι έμποροι και ιδιοκτήτες γης – θαύμαζαν τους δημόσιους χώρους του Λονδίνου και του Παρισιού και προέτρεψαν ότι η Νέα Υόρκη χρειάζεται μια συγκρίσιμη εγκατάσταση για να εδραιώσει τη διεθνή της φήμη. Μετά από τρία χρόνια συζήτησης σχετικά με το χώρο του πάρκου και το κόστος, το 1853 ο νομοθέτης εξουσιοδότησε την πόλη της Νέας Υόρκης να προχωρήσει στην απόκτηση περισσότερων από 700 στρέμματα γης στο κέντρο του Μανχάταν.

Το ακανόνιστο έδαφος από βάλτους και νερόλακους, που χαρακτηριζόταν από βραχώδεις εξωκλήσεις, κατέστησε τη γη μεταξύ της 5ης και της 8ης Λεωφόρου και του 59ου και 106ου Οδού ανεπιθύμητη για την ιδιωτική ανάπτυξη. Ωστόσο, η δημιουργία του πάρκου απαιτούσε να εκτοπιστούν περίπου 1.600 φτωχοί κάτοικοι, συμπεριλαμβανομένων των ιρλανδών χοιροτρόφων και των γερμανών κηπουρών, οι οποίοι ζούσαν στο χωριό. Στη 8η Λεωφόρο και 82η Οδό, το Seneca Village ήταν ένας από τους πιο σταθερούς οικισμούς της αφροαμερικάνικης κοινότητας, με τρεις εκκλησίες και ένα σχολείο. Η επέκταση των ορίων στην 110η Οδό το 1863 έφερε το πάρκο στα σημερινά 3.411 στρέμματα. Το 1857, η Επιτροπή του Central Park πραγματοποίησε τον πρώτο διαγωνισμό αρχιτεκτονικής τοπίου στη χώρα και επέλεξε το «Σχέδιο Greensward», που υπέβαλε ο τότε επιθεωρητής πάρκων Frederick Law Olmsted και ο αρχιτέκτονας αγγλικής καταγωγής Calvert Vaux. Η κατασκευή του Central Park ήταν ένα από τα μεγαλύτερα δημόσια έργα του 19^{ου} αιώνα στη Νέα Υόρκη όπου εργάστηκαν πάνω από 20.000 εργαζόμενοι που ανασχημάτισαν την τοπογραφία του χώρου (Central Park, 2019).

Σήμερα το Central Park είναι ένα από τα πιο πολυσύχναστα πάρκα, με πάνω από 25 εκατομμύρια επισκέπτες ετησίως. Η τοποθεσία του στη μέση του πολυσύχναστου Μανχάταν το καθιστά ιδανικό για να το επισκέπτονται αθλητές, περιπατητές και απλοί πολίτες για αναψυχή. Ταυτόχρονα, αποτελεί καταφύγιο για μεταναστευτικά πουλιά.

Εικόνα 1: Αποψη του Central Park της Νέας Υόρκης (Πηγή: Mental Floss)

Μέσα στο πάρκο υπάρχουν 50 σιντριβάνια, σημαντικά μνημεία και γλυπτά, καθώς και 36 γέφυρες και καμάρες. Από τα σημαντικά τοπόσημα του πάρκου ξεχωρίζουν το κατασκευασμένο τον 19^ο αιώνα πέτρινο κάστρο «Belvedere», η Bow Bridge, μια γέφυρα από χυτοσίδηρο που κατασκευάστηκε το 1862 ως πεζόδρομος και διασχίζει τη Λίμνη, η περίτεχνη Bethesda Terrace με το ομώνυμο διάσημο σιντριβάνι, ο κήπος του Shakespeare όπου φυτεύονται αποκλειστικά λουλούδια που αναφέρονται στα έργα ή στην ποίηση του Σαίξπηρ και το Strawberry Fields σχεδιάστηκε ως κήπος ειρήνης προς τιμήν του John Lennon.

Μέσα στο πάρκο υπάρχουν δεκάδες αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως 30 γήπεδα τένις, 26 γήπεδα μπίτζμπολ, 8 γήπεδα χάντμπολ, 2 γήπεδα μπάσκετ, 1 γήπεδο βόλεϊ, 1 γήπεδο ποδοσφαίρου, 1 ανοιχτή κολυμβητική δεξαμενή ολυμπιακών διαστάσεων, 2 οργανωμένους χώρους με όργανα γυμναστικής εξωτερικού χώρου, 1 ποδηλατική και περιπατητική διαδρομή 9,6 km και 1 διαδρομή ιππασίας, ενώ κατά τη διάρκεια του χειμώνα λειτουργούν 2 παγοδρόμια. Οι υποδομές αναψυχής του πάρκου περιλαμβάνουν συνολικά 52 παιδικές χαρές από τις οποίες οι 21 είναι επίσημες, 23 πάρκα σκύλων, 43 επιχειρήσεις εστίασης, 1 επιχείρηση ενοικίασης βαρκών, 1 ανοιχτό θέατρο (Delacort Theatre), 2 κέντρα περιβάλλοντος (Nature Centers) και 1 ζωολογικό κήπο και ενυδρείο. Στις εγκαταστάσεις του πάρκου περιλαμβάνεται ακόμη ένα κλειστό κέντρο αναψυχής που προσφέρει στα μέλη του, γυμναστήριο, αθλητικά προγράμματα και αθλητικά προσαρμοστικά προγράμματα για ΑμεΑ, μαθήματα τέχνης & τεχνολογίας, μαθήματα γυμναστικής και χορού, αίθουσα παιχνιδιών και τέλος κολύμβηση σε εσωτερικές πισίνες (NYC Parks, 2019).

Τη διαχείριση του πάρκου έχει αναλάβει η ιδιωτική, μη κερδοσκοπική οργάνωση, Central Park Conservancy που συγκροτήθηκε από μια ομάδα ενδιαφερομένων Νέας Υόρκης στη δεκαετία του '70 ως απάντηση στη μείωση της ποιότητας των συντηρήσεων και των υπηρεσιών για το πάρκο. Η Central Park Conservancy αντιπροσωπεύει μια κοινωφελή ιδιωτική εταιρική σχέση, ενοποιώντας διάφορες ομάδες και φορείς παροχής υπηρεσιών κάτω από μια ομπρέλα οργάνωση. Η αποστολή της οργάνωσης είναι διπλή. Κατά κύριο λόγο, επικεντρώνεται στη διαχείριση και λειτουργία του Central Park και τη διατήρησή του ως ορόσημο στην αστική αναψυχή, όπως είχε αρχικά προβλεφθεί, ενώ παρέχει υπηρεσίες στους επισκέπτες του πάρκου. Επιπλέον, η Conservancy παρέχει συμβουλές και εκπαίδευση σε φορείς που διαχειρίζονται πάρκα από όλο τον κόσμο. Αν και η οργάνωση απασχολεί το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού του πάρκου, μέχρι το 90% περίπου, το Υπουργείο Πάρκων και Αναψυχής της Νέας Υόρκης διατηρεί τον έλεγχο της πολιτικής του πάρκου, των επιχειρήσεων, των εκδηλώσεων, των αδειών και άλλων θεμάτων της καθημερινής λειτουργίας του. Αν και η Conservancy απασχολεί το μεγαλύτερο

μέρος του προσωπικού του πάρκου, μέχρι το 90% περίπου, το Υπουργείο Πάρκων και Αναψυχής της Νέας Υόρκης διατηρεί τον έλεγχο της πολιτικής του πάρκου, των επιχειρήσεων, των εκδηλώσεων, των αδειών και άλλων θεμάτων της καθημερινής λειτουργίας του. Η Conservancy λαμβάνει ετήσια αμοιβή από το δήμο της Νέας Υόρκης για τη συντήρηση του πάρκου. Επιπλέον, η πόλη χρηματοδοτεί αποκλειστικά ορισμένες πτυχές της συντήρησης του πάρκου, όπως τον φωτισμό (Central Park, 2019).

1.4.2. Tiergarten, Βερολίνο

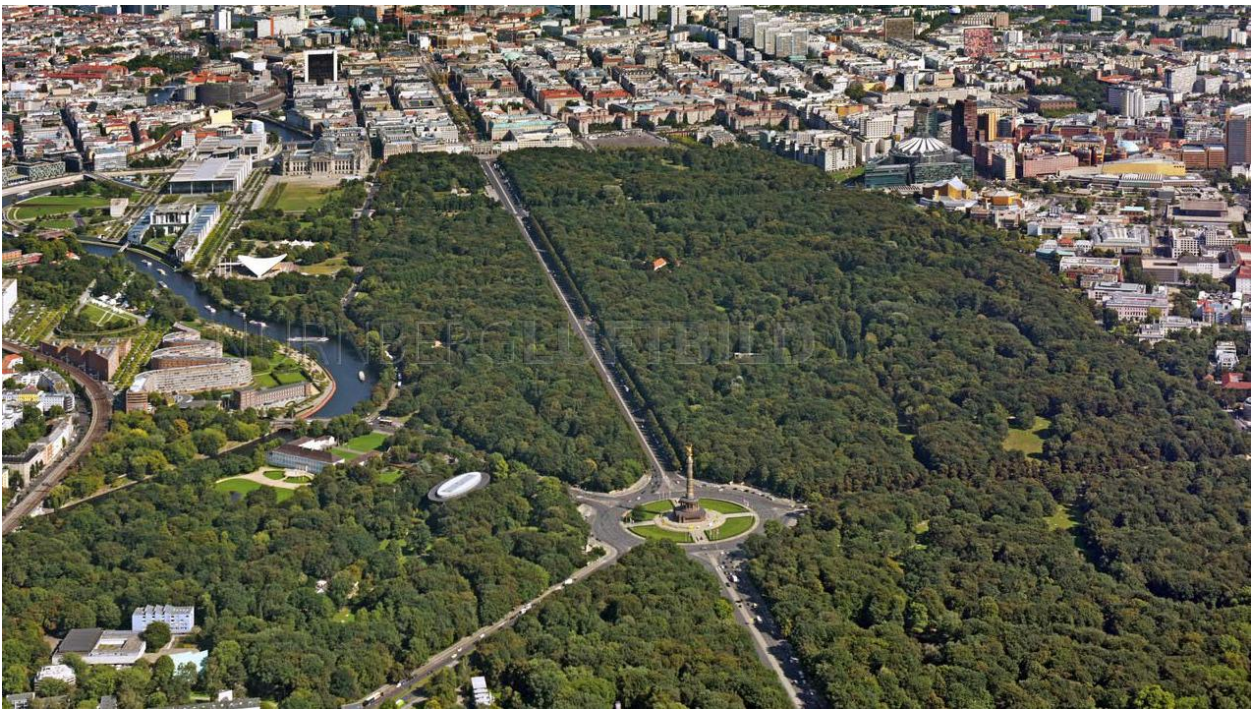
Το Tiergarten Park (Εικόνα 2) είναι ο πράσινος πνεύμονας της πόλης του Βερολίνου. Η θέση του είναι κοντά στο κέντρο της πόλης δίπλα σε σημαντικά αξιοθέατα, όπως η Πύλη του Βρανδεμβούργου ή η πλατεία Potsdamer Platz. Το πάρκο καλύπτει μια έκταση 2100 στρεμμάτων.

Η αρχική χρήση του Tiergarten ήταν ένας περιφραγμένος δασώδης χώρος λίγο έξω από την πόλη που χρησιμοποιούσαν για κυνήγι οι μονάρχες της περιοχής. Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, ο Friedrich III, τότε Εκλέκτορας του Βρανδεμβούργου και Δούκας της Πρωσίας, αποφάσισε να δημιουργηθεί εκεί ένα «*πάρκο για την ευχαρίστηση του γενικού πληθυσμού*». Έκτοτε, ο χώρος επανασχεδιάστηκε πολλές φορές, αλλά πιο ουσιαστικά την περίοδο μεταξύ 1833 και 1838. Την μεγάλη αυτή ανάπλαση ανέλαβε ο Peter Joseph Lenné, κορυφαίος αρχιτέκτονας τοπίου της Πρωσίας, αντλώντας έμπνευση από τα αγγλικά μοντέλα, και μεταμόρφωσε τα εδάφη δίνοντας στο πάρκο το σχήμα που έχει ακόμα μέχρι σήμερα (Visit Berlin, 2019).

Το Tiergarten υπέστη σοβαρές ζημιές κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ιδιαίτερα στις σκληρές μάχες γύρω από το Βερολίνο τον τελευταίο χρόνο, αλλά και λόγω της έντονης έλλειψης άνθρακα το χειμώνα 1945-46, όπου οι Βερολινέζοι έκοψαν ότι απέμεινε από τα δέντρα του πάρκου ως καύσιμο, σχεδόν αποψιλώνοντας ολόκληρη την περιοχή. Το πάρκο Tiergarten αναδασώθηκε το 1949 χάρη σε μεγάλες δωρεές δέντρων από όλη τη Γερμανία (Visit Berlin, 2019).

Εξαιτίας της τοποθεσίας του πάρκου πολύ κοντά στην καρδιά του Βερολίνου προσελκύει καθημερινά ποδηλάτες και περιπατητές, πολίτες που κάνουν τζόκινγκ ή σκέιτερς, καθώς και εκείνους που απλά θέλουν να χαλαρώσουν ή να επισκεφτούν τον ζωολογικό κήπο του Βερολίνου. Οι πράσινοι χλοοτάπητες του πάρκου είναι δημοφιλείς για αναψυχή για τους κατοίκους της πόλης. Επιπλέον, η ιστορική του σημασία το καθιστά ένα σημαντικό αξιοθέατο για τους τουρίστες που επισκέπτονται την πόλη. Για το σκοπό αυτό υπάρχουν κατάλληλα

διαμορφωμένοι χώροι για πικ-νικ, μπάρμπεκιου, διαδρομές για τζόκινγκ ή ποδηλασία, καθώς και σημεία ενοικίασης ποδηλάτων – ταξί. Στη νοτιοανατολική γωνία του πάρκου, κοντά στο Potsdamer Platz, θα βρει κανείς μια μεγάλη παιδική χαρά. Υφίστανται επίσης αθλητικές εγκαταστάσεις όπως γήπεδα ποδοσφαίρου, ενώ κατά τη διάρκεια του χειμώνα, είναι δυνατόν να διαμορφωθούν παγοδρόμια σε μερικές από τις μικρές λίμνες του πάρκου.

Εικόνα 2: Άποψη του Tiergarten στο Βερολίνο (Πηγή: Nuernber Gluftbild)

Άξιο αναφοράς είναι και το Σοβιετικό Μνημείο Πολέμου, ένα στρατιωτικό μνημείο που ανεγέρθηκε από τη Σοβιετική Ένωση για να τιμήσει τους 80.000 στρατιώτες των Σοβιετικών Ενόπλων Δυνάμεων που πέθαναν κατά τη διάρκεια της Μάχης του Βερολίνου τον Απρίλιο και τον Μάιο του 1945 (Berlin.de, 2019).

Σε ότι αφορά το θέμα της διαχείρισης, το γερμανικό θεσμικό πλαίσιο προβλέπει ότι οι δήμοι είναι υπεύθυνοι για την συντήρηση όλων των πάρκων που βρίσκονται στα διοικητικά τους όρια. Έτσι η συντήρηση του Tiergarten είναι αρμοδιότητα του δήμου του Βερολίνου. Ωστόσο, για τον στρατηγικό σχεδιασμό, αποκλειστικά για τα ιστορικά πάρκα, αρμόδια υπηρεσία είναι το Γραφείο για τη Διατήρηση Ιστορικών Κτιρίων, Κήπων και Τοπίων του Τμήματος Πολεοδομίας, Περιβαλλοντικής Προστασίας και Τεχνολογίας. Εν ολίγοις, το Βερολίνο διαχωρίζει τη χάραξη

πολιτικών και εκτελεστικών λειτουργιών αυτό το σημαντικό δημόσιο πάρκο της πόλης αλλά υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ των δυο αρμοδίων φορέων (Tate, 2001).

1.4.3. Gorky Park, Μόσχα

Το «Gorky Central Park of Culture and Leisure» (**Εικόνα 3**) (κεντρικό πάρκο πολιτισμού και αναψυχής) είναι ένα κεντρικό πάρκο στη Μόσχα, με έκταση 1200 στρέμματα και έχει πάρει το όνομά του από το όνομά του από τον Σοβιετικό συγγραφέα, ιδρυτή της λογοτεχνικής μεθόδου του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, Αλεξέι Μαξιμόβιτς Πεσχόκ (Alexei Maximovich Peshkov), γνωστό κυρίως ως Μάξιμ Γκόρκι (Maxim Gorky).

Το Gorky Park, που βρίσκεται στην περιοχή Krymsky Val, ακριβώς απέναντι από τον ποταμό Moskva και δημιουργήθηκε το 1928. Το πάρκο ακολούθησε το σχέδιο του Konstantin Melnikov, ενός ευρέως γνωστού σοβιετικού πρωτοποριακού και κονστρουκτιβιστικού αρχιτέκτονα, που συγχώνευσε τους μεγάλους κήπους του παλαιού νοσοκομείου Golitsyn και του παλατιού Neskuchny, καλύπτοντας μια έκταση 300 στρεμμάτων κατά μήκος του ποταμού. Παρότι η ιστορία του κήπου Neskuchny μπορεί να ανιχνευθεί από ήδη από το 1753, όταν και πρωτοεμφανίστηκε, οι γειτονικές σε αυτό περιοχές δεν έλαβαν καθόλου προσοχή μέχρι και τη δεκαετία του 1920. Πρόκειται για λιβαδικές περιοχές και κήπους λαχανικών που άνηκαν σε ιδιοκτήτες γειτονικών κτημάτων και που κατά το τέλος του 19ου αιώνα χρησίμευσαν ως χωματερή. Αρχικά αφού ο χώρος καθαρίστηκε χωροθετήθηκε και λειτούργησε εκεί η πρώτη Πανρωσική Έκθεση Γεωργικών και Χειροτεχνικών Βιομηχανιών το 1923, ενώ το 1928, με απόφαση του Προεδρείου του Συμβουλίου της Μόσχας, η Έκθεση Γεωργικών και Χειροτεχνίας διευρύνθηκε και μετατράπηκε στο Κεντρικό Πάρκο Πολιτισμού και Αναψυχής – το πρώτο πάρκο αυτού του είδους της χώρας, το οποίο αναφερόταν ως υπαίθρια «πολιτιστική επιχείρηση». Το 1932 το πάρκο πήρε το όνομά του από τον M.A. Gorky. Η ιδέα της ανάγκης για ένα κεντρικό πάρκο πολιτισμού και αναψυχής στη Μόσχα προέκυψε στα τέλη της δεκαετίας του 1920 σε σχέση με την ανασυγκρότηση της Μόσχας με τις έννοιες μιας σοσιαλιστικής «πόλης του μέλλοντος» (Wikipedia, 2019).

Εικόνα 3: Αποψη του Gorky Park στη Μόσχα (Πηγή: Shutterstock)

Αρχικά στο Gorky Park υπήρχαν εκτεταμένες ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις (ρόδες, roller-coaster, καρουζέλ κ.α.), ωστόσο το 2011 υπέστη μια εκτεταμένη ανάπλαση και πολλά από αυτά κατεδαφίστηκαν με στόχο να τοποθετηθούν, στους χώρους που καταλάμβαναν, χλοοτάπητες και παρτέρια. Σε συνδυασμό με την ανακαίνιση των μνημείων, τον καθαρισμό των λιμνών και τη φύτευση δέντρων και θάμνων το Gorky Park σε λίγους μήνες αναδιαμορφώθηκε καθιστώντας το ανταγωνιστικό σε άλλα ηγετικά πάρκα παγκοσμίως (Wikipedia, 2019). Σήμερα το Gorky Park διαθέτει παγοδρόμιο, γήπεδο ποδοσφαίρου, ποδηλατικές διαδρομές, μουσείο για την ιστορία του πάρκου, μουσείο σύγχρονης τέχνης, εγκαταστάσεις συνεδριακού κέντρου με χώρους εργασίας (workspaces) που μπορούν να χρησιμοποιούν ελεύθεροι επαγγελματίες για να εργαστούν, κέντρο εκπαίδευσης για την διεθνή και ρωσική σύγχρονη τέχνη, αρχιτεκτονική και μουσική, 12 επιχειρήσεις εστίασης, ανοιχτό κινηματογράφο. Στις εγκαταστάσεις του πάρκου εδρεύει επίσης το ορθόδοξο Μοναστήρι Andreevsky και ένας σύλλογος πολιτών για την διάδοση της ρωσικής γλώσσας και της λογοτεχνίας (Gorky Park, 2019).

Υπεύθυνος για την διαχείριση και λειτουργία του Gorky Park είναι ο δήμος της Μόσχας (Gorky Park, 2019).

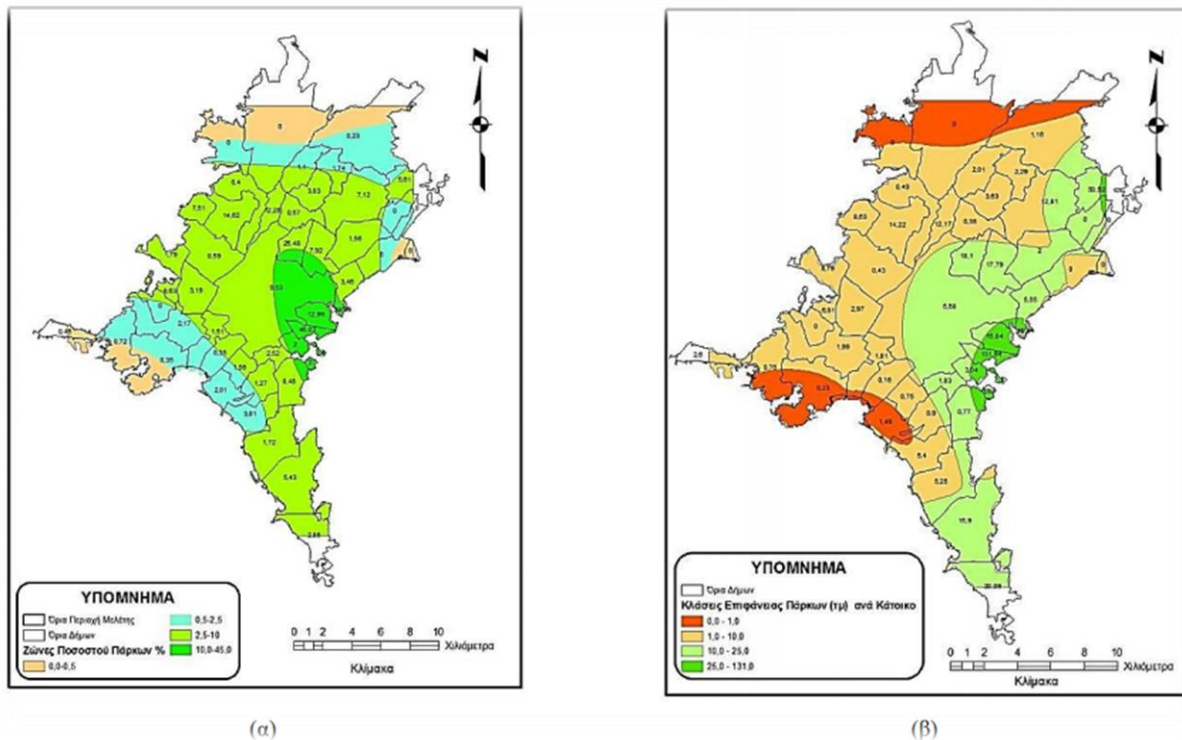
1.5. Το αστικό πράσινο στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά το 2004, η έλλειψη πρασίνου στις ελληνικές πόλεις αναδείχθηκε ως ένα από τα κυρίαρχα περιβαλλοντικά ζητήματα. Η πλημμυρίδα δημοσίων και ιδιωτικών οικοδομικών έργων και οδικών έργων κατά την ολυμπιακή και μετα-ολυμπιακή περίοδο, η ιδιωτικοποίηση «παραδοσιακών» ελεύθερων χώρων όπως οι ακτές, τα πάρκα, τα περιαστικά δάση, η έκπτωση της αξίας του πράσινου και του δημόσιου χώρου, αλλά και η απώλεια χιλιάδων στρεμμάτων δάσους στις μεγάλες πυρκαγιές των τελευταίων ετών προκάλεσαν μια σημαντική αλλαγή στην συνείδηση της κοινής γνώμης. Πολίτες άρχισαν να αντιδρούν, να υπερασπίζονται ελεύθερους χώρους, να διεκδικούν την δημιουργία νέων χώρων πρασίνου. Οι μεγάλες απώλειες πολύτιμου πράσινου στις πόλεις μας και γύρω από αυτές έχουν τη δική τους συμβολή στη γιγάντωση παγκόσμιων προβλημάτων και, κυρίως, στην κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση του πλανήτη. Με αυτήν την συνείδηση, όλο και περισσότεροι άνθρωποι εμπλέκονται στην προσπάθεια για την προστασία και διάσωση των πράσινων χώρων (Μπελαβίλας & Βαταβάλη, 2009).

Σε ότι αφορά την Αττική, αυτή περιέχει 79 οργανωμένα πάρκα δημόσιας χρήσης. Η μέση αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο υπολογίστηκε το 2017 στα 4,88 m² και είναι πολύ μικρότερη από εκείνη που προτείνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Καλούδης, Καμπερίδης, Πολυτσήρης, Γαλανοπούλου, & Λορέντζος, 2017). Σημειώνεται ότι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) θεωρεί πως η ελάχιστη αναλογία πρασίνου στις πόλεις δεν πρέπει να είναι κάτω από 9 m²/κάτοικο (WWF, 2016). Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, σε κάθε κάτοικο του δήμου Αθηναίων αντιστοιχούν μόλις 0,96 m² πρασίνου (WWF, 2016), ενώ βάσει έρευνας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου η αναλογία στο δήμο Θεσσαλονίκης διαμορφώνεται σε 2,19 m² πρασίνου ανά κάτοικο (Γκανάτσας, Τσιτσώνη, Ζάγκας, & Τσακαλδήμη, 2002). Η συνολική εδαφοκάλυψη των πάρκων στο λεκανοπέδιο Αττικής είναι 3,94% (Χάρτης 1).

Ο δήμος Καισαριανής έχει το μεγαλύτερο ποσοστό πάρκων με 45,03%. Ο δήμος Κηφισιάς έχει το μικρότερο ποσοστό πάρκων με 0,23%. Ενδιάμεσα ποσοστά έχουν οι δήμοι Γαλατσίου με 25,48%, Ιλίου με 14,62% και Αθηναίων με 9,53%. Σχετικά με την έκταση των πάρκων ανά κάτοικο (m²/κάτοικο) τη μεγαλύτερη αναλογία έχει ο δήμος Καισαριανής με 131,94 m²/κάτοικο και τη μικρότερη ο δήμος Καλλιθέας με 0,16 m²/κάτοικο (Καλούδης, Καμπερίδης, Πολυτσήρης, Γαλανοπούλου, & Λορέντζος, 2017).

Όπως γίνεται σαφές από τα παραπάνω στοιχεία, το θέμα της προστασίας και της διάσωσης, αλλά και της διεύρυνσης του αστικού πράσινου είναι ιδιαίτερα κρίσιμο για την Ελλάδα και ιδιαίτερα για τα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Χάρτης 1: Χάρτες ζωνών α) Εδαφοκάλυψης πάρκων στην Αττική σε ποσοστά (%) και (β) Αναλογίας πάρκων (m²/κάτοικο). Πηγή: (Καλούδης, Καμπερίδης, Πολυτσερης, Γαλανοπούλου, & Λορέντζος, 2017)

1.6. Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας

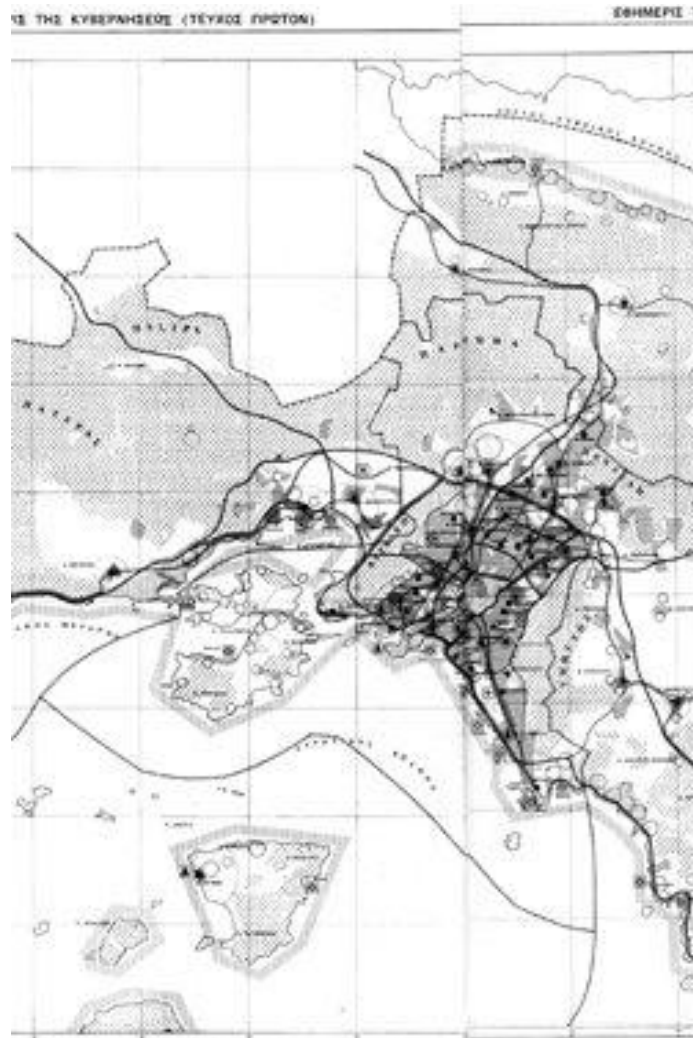
Το Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (Ρ.Σ.Α.), που ψηφίστηκε το 1985⁴ (Χάρτης 2), είναι το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων, των προγραμμάτων και των μέτρων που προβλέπονται ως αναγκαία για τη χωροταξική πολεοδομική οργάνωση της Αθήνας στα πλαίσια των πενταετών προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (Ψυχογιός, 2012).

Το Ρ.Σ.Α. '85 απέβλεπε:

- Στο σχεδιασμό και προγραμματισμό της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας μέσα στα πλαίσια της εθνικής χωροταξικής πολιτικής.
- Στη χωροταξική δομή και οργάνωσή της σε επίπεδο περιφέρειας.
- Στη χωροταξική διάρθρωση των τομέων παραγωγής, του συστήματος μεταφορών, της λοιπής τεχνικής υποδομής και του κοινωνικού εξοπλισμού.
- Στην πολιτική γης και κατοικίας.

⁴ Ν.1515/1985 - ΦΕΚ 18Α/1985: Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας.

- Στη λήψη μέτρων για την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος.
- Στο συντονισμό των προγραμμάτων που έχουν σχέση με το Ρ.Σ.Α. '85 και εκπονούνται από άλλους φορείς.
- Στον καθορισμό των απαιτούμενων για την εφαρμογή των παρεμβάσεων.

Χάρτης 2: Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (Ρ.Σ.Α.) 1985

Το Ρ.Σ.Α. '85 καθόριζε μια σειρά από γενικούς στόχους για την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας όπως:

- Η ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας της Αθήνας και η αναβάθμιση των κεντρικών περιοχών της.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής για όλους τους κατοίκους και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

- Η εξισορρόπηση των κοινωνικών ανισοτήτων από περιοχή σε περιοχή.
- Η διεύρυνση των επιλογών κατοικίας και εργασίας, αναψυχής και ψυχαγωγίας σε κάθε περιοχή της πρωτεύουσας.
- Η ποιοτική αναβάθμιση κάθε γειτονιάς και η προστασία των περιοχών κατοικίας από οχληρές λειτουργίες και χρήσεις.

Παράλληλα, έθεσε μια σειρά από ειδικότερους στόχους σε σχέση με το εθνικό επίπεδο, την εξέλιξη της ίδιας της ευρύτερης περιοχής και την χωροταξική οργάνωση και νέα πολεοδομική δομή:

Σε σχέση με το εθνικό επίπεδο:

- Σταθεροποίηση του πληθυσμού.
- Ανάσχεση της διόγκωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- Ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας ως εθνικό κέντρο επιτελικών λειτουργιών διακυβέρνησης.

Σε σχέση με την εξέλιξη της ίδιας της ευρύτερης περιοχής:

- Ανάδειξη και προστασία των ιστορικών στοιχείων, προστασία του αττικού τοπίου, των ορεινών όγκων, των τοπίων φυσικού κάλλους και των ακτών.
- Μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος με μέτρα που αφορούν στις εκπομπές ρύπων (κατασκευή έργων – επιβολή τελών).
- Βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής με βελτίωση της λειτουργίας της πόλης (ενίσχυση μαζικών μεταφορών – απομάκρυνση οχληρών εγκαταστάσεων).
- Οικονομική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας με ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα.
- Άμβλυνση των ανισοτήτων στην ποιότητα του οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και κοινωνικού εξοπλισμού (ανακατανομή χρήσεων γης).
- Εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής κατοικίας και επεκτάσεις του σχεδίου πόλεως στις διαμορφωμένες περιοχές αυθαιρέτων.
- Διαφύλαξη της πρωτεύουσας από θεομηνίες με λήψη μέτρων για την αντιπλημμυρική και αντισεισμική προστασία.

Σε σχέση με την χωροταξική οργάνωση και νέα πολεοδομική δομή:

- Θεώρηση της ευρύτερης περιοχής ως αυτοτελή χωροταξική ενότητα της χώρας που μπορεί να υποδιαιρείται σε χωροταξικές υποενότητες ώστε να επιτυγχάνεται η αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων και η ισόροπη κατανομή κεντρικών λειτουργιών.
- Ανασυγκρότηση του αστικού ιστού με ανάσχεση της εξάπλωσης και την εξυγίανση της πόλης με δημιουργία πολυκεντρικών δομών και έλεγχο των χρήσεων γης.
- Ανακατανομή βασικών χρήσεων και λειτουργιών.
- Βελτίωση και οργάνωση ενιαίου συστήματος μεταφορών και λειτουργική διασύνδεση όλων των μέσων μεταφορών.
- Προγραμματισμός ποιοτικών παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας.

Για την εφαρμογή του Ρ.Σ.Α. '85 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (Ο.Ρ.Σ.Α.) με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Έργο του οργανισμού ήταν η παρακολούθηση, εξειδίκευση και εφαρμογή του Ρ.Σ.Α. '85.

Σε μια προσπάθεια αποτίμησης του Ρ.Σ.Α. '85, γίνεται αντιληπτό ότι ένα μεγάλο ποσοστό των στόχων που τέθηκαν μπόρεσαν να υλοποιηθούν. Συγκεκριμένα, υπήρξε σχετική σταθεροποίηση του πληθυσμού (αν εξαιρέσει κανείς το μεγάλο κύμα μετανάστευσης), μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αναβάθμιση των δυτικών περιοχών της Αθήνας, τόνωση κέντρων Δήμων υπερτοπικής σημασίας, οργάνωση του συστήματος μαζικών μεταφορών, καθορισμός των χρήσεων γης σε μεγάλο ποσοστό της αστικής γης μέσω των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Γ.Π.Σ.), προστασία μεγάλων τμημάτων της εξωαστικής γης μέσω Προεδρικών Διαταγμάτων (Π.Δ.) και Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.), υλοποιήθηκαν αναπλάσεις δημόσιων χώρων μέσω προγράμματος της Ανώνυμης Εταιρείας Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων και Αναπλάσεις (Ε.Α.Χ.Α. Α.Ε.), δημιουργήθηκε πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης (πάρκο Αντώνης Τρίτσης).

Μεταξύ των αστοχιών ή αδυναμιών του Ρ.Σ.Α. '85 περιλαμβάνεται ο ανίσχυρος ρόλος του Ο.Ρ.Σ.Α. για την παρακολούθηση και εφαρμογή του Ρ.Σ.Α., ένας φορέας που καθώς παρέμενε υπό την εποπτεία του Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (Υ.Χ.Ο.Π.), στάθηκε αδύναμος να ελέγξει διατομεακές πολιτικές, κάτι που σε συνδυασμό με την έλλειψη οικονομικής στήριξης δεν επέτρεψε την επιβολή του σχεδιασμού. Επιπλέον, υπήρξαν περιπτώσεις εφαρμογής πολιτικών εκτός των κατευθύνσεων του Ρ.Σ.Α., όπως η χωροθέτηση της

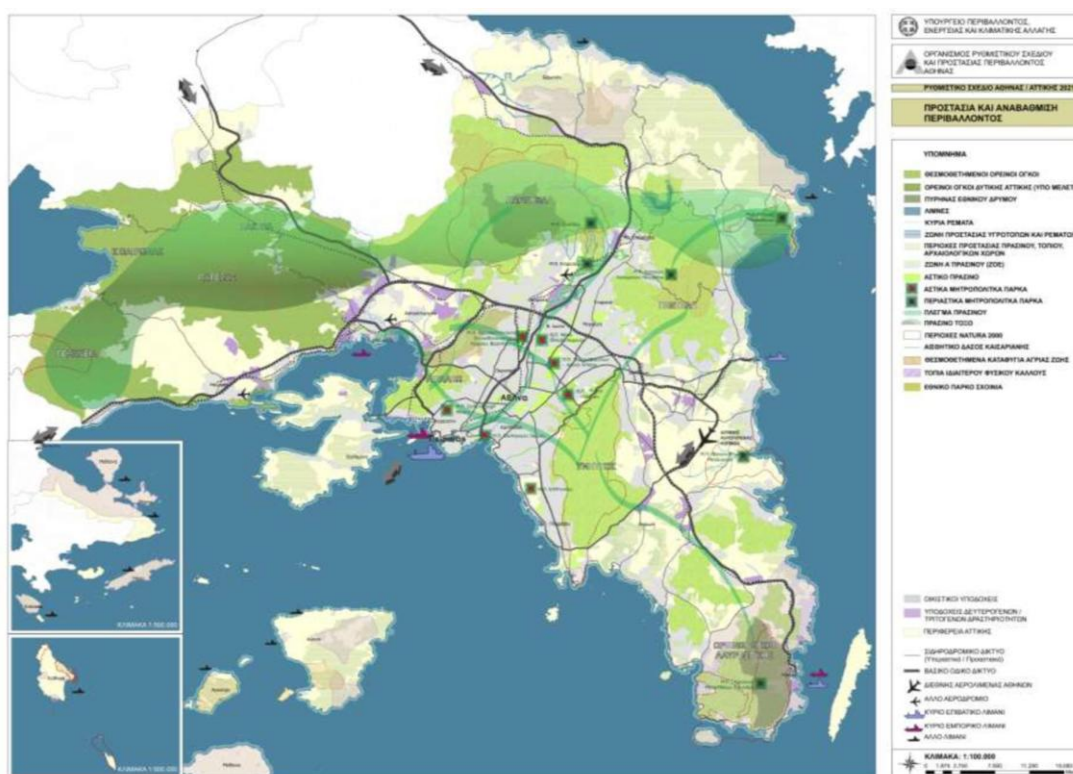
Δημόσιας Διοίκησης. Για παράδειγμα, επιλογή του Ρ.Σ.Α. '85 ήταν η κατεύθυνση της Δημόσιας Διοίκησης στα δυτικά, επειδή θεωρείτο ότι η λειτουργία αυτή μπορεί να αναβαθμίσει τις υποβαθμισμένες περιοχές της δυτικής Αθήνας. Παράλληλα, λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών του σχεδιασμού οι κατευθύνσεις του Ρ.Σ.Α. δεν συγκεκριμενοποιήθηκαν σε υποκείμενα επίπεδα του σχεδιασμού και ιδίως σε αυτό της Πολεοδομικής Μελέτης Αναθεώρησης που αποτελεί το πλαίσιο με το οποίο εκδίδονται οι οικοδομικές άδειες. Αδυναμία υπήρξε και στον έλεγχο της ανάπτυξης εξάπλωσης της πόλης μέσω αυθαιρέτων, κάτι που οφείλεται κυρίως στην απροθυμία της τοπικής αυτοδιοίκησης για άσκηση ελέγχου και την κρατική αναξιοπιστία με την συνεχή μεταβαλλόμενη πολιτική που επιβράβευε τους αυθαιρετούντες. Τέλος, με εξαίρεση την προώθηση της ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων, πολλές από τις μεγάλες παρεμβάσεις του Ρ.Σ.Α. '85 δεν προχώρησαν (Πανεπιστημίου, Κουντουριώτικα, Πολιτισμικό Άλσος, Δραπετσώνα κ.α.).

Σχεδόν 30 χρόνια μετά την θεσμοθέτηση του Ρ.Σ.Α. κρίθηκε απολύτως αναγκαία η επικαιροποίησή του για την προσαρμογή του στις σύγχρονες συνθήκες. Για το σκοπό αυτό, το 2014, ψηφίστηκε το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021 (Χάρτης 3). Το νέο Ρ.Σ.Α. (εφεξής Ρ.Σ.Α. 2021) διατυπώνει στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη της Αττικής στο πλαίσιο της εθνικής οικονομικής, κοινωνικής και χωροταξικής πολιτικής. Περιλαμβάνει κατευθύνσεις και ρυθμίσεις που ενισχύουν και συμπληρώνουν τον εθνικό αναπτυξιακό προγραμματισμό για την Αττική και που αφορούν στον προσδιορισμό του ρόλου της στο εθνικό επίπεδο και στο ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο. Το Ρ.Σ.Α. 2021 στηρίζεται σε προβολές πληθυσμιακών και οικονομικών μεγεθών και αναπτυξιακών προβλέψεων με χρονική διάρκεια έως και το έτος 2021 (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής, 2014).

Τα βασικά στοιχεία του πλαισίου μέσα στο οποίο συντάχθηκε το Ρ.Σ.Α. 2021 ήταν η βαθειά οικονομική κρίση στην Ελλάδα, που συσχετίζεται με τα διεθνή δεδομένα και κυριαρχεί στην πολιτική ζωή του τόπου, η παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση που οδηγεί, αν και με εμπόδια, στη θέσπιση διεθνών συμβάσεων και καθιέρωση τοπικών ρυθμίσεων για την ουσιαστικότερη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις χωρικές πολιτικές, οι οποίες συνιστούν βασικό εργαλείο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και οι μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις και προβλήματα που συνυφαίνονται με την εντατικοποίηση των μεταναστευτικών ρευμάτων και την όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και έχουν καταλυτικά αποτελέσματα στις πόλεις. Και στον τομέα αυτό, οι χωρικές πολιτικές αποτελούν «κλειδί» μεγάλης σημασίας για την άμβλυνση των κοινωνικών φαινομένων της κρίσης.

Όπως αναφέρεται στο έντυπο που εξέδωσε ο ΟΡΣΑ για την παρουσίαση του Ρ.Σ.Α. 2021 (ΟΡΣΑ, 2011):

«[...] η συγκυρία αναδεικνύει, με μεγάλη ένταση, τη σημασία που έχουν για το σχεδιασμό οι τρεις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες όμως διαπλέκονται και καθορίζουν ζητούμενα και άξονες προτεραιότητας με διαφορετικό τρόπο σε κάθε πόλη. Πρέπει, πάντως, να τονίσουμε ότι οι τρεις αυτές συνιστώσες δεν λειτουργούν αυτόνομα. Η βασική πρόκληση για το σχεδιασμό είναι να αναζητήσει, σε κάθε περίπτωση, βασικά πεδία και πρακτικές μέσα από τις οποίες συντίθενται οι παράγοντες που αφορούν στην οικονομία, στο περιβάλλον και στην κοινωνία, καθορίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το ευρύτερο πλαίσιο χωρικής οργάνωσης και εφαρμογής των χωρικών πολιτικών. Και, κυρίως, να αναζητήσει την γενεαλογία τους και τις κοινωνικές δυναμικές που βρίσκονται πίσω από αυτά τα πεδία και πρακτικές, που αναδεικνύονται ως προνομακά για την προώθηση των χωρικών πολιτικών.».

Χάρτης 3: Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021

Οι στρατηγικοί στόχοι του Ρ.Σ.Α. 2021 προσδιορίζονται, για τη χρονική περίοδο 2014–2021, σε τρεις ενότητες συμπληρωματικών στρατηγικών στόχων:

α) Ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας – Αττικής, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων.

β) Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, εξοικονόμηση πόρων, αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

γ) Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, εξισορρόπηση στην κατανομή των πόρων και των ωφελειών από την ανάπτυξη.

Οι κατευθύνσεις του Ρ.Σ.Α. 2021 αναφέρονται στην κοινωνικοοικονομική ανασυγκρότηση του χώρου, στη χωροταξική δομή και οργάνωση των δραστηριοτήτων, στην προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων, στη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υποδομών μεταφορικής, τεχνικής, διοικητικής και κοινωνικής υποδομής, στην πολεοδομική οργάνωση, στην πολιτική γης, στο σχεδιασμό περιοχών ή ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος ή ειδικών προβλημάτων, στο συντονισμό των μελετών και προγραμμάτων που έχουν σχέση με το Ρ.Σ.Α. 2021 και ιδίως στο σχεδιασμό παρεμβάσεων μητροπολιτικής σημασίας, στο συντονισμό με τα περιφερειακά πλαίσια των όμορων περιφερειών.

Το Ρ.Σ.Α. 2021 αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα που έθεσε τις βάσεις για την οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη της Αττικής. Ωστόσο, ήρθε με μεγάλη καθυστέρηση, καθώς είχαν ήδη πραγματοποιηθεί οι σαρωτικές μεταλλαγές από τα μεγάλα έργα της περιόδου των Ολυμπιακών Αγώνων που υλοποιήθηκαν χωρίς επαρκή προγραμματισμό στη βάση του συνολικού πλαισίου και είχαν ήδη δημιουργήσει τετελεσμένα για τον αστικό σχεδιασμό της Αττικής.

1.7. Μητροπολιτικά πάρκα Αττικής

Το Ρ.Σ.Α. '85 προέβλεπε την δημιουργία ενός συστήματος υπερτοπικών πόλων ήπιων χρήσεων πολιτισμού, αθλητισμού και αναψυχής που θα εξυπηρετούσαν ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας. Το σύστημα αυτό περιελάμβανε το Φαληρικό Όρμο με προσχώσεις μεγάλης κλίμακας, την οροσειρά των Τουρκοβούνιων με αξιοποίηση των παλαιών λατομείων, την Πεντέλη με συνολική ανασυγκρότηση του τοπίου, το Όρος Αιγάλεω με συνολική ανάπλαση

του ορεινού όγκου σε μεγάλο πάρκο και με εστίες τα λατομεία της Νίκαιας (Σαλεπιτσάρι), του Κορυδαλλού και της Πετρούπολης, τα λατομεία του Βύρωνα, τη χερσόνησο του Π.Ι.Κ.Π.Α. στη Βούλα, την περιοχή του παλιού πυριτιδοποιείου στο Αιγάλεω, το Σκοπευτήριο της Καισαριανής και την έκταση ιδιοκτησίας των δήμων Αθηναίων και Ζωγράφου στο Γουδή (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας, 1985).

Σε συνέχεια αυτού του συστήματος ο σχεδιασμός και η διαχείριση των αστικών και περιφερειακών Μητροπολιτικών Πάρκων αποτελεί ιδιαίτερο σκέλος των Μητροπολιτικών Παρεμβάσεων του Ρ.Σ.Α. 2021. Η υλοποίηση των Μητροπολιτικών Πάρκων εντάσσεται στις προτεραιότητες από περιβαλλοντική, κοινωνική και αναπτυξιακή άποψη. Προωθούνται η βελτίωση της προσβασιμότητας των Μητροπολιτικών Πάρκων με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, η θεσμοθέτηση της προστασίας και της ήπιας ανάπτυξής τους, καθώς και προγράμματα εξειδίκευσης του σχεδιασμού, με ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης, βάσει εξειδικευμένων Σχεδίων Γενικής Διάταξης.

Το Ρ.Σ.Α. 2021 διακρίνει τα Μητροπολιτικά Πάρκα της Αττικής σε δύο κατηγορίες ως «Αστικά Μητροπολιτικά Πάρκα» και ως «Περιφερειακά Μητροπολιτικά Πάρκα Πρασίνου» (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής, 2014).

Ως Αστικά Μητροπολιτικά Πάρκα, προσδιορίζονται οι εξής εκτάσεις:

1. *Μητροπολιτικό Πάρκο Ελληνικού*: Στο χώρο του Μητροπολιτικού Πόλου Ελληνικού – Αγίου Κοσμά προβλέπεται η δημιουργία κεντρικού πάρκου 2000 στρεμμάτων εμπλουτισμένου με τις χρήσεις που προβλέπει ο Ν.4062/2012⁵. Το κεντρικό πάρκο του Μητροπολιτικού πόλου Ελληνικού – Αγίου Κοσμά δύναται να αποτελέσει τον πυρήνα της σύνδεσης του θαλάσσιου μετώπου με τον Υμηττό με σύνδεση των μέσων σταθερής τροχιάς, για να εξυπηρετείται η άμεση πρόσβαση στο πάρκο και το θαλάσσιο μέτωπο από όλο το λεκανοπέδιο Αττικής.
2. *Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή – Ιλισίων*: Σύμφωνα με το από 14/6/2011 Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ Δ'187/2011)⁶. Προωθείται η εφαρμογή του, σε συνεννόηση με τους εγκατεστημένους φορείς καθώς και η συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου διαχείρισης του Πάρκου.

⁵ Ν.4062/2012 ΦΕΚ 70Α/2012: Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ - Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) - Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ).

⁶ Π.Δ. ΦΕΚ Δ'187/2011: Καθορισμός μέτρων προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή – Ιλισίων.

3. *Μητροπολιτικό Πάρκο Τουρκοβουνίων – Αττικό Άλσος*: Αναδεικνύεται η λειτουργική ένταξη του Πάρκου στο δίκτυο μητροπολιτικών χώρων αστικού πράσινου της Πρωτεύουσας. Με την ολοκλήρωση της αναδάσωσης, την εξασφάλιση του χαρακτηρισμένου κοινόχρηστου χώρου του Αττικού Άλσους, την αποκατάσταση των λατομείων της περιοχής, την οργάνωση και αναβάθμιση των εκτάσεων πρασίνου και την ενσωμάτωση των υφιστάμενων αθλητικών, πολιτιστικών υποδομών και της περιοχής κατοικίας.
4. *Μητροπολιτικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Πύργου Βασιλίσσης*: Στον ήδη διαμορφωμένο χώρο πρασίνου, προωθείται η περαιτέρω ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ήπιας αναψυχής, συμβατής με την απαίτηση προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της ορνιθοπανίδας καθώς και δραστηριοτήτων αστικής βιολογικής γεωργίας. Προωθείται η ολοκλήρωση της θεσμικής ρύθμισης και της αποσαφήνισης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος με την ένταξη του λόφου των Προσκόπων και του νότιου τμήματος.
5. *Μητροπολιτικό Πάρκο Φαληρικού Όρμου*: Εκτείνεται στο χώρο μεταξύ Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας έως το Φαληρικό Δέλτα. Εξασφαλίζεται η προσπελασιμότητα για όλους του κατοίκους και τους επισκέπτες της πόλης με δραστηριότητες πολιτισμού, αναψυχής, αθλητισμού, εμπορίου, τουρισμού (όπως μαρίνα, συνεδριακό κέντρο).
6. *Μητροπολιτικό Πάρκο Σαλεπιτσάρι στη Νίκαια*: Προωθείται η ανάπτυξη με χρήσεις αθλητισμού και πολιτισμού.
7. *Μητροπολιτικό Πάρκο Νέας Φιλαδέλφειας*: Προωθείται η ανάπτυξή του με χρήσεις πολιτισμού, αθλητισμού μητροπολιτικής εμβέλειας και αναψυχής. Η ανάδειξη του άλσους Φιλαδέλφειας σε μητροπολιτικό πάρκο συνδυάζεται με την κατασκευή και λειτουργία Κέντρου Αθλητισμού Μνήμης και Πολιτισμού της ΑΕΚ, καθώς και τις αναγκαίες και προβλεπόμενες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, χώρους και υποδομές στάθμευσης αλλά και την ανάπλαση στην ευρύτερη περιοχή.

Ως Περιαστικά Μητροπολιτικά Πάρκα Πρασίνου προσδιορίζονται οι περιαστικοί χώροι, οι οποίοι διαθέτουν τα χαρακτηριστικά για να αποτελέσουν, με τον κατάλληλο σχεδιασμό, σημεία αναφοράς ως χώροι πρασίνου υψηλής οικολογικής ποιότητας και ως χώροι πολιτισμού και αναψυχής, μητροπολιτικής εμβέλειας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται:

1. *Μητροπολιτικό Πάρκο Τατοΐου*: Πόλος πρασίνου, πολιτισμού, αναψυχής, τουρισμού, στη ζώνη προστασίας της Πάρνηθας.

2. *Μητροπολιτικό Πάρκο Αρχαίων Λατομείων Πεντέλης*: Πόλος πολιτισμού, αναψυχής, στη ζώνη προστασίας του Πεντελικού Όρους.
3. *Μητροπολιτικό Πάρκο Αρχαίων Μεταλλείων Σουνίου*: Πόλος πρασίνου, πολιτισμού, εκπαίδευσης, αναψυχής, στη ζώνη προστασίας Λαυρεωτικής.
4. *Πάρκο Σχοινιά Μαραθώνα*: Πόλος αθλητισμού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στη ζώνη προστασίας του υδροβιότοπου.
5. *Οικολογικό – Πολιτιστικό Πάρκο Βραώνας Μεσογείων*.
6. *Μητροπολιτικό Πάρκο Κηφισού*: Πόλος πρασίνου, αναψυχής, πολιτισμού, στα πλαίσια της εφαρμογής του από 15/6/1994 Προεδρικού Διατάγματος (ΦΕΚ Δ'632/1994)⁷ για την προστασία του Κηφισού Ποταμού.

Σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι το Ρ.Σ.Α. '85 κάνει αναφορά αποκλειστικά σε ήπιες χρήσεις πολιτισμού, αθλητισμού και αναψυχής, με το Ρ.Σ.Α. 2021, σε κάποιες περιπτώσεις, εντάσσονται και άλλες – κάθε άλλο παρά ήπιες – χρήσεις, εμπορίου και τουρισμού όπως στην περίπτωση του παλαιού αεροδρομίου του Ελληνικού και του Φαληρικού Όρμου. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση της Νέας Φιλαδέλφειας όπου η ανάπλαση του πάρκου συνδέεται άμεσα με την δημιουργία νέου γηπέδου (Κέντρο Αθλητισμού Μνήμης και Πολιτισμού) της ΑΕΚ. Με τον τρόπο αυτό αποτυπώνεται θεσμικά η στροφή προς την δημιουργία πολυλειτουργικών πάρκων, η αποδοχή μιας λογικής «οργανικής συνύπαρξης» του δημόσιου χώρου με τον ιδιωτικό τομέα αλλά και η «νομιμοποίηση» του νεοφιλελεύθερου αστικού προτύπου στα θέματα της διαχείρισης της αστικής ανάπτυξης.

⁷ Π.Δ. ΦΕΚ Δ'632/1994: Καθορισμός ζώνης προστασίας του ποταμού Κηφισού και των παραχείμαρρων.

Κεφάλαιο 2: Βιώσιμη ανάπτυξη

2.1. Από την περιβαλλοντική προβληματική στην βιώσιμη ανάπτυξη

Το θεωρητικό υπόβαθρο της βιώσιμης ανάπτυξης (sustainable development) δομήθηκε σε συνέχεια της περιβαλλοντικής προβληματικής που έχει αναπτυχθεί, τόσο σε επίπεδο θεωρίας, όσο και πολιτικής (Δελλαδέτση, 1997).

Ήδη, από τις αρχές της δεκαετίας του '70, μια σειρά από σημαντικά θεωρητικά κείμενα συγκλίνουν σε μία κοινή αντίληψη: το περιβαλλοντικό ζήτημα προσεγγίζεται ως αναπόσπαστο στοιχείο (ή παράγωγο) της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης (Δελλαδέτση, 1997).

Η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος αναγνωρίζεται για πρώτη φορά επίσημα ως συνολικό πρόβλημα σε υπερεθνικό επίπεδο στη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης (1972) του ΟΗΕ «Για το Ανθρώπινο Περιβάλλον» (United Nations Conference on Human Environment), με την οποία εδραιώνεται η πρόθεση συνολικής θεσμικής ρύθμισης και παρέμβασης σε επίπεδο πολιτικής για την περιβαλλοντική προστασία (Εικόνα 4). Η Συνδιάσκεψη κατέληξε στην γνωστή Διακήρυξη, το Σχέδιο Δράσης, και σε επτά βασικές προτάσεις προς την ολομέλεια, που είχαν ως άμεση συνέπεια την εκπόνηση του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Environmental Programme) (Δελλαδέτση, 1997).

Στο Παγκόσμιο Συνέδριο (1982) για το Περιβάλλον (Conference of the United Nations) διαμορφώθηκαν οι όροι που οδήγησαν στην δημιουργία Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Commission on Environment and Development) (Σαμιώτης, 1993). Με την ολοκλήρωση των εργασιών της Επιτροπής, το 1987, κατατέθηκε η έκθεση «Το Κοινό μας Μέλλον (Our Common Future)» (Εικόνα 5), γνωστή κι ως «Έκθεση Brundland»⁸.

Εδώ διατυπώνεται και ο πρωταρχικός ορισμός της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης:

«Βιώσιμη ανάπτυξη, είναι η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διακυβεύονται οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών» (WCED, 1987).

Η Έκθεση Brundland αποτέλεσε το έναυσμα για την ανάπτυξη γενικευμένου ενδιαφέροντος αναφορικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, σε παγκόσμια κλίμακα, τόσο σε επίπεδο έρευνας, όσο και εφαρμοσμένης πολιτικής (Δελλαδέτση, 1997).

⁸ «Το κοινό μας μέλλον», γνωστό και ως «Έκθεση Brundtland» σε αναγνώριση του ρόλου της πρώην Νορβηγού πρωθυπουργού Gro Harlem Brundtland ως προέδρου της Παγκόσμιας Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης (WCED), δημοσιεύθηκε το 1987 από τα Ηνωμένα Έθνη μέσω του Oxford University Press.

Εικόνα 4: Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης του ΟΗΕ «Για το Ανθρώπινο Περιβάλλον», 5 Ιουνίου 1972 (Πηγή: United Nations)

OUR COMMON FUTURE

THE WORLD COMMISSION
ON ENVIRONMENT
AND DEVELOPMENT

Εικόνα 5: Η έκδοση των Ηνωμένων Εθνών, "Το κοινό μας μέλλον" από το Oxford University Press

Οι αρχές της δεκαετίας του 1990 σημαδεύονται από τη Σύνοδο του Ρίο το 1992, η οποία κατέληξε: α) στη «Διακήρυξη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη» β) την «Agenda 21» γ) και τη «Δήλωση Αρχών για τη Διαχείριση, Διατήρηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη Δασών» (Σαμιώτης, 1993). Συνολικά, τέθηκαν 29 γενικές αρχές για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης ενώ δημιουργείται και ένας νέος φορέας «Η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» (UN Commission on Sustainable Development), στην οποία τα κράτη μέλη αναφέρονται ετήσια ως προς την πρόοδο που σημειώνουν σε σχέση με την επίτευξη στόχων βιωσιμότητας (Δελλαδέτσιμας, 1997).

Παράλληλα, η Σύνοδος για τους «Ανθρώπινους Οικισμούς» (1996) «U.N. Habitat II» (Εικόνα 6) στην Κωνσταντινούπολη ενδυναμώνει περαιτέρω την πρόθεση του Ο.Η.Ε. για συσχέτιση της βιωσιμότητας με την οικιστική ανάπτυξη και το σχεδιασμό του χώρου (Δελλαδέτσιμας, 1997) που αποτελεί τον βασικό άξονα για τη βιώσιμη ανάπτυξη και, επίσης, την ισόρροπη βιώσιμη ανάπτυξη (Κορρές & Κοκκίνου, 2014).

Εικόνα 6: Σύνοδος του ΟΗΕ για τους «Ανθρώπινους Οικισμούς» (1996) «UN Habitat II» (Πηγή: Smug Mug)

2.2. Βιώσιμη, διατηρήσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη;

Σε ότι αφορά την μετάφραση του αγγλοσαξωνικού όρου sustainable development στα ελληνικά επικρατεί μια σύγχυση. Συχνά βλέπουμε να χρησιμοποιείται τόσο ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη, όσο και οι όροι διατηρήσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη.

Ετυμολογικά το επίθετο «βιώσιμος» προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα βιώω-ῶ και σημαίνει «αυτός που μπορεί να ζήσει, να επιβιώσει». Το επίθετο «αειφόρος» τονίζει ένα ουσιαστικό το οποίο φέρει ή δίνει κάτι για πάντα (αεί). Με βάση την ετυμολογία του όρου, η «αειφόρος ανάπτυξη» ορίζεται ως εκείνο το είδος της ανάπτυξης που φέρει (ή που δίνει) πάντα (αεί) και όσο το δυνατόν σταθερού ύψους αγαθά. Ο ίδιος όρος αποδίδεται από ορισμένους Έλληνες ερευνητές ως «διατηρήσιμη ανάπτυξη».

Με την πάροδο των ετών οι μελετητές επικεντρώθηκαν στο περιεχόμενο της έκθεσης Brundland, που είχε ως αποτέλεσμα να υπερισχύσει ο όρος «αειφόρος ανάπτυξη» καθώς δείχνει να ερμηνεύει καλύτερα το περιεχόμενο του όρου «sustainable development» έναντι της βιώσιμης ή της διατηρήσιμης ανάπτυξης, με βάση τον ορισμό που αναπτύχθηκε εκεί. Ορισμένοι συγγραφείς, ωστόσο, εκφράζουν την έντονη αντίρρησή τους για την επικράτηση του όρου αειφόρος ανάπτυξη (Τσιάρας, 2010).

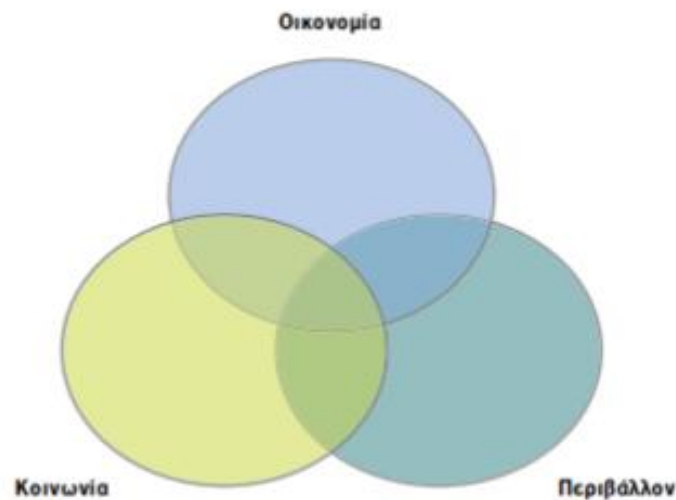
Για τις ανάγκες της εργασίας και την αποφυγή τυχόν συγχύσεων θα δεχτούμε την χρήση του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη», καθώς ως μετάφραση του όρου «sustainable development» είναι πιο ακριβής.

2.3. Οι τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης: οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον

Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη (sustainable development), που χρησιμοποιείται τις τελευταίες δεκαετίες, καθιερώθηκε ως ο επιστημονικός εκείνος όρος που έχει διάσταση τόσο οικονομική, όσο και κοινωνική και περιβαλλοντική (Κορρές & Κοκκίνου, 2014). Το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης εξασφαλίζει ταυτόχρονα την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Βασικός στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η επίτευξη μιας υψηλής ποιότητας ζωής, την ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων, που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες (Κορρές & Κοκκίνου, 2014).

Στο Σχήμα 1 παρουσιάζεται το τρίπτυχο της ανάπτυξης σε αντιστοιχία με τις έννοιες της οικονομικής μεγέθυνσης, της κοινωνικής ευημερίας και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

Σχήμα 1: Οι άξονες της ανάπτυξης (Πηγή: Κορρές & Κοκκίνου, 2014)

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί τον κοινό τόπο μεταξύ των τριών συνιστωσών: περιβάλλον, κοινωνία, οικονομία. Θα λέγαμε λοιπόν ότι βρίσκεται στο χώρο που δημιουργούν τα σημεία που τέμνονται οι τρεις κύκλοι του παραπάνω διαγράμματος.

Η όλη προβληματική για τη βιώσιμη ανάπτυξη επιδέχεται κριτικής σε κάποιες περιπτώσεις. Το βασικότερο σημείο κριτικής αφορά στην ασάφεια και τη γενικότητα της έννοιας «βιώσιμη ανάπτυξη». Η έννοια της βιωσιμότητας παραμένει θεωρητικά ασαφής, κάτι που αντανάκλαται και σε επίπεδο εφαρμοσμένης πολιτικής και ακόμα περισσότερο στο σχεδιασμό του χώρου (Δελλαδέτση, 1997). Επιπλέον, ο βασικός στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης για διατήρηση και ανανέωση του φυσικού αποθέματος οδηγεί σε μία θεωρητική και πρακτική δυσκαμψία, που απορρέει από την εξ' ορισμού κυριαρχία του περιβαλλοντικού ντετερμινισμού (Δελλαδέτση, 1997).

2.4. Αστική βιώσιμη ανάπτυξη

Σε ότι αφορά την Ε.Ε., το κυρίαρχο πλαίσιο δράσης της για την αστική βιώσιμη ανάπτυξη καθορίστηκε κατά τις δεκαετίες του 1990 και 2000 και βασίστηκε στην έκδοση της Πράσινης Βίβλου για το Αστικό Περιβάλλον το 1990 και στη Συνθήκη της Λισσαβόνας, με την

καταγραφή των βασικών αστικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και των επιπτώσεών τους και της πρότασης για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην υιοθέτηση δράσεων πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι βασικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αστική ανάπτυξη ήταν (Κορρές & Κοκκίνου, 2014):

- η προώθηση της συνοχής, της ισότητας και της αναζωογόνησης των υποβαθμισμένων αστικών χώρων,
- η ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης και της απασχόλησης σε μικρά και μεγάλα αστικά κέντρα,
- η προστασία, βελτίωση και ανάδειξη του αστικού περιβάλλοντος,
- η συμβολή στην ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης.

Η Αστική Βιώσιμη Ανάπτυξη σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα SPECTRA⁹ (Εικόνα 7), που βασίστηκε στην χάρτα του Aalborg, στηρίζεται σε μια σειρά από αρχές γενικού, περιβαλλοντικού, κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα (Πρόγραμμα SPECTRA, 2000).

Ως αρχές γενικού χαρακτήρα αναφέρονται:

- η μελλοντικότητα των αποφάσεων,
- η διαγενεακή ισότητα με την έννοια ότι οι αποφάσεις λαμβάνουν υπόψη τις σωρευτικές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και μπορούν να αρθούν ή να αντιστραφούν,
- η εξασφάλιση κοινωνικής ισότητας τόσο σε τοπικό, όσο και ευρύτερο επίπεδο,
- η μέριμνα για μείωση των κινδύνων από καταστροφές.

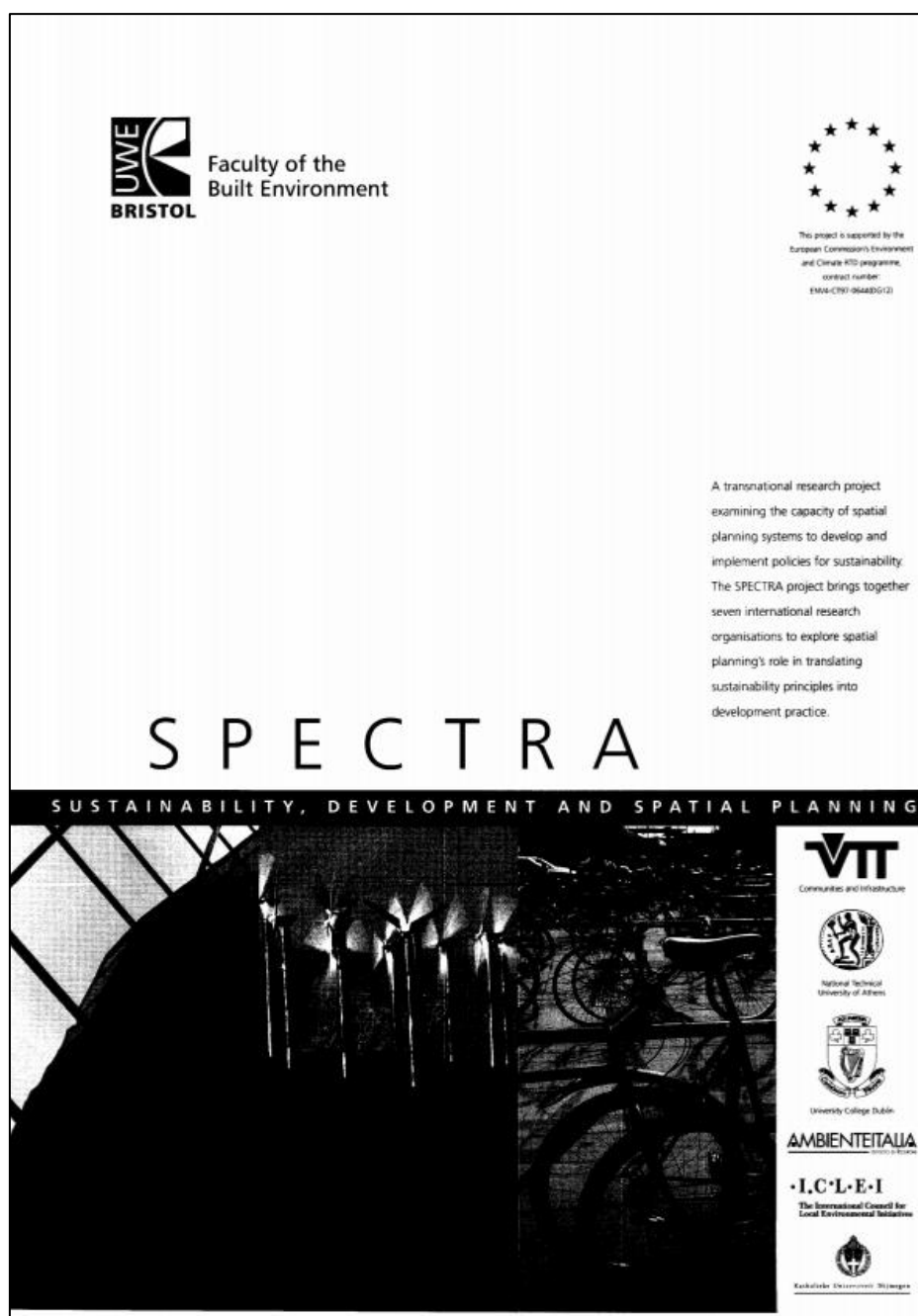
Ως περιβαλλοντικού χαρακτήρα αναφέρονται:

- η διατήρηση της ικανότητας των φυσικών συστημάτων,
- η ελαχιστοποίηση της ανάλωσης πόρων και
- η εξασφάλιση περιβαλλοντικής ποιότητας μέσα από την προστασία του περιβάλλοντος και την μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

⁹ SPECTRA: Sustainability, Development and Spatial Planning. Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 1998 – 2000. Μετείχαν πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα 7 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων το Εργαστήριο Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Συντονιστής του Προγράμματος ήταν το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αγγλίας.

Τέλος, ως οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα αναφέρονται:

- η προστασία και ανάπτυξη του οικονομικού συστήματος μέσα από την διασύνδεση περιβαλλοντικής ποιότητας και οικονομικής βιωσιμότητας,
- η ανάπτυξη του κοινωνικού συστήματος (εκπαίδευση, δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα) και
- η ανάπτυξη της ικανότητας του πολιτικού συστήματος μέσα από ένα συμμετοχικό και διαφανές σύστημα αποκεντρωμένης διακυβέρνησης.

Εικόνα 7: Μπροσούρα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος SPECTRA, 2000 (Πηγή: ESPACE Project)

Κεφάλαιο 3: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

3.1. Ο ρόλος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην βιώσιμη ανάπτυξη

Καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως προκύπτει από τη σχετική συζήτηση στη δημόσια σφαίρα, καλείται να διαδραματίσει η εκπαίδευση σε όλες της τις μορφές, τυπική, μη τυπική και άτυπη (Ιδρύματα, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης), ώστε να υποστηρίξει την κοινωνία να κατανοήσει τις αρχές που την διέπουν και να σχεδιάσει τρόπους για την επίτευξή της.

Ήδη από το 1987, η έκθεση Brutland (WCED, 1987) αναγνώρισε την ανάγκη συμβολής της εκπαίδευσης στη προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση των νέων ανθρώπων.

Η εκπαίδευση επίσης αποτελεί κεντρικό θέμα της Agenda 21, επίσημο κείμενο της Παγκόσμιας Διακυβερνητικής Διάσκεψης στο Ρίο (United Nations, 1992). Μάλιστα, στο μακροσκελές κείμενο της Agenda 21 η λέξη «εκπαίδευση» κατέχει τη δεύτερη θέση μετά τη λέξη «κυβέρνηση» κάτι που αναδεικνύει τη σπουδαιότητα του ρόλου της εκπαίδευσης, ενημέρωσης και κατάρτισης του κοινού (Hopkins, 1998). Ιδιαίτερα το κεφάλαιο 36 της Ατζέντας με τίτλο «Προώθηση της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης του κοινού και της κατάρτισης (Promoting education, public awareness and training)», αφιερώνεται σε μια διευρυμένη έννοια της εκπαίδευσης (τυπική, άτυπη) και στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω τριών τομέων δράσης: τον επαναπροσανατολισμό της εκπαίδευσης προς την αειφόρο ανάπτυξη, την ενημέρωση του κοινού και την προώθηση της κατάρτισης (Μαργαρίτη, 2012).

Ο ρόλος της εκπαίδευσης, ως όχημα για την επίτευξη μιας αξιακής συμπεριφοράς που θα συμβαδίζει με το πνεύμα της βιώσιμης ανάπτυξης επιβεβαιώνεται έκτοτε μέσα από μια σειρά διασκέψεων όπως για παράδειγμα η διάσκεψη του Τορόντο το 1992 με θέμα «Εκπαίδευση και Επικοινωνία για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη», η διάσκεψη του ΟΗΕ για τον Πληθυσμό στο Κάιρο το 1994, για την Κοινωνική Ανάπτυξη στην Κοπεγχάγη το 1995, για τις Γυναίκες στο Πεκίνο το ίδιο έτος και για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (Habitat II) στην Κωνσταντινούπολη το 1996 (Παπαδημητρίου, 1998).

Η σημασία του ρόλου της εκπαίδευσης στη βιώσιμη ανάπτυξη αναγνωρίζεται και στη Διάσκεψη Κορυφής «Αειφόρος Ανάπτυξη» που πραγματοποιήθηκε το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ. Μάλιστα, στο πλαίσιο της υλοποίησης των αποφάσεων της Διεθνούς Διάσκεψης του Γιοχάνεσμπουργκ, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, το 2002, κηρύσσει τη δεκαετία 2005-2014 ως

Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, η οποία θέτει ως βασικό σκοπό την ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας σε όλες τις μορφές μάθησης, ώστε να ενθαρρύνει αλλαγές στη συμπεριφορά προς την κατεύθυνση μιας περισσότερο αειφόρου και δίκαιης κοινωνίας για όλους (UNESCO, 2005).

Οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, κοινωνία – περιβάλλον – οικονομία, στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την βιώσιμη ανάπτυξη διαμορφώνονται ως εξής (UNESCO, 2005):

- *Κοινωνία*: επιδιώκεται η κατανόηση των κοινωνικών θεσμών και του ρόλου που διαδραματίζουν στην αλλαγή και την ανάπτυξη, καθώς επίσης και των συστημάτων εκείνων, δημοκρατικών και συμμετοχικών που επιτρέπουν την επιλογή των κυβερνήσεων, την έκφραση γνώμης, τη διαμόρφωση συναινέσεων και την επίλυση των διαφορών.
- *Περιβάλλον*: επιδιώκεται η επίγνωση των πόρων, του εύθραυστου χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος και των επιπτώσεων που έχουν σε αυτό οι αποφάσεις και οι πράξεις των ανθρώπων, με τη δέσμευση να ενταχθούν οι περιβαλλοντικές συνιστώσες στις κοινωνικές και οικονομικές αναπτυξιακές πολιτικές.
- *Οικονομία*: ευαισθητοποίηση ως προς τα όρια της οικονομικής μεγέθυνσης και τις επιπτώσεις στην κοινωνία και το περιβάλλον, με τη δέσμευση να επαναπροσδιοριστούν τα προσωπικά και κοινωνικά επίπεδα κατανάλωσης, σύμφωνα με τις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Βασικός σκοπός της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι η διάπλαση αυτόνομων και ενεργών πολιτών (UNESCO, 2005), οι οποίοι:

- Είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι, κατέχουν τη σχετική γνώση και συνειδητοποιούν τη σοβαρότητα των ζητημάτων, αλλά κυρίως διαθέτουν τις απαιτούμενες ικανότητες και τη θέληση ώστε να καταστούν παράγοντες επίλυσής τους.
- Διερευνούν και σκέπτονται κριτικά, συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, παρεμβαίνουν δυναμικά και δημοκρατικά στο κοινωνικό γίγνεσθαι με σκοπό τις αλλαγές που απαιτούνται και τη διαμόρφωση συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης.
- Έχουν οράματα και αξίες που τους βοηθούν να διαπραγματεύονται και να σχεδιάζουν ατομικά και συλλογικά τους κοινωνικούς όρους της αειφορίας, προσδιορίζοντας αυτόνομα το παρόν τους και επαγρυπνώντας για το μέλλον των γενεών που θα έρθουν.

Σύμφωνα με τη διακήρυξη της 3^{ης} Διεθνούς Διάσκεψης για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση «Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση για την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την Αειφορία» που έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη το 1997, όλες οι χώρες οφείλουν να εντάξουν στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσής τους θέματα σχετικά με το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη με μια ολιστική, διεπιστημονική προσέγγιση, η οποία οδηγεί σε σύγκλιση διαφορετικούς γνωστικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών (Μαργαρίτη, 2012).

Το 2003, υπογράφηκε στο Κιότο Πρωτόκολλο, που αφορούσε στη σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Το ίδιο έτος, οι Υπουργοί 58 Περιβάλλοντος της U.N.E.C.E.¹⁰, στη Διάσκεψή τους με τίτλο «Περιβάλλον για την Ευρώπη» που πραγματοποιήθηκε στο Κίεβο τον Μάιο του ίδιου έτους, ζήτησαν να προσαρμοστεί ένα σχέδιο για μια Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Σ.Ε.Ε.Α.). Τελικά, τα Υπουργεία Περιβάλλοντος και Εκπαίδευσης 55 χωρών (περιλαμβανομένων όλων των ευρωπαϊκών χωρών, της Τουρκίας, του Ισραήλ, των χωρών της Κεντρικής Ασίας, του Καναδά και των ΗΠΑ), υιοθέτησαν αυτή τη Στρατηγική στο Βίλνιους, το 2005. Κοινή παραδοχή όλων ήταν ότι, η εκπαίδευση δεν αποτελεί μόνο ανθρώπινο δικαίωμα αλλά είναι εξίσου απαραίτητη προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη και ένα σημαντικό εργαλείο για καλή διακυβέρνηση, τη λήψη αποφάσεων «μετά λόγου γνώσεως» και την προώθηση της δημοκρατίας (Σακή, 2017).

Το Νοέμβριο του 2005 πραγματοποιείται στην Αθήνα Διεθνής Διάσκεψη, στην οποία κηρύσσεται η επίσημη έναρξη της Δεκαετίας του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη στη Μεσόγειο. Ακολουθεί η τέταρτη Διεθνής Διάσκεψη για την Π.Ε. στο Αχμεταμπάντ της Ινδίας το 2007 με θέμα ««Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για ένα αειφόρο μέλλον - Εταίροι για τη δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη», και στη συνέχεια η Σύνοδος του ΟΗΕ για τις κλιματικές αλλαγές, τον Δεκέμβριο του 2007 στο Μπαλί, όπου επιτεύχθηκε συμφωνία γνωστή και ως η Εντολή του Μπαλί (Bali Mandate) (Σακή, 2017).

Επιπροσθέτως, η διάσκεψη του ΟΗΕ στο Ρίο της Βραζιλίας τον Ιούνιο του 2012 εξέδωσε ένα δεκαετές πλαίσιο προγραμμάτων για τη βιώσιμη κατανάλωση και τα πρότυπα παραγωγής. Μεταξύ των στόχων που τίθενται, αναφέρεται η *«ευαισθητοποίηση και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως των νέων, με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση του σχολικού συστήματος»* (United Nations, 2012).

¹⁰ United Nations Economic Commission for Europe.

Εν κατακλείδι, η περιβαλλοντική εκπαίδευση διαμορφώνει αξίες που εντάσσονται κυρίως στο χώρο της περιβαλλοντικής ηθικής (αλληλεγγύη, οικολογική βιωσιμότητα, κοινωνική και περιβαλλοντική δικαιοσύνη, αυτονομία, ανεκτικότητα, δημοκρατία) και συνεπώς αποτελεί προτεραιότητα. Η υιοθέτηση των παραπάνω αξιών αποτελεί βασική συνθήκη για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

3.2. Περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Ο όρος «περιβαλλοντική εκπαίδευση» πρωτοεμφανίστηκε στην Ελλάδα το 1976. Η ανάπτυξη της συνδέεται με τις δραστηριότητες διεθνών οργανισμών που είχαν σκοπό τη διάδοσή της. Από το 1977 έως το 1990 διέρχεται μία περίοδο προπαρασκευής. Το 1977 το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (Κ.Ε.Μ.Ε.), αναλαμβάνει τον προγραμματισμό της εισαγωγής της Π.Ε. στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, με τη συνεργασία του Κ.Ε.Μ.Ε, της Γραμματείας Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος¹¹ και του Υπουργείου Παιδείας, επιχειρείται με επιτυχία η πρώτη συστηματική εισαγωγή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ξεκίνησε στην αρχή δειλά σε ελάχιστα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της πρωτεύουσας και σιγά - σιγά επεκτάθηκε σ' ολόκληρη την Ελλάδα σε όλες τις σχολικές βαθμίδες (προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Η εισαγωγή της γίνεται σταδιακά μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων, αποστολές εκπαιδευτικών στο εξωτερικό, συγκρότηση ομάδων εργασίας, προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, εκδόσεις κ.α.

Η ουσιαστική είσοδος της Π.Ε. στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα γίνεται το 1990 με το άρθρο 111 του Ν.1892/1990 (ΦΕΚ Α'101, 1990) ο οποίος ορίζει ότι η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αποτελεί τμήμα των προγραμμάτων των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η διάταξη εφαρμόζεται αναλόγως και στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με σχετική Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ Β'223, 1991). Με τον ίδιο νόμο προβλέπεται και ο θεσμός του – κατά νομό – Υπευθύνου Π.Ε. και η δημιουργία Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.), όπου υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις (Σκαναβή, Πετρενίτη, & Γιαννοπούλου, 2005).

¹¹ Φορέας του - τότε - Υπουργείου Συντονισμού.

Σήμερα χιλιάδες μαθητές συμμετέχουν σε αξιόλογα προγράμματα. Τα πολλά προβλήματα που υπήρχαν στο ξεκίνημα της Π.Ε. περιορίστηκαν με τη δημιουργία Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο ΥΠ.Ε.Π.Θ., τον ορισμό υπευθύνων Π.Ε. στις διευθύνσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τη δημιουργία και στελέχωση των Κ.Π.Ε., την οργάνωση σεμιναρίων και ημερίδων για την επιμόρφωσή των εκπαιδευτικών, τη λειτουργία Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων (Π.Ε.Κ.) Π.Ε., την εισαγωγή σχετικών μαθημάτων σε πανεπιστημιακές σχολές, τη συγγραφή και έκδοση πολλών ανάλογων βιβλίων, καθώς και τη δημιουργία της Πανελλήνιας Ένωσης Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε) το 1991 (Γκίρμπας, 2008).

Τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ξεκίνησαν τη λειτουργία τους το 1993, καθώς το πρώτο ΚΠΕ λειτούργησε τότε στην Κλειτορία Αχαΐας (Εικόνα 8). Κατά τη διάρκεια του Β΄ και Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης ο θεσμός εδραιώθηκε και παράλληλα αυξήθηκε ο αριθμός των Κ.Π.Ε. στη χώρα. Σήμερα λειτουργούν στη χώρα 53 Κ.Π.Ε. (βλ. Παράρτημα 5) (Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, 2019).

Εικόνα 8: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κλειτορίας Αχαΐας (Πηγή: ΚΠΕ Κλειτορίας Αχαΐας)

Βασικός στόχος των Κ.Π.Ε. είναι να στηρίζουν τον θεσμό της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, ευαισθητοποιώντας τους μαθητές σε θέματα περιβάλλοντος ώστε να γίνουν περιβαλλοντικά υπεύθυνοι, ικανοί να συγκροτήσουν κοινωνίες με ήθος και υπευθυνότητα απέναντι στη φύση. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από:

- Την υλοποίηση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και τη στήριξη των αντίστοιχων σχολικών προγραμμάτων, σε συνεργασία με τους Υπευθύνους Π.Ε. των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης.
- Την παραγωγή εκπαιδευτικού – υποστηρικτικού υλικού
- Την οργάνωση εκδηλώσεων και δράσεων για το περιβάλλον
- Την προώθηση της έρευνας στον χώρο της Π.Ε..

Η θεματολογία των δράσεων που υλοποιούνται στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι σε άμεση συνάφεια με τις ιδιαιτερότητες του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών στις οποίες βρίσκονται τα Κέντρα, και, ενδεικτικά, αφορά σε:

- Αειφόρο ανάπτυξη
- Διαχείριση αποβλήτων
- Διαχείριση φυσικών πόρων
- Διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων
- Ανακύκλωση
- Κομποστοποίηση
- Ατμοσφαιρική προστασία

Αναμενόμενα αποτελέσματα από τη λειτουργία των Κ.Π.Ε. είναι:

- Η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα Π.Ε.
- Η ανάπτυξη ικανοτήτων και στάσεων με στόχο την ενεργή τους συμμετοχή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Η απόκτηση νέων γνώσεων και η καλλιέργεια δεξιοτήτων σχετικά με το περιβάλλον
- Η επιμόρφωση και η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε θέματα Π.Ε., ώστε να μπορέσουν να μεταφέρουν τις παραπάνω γνώσεις στην τάξη
- Η αξιοποίηση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού υλικού.

Τα προγράμματα των Κ.Π.Ε. είναι ημερήσια ή πολυήμερα και υλοποιούνται σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους για σχολικές ομάδες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Αιτήσεις - δηλώσεις συμμετοχής μπορούν να υποβάλλουν οι εκπαιδευτικοί στους Υπεύθυνους Σχολικών Δραστηριοτήτων της Διεύθυνσής τους, κατόπιν έκδοσης της σχετικής εγκυκλίου του ΥΠ.Π.Ε.Θ., συνήθως κατά το μήνα Οκτώβριο. Οι συνοδοί εκπαιδευτικοί παρακολουθούν και έχουν την ευθύνη για τους μαθητές τους σε όλη τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος. (ΙΝΕΔΙΒΙΜ, 2019).

3.3. Ο ρόλος των πάρκων στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Τα πάρκα και οι πράσινοι χώροι μέσα στη πόλη αποτελούν, για ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων και ιδιαίτερα των παιδιών και εφήβων, την πιο οικεία εμπειρία και αλληλεπίδραση με τη φύση. Επιδρούν σημαντικά στην ομαλή ένταξη των παιδιών στην κοινωνία, στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της φαντασίας και της αυτοπεποίθησης τους (Πέτρουλα, 2019). Αποτελούν καταφύγια άγριας ζωής μέσα στους αστικούς ιστούς και παράλληλα ένα δυναμικό πεδίο για παροχή εκπαίδευσης και ανάπτυξης ποικίλων δεξιοτήτων. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως «υπαίθριες τάξεις» για τη διδασκαλία μεγάλου εύρους σχολικών μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν ένα θαυμάσιο πεδίο για τη διδασκαλία και μη παραδοσιακών μαθημάτων όπως η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Τα αστικά πάρκα, ως φυσικό περιβάλλον με την ποικιλία και τον πλούτο των ερεθισμάτων που παρέχουν και απευθύνονται σε όλες τις αισθήσεις, αποτελούν πεδίο βιωματικής μάθησης για τα παιδιά. Τους επιτρέπει να γνωρίσουν συνειδητά τη φύση με συναρπαστικούς, ποικίλους και διασκεδαστικούς τρόπους, να συνειδητοποιήσουν και να ενθουσιαστούν από τη γοητεία των φυσικών διεργασιών (Μαργαρίτη, 2012). Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν, να αναζητήσουν, να συζητήσουν, να κρίνουν, να προτείνουν, να καταγράψουν στοιχεία, να αναγνωρίσουν οργανισμούς, να διερευνήσουν, να κάνουν μετρήσεις, να συνεργαστούν, να συγκρίνουν, να αξιολογήσουν στοιχεία ανακαλύπτοντας έτσι τα στοιχεία του φυσικού οικοσυστήματος και τις περιβαλλοντικές αξίες της φύσης (Κοντού, 2015). Η εκτίμηση της φυσικής ποικιλομορφίας και της ομορφιάς και η συνειδητοποίηση των απειλών που αντιμετωπίζουν, αποτελούν βασική προϋπόθεση προκειμένου οι άνθρωποι να υιοθετήσουν πιο οικολογικές συμπεριφορές και να καταβάλουν προσπάθειες για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (Πέτρουλα, 2019). Οι δυνατότητες για εξερεύνηση, ανακάλυψη, πειραματισμό, απόκτηση γνώσεων για τον κόσμο ο οποίος περιβάλλει τα παιδιά, με τη χρήση του παιχνιδιού ως εργαλείου μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής προσέγγισης αποτελούν ισχυρό κίνητρο για

αποτελεσματική μάθηση. Συμβάλλουν στην προώθηση της φυσικής άσκησης και στην προαγωγή της υγείας. Προσφέρουν στα παιδιά την ευχέρεια να δημιουργούν το δικό τους προσωπικό χώρο όπου μπορούν να αναγνωρίσουν την ταυτότητά τους ως μέλη μιας κοινότητας και λειτουργούν ως αντίδοτο στην κοινωνική αποξένωση, τη βία και τους βανδαλισμούς (Μαργαρίτη, 2012).

Με αυτή την έννοια, η αξιοποίηση των πάρκων και η χρήση τους για τις διδακτικές ανάγκες της Π.Ε. μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική με πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές και τις μαθήτριες, αλλά και το κοινωνικό σύνολο εν γένει.

ΜΕΡΟΣ Β΄:

**Ένα μητροπολιτικό πάρκο που διέπεται από τις αρχές της βιώσιμης
ανάπτυξης**

Κεφάλαιο 4: Το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»

4.1. Εισαγωγή

Το Μητροπολιτικό Πάρκο Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης» βρίσκεται στη θέση με τοπωνύμιο Πύργος Βασιλίσσης ή Επτάλοφος στη δυτική Μητροπολιτική Αθήνα, εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Ιλίου. Συνορεύει και με το Δήμο Αγ. Αναργύρων-Καματερού. Είναι το μεγαλύτερο Μητροπολιτικό Πάρκο της Αθήνας, συνολικής έκτασης 913 στρεμμάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το Hyde Park στο Λονδίνο έχει έκταση 1.420 στρέμματα, το Central Park στη Νέα Υόρκη 3.411 στρέμματα, ενώ το Πεδίον του Άρεως είναι 277 και ο Εθνικός Κήπος 158 στρέμματα.

Η ύπαρξη του υγρού στοιχείου σε μεγάλη αναλογία εντός του Πάρκου, τόσο με τη μορφή έξι τεχνητών λιμνών, όσο και τεχνητού καναλιού που τις συνδέει, που εξασφαλίζει την αδιάκοπη ροή του νερού μεταξύ των λιμνών και την ανακύκλωσή του, καθώς και η πλούσια χλωρίδα και πανίδα του Πάρκου, το καθιστούν έναν μοναδικό τόπο φυσικού κάλλους, ενταγμένο στον οικιστικό ιστό. Τα χαρακτηριστικά του είναι μοναδικά για τη δυτική Αθήνα, αλλά και για όλο το Λεκανοπέδιο (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2016).

4.2. Ιστορία του πάρκου

Στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα το Πάρκο υπήρχαν, κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, μεγάλα τσιφλίκια τα οποία, μετά την επανάσταση του 1821, αγοράσθηκαν από εύπορες οικογένειες. Την εποχή εκείνη, το τοπωνύμιο της περιοχής – πριν χαρακτηριστεί ως «Πύργος Βασιλίσσης» ή «Επτάλοφος» – ήταν γνωστό ως «Δερβισάργους» (Μπίρης, 2006).

Ο караβοκύρης Παπαθεοδώρου Λεφάκης, ένας από τους ιδιοκτήτες, αγόρασε 300 στρέμματα τα οποία πώλησε το 1838 στους Άγγλους επιχειρηματίες John Williams και George Miles που μετέτρεψαν την έκταση αυτή σε αγρόκτημα με αμπέλια, οπωρικά και κήπους. Τα επενδυτικά τους σχέδια δεν απέδωσαν και το 1848 το κτήμα περιήλθε στην ιδιοκτησία του Δ. Κοντάκη ο οποίος το μεταπώλησε στη βασιλική οικογένεια. Με πρωτοβουλία της βασίλισσας Αμαλίας και με συνεχείς αγορές αγροτεμαχίων από το 1848 έως το 1861, δημιουργήθηκε ένα ενιαίο κτήμα 2500 στρεμμάτων το οποίο εξελίχθηκε σε πρότυπο γεωργοκτηνοτροφικό κέντρο.

Με την εποπτεία της Αμαλίας, την ευθύνη των γεωπόνων του Βασιλικού Κήπου και την εργασία κατοίκων των γύρω χωριών, Βαυαρών που διέμεναν στο Ηράκλειο και αμπελουργών από τα Μέγαρα φυτεύτηκαν στο κτήμα χιλιάδες οπωροφόρα δέντρα, 3700 μουριές, 180 στρέμματα

αμπέλια, φιστικιές και ελαιόδεντρα και σπάνιες ποικιλίες καλλωπιστικών φυτών από το εξωτερικό. Καλλιεργήθηκαν επίσης βαμβάκι, δημητριακά, πατάτες, καλαμπόκι, τριφύλλι, βρώμη, ψυχανθή κ.ά.. Τα προϊόντα του κτήματος απέσπασαν επαίνους και βραβεία σε εκθέσεις της εποχής.

Από την Ευρώπη εισήχθησαν 40 αγελάδες, από τις Ινδίες πτηνά, πρόβατα μερινού, χοίροι και αραβικά άλογα. Για την λειτουργία του κέντρου κατασκευάστηκαν στάβλοι, οικήματα διαμονής των εργατών, αποθηκευτικοί χώροι, γεωτρήσεις και πηγάδια ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες άρδευσης. Ως πρωτοπορία για τα δεδομένα της εποχής χαρακτηρίστηκε η εισαγωγή και χρήση για πρώτη φορά στην Ελλάδα προηγμένων γεωργικών εργαλείων και μηχανημάτων για την καλύτερη απόδοση των καλλιεργειών και την κατάρτιση των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής ώστε να ασχοληθούν συστηματικά με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Οι έξι φυσικοί λοφίσκοι, οι οποίοι υπήρχαν στην περιοχή, εμπλουτίστηκαν με την δημιουργία ενός εβδόμου τεχνητού λοφίσκου. Συμβαδίζοντας με το πνεύμα της Μεγάλης Ιδέας, η Αμαλία απέδωσε στους επτά λόφους ονόματα Αργοναυτών: Ιάσων, Πολυδεύκης, Κάστωρ, Θησέας, Ηρακλής, Ορφέας, Πηλέας και το κτήμα απέκτησε την επωνυμία «Επτάλοφος».

Ένας πύργος, κατάλυμα των αρχικών Άγγλων ιδιοκτητών, διαμορφώθηκε το 1854 ως βασιλική έπαυλη με βάση τα σχέδια του Γάλλου αρχιτέκτονα Μπουλανζέ (Μπίρης, 2006), γνωστή έως και σήμερα ως Πύργος Βασιλίσσης (Εικόνα 9). Πρόκειται για μια μικρή κατοικία γοτθικού ρυθμού σε απομίμηση του βασιλικού πύργου στη Βαυαρία, γενέτειρα του Όθωνα. Η διώροφη κατοικία με τους πολυγωνικούς πύργους, επάλξεις και τοξωτά παράθυρα σύμφωνα με τη γοτθική αρχιτεκτονική, βρίσκεται στο κτήμα Σερπιέρι.

Το 1858 ιδρύθηκε δίπλα στην έκταση του Επτάλοφου οικισμός με την επωνυμία Ίλιον Τρώας για να καλύψει τις ανάγκες στέγασης των εκατοντάδων εργατών που απασχολούνταν στο αγρόκτημα και τη διαμονή αξιωματούχων της βασιλικής αυλής. Η ονομασία προήλθε από ευρωπαϊκούς χάρτες που τοποθετούσαν στην περιοχή τον αρχαίο Δήμο Τρώων.

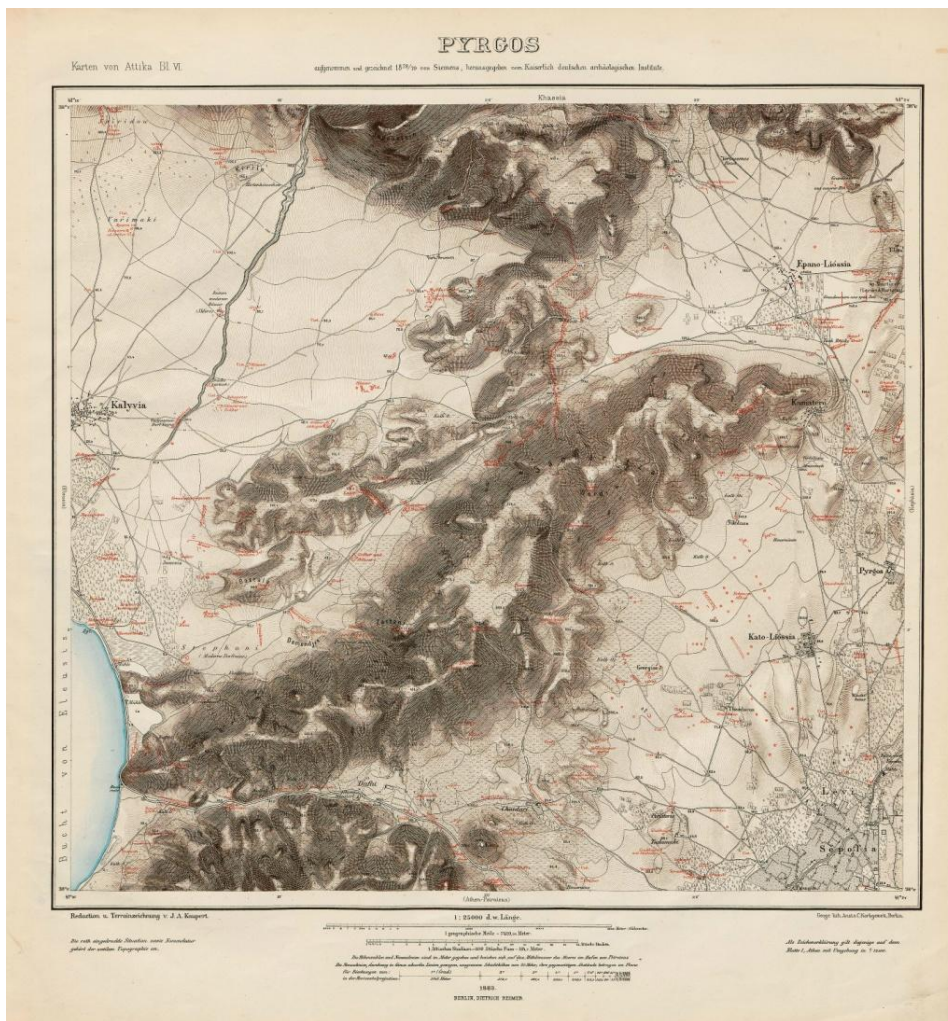
Το 1863, μετά την κατάργηση του θεσμού της βασιλείας στην Ελλάδα, η έκταση του κέντρου κηρύχτηκε κρατική και περιήλθε στην ευθύνη του Υπουργείου Οικονομικών με ψήφισμα της Β' Εθνοσυνέλευσης (3 Ιουλίου 1863). Κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας ενοικιάσθηκε ως καλλιεργήσιμη γη και το 1878 περιήλθε στην κατοχή της οικογένειας Σερπιέρι, στην οποία ανήκουν σήμερα 380 στρέμματα της έκτασης των John Williams και George Miles καθώς και ο Πύργος Βασιλίσσης (Χάρτης 4).

Εικόνα 9: Αποψη του Πύργου της Βασιλίσσης (Πηγή: Πύργος Βασιλίσσης)

Ο Ιωάννης Σερπιέρι, γεωπόνος, με εταιρεία που συνέστησε το 1931 με την επωνυμία «Αγροτική Εταιρεία Πύργου Βασιλίσσης Α.Ε.» μετέτρεψε την έκταση σε γεωργοκτηνοτροφικό σταθμό με εξαιρετικής ποιότητας προϊόντα, μεταξύ των οποίων κρασί που εξαγόταν σε χώρες του εξωτερικού.

Κατά τη περίοδο της κατοχής, οι εγκαταστάσεις του κτήματος υπέστησαν μεγάλες φθορές. Καταστράφηκαν τα βουστάσια, τα ποιμνιοστάσια και τα ορνιθοτροφεία ενώ εγκαταλείφθηκε το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Με την πάροδο του χρόνου και σε διάστημα 4 δεκαετιών, η μισή περίπου έκταση του κτήματος αποδόθηκε σταδιακά στη διαχείριση φορέων του δημοσίου.

Χάρτης 4: Χάρτης του 1883 από τον J.A. Kaupert με τις αναφορές "Επάνω" και "Κάτω Λιόσια", καθώς και "Πύργος" που προφανώς υπονοεί τον "Πύργο Βασιλίσσης" (Πηγή: Heidelberger historische Bestände)

Στο νότιο μέρος οικοδομήθηκαν κτήρια και μηχανουργεία του Υπουργείου Γεωργίας, κατά τη δεκαετία του '70 το δημοτικό γήπεδο Ιλίου και εκτάσεις του αποδόθηκαν στο Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, στο Κέντρο Βρεφών «η Μητέρα», στο Ίδρυμα Προστασίας και Αποκατάστασης Παιδιών και Νέων με Νοητική Υστέρηση «η Θεοτόκος», στον Οργανισμό Σιδηροδρόμων Ελλάδας.

Ο διαμελισμός της έκτασης του Πύργου Βασιλίσσης, ενός δημόσιου υπαίθριου χώρου πολύτιμου φυσικού αποθέματος στην Δυτική Αθήνα, περιοχή με πυκνή οικιστική δόμηση, και η αναγκαιότητα της διασφάλισης του κοινόχρηστου χαρακτήρα του οδήγησε, το 1987, τον τότε υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, Αντώνη Τρίτση, στην εκπόνηση μελέτης ενιαίου χαρακτήρα του Επταλόφου.

Σκοπός της μελέτης η ενότητα του χώρου και η χωροθέτηση σε αυτόν χρήσεων πολιτισμού, αθλητισμού και πρασίνου. Το 1992 την ευθύνη και διαχείριση του χώρου ανέλαβε ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (ΟΡΣΑ) με στόχο την ίδρυση Πάρκου περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και την ένταξη των λειτουργιών του στην καθημερινή ζωή των κατοίκων όχι μόνον της δυτικής Αθήνας αλλά και ολόκληρου του λεκανοπεδίου της Αθήνας (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017).

4.3. Η δημιουργία ενός πάρκου στην Αττική που διέπεται από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης

Στο διάστημα 1992 - 2003 το Υπουργείο Οικονομικών – ΕΤΑΔ παραχωρεί τη χρήση συνολικά 913 στρεμμάτων για τη δημιουργία Μητροπολιτικού Πάρκου (Χάρτης 5). Συγκεκριμένα, η πρώτη φάση κατασκευής του έργου δημοπρατείται το 1993, από τον Ο.Ρ.Σ.Α. και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Το έργο χρηματοδοτείται κατά 75% από ευρωπαϊκά κονδύλια, μέσα από το Πρόγραμμα URBAN (Σταμουλίδης & Σταφυλάς, 2017).

Την περίοδο εκείνη ουσιαστικά έχουμε την πρώτη προσπάθεια ανάπλασης ενός τόσο μεγάλου χώρου και την κατασκευή ενός πάρκου που την λειτουργία του διέπουν οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, σε μια προσπάθεια να συμβαδίσουν με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες κατευθύνσεις όπως αυτές καθορίζονται από την δημόσια συζήτηση και τα διεθνή φόρα που λαμβάνουν χώρα εκείνη την περίοδο. Το Πάρκο χαρακτηρίζεται ως πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ονομάζεται Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» (Εικόνα 10). Την ίδια περίοδο κατασκευάστηκε το σύστημα των έξι λιμνών το οποίο εξελίχθηκε σε σημαντικό υδροβιότοπο και αποτελεί σήμερα το κύριο χαρακτηριστικό του Πάρκου (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017).

Σκοπός του πάρκου, σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα της ίδρυσής του (ΦΕΚ Α'172, 2002) είναι η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών με κάθε πρόσφορο και σύγχρονο μέσο, με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εντός του Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης», αλλά και εκτός αυτού εφόσον κρίνεται σκόπιμο και πρόσφορο.

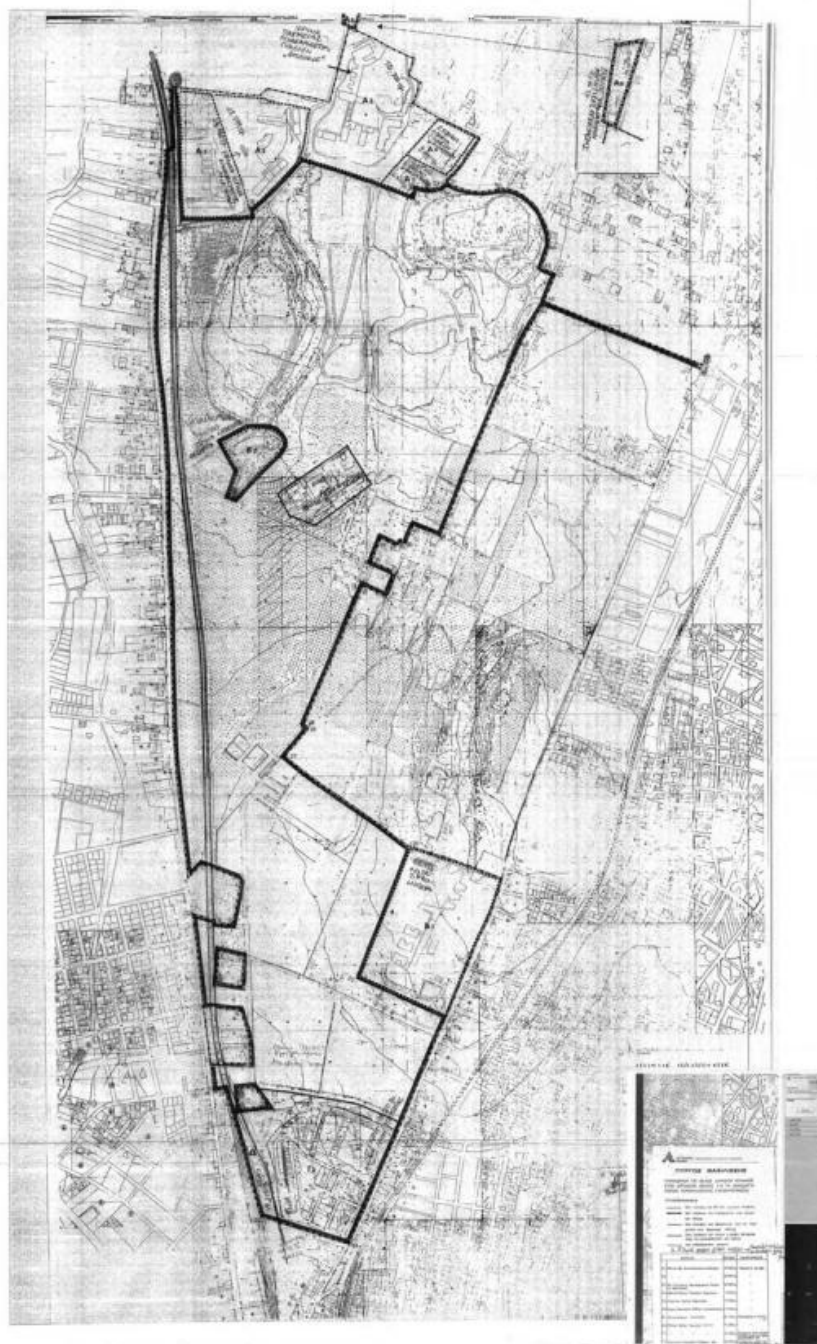
Εικόνα 10: Άποψη του Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης"

Για την επίτευξη του σκοπού του, ο «Όργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης» που συστάθηκε, ανέλαβε την συντήρηση, την λειτουργία, την ανανέωση και την περαιτέρω ανάπτυξή του Πάρκου σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης – αειφόρου ανάπτυξης.

Παράλληλα, ήταν επιφορτισμένος με την υποχρέωση πληροφόρησης, εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και κατάρτισης των πολιτών σε θέματα προστασίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος, ανάπτυξης και εφαρμογής τεχνικών και τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον (προστασία δασών και εδαφών, ανακύκλωση, καθαρισμό λυμάτων, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κλπ), προώθησης πρότυπων και πιλοτικών ερευνητικών προγραμμάτων για θέματα περιβάλλοντος και οικολογικών καλλιεργειών.

Ευθύνη του οργανισμού ήταν η διοργάνωση μόνιμων και περιοδικών εκθέσεων για την κατανόηση του φυσικού κόσμου και των προβλημάτων του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη βοτανικού κήπου και φυτώριου αττικής χλωρίδας, καθώς και η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων αναψυχής, όπως παραστάσεις, θεάματα και συναυλίες. Προβλεπόταν, ακόμη, η δημιουργία κατάλληλων χώρων παιχνιδιού και περιπέτειας για παιδιά με θέμα το περιβάλλον αλλά και χώρων άθλησης και κολύμβησης.

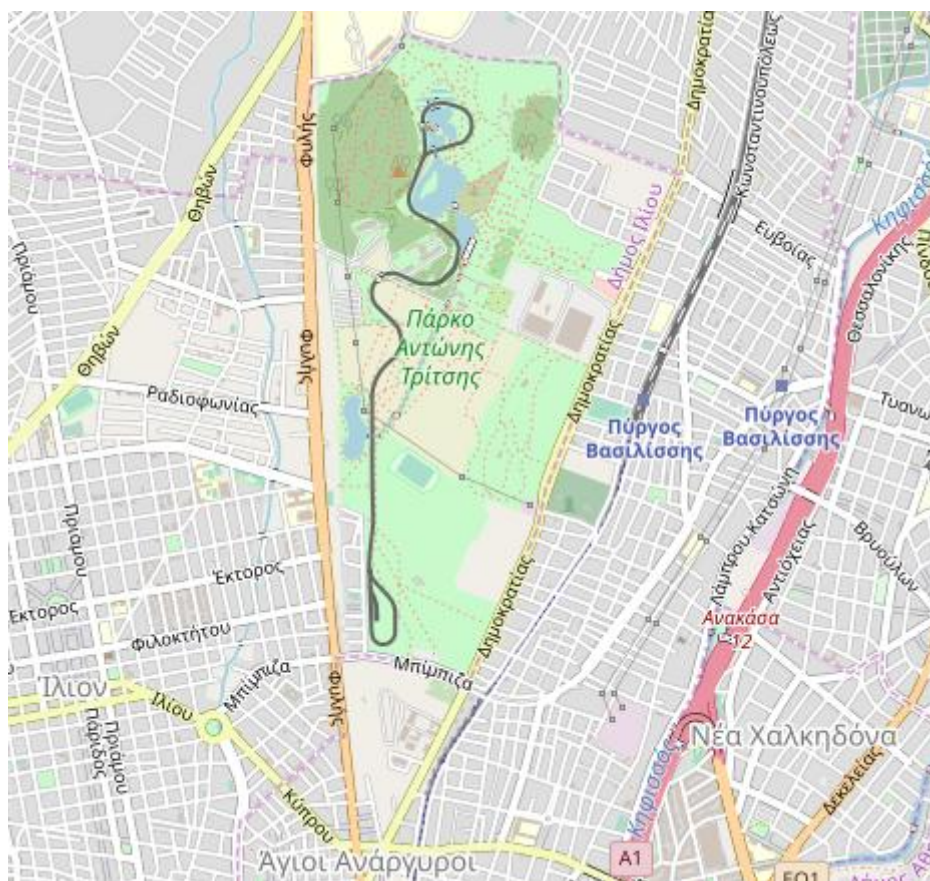
Ως προς την ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων εντός του Πάρκου, επιτρέπονταν μόνο συναφείς με τη λειτουργία του δραστηριότητες, καθώς και η εκμετάλλευση αναψυκτηρίων, χώρων εστίασης και υπαίθριων αγορών (είτε με προϊόντα του φυτώριου και των οικολογικών καλλιεργειών του Πάρκου, είτε εξωτερικών καλλιεργειών βεβαιωμένης ποιότητας) και γενικά δραστηριοτήτων που συνάδουν με τους σκοπούς του οργανισμού.

Χάρτης 5: Χάρτης παραχωρητηρίου ΚΕΔ, 2003

4.4. Η γεωγραφία του πάρκου

Το Μητροπολιτικό Πάρκο Τρίτση βρίσκεται βορειοδυτικά του κέντρου της Αθήνας, στον οικιστικό ιστό της Δυτικής Αττικής, ανάμεσα στους δήμους Ιλίου και Αγίων Αναργύρων – Καματερού. Έχει τριγωνικό σχήμα και μοιάζει με ανάποδο σκαληνό τρίγωνο, με τη μύτη του προς νότο, το οποίο διατρέχει κεντρικά ενός από τους χείμαρρους του Κηφισού. Ο χώρος είναι περιορισμένος ανάμεσα στις δύο κύριες οδεύσεις του τρένου, προς Λαμία και προς Πελοπόννησο και έχει προσπέλαση διαμέσου των οδών Δημοκρατίας στα ανατολικά, Φυλής στα δυτικά και Γούναρη στο βορρά (Χάρτης 6). Παρ' όλο που το υψόμετρο είναι χαμηλό, νότια ανοίγεται η θέα προς την Ακρόπολη και την θάλασσα, ανατολικά προς τον Υμηττό, βόρεια προς στην Πάρνηθα (Παπαγιάννης, Θ. και συνεργάτες ΑΕΜ, 1995). Το Πάρκο έχει μία πολύ καλή διάταξη που επιτρέπει στην γύρω πόλη και στους κατοίκους να έχουν εύκολη πρόσβαση σε αυτό (Μπελαβίλας Ν. , 2017).

Χάρτης 6: Χάρτης του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» (Πηγή: Openstreetmap)

Γεωγραφικά η έκταση βρίσκεται στο βόρειο άκρο της λεκάνης απορροής του Κηφισού ποταμού, από τον οποίο απέχει 600 μέτρα, ενώ πολύ κοντύτερα διέρχεται το ρέμα Λιοσίων, το οποίο

συναντά τον Κηφισό στη θέση Τρεις Γέφυρες. Στα βορειοανατολικά η λεκάνη πλαισιώνεται από τους λόφους του Ποικίλου Όρους, ενώ μακρύτερα στα βόρεια σχηματίζονται οι πρώτες πλαγιές της Πάρνηθας. Στα νοτιοανατολικά, σε απόσταση περίπου 2 χιλιομέτρων, συναντώνται οι τελευταίες πλαγιές των Τουρκοβουνίων. Μια νοητή κορυφογραμμή που αρχίζει από τις κατωφέρειες της Πάρνηθας σχηματίζει στην άμεση περιοχή έξι λόφους (με υψόμετρο από 106 έως 176 μέτρα), από τους οποίους οι τρεις βρίσκονται στο χώρο του Πάρκου. Η λεκάνη απορροής του Πάρκου αποστραγγίζεται από δύο ρέματα, το ρέμα της Πικροδάφνης από δυτικά, που διατρέχει τις περιοχές του Καματερού, των Άνω Λιοσίων και των Αχαρνών και βορειοδυτικά από το ρέμα του Αλφειού. Τα ρέματα αυτά αποστραγγίζουν τμήματα των ορεινών όγκων του Αιγάλεω και της Πάρνηθας (Παπαγιάννης, Θ. και συνεργάτες ΑΕΜ, 1995).

4.5. Νομοθετικό πλαίσιο

Οι κυριότερες ρυθμίσεις που διέπουν τη σύσταση και λειτουργία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» καθορίστηκαν μέσα από μια σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών που ελήφθησαν μέσα στην πάροδο των χρόνων.

Οι κυριότερες από αυτές παρατίθενται παρακάτω (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019):

- Η έκταση των 913 στρεμμάτων του Πάρκου (πρώην ΒΚ 822 δημόσιο ακίνητο) είχε παραχωρηθεί στον Ο.Ρ.Σ.Α. από την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου (Κ.Ε.Δ.). Η αρχική παραχώρηση έγινε το 1993, ενώ ύστερα από την σύσταση του Ν.Π.Ι.Δ. Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης το 2002 (ΠΔ 184 / ΦΕΚ Α 172), το δημόσιο ακίνητο παραχωρήθηκε στο Ν.Π.Ι.Δ. το 2003.
- 1996: ΠΔ (ΦΕΚ Δ 20). «Καθορισμός ζώνης οικιστικού ελέγχου χρήσεων γης και όρων και περιοχών δόμησης στο Οικολογικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Α. Τρίτσης».
- 2002: ΠΔ 184 (ΦΕΚ Α 172). «Σύσταση ΝΠΙΔ Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης».
- 2004: ΥΑ 9069 (ΦΕΚ Β 445). «Έγκριση κανονισμού διάρθρωσης και λειτουργίας του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης».

- 2009: ΥΑ 16920 (ΦΕΚ ΥΟΔΔ186). «Συγκρότηση Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση».
- 2011: Ν. 4002 (ΦΕΚ Α 180) και ειδικότερα τις διατάξεις των άρθρων 59. «Συγχώνευση νομικών προσώπων σε νέο φορέα: Πάρκο Τρίτση, Κηφισού, Ελαιώνα».
- 2014: Ν. 4277 (ΦΕΚ Α 156). «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής και άλλες διατάξεις».
- 2014: Ν. 4296 (ΦΕΚ Α 214) και ειδικότερα τις διατάξεις του άρθρου 11. «Μεταφορά των αρμοδιοτήτων του ΝΠΙΔ «Μητροπολιτικός Φορέας Ανάπλασης και Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Α» στον Α.Σ.Δ.Α.».
- 2016: Ν. 4414 (ΦΕΚ Α 149) και ειδικότερα τις διατάξεις των άρθρων 51 ως 60. «Σύσταση Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Κοινωνικής Οικονομίας Αντώνης Τρίτση».
- 2016: ΚΥΑ 48112 (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 538). «Συγκρότηση του ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Κοινωνικής Οικονομίας Αντώνης Τρίτση».
- 2019: ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/2343/174 (ΦΕΚ 207 Β). «Έγκριση του Κανονισμού Λειτουργίας του Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας Αντώνης Τρίτση».

Είναι προφανές ότι η λειτουργία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτση» δεν έμεινε ανεπηρέαστη από το συνεχώς μεταβαλλόμενο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του. Η μέχρι σήμερα εμπειρία από το Πάρκο «Αντώνης Τρίτση» δείχνει ότι έπειτα από κάθε θεσμική αλλαγή, ο εκάστοτε φορέας που αναλάμβανε την αρμοδιότητα διαχείρισής του πριν καλά προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα λειτουργίας του Πάρκου καλούνταν να παραδώσει τις αρμοδιότητές του σε επόμενο διαχειριστικό σχήμα.

Οι συνεχείς τροποποιήσεις του πλαισίου λειτουργίας και του εποπτεύοντος Φορέα του Πάρκου – από την αρχική σύστασή του και εποπτεία από τον Ο.Ρ.Σ.Α., στη συγχώνευσή του με άλλους φορείς διαχείρισης στον Μητροπολιτικό Φορέα Ανάπλασης και Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Α υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η μετέπειτα μεταφορά των αρμοδιοτήτων του (ως προς το σκέλος που αφορούσε το Πάρκο) στον Α.Σ.Δ.Α. και η εκ νέου ανασυγκρότησή του ως αυτόνομου Ν.Π.Ι.Δ. υπό την εποπτεία (ξανά) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας – μέσα σε λιγότερα από 15 χρόνια, οδήγησε στην

αδυναμία εκπόνησης μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την ανάπτυξή του, έλλειψη σχεδιασμού, υλοποίησης και απολογισμού του έργου του, αλλά και συστηματικής μελέτης και σύνταξης βασικών εργαλείων διαχείρισης όπως π.χ. ενός Σχεδίου Οικονομικής Διαχείρισης (Masterplan).

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, ο Φορέας υποχρεούται στην κατάρτιση μιας σειράς Κανονισμών, τους οποίους συνέταξε και υπέβαλλε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Από αυτούς, εγκρίθηκε και δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως το Φεβρουάριο του 2019, ο Κανονισμός Λειτουργίας του Πάρκου (ΦΕΚ Β' 207 , 2019). Για την έγκριση του Εσωτερικού Κανονισμού Οργάνωσης και Λειτουργίας και του Κανονισμού Κατάστασης Προσωπικού, θα πρέπει να λάβει χώρα η σύσταση των θέσεων του προσωπικού, που θα στελεχώνουν το Φορέα, πρόταση η οποία εκκρεμεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορεί να προχωρήσει σε προσλήψεις εργαζομένων. Σήμερα οι μόνες οργανικές θέσεις στο Πάρκο είναι η θέση του Γενικού Διευθυντή και οι τρεις εργάτες γενικών καθηκόντων που του μεταβιβάστηκαν από το προηγούμενο διοικητικό σχήμα. Λόγω του μεγάλου κενού που δημιουργεί η έλλειψη οργανικών θέσεων, ο Φορέας αναζήτησε και κατάφερε, μέσω σχετικού Προγράμματος του ΟΑΕΔ, να προσλάβει τέσσερις εργάτες γενικών καθηκόντων και έξι νέους πτυχιούχους επιστήμονες (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

4.6. Η διοίκηση και η διαχείριση του πάρκου

4.6.1. Ισχύον θεσμικό πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει το Πάρκο επανακαθορίστηκε με τον Ν. 4414/2016 και ειδικότερα τις διατάξεις των άρθρων 51 ως 60 για τη «Σύσταση Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Κοινωνικής Οικονομίας Αντώνης Τρίτσης» που ανέλαβε έκτοτε την διοίκηση και λειτουργία του Πάρκου (ΦΕΚ Α'149, 2016).

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, ο Φορέας Διαχείρισης είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), εδρεύει στο Δήμο Ιλίου Αττικής, στη θέση Πύργος Βασιλίσσης και εποπτεύεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ).

Σκοπός του Φορέα Διαχείρισης είναι:

- Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών και μαθητών, καθώς και η ανάδειξη της ιδιαίτερης αξίας του πρασίνου εντός του αστικού

ιστού, με κάθε πρόσφορο μέσο, με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εντός του πάρκου, αλλά και εκτός αυτού, εφόσον κρίνεται σκόπιμο και πρόσφορο.

- Η εκπόνηση μελετών και η υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας και εκπαίδευσης στο χώρο του Πάρκου, στον αστικό ιστό και στο φυσικό περιβάλλον της Αττικής.
- Η διαχείριση και προστασία των θεσμοθετημένων υγρότοπων «Ρέμα Πύργου Βασιλίσσης» και «Τεχνητός Υγρότοπος Νερών Πύργου Βασιλίσσης», όπως και της ορνιθοπανίδας και των άλλων μορφών άγριας ζωής που αυτοί φιλοξενούν, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής (Ν. 4277/2014) και της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Ο Φορέας Διαχείρισης έχει κοινωφελή χαρακτήρα και είναι μη κερδοσκοπικός, τυχόν δε έσοδα από τις δραστηριότητές του διατίθενται για την κάλυψη των λειτουργικών του εξόδων και την επίτευξη των σκοπών του.

Για την επίτευξη των σκοπών του, ο Φορέας διαχείρισης αναπτύσσει κάθε πρόσφορη, νόμιμη δραστηριότητα στις εξής θεματικές κατευθύνσεις:

- α) Συντήρηση, φύλαξη, λειτουργία, ανανέωση και περαιτέρω ανάπτυξη του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης», σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης – αειφόρου ανάπτυξης,
- β) πληροφόρηση, εκπαίδευση, επιμόρφωση, κατάρτιση των πολιτών και μαθητών σε θέματα προστασίας και διαχείρισης περιβάλλοντος,
- γ) ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνικών και τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον (όπως προστασία δασών και εδαφών, ανακύκλωση υλικών, καθαρισμό λυμάτων, δημιουργία ενεργειακού πάρκου ανανεώσιμων πηγών κ.λπ.),
- δ) προώθηση πρότυπων - πιλοτικών ερευνητικών προγραμμάτων, για θέματα περιβάλλοντος και οικολογικών καλλιεργειών με παράλληλη παραγωγή οικολογικών προϊόντων στο Μητροπολιτικό Πάρκο Τρίτση,
- ε) διοργάνωση μόνιμων και περιοδικών εκθέσεων, για την κατανόηση του φυσικού κόσμου και των προβλημάτων του περιβάλλοντος,

στ) ανάπτυξη βοτανικού κήπου και φυτωρίου *ex situ*¹² διατήρησης ειδών της αυτοφυούς αττικής χλωρίδας,

ζ) διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, παραστάσεων, θεαμάτων, συναυλιών και άλλων ψυχαγωγικών επιμορφωτικών δραστηριοτήτων, υπό την προϋπόθεση ότι είναι συμβατές με τη λειτουργία του Πάρκου, δεν παράγουν όχληση στα προστατευόμενα είδη άγριας ζωής που ενδιαιτούν σε αυτό και συνάδουν με τους σκοπούς και το χαρακτήρα του Πάρκου,

η) Δημιουργία κατάλληλων χώρων παιχνιδιού και αθλοπαιδιών με θέμα το περιβάλλον, διαδρομών περιπάτου, τρεξίματος, ποδηλάτου, περιβαλλοντικής παρατήρησης και άλλων ήπιων αθλητικών - ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες συνάδουν με το χαρακτήρα του Πάρκου,

θ) ανάπτυξη παραγωγικών και συναλλακτικών δραστηριοτήτων συναφών με τη λειτουργία του Πάρκου, όπως εκμετάλλευση ή/και εκμίσθωση εστιατορίων, αναψυκτηρίων, διοργάνωση αγορών είτε με προϊόντα του φυτωρίου είτε με προϊόντα οικολογικών καλλιεργειών που παράγονται στο Πάρκο αλλά και εξωτερικών καλλιεργειών βεβαιωμένης ποιότητας και γενικά δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην εκμετάλλευση των κτισμάτων και εγκαταστάσεων του Πάρκου, συνάδουν με το σκοπό του και συντείνουν στην οικονομική αυτοτέλεια του Φορέα,

ι) υλοποίηση προγράμματος ολοκληρωμένης συλλογής, ανακύκλωσης και διάθεσης των απορριμμάτων που παράγονται εντός των ορίων του Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης»,

ια) υλοποίηση προγράμματος ολοκληρωμένης αποταμίευσης και επανάχρησης του νερού της βροχής και των όμορων ρεμάτων, όπως και κάθε άλλης πηγής, για τη συνεχή τροφοδότηση του τεχνητού υδροτόπου,

ιβ) ανάπτυξη δραστηριοτήτων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, στους τομείς της σίτισης και εστίασης, της δημιουργίας υποδομών φιλοζωικής δράσης και παροχής ιατρικών και κτηνιατρικών υπηρεσιών,

ιγ) η εκπόνηση και εφαρμογή μελετών και προγραμμάτων προστασίας και εκπαίδευσης στους ορεινούς όγκους της Αττικής.

Από τις παραπάνω θεματικές κατευθύνσεις που προβλέπει το θεσμικό πλαίσιο για το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» ελάχιστα έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη ενός σταθερού θεσμικού περιβάλλοντος λειτουργίας που θα έδινε

¹² Έξω από την τοποθεσία ή μακριά από τη φυσική τοποθεσία. Για παράδειγμα, βιολογικό υλικό που βρίσκεται σε εργαστήριο, συλλογή, βοτανικό κήπο, ζωολογικό κήπο ή ενυδρείο. Επίσης γνωστό ως «off-site».

την δυνατότητα για την υλοποίηση ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού στη βάση των παραπάνω κατευθύνσεων.

Επιπλέον, για την υλοποίησή τους και την περεταίρω ανάπτυξη του Πάρκου απαιτούνται σημαντικοί οικονομικοί πόροι που ως σήμερα δεν έχουν εξασφαλιστεί. Στην πραγματικότητα το Πάρκο μέχρι σήμερα «παλεύει» να επιβιώσει διασφαλίζοντας μετά βίας τα αναγκαία για την λειτουργία του (μισθοδοσία, λειτουργικά έξοδα, απολύτως αναγκαίες συντηρήσεις). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλές και απολύτως σημαντικές δράσεις που προβλέπονται από τον ιδρυτικό του νόμο προς το παρόν να παραμένουν ανεφάρμοστες.

4.6.2. Χρηματοδότηση

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ένα από τα διαχρονικά προβλήματα του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» αποτέλεσε το θέμα της χρηματοδότησής του. Για δεκαετίες δεν είχε εξασφαλισμένη κάποιου είδους σταθερή πρόσοδο που θα του επέτρεπε να λειτουργεί εύρυθμα, αλλά και να αναπτύξει το εύρος των δραστηριοτήτων που προβλέπει ο ιδρυτικός του νόμος.

Για την επίλυση αυτού του προβλήματος, ο Ν. 4414/2016, προέβλεψε μια σταθερή μηνιαία χρηματοδότηση και κάποιες δυνητικές πηγές άντλησης πόρων. Συγκριμένα, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο προβλέπονται οι εξής πόροι για τον Φορέα Διαχείρισης:

α. Μηνιαία πρόσοδος από την αναλογική κατανομή των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (Κ.Α.Π.) που προορίζονται για τους δήμους της Περιφέρειας Αττικής ως αντιστάθμισμα της περιβαλλοντικής ζημίας στο περιβάλλον της Αττικής, που προκαλείται από την αστική λειτουργία και τη δραστηριότητα των δήμων. Η πρόσοδος αυτή καθορίστηκε με Κοινή Υπουργική Απόφαση τον Μάρτιο του 2017 στο ύψος των 58.000 ευρώ/μήνα (ΦΕΚ ΥΟΔΔ 538, 2017).

β. Τα ανταποδοτικά δημοτικά τέλη και δημοτικοί φόροι που εισπράττονται από τα καταστήματα που λειτουργούν εντός των ορίων του χώρου διαχειριστικής ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης, ο οποίος θα έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα της αποκομιδής, ανακύκλωσης και διαχείρισης των απορριμμάτων του Πάρκου. Η πρόβλεψη αυτή του νόμου έχει δημιουργήσει ένα «ντόμινο» προβλημάτων καθώς η «υφαρπαγή» των ανταποδοτικών και δημοτικών τελών από τον Δήμο Ιλίου έχει οδηγήσει τη διοίκηση του Δήμου στην απόφαση να μη συνδράμει στην αποκομιδή των απορριμμάτων από τους κάδους του Πάρκου, πριν καν ακόμη ο Φορέας Διαχείρισης να είναι σε θέση να οργανώσει το δικό του σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης, καθώς αυτό

απαιτεί πρώτιστα την ύπαρξη του αναγκαίου εξοπλισμού και προσωπικού που ως τώρα δεν διαθέτει. Αυτό έχει δημιουργήσει συγκρούσεις μεταξύ του Δήμου Ιλίου και του Φορέα Διαχείρισης (Δήμος Ιλίου, 2016) και η συγκεκριμένη διαδικασία σήμερα γίνεται με προσωρινές λύσεις «έκτακτης ανάγκης» με την συνδρομή άλλων όμορων δήμων ή και ιδιωτών.

γ. Πρόσοδοι από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων που έχουν παραχωρηθεί στον Φορέα Διαχείρισης και έσοδα από τις δραστηριότητες αυτού, σύμφωνα με τους σκοπούς του. Σήμερα, ο Φορέας Διαχείρισης εισπράττει μισθώσεις από την ενοικίαση τριών καταστημάτων εστίασης και μιας επιχείρησης ενοικίασης ποδηλάτων.

δ. Επιχορηγήσεις, δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες και κάθε είδους τακτικές ή έκτακτες εισφορές και χορηγίες φυσικών ή νομικών προσώπων, που εγκρίνονται με απόφαση του Δ.Σ..

ε. Επιχορηγήσεις που δύνανται να δίδονται στον Φορέα Διαχείρισης από το Πράσινο Ταμείο, τα Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, καθώς και από τους τακτικούς προϋπολογισμούς Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού. Το Πράσινο Ταμείο έως σήμερα έχει εγκρίνει σταδιακά συνολική χρηματοδότηση ύψους 300.000 ευρώ. Επιπλέον, η Περιφέρεια Αττικής έχει δεσμεύσει στο Πρόγραμμα Εκτελεστέων Έργων της Αττικής χρηματοδότηση ύψους 700.000 ευρώ που μπορούν να αξιοποιηθούν όμως για έργα ανάπλασης και όχι για λειτουργικές δαπάνες.

στ. Πόροι που διατίθενται από το Περιφερειακό και τα Τομεακά Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα (Ε.Σ.Π.Α.) και λοιποί πόροι προερχόμενοι από ταμεία και λοιπά προγράμματα της Ε.Ε..

ζ. Έσοδα από Προγραμματικές Συμβάσεις που δύναται να συνάπτει ο Φορέας Διαχείρισης με Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

η. Κάθε άλλο νόμιμο έσοδο που εγκρίνει το Δ.Σ..

Γίνεται κατανοητό ότι η μόνη χρηματοδότηση του Πάρκου που είναι σταθερά εξασφαλισμένη είναι η μηνιαία πρόσοδος από τους Κ.Α.Π., τα ανταποδοτικά τέλη και δημοτικοί φόροι (με τα προβλήματα που έχει δημιουργηθεί) τα έσοδα μισθώσεις των περιουσιακών του στοιχείων.

Οι υπόλοιπες πηγές πόρων αφορούν έκτακτους πόρους που μπορούν να ληφθούν από προγράμματα είτε εθνικά, είτε ευρωπαϊκά και σε κάθε περίπτωση αφορούν συγκεκριμένες παρεμβάσεις όπως π.χ. έργα ανάπλασης και όχι την κάλυψη λειτουργικών δαπανών και δεδομένης της έλλειψης οργανικών θέσεων και άρα στελεχωμένων διοικητικών υπηρεσιών

(τεχνική, οικονομική, νομική υπηρεσία) κάτι τέτοιο καθίσταται δύσκολο και χρονοβόρο. Έως σήμερα, ο Φορέας είχε την δυνατότητα να απορροφήσει συγκεκριμένα κονδύλια για έργα ανάπλασης (π.χ. εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων ηλεκτροφωτισμού) ή διαγωνισμούς για ανάθεση υπηρεσιών (π.χ. υπηρεσίες φύλαξης) αποκλειστικά μέσω προγραμματικών συμβάσεων με άλλους φορείς (Α.Σ.Δ.Α.) (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

4.6.3. Φορέας Διαχείρισης

Ο Φορέας Διαχείρισης έχει κοινωφελή χαρακτήρα και είναι μη κερδοσκοπικός, τυχόν δε έσοδα από τις δραστηριότητές του διατίθενται για την κάλυψη των λειτουργικών του εξόδων και την επίτευξη των σκοπών του.

Ο Φορέας Διαχείρισης διοικείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, που συγκροτείται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και του Υπουργού Οικονομικών και απαρτίζεται από:

- Δύο μέλη, που υποδεικνύονται με τους αναπληρωτές τους από τον Περιφερειάρχη Αττικής. Το ένα από τα μέλη αυτά υποδεικνύεται ως Πρόεδρος του Δ.Σ..
- Ένα μέλος, που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας (Α.Σ.Δ.Α.).
- Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Δήμαρχο Ιλίου.
- Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Δήμαρχο Αγίων Αναργύρων-Καματερού.
- Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από το Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ).
- Ένα μέλος από την Κοινωνία των Πολιτών (και ιδίως από μη κυβερνητικές οργανώσεις ή κοινωνικούς συνεταιριστικούς φορείς, με καταστατικό σκοπό συναφή με το σκοπό του Φορέα Διαχείρισης, που δραστηριοποιούνται, κατά προτεραιότητα, εντός του χώρου του Πάρκου Τρίτση και για την προστασία αυτού ή στον ευρύτερο χώρο της Δυτικής Αθήνας), που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Περιφερειάρχη Αττικής.

Με βάση αυτή τη σύνθεση, η πλειοψηφία στο διοικητικό συμβούλιο του Φορέα ανήκει στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς καταλαμβάνουν 5 στις 9 έδρες σε αυτό (2 έδρες η Περιφέρεια Αττικής, 1 έδρα ο Δήμος Ιλίου, 1 έδρα ο Δήμος Αγίων Αναργύρων – Καματερού και 1 έδρα ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας). Σημειώνεται όμως ότι η «πολυσυλλεκτική» αυτή διάρθρωση του διοικητικού συμβουλίου προϋποθέτει την αгаστή συνεργασία μεταξύ πολλών και διαφορετικών φορέων (ΟΤΑ, Κυβέρνηση, Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, Κοινωνία των Πολιτών), κάτι που δεν είναι πάντα εύκολο.

Ενδεικτικά, από την πρόσφατη εμπειρία του Πάρκου, αναφέρεται ότι εξ αρχής ο Δήμος Ιλίου, το Σεπτέμβριο του 2019, αρνήθηκε να ορίσει εκπρόσωπό του στο Φορέα Διαχείρισης, όπως προβλέπει ο νόμος, αντιδρώντας στο γεγονός ότι η χρηματοδότησή του (μηνιαία πρόσδοδος) προέρχεται από πόρους της Αυτοδιοίκησης, τη στιγμή που ο φορέας εποπτεύεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας το οποίο διορίζει το γενικό διευθυντή του Πάρκου.

Αντιτάχθηκε επίσης στην πρόβλεψη του νόμου ότι τα ανταποδοτικά τέλη και δημοτικοί φόροι που εισπράττονται από τα καταστήματα που λειτουργούν εντός των ορίων του χώρου διαχειριστικής ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης θα αποδίδονται στον Φορέα και όχι στο Δήμο Ιλίου, καθώς σύμφωνα με όσα προβλέπει το θεσμικό πλαίσιο ο Φορέας οφείλει να υλοποιήσει πρόγραμμα ολοκληρωμένης συλλογής, ανακύκλωσης και διάθεσης των απορριμμάτων που παράγονται εντός των ορίων του Πάρκου (ΦΕΚ Α'149, 2016). Η πρόταση της διοίκησης του Δήμου Ιλίου ήταν το πάρκο να παραμείνει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και να εξασφαλιστεί η χρηματοδότησή του από τον κρατικό προϋπολογισμό (Δήμος Ιλίου, 2016).

Αξίζει όμως να αναφερθεί ότι λίγους μήνες νωρίτερα, συγκεκριμένα τον Ιανουάριο του 2016, σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση (αναφορικά με το θέμα της χρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό), το Δημοτικό Συμβούλιο Ιλίου, είχε λάβει απόφαση κατά πλειοψηφία, ύστερα από εισήγηση του Δημάρχου για αποκλειστική διαχείριση του Πάρκου από τον Δήμο Ιλίου με χρηματοδότηση από τον ίδιο (Δήμος Ιλίου, 2016). Η πρόταση αυτή δεν είχε λάβει την στήριξη της αντιπολίτευσης (μονάχα ενός μέρους αυτής), καθώς υπήρξαν ενστάσεις ότι δεν θα εξασφάλιζε οικονομική βιωσιμότητα, καθώς θα ήταν αδύνατον ο Δήμος Ιλίου από μόνος του να ανταποκριθεί στις χρηματοδοτικές ανάγκες του Πάρκου. Επίσης, οι διαφωνούντες υποστήριζαν πως μια τέτοια λύση δεν θα διασφάλιζε τον υπερτοπικό χαρακτήρα που έχει το Πάρκο (Δήμος Ιλίου, 2016).

Σημειώνεται ότι την πρόταση αποκλειστικής διαχείρισης του Πάρκου επανέφερε ο Δήμαρχος Ιλίου τον Αύγουστο του 2019 σε επιστολή του προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Δήμος Ιλίου, 2019), χωρίς ωστόσο να γίνει αποδεκτή αφού έπειτα από συνάντηση εργασίας του αρμόδιου Υπουργού, με τον Περιφερειάρχη Αττικής και τους Δημάρχους των όμορων δήμων (Ιλίου και Αγίων Αναργύρων – Καματερού) το Σεπτέμβριο του 2019, ανακοινώθηκε ότι οι αρμοδιότητες για το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» θα περάσουν ύστερα από την κατάθεση και ψήφιση σχετικής τροπολογίας στην Περιφέρεια Αττικής (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2019).

Γίνεται λοιπόν σαφές ότι μέσα σε αυτές τις συνεχείς διαμάχες για το καθεστώς διαχείρισης του Πάρκου και με την μη συμμετοχή στο Φορέα Διαχείρισης του δήμου στον οποίο εδρεύει, κάθε άλλο παρά ανεπηρέαστη δεν έμεινε η λειτουργία του με αρκετά αρνητικά αποτελέσματα γι' αυτό. Φαίνεται πως η «πολυσυλλεκτική» εκπροσώπηση στον Φορέα Διαχείρισης παρότι φαντάζει ιδανική για να διασφαλίσει τον υπερτοπικό χαρακτήρα του Πάρκου με τη συμμετοχή των Ο.Τ.Α., αλλά και της κυβέρνησης, όσο και τον εκπαιδευτικό και κοινωνικό χαρακτήρα με την συμμετοχή των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και της Κοινωνίας των Πολιτών, ενέχει αρκετά προβλήματα που αν δεν λυθούν στην βάση της καλής συνεννόησης και συνεργασίας, δε θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

4.7. Πρόσβαση στο πάρκο

Η πρόσβαση στο Πάρκο γίνεται από πέντε κύριες εισόδους (Χάρτης 5). Δύο βρίσκονται ανατολικά, στη λεωφ. Δημοκρατίας, μία νότια, στην οδό Μπίμπιζα, και δύο δυτικά, στη λεωφ. Φυλής. Σε κάθε είσοδο, από τον αρχικό σχεδιασμό του Πάρκου, έχουν προβλεφθεί και χώροι στάθμευσης. Συνολικά, οι πέντε οργανωμένοι χώροι στάθμευσης στις αντίστοιχες εισόδους του Πάρκου έχουν χωρητικότητα 830 Ι.Χ. αυτοκινήτων (Μπελαβίλας Ν. , 2017).

Αναλυτικότερα:

Είσοδος Α: Σπύρου Μουστακλή 23, στη λεωφ. Δημοκρατίας. Αποτελεί την κύρια είσοδο του Πάρκου, καθώς συνδυάζεται με τα γραφεία διοίκησης του Φορέα Διαχείρισης. Διαθέτει χώρο στάθμευσης 60 Ι.Χ. αυτοκινήτων και εξυπηρετείται από τις λεωφορειακές γραμμές Α10, Β10.

Είσοδος Β: Δημοκρατίας, στη λεωφ. Δημοκρατίας. Βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση με την Είσοδο Α. Διαθέτει χώρο στάθμευσης 120 Ι.Χ. αυτοκινήτων και εξυπηρετείται από τις λεωφορειακές γραμμές Α10, Β10.

Είσοδος E: Φυλής βόρεια, στη λεωφ. Φυλής. Διαθέτει χώρο στάθμευσης 500 Ι.Χ. αυτοκινήτων και εξυπηρετείται από τις λεωφορειακές γραμμές Α12, Β12.

Χάρτης 7: Προσβάσεις στο Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης», 2019)

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω στοιχεία, η δημόσια συγκοινωνιακή σύνδεση με το Πάρκο γίνεται αποκλειστικά μέσω λεωφορείων αποστερώντας από αυτό πλήθος επισκεπτών από όλη την Αθήνα (Σιαφάκας, 2017). Σε ότι αφορά τα μέσα σταθερής τροχιάς, οι κοντινότεροι σταθμοί είναι οι στάσεις του Προαστιακού, «Αγ. Ανάργυροι» και «Πύργος Βασιλίσσης» που όμως βρίσκονται σε αρκετά μεγάλη απόσταση από το Πάρκο.

Η πραγματικότητα αυτή δεν συμβαδίζει με τον μητροπολιτικό χαρακτήρα του Πάρκου καθώς δεν διευκολύνεται την πρόσβαση πολιτών από πιο μακρινές περιοχές. Επιπλέον, μια δυνητική σύνδεσή του με το METRO – κάτι που δεν προβλέπεται στο υφιστάμενο σχέδιο επέκτασης του δικτύου – θα καθιστούσε ανταγωνιστική τη χρήση της δημόσιας συγκοινωνίας σε σχέση με το Ι.Χ. αυτοκίνητο με πολλαπλά οφέλη (χρονοαποστάσεις, κατανάλωση ενέργειας και ρύπων) για την ευρύτερη περιοχή (Σιαφάκας, 2017) και θα ήταν απολύτως συμβατή με τον χαρακτηρισμό του ως πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

Επιπλέον, οι συνολικά 830 θέσεις στάθμευσης που κατά βάση χρησιμοποιούνται τα σαββατοκύριακα από τους επισκέπτες του πάρκου, θα μπορούσαν να εξυπηρετούν κατά τις καθημερινές τους κατοίκους από τις παρακείμενες περιοχές που θέλουν να χρησιμοποιήσουν το METRO για την μετακίνησή τους.

4.8. Το οικοσύστημα του πάρκου

4.8.1. Η χλωρίδα του πάρκου

Η μεγάλη ποικιλομορφία που χαρακτηρίζει τη βλάστηση στο Πάρκο το καθιστά τόπο σημαντικής βιοποικιλότητας. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας σε συνεργασία με τον Φορέα Διαχείρισης έχουν καταγραφεί και αναγνωριστεί 389 φυτικά είδη που αναπτύσσονται στο Πάρκο από τα οποία τα 311 είναι αυτοφυή. Η φυσική βλάστηση χαρακτηρίζεται από δάση χαλέπιας πεύκης που καλύπτουν τη νότια και ανατολική πλευρά καθώς και το βόρειο τμήμα των λόφων.

Αλσύλλιο ευκαλύπτων εντοπίζεται στη δυτική πλευρά ενώ συναντώνται συστάδες κυπαρισσιών και πλατάνια. Στην ανατολική και δυτική πλευρά του Πάρκου παραμένουν έως και σήμερα καλλιέργειες του αρχικού γεωργοκτηνοτροφικού κέντρου με 60 περίπου στρέμματα ελιές και 110 στρέμματα φιστικιές, ένα αγροτικό οικοσύστημα που αποτελεί ενδιαίτημα για πουλιά, μικρά θηλαστικά και ερπετά. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρουσία μεγάλης ποικιλομορφίας αγριολούλουδων, μεταξύ των οποίων και άγριας ορχιδέας, τα περισσότερα είδη της οποίας καταγράφονται στο βόρειο τμήμα των λόφων. Καλαμιώνες, βάτα, σκίνα και διάφορα άλλα είδη

θάμνων και καλλωπιστικών φυτών συμπληρώνουν την εικόνα του χερσαίου οικοσυστήματος (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017).

4.8.2. Η πανίδα του πάρκου

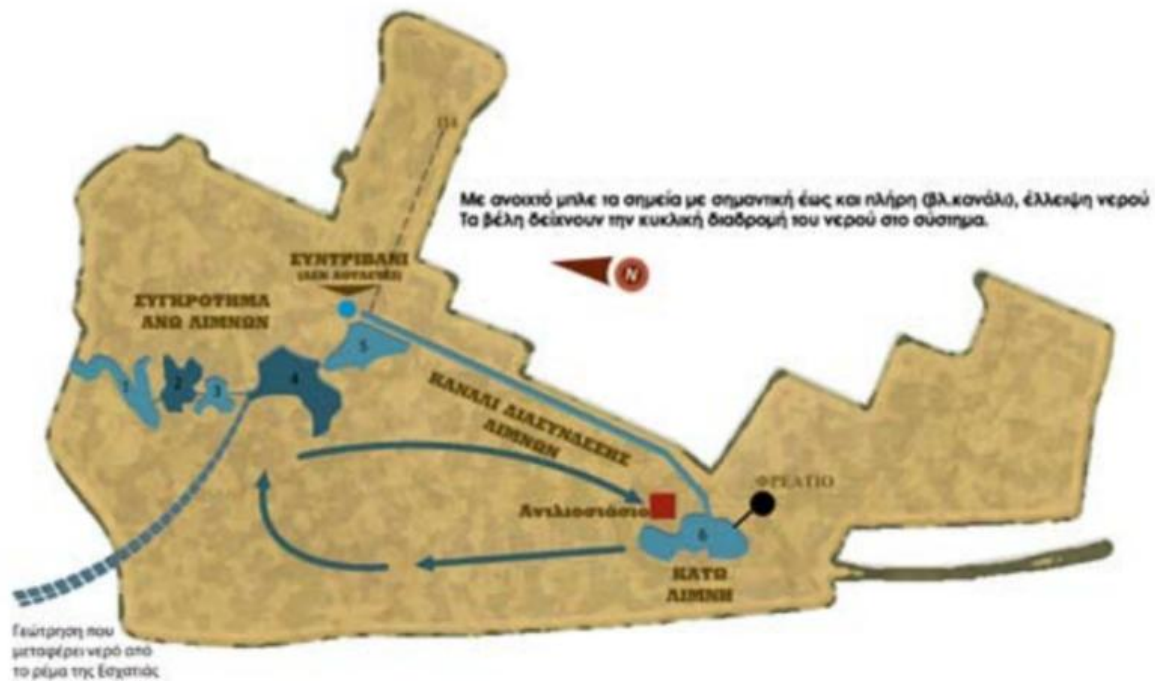
Η βλάστηση του Πάρκου Τρίτση, οι λίμνες γλυκού νερού και η γεωγραφική του θέση (ιδανική για τα μεταναστευτικά πουλιά και όσα διαχειμάζουν καθώς αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια άγριας ζωής στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας) το καθιστούν ένα από τα σημαντικότερα ενδιαίτηματα για αυτά και στις τέσσερις εποχές του έτους. Μέχρι σήμερα, έχουν καταγραφεί από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία 198 είδη πουλιών (βλ. Παράρτημα 4). Πολλά είδη πουλιών μένουν στο Πάρκο σε όλη τη διάρκεια του χρόνου, άλλα ξεχειμωνιάζουν ή σταθμεύουν κατά τη διάρκεια της μετανάστευσής τους. Χαλκόκοτες, βαλτόπαπιες, σταχτοτσικνιάδες, κορμοράνοι, αλκυόνες, τσίχλες, σπίνοι, καρδερίνες, τσαλαπετεινοί, κοτσύφια, γκιώνηδες, φαλαρίδες, γλαρόνια, λευκοσουσουράδες, παπαγάλοι καθώς και αρπακτικά όπως ο πετρίτης και το ξεφτέρι, είναι μερικά από τα είδη που βρίσκουν καταφύγιο και τροφή στο Πάρκο. Εκτός από τα πουλιά, το Πάρκο φιλοξενεί στις λίμνες του ψάρια όπως κυπρίνοι, κουνουπόψαρα, χρυσόψαρα, αμφίβια όπως, λιμνοβάτραχοι, πρασινόφρυνοι και ερπετά όπως νεροχελώνες. Στα πυκνά χόρτα, στους θάμνους και στις καλλιέργειες συναντώνται διάφορα είδη θηλαστικών και ερπετών όπως τρανόσαυρες, κρασπεδοχελώνες, σκατζόχοιροι και αρουραίοι ενώ σε όλη την έκταση του Πάρκου ζει μεγάλος αριθμός νυχτερίδων και πεταλούδων (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017).

4.8.3. Το υδάτινο στοιχείο στο πάρκο

Το υδάτινο στοιχείο είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας του Πάρκου. Για το λόγο αυτό, έξι τεχνητές λίμνες, στη θέση νερόλακκων που σχηματίστηκαν από εποχιακά ρέματα στο παρελθόν, εξελίχθηκαν σε ένα σημαντικό τεχνητό υδροβιότοπο μεγάλης οικολογικής αξίας για την ύπαρξη και διατήρηση της βιοποικιλότητας στο αστικό περιβάλλον και αποτελούν σήμερα το κυρίαρχο στοιχείο του Πάρκου. Πέντε από τις λίμνες βρίσκονται στο βόρειο τμήμα του Πάρκου, ενώ η έκτη στο νότιο τμήμα του.

Οι λίμνες επικοινωνούν μεταξύ τους με ένα σύστημα καναλιών το οποίο σχεδιάστηκε με την προοπτική της ανακύκλωσης του νερού μέσω της υδραυλικής εγκατάστασης του αντλιοστασίου μεταφοράς νερού από τη νότια λίμνη προς το βόρειο σύστημα λιμνών (Χάρτης 8). Οι λίμνες λειτουργούν σαν λεκάνες κατακράτησης του νερού για την τροφοδοσία της βλάστησης και της

πανίδας. Υδροχαρή φυτά, όπως νεροκάλαμα, λυγαριές, πικροδάφνες, αναπτύχθηκαν στις όχθες και μέσα στο νερό και αποτελούν ενδιαίτημα πλούσιας πανίδας και ιδιαίτερα ορνιθοπανίδας. Στις λίμνες δόθηκαν τα ονόματα: Μελία, Κωρυκία, Κηφισίδα, Ναϊάδα, Ασωπιάδα και Αχελωΐδα (Εικόνα 11) (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017).

Χάρτης 8: Υπάρχουσα κατάσταση δικτύου νερού των 6 τεχνητών λιμνών και του καναλιού του Πάρκου
(Πηγή: Βασιλοπούλου, 2017)

Όμως, η ανάγκη υδροδότησης του πάρκου αποτελεί ένα ακόμη πρόβλημα που διαχρονικά αντιμετωπίζουν οι φορείς που διαχειρίζονται τον χώρο αυτό. Το πρόβλημα εκκινεί από το γεγονός ότι η ποσότητα των υδάτων που απαιτούνται για την κάλυψη του συνόλου των αναγκών του Πάρκου είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από την ποσότητα που μπορεί να διασφαλιστεί από τους διαθέσιμους πόρους. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι οι συνολικές ετήσιες ποσότητες νερού που συγκεντρώνονται στον υγροβιότοπο μέσω των λιμνοδεξαμενών υπολογίζεται στα 300.000m³. Ωστόσο, οι συνολικές μέγιστες ετήσιες ποσότητες που μπορούν να διατεθούν άμεσα στο Πάρκο από τις υφιστάμενες πηγές ανέρχονται σε 81.200m³ (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Εικόνα 11: Άποψη του Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης – Διακρίνεται η 5η τεχνητή λίμνη (Ασωπιάδα) (Πηγή: Trip2athens)

Μια από τις βασικές πηγές είναι οι γεωτρήσεις και τα πηγάδια εντός του Πάρκου και ιδιαίτερα ένα πηγάδι (πηγάδι της Εσχατιάς) εκτός αυτού, που ανήκει ιδιοκτησιακά στον Δήμο Αγίων Αναργύρων – Καματερού, που αποτελούσε την κύρια τροφοδοσία του Πάρκου, μέσω αγωγού σε 24ωρη βάση, με παροχή $34\text{m}^3/\text{ημέρα}$ (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019). Η κατάσταση επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο μετά τον εγκιβωτισμό του παρακείμενου Ρέματος της Εσχατιάς, ένα μεγάλο αντιπλημμυρικό έργο του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. για την κλειστή διευθέτηση του ρέματος που αποτελούσε και τη βασική πηγή τροφοδότησης σε νερό. Η μελέτη μάλιστα προέβλεπε και την διαμόρφωση του χώρου άνωθεν του καλυμμένου ρέματος σε κοινόχρηστο πράσινο κάτι που δεν έχει πραγματοποιηθεί έως σήμερα (Χάρτης 9). Στο πηγάδι της Εσχατιάς λόγω των έργων διευθέτησης του Ρέματος και αστοχίας ως προς την πρόβλεψη των επιπτώσεων, έχει μειωθεί η δυναμικότητα του, με αποτέλεσμα οι ποσότητες που μπορεί να αντληθούν από αυτό και να μεταφερθούν στο Πάρκο, έχουν περιοριστεί στα $3\text{m}^3/\text{ημέρα}$, διαπίστωση που προέκυψε κατά το υδρολογικό έτος 2017 – 2018 (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Χάρτης 9: Χάρτης που αποτυπώνει τη θέση του Ρέματος Εσχατιάς πλησίον του Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης" και την περιοχή όπου προβλεπόταν η δημιουργία χώρου πρασίνου άνωθεν του κλειστού πλέον ρέματος (Πηγή: Εφημερίνα Ελευθεροτυπία)

Επιπλέον, ένα κατασκευαστικό λάθος, ήδη από την δημιουργία των τεχνητών λιμνών του Πάρκου στην 5η λίμνη (Ασωπιάδα) έχει ως αποτέλεσμα να σημειώνονται απώλειες νερού από τις μονωτικές μεμβράνες (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019). Στην επιδείνωση της κατάστασης, έχει συντελέσει και η κλιματική αλλαγή σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες υψηλές θερμοκρασίες που παρατηρούνται κατά τους θερινούς μήνες, με αποτέλεσμα το νερό να εξατμίζεται από τις τεχνητές λίμνες στο μεγαλύτερό του μέρος θέτοντας σε κίνδυνο την πανίδα (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019). Για το λόγο αυτό, δεν είναι λίγες οι φορές που έχουν ληφθεί πρόσκαιρα έκτακτα μέτρα για μεταφορά νερού με υδροφόρες (Εικόνα 12), που φυσικά δεν λύνουν το πρόβλημα, αλλά προστατεύουν προσωρινά τον πληθυσμό των ψαριών, των χελωνών και των πτηνών του Πάρκου.

Εικόνα 12: Υδροφόρες του Ελληνικού Στρατού μεταφέρουν νερό στην 5η λίμνη (Ασωπιάδα), Αύγουστος 2016

Βάσει αυτού κρίνεται απαραίτητο ληφθεί μέριμνα ώστε να γίνουν παρεμβάσεις στην ανοιχτή κοίτη του ρέματος της Εσχατιάς για τον προσανατολισμό του νερού προς τον εγκιβωτισμό, να καθαρίζεται το εγκιβωτισμένο τμήμα του ρέματος τακτικά και να ελέγχεται το αντλιοστάσιο του πηγαδιού της Εσχατιάς, να καθαριστούν από τα φερτά υλικά οι λίμνες και το κανάλι μεταφοράς του νερού, να ξεκινήσουν οι διαδικασίες ανακατασκευής της πέμπτης λίμνης, με σκοπό την στεγανοποίηση αυτής και η επισκευή του καναλιού ανά σημεία, όπου εμφανίζεται διαρροή νερού και να φυτευτούν υδρόβια φυτά κατά μήκος του καναλιού, όπως προέβλεπε ο αρχικός σχεδιασμός για την αισθητική αναβάθμιση του Πάρκου, τον φυσικό καθαρισμό του νερού και τον εμπλουτισμό της βιοποικιλότητας (Κατσαφάδου, 2017). Επιπλέον, θα πρέπει να αναζητηθούν νέες πηγές υδροληψίας καθώς οι υφιστάμενες (γεωτρήσεις και πηγάδια) δεν επαρκούν.

Τονίζεται ότι, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 (πριν την διαμόρφωση του Κτήματος Βασιλίσσης σε Πάρκο), σε υδρολογικές μελέτες που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή διαπιστώνεται ότι οι υδρογεωλογικές συνθήκες είναι γενικά δυσμενείς για την αναζήτηση υπόγειου νερού γιατί οι γεωλογικοί σχηματισμοί που την συνιστούν είναι πρακτικά στεγανοί έως μέτρια περατοί (Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, 1991). Η μη επάρκεια των

αντλούμενων υδάτων από τις γεωτρήσεις και τα πηγάδια του Πάρκου καταγράφονται και σε επόμενες μελέτες για την υλοποίηση του έργου διαμόρφωσης του Κτήματος Βασιλίσσης σε Πάρκο όπου τονίζεται ότι εμφανίζεται σταδιακή μείωση τα τελευταία χρόνια (Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, 1995).

Επιπλέον, ύστερα από έκκληση που απεύθυναν στελέχη της Ορνιθολογικής Εταιρίας το 2008 με αφορμή σοβαρά οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα του Πάρκου, ζητώντας τη συνδρομή γραφείου μελετών – αναδόχου μελετητή του Πάρκου το 1995 για την σύνταξης τεχνικής έκθεσης ύστερα από αυτοψία στο χώρο. Στην έκθεση αυτή, αναφορικά με το θέμα του νερού, επισημαίνεται ότι *«δεν έχει υλοποιηθεί η πρόταση για την παροχή ανακυκλωμένου νερού από βιολογικό καθαρισμό γειτονικής περιοχής, ο οποίος θα λειτουργούσε και ως περιβαλλοντικό έκθεμα των επισκεπτών του Πάρκου, ενώ και το επίπεδο παροχής δεν είναι ικανοποιητικό, με αποτέλεσμα το νερό στους υψηλότερους αναβαθμούς να λιμνάζει και να υπάρχει κίνδυνος μετατροπής τους σε έλη»* (Παπαγιάννης Θύμιος και Συνεργάτες ΑΕΜ, 2008). Το γραφείο αναφέρεται σε ήδη από το 1992 κατατεθειμένη πρόταση για εγκατάσταση συστήματος βιολογικού καθαρισμού στην αρχική μελέτη για την δημιουργία του Πάρκου (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Ο Φορέας Διαχείρισης στην προσπάθεια του να βρει μια μόνιμη λύση στο χρόνιο πρόβλημα έλλειψης υδάτων αναζήτησε πιθανούς τρόπους εύρεσης επαρκών ποσοτήτων υδάτων. Αναλυτικότερα, εξετάστηκαν η εξής εναλλακτικές προτάσεις:

- Δημιουργία φράγματος / μικρού ταμιευτηρίου υδάτων πλησίον του Πάρκου, όπως η περίπτωση του αντλιοστασίου του Μόρνου, που για τεχνικούς λόγους δεν κατέστη εφικτή.
- Κατασκευή συστήματος αφαλάτωσης/επεξεργασίας νερών εκτός Πάρκου. Εξετάστηκε η περίπτωση προμήθειας από γεώτρηση του Ποικίλου Όρους, αλλά απεδείχθη περίπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία.
- Εμπλουτισμός με παροχή νερού από την ΕΥΔΑΠ. Μια λύση που μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο εκτάκτως και σε περιορισμένο βαθμό, καθώς επιβαρύνει το υδάτινο ισοζύγιο του λεκανοπεδίου.
- Μονάδα παραγωγής νερού επαναχρησιμοποίησης. Η τελευταία κρίθηκε ως η μόνη ενδεδειγμένη και απολύτως οικολογική επιλογή, που θα έδινε μακροχρόνια και βιώσιμη λύση στο πρόβλημα της έλλειψης νερού με δεδομένη την αυστηρή τήρηση των τεχνικών προδιαγραφών συντήρησης του έργου (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου

Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Ο Φορέας Διαχείρισης ξεκίνησε διερευνητικά με την ΕΥΔΑΠ μια συζήτηση για την εγκατάσταση μονάδας επεξεργασίας λυμάτων υψηλών προδιαγραφών και υπερσύγχρονης τεχνολογίας για την παραγωγή νερού επαναχρησιμοποίησης που θα εξασφάλιζε την συνεχή τροφοδότηση των τεχνητών υγροτόπων του Πάρκου, καθώς εκτίμησε ότι *«η επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων για αστική χρήση είναι η πλέον οικολογική και αποτελεσματική λύση, διότι μέσω αυτής επιτυγχάνεται η εξοικονόμηση υδατικών πόρων, που συμβάλλει σημαντικά στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την προϊούσα λειψυδρία και ξηρασία στην περιοχή, καθώς και την αναμενόμενη επιδείνωση του προβλήματος λόγω της κλιματικής αλλαγής, αλλά και στη βελτίωση του υδατικού ισοζυγίου μέσω της τροφοδότησης των υπογείων υδροφορέων»* (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Το έργο θα αφορούσε μια εγκατάσταση τύπου COMPACT ΜΟΝΑΔΑΣ MBR, ενώ η επεξεργασία θα γινόταν με μεθόδους προηγμένης τεχνολογίας μέσα από ειδικές μεμβράνες. Η ημερήσια ποσότητα παραγόμενου νερού θα ήταν της τάξης των 400m³/ημέρα, κατά την Α' φάση με τελική δυναμικότητα 600m³/ημέρα, κατά τη Β' φάση. Με τη μέθοδο αυτή θα καλύπτονταν πλήρως οι ανάγκες του Πάρκου σε νερό.

Η Ε.Υ.Δ.Α.Π. συνέταξε και κατέθεσε Τεχνικό Δελτίο για την χρηματοδότηση του έργου αξίας 800.000 ευρώ από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και τον Ιούνιο του 2018 έλαβε την έγκριση για την χρηματοδότηση του έργου. Όμως, με την έναρξη των προπαρασκευαστικών εργασιών για την ανάθεση των μελετών για την περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου και την σε συνέχεια κατασκευή του, η ΕΥΔΑΠ αντιμετώπισε την πλήρη αντίθεση τοπικών φορέων και ιδίως του Δήμου Ιλίου, με αποτέλεσμα να ανασταλεί η συζήτηση του (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Συγκεκριμένα το Νοέμβριο του 2018, το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Ιλίου, με αφορμή τη δημόσια συζήτηση για την δημιουργία μιας τέτοιας μονάδας στο Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» αποφάσισε κατά πλειοψηφία την αντίθεσή του σε μια τέτοια εξέλιξη. Συγκεκριμένα η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου αναφέρει μεταξύ άλλων:

«Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι και θα εμποδίσουμε με κάθε τρόπο την προσπάθεια κατασκευής μονάδας επεξεργασίας λυμάτων εντός της έκτασης του Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» και καταδικάζουμε κάθε είδους μεθοδεύσεις, από όπου κι αν προέρχονται, οι οποίες αποκλείουν τον Δήμο Ιλίου από συζητήσεις, αποφάσεις και πρωτοβουλίες, τέτοιου

μεγέθους, που προγραμματίζονται να υλοποιηθούν εντός των διοικητικών του ορίων.»
(Δήμος Ιλίου, 2018)

Σήμερα, το έργο παραγωγής νερού επαναχρησιμοποίησης παραμένει στο πρόγραμμα έργων της ΕΥΔΑΠ, αλλά αναμένεται έγκριση του Υπουργείου Εσωτερικών για την επανένταξη του έργου στο ΠΔΕ του 2019. Επισημαίνεται ότι η χρήση νερού επαναχρησιμοποίησης υψηλών προδιαγραφών για την άρδευση περιοχών αστικού πρασίνου, αλλά και τον εμπλουτισμό υπόγειων υδροφορέων είναι μέσα στους στόχους της Πολιτείας για την βιώσιμη λειτουργία και ανάπτυξη αστικών περιοχών πρασίνου. Η λύση αυτή είναι δοκιμασμένη και εντάσσεται στο σχεδιασμό πολλών υπό αναβάθμιση περιοχών του Λεκανοπεδίου, όπως του Φαληρικού Όρμου και του Ελληνικού (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Αναφορικά με τη στεγάνωση της 5^{ης} λίμνης, ο Φορέας Διαχείρισης δρομολόγησε το έργο της αποκατάστασής της, προϋπολογισμού 374.000 ευρώ, μέσω προγραμματικής σύμβασης με τον Α.Σ.Δ.Α. (Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας), ύστερα από μελέτη που εκπόνησε ο Δήμος Αγίων Αναργύρων – Καματερού και αναμένεται να ολοκληρωθεί το καλοκαίρι του 2020 (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Σημειώνεται ότι οι ανάγκες του Πάρκου σε νερό δεν περιορίζονται στην τροφοδότηση των λιμνών του. Όπως αναφέρθηκε στο οικοσύστημα του Πάρκου φιλοξενούνται διάφορα είδη πτηνών, ψαριών και άλλων ειδών που σχετίζονται με λιμναία περιβάλλοντα, ενώ εμφανίζονται σπάνια είδη ορχιδέας, αυτοφυή καλάμια σε ποικίλα είδη, καλλιέργειες φιστικιών, ελαιώνας, δέντρα δασικού περιβάλλοντος και διάφορα ακόμη φυτά (Κατσαφάδου, 2017). Για το λόγο αυτό το Πάρκο χαρακτηρίστηκε ως βιοτοπικό νησί στα πλαίσια του 15^{ου} Επιστημονικού Συνεδρίου της Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας. (Βασιλοπούλου, 2017).

Συνοψίζοντας, το ζήτημα της έλλειψης νερού είναι κομβικής σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» και ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος χώρος που παραμένουν άλυτα έως σήμερα.

4.9. Χωρικές ενότητες

Ο χώρος που παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών για την δημιουργία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» είναι συνολικής έκτασης 913 στρεμμάτων, ενώ εξ αρχής υπήρχε η πρόβλεψη για σταδιακή απομάκρυνση και μετεγκατάσταση υφιστάμενων χρήσεων που δεν έχει υλοποιηθεί έως σήμερα.

Ο χώρος που σήμερα οριοθετείται και περιγράφεται από την περιμετρική περίφραξή του, συνολικού μήκους 6.308 μέτρων, είναι 773,36 στρέμματα και εμπεριέχει συνολικά 53 κτίρια και εγκαταστάσεις (Μπελαβίλας Ν. , 2017). Οι κύριες είσοδοί του Πάρκου σηματοδοτούνται με μεταλλικές κατασκευές-τριγωνικές τέντες απόρροια του αρχικού σχεδιασμού του 1995.

Βασικό πρόβλημα της υφιστάμενης κατάστασης αποτελεί η ύπαρξη εσωτερικών περιφράξεων μήκους 2.626 μέτρων που δεν επιτρέπουν την καθολική πρόσβαση σε όλους τους χώρους του πάρκου ώστε αυτό να καταστεί ενιαίο (Μπελαβίλας Ν. , 2017).

Εντός της έκτασής του αναγνωρίζονται έξι επιμέρους λειτουργικές και κτιριακές ενότητες, ως εξής:

Ενότητα Διοίκησης:

Βρίσκεται στην είσοδο του Πάρκου από την οδό Σπύρου Μουστακλή και περιλαμβάνει τα γραφεία του Φορέα Διοίκησης και της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, καθώς και σύνοδες χρήσεις. Σε κτήριο αυτής της ενότητας φιλοξενείται η έκθεση «Κιβωτός των Σπόρων»¹³.

Ενότητα Λόφου Προσκόπων:

Βρίσκεται στο βόρειο λόφο του Πάρκου και περιλαμβάνει κτίρια και εγκαταστάσεις προσκοπικών συστημάτων και του προσκοπικού κέντρου «ΠΥ.ΒΑ.». Η ενότητα χαρακτηρίζεται από το υψηλό πράσινο του λόφου που περιβάλλει τις κτιριακές εγκαταστάσεις.

Ενότητα Οθωνικής Αυλής:

Πρόκειται για την ενότητα των πρώην βασιλικών στάβλων της Οθωνικής περιόδου στον Πύργο Βασιλίσσης, καθώς και νέες κατασκευές που δημιουργήθηκαν βάσει της αρχικής μελέτης διαμόρφωσης του Πάρκου (1995). Το συγκρότημα των Στάβλων (Εικόνα 13) διαμορφώνουν έναν κεντροβαρές «ιστορικό κτιριακό τετράγωνο» γύρω από ένα ανοιχτό αίθριο επιφάνειας 350 τ.μ. Πρόκειται για ένα συγκρότημα ισόγειων κτιρίων με δύο χαρακτηριστικές απολήξεις με τη μορφή πύργου. Στην εσωτερική αυλή βρίσκονται οι παλιές ποτίστρες των αλόγων, καθώς και ένα πηγάδι. Στην Οθωνική αυλή χωροθετείται το Κέντρο Περιβάλλοντος και Επιστημών, το

¹³ Η «Κιβωτός των Σπόρων είναι το έργο – συμμετοχή της Ελλάδας στη 12η Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής Bienalle της Βενετίας το 2010.

οποίο αποτελεί σημείο αναφοράς για την όλη συγκρότηση του Πάρκου, συνολικής έκτασης 1.100 τ.μ. και χρησιμοποιείται για την φιλοξενία επιστημονικών συναντήσεων, σεμιναρίων, βιβλιοθήκης/αναγνωστηρίου, εκθέσεων. Συνοδεύεται από μικρούς γραφειακούς χώρους και καφενείο (Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Εικόνα 13: Άποψη της Οθωνικής Αulής στο Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης, 2019)

Ενότητα INEBIDIM-OAED:

Πρόκειται για δύο κτιριακές ενότητες, που βρίσκονται στο δυτικό τμήμα του Πάρκου προς τη λεωφ. Φυλής. Περιλαμβάνουν χώρους εκπαίδευσης-μαθητείας και στέγασης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Η διαχείριση των κτιριακών ενοτήτων γίνεται από το INEBIDIM και τον ΟΑΕΔ, και όχι από τον Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου. Η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις αυτές είναι ελεγχόμενη.

Ενότητα αθλητικών εγκαταστάσεων:

Πρόκειται για δύο γήπεδα που χρησιμοποιούνται από τα αθλητικά σωματεία του Δήμου Ιλίου. Βρίσκονται σε περιφραγμένη ενότητα, επίσης, με ελεγχόμενη-περιορισμένη πρόσβαση.

Ενότητα αναψυχής:

Πρόκειται για τρεις ενότητες χώρων αναψυχής, στην κεντρική και κάτω λίμνη και κοντά στην είσοδο της λεωφόρου Δημοκρατίας.

Εκτός από τις παραπάνω ενότητες υπάρχουν και κάποιες ακόμη διάσπαρτες κτηριακές εγκαταστάσεις, μεταξύ αυτών δύο θρησκευτικά μνημεία, το ναός του Προφήτη Ηλία, που βρίσκεται κοντά στην ενότητα του Λόφου Προσκόπων και το ναΐδριο του Αγίου Παύλου.

Τέλος, ένα μικρό μέρος του Πάρκου, το λεγόμενο «νότιο τμήμα» παραμένει αποκομμένο από τον υπόλοιπο χώρο, καθώς τα δύο μέρη διαιρούνται από την οδό Μπίμπιζα. Στον χώρο αυτό, σήμερα υπάρχουν εκχερσωμένα μέρη, διάσπαρτες κτιριακές εγκαταστάσεις που ουσιαστικά τελούν υπό την χρήση των Δήμων Ιλίου και Αγίων Αναργύρων – Καματερού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στον χώρο αυτό – παρότι ανήκει ιδιοκτησιακά στο Πάρκο και είναι χαρακτηρισμένος ως κοινόχρηστο πράσινο – έχει κατασκευαστεί και βρίσκεται το Δημαρχιακό Μέγαρο της πόλης των Αγίων Αναργύρων – Καματερού, άλλες κτηριακές εγκαταστάσεις όπως π.χ. το κτήριο που στεγάζει το Πάρκο Ανακύκλωσης, αλλά και τα δύο αμαξοστάσια απορριμματοφόρων και βαρέων οχημάτων των Δήμων Ιλίου και Αγίων Αναργύρων – Καματερού που είναι παρانونώς χωροθετημένα εκεί.

Η ύπαρξη των αμαξοστασίων στο χώρο αυτό αποτελεί και το μεγαλύτερο «αγκάθι» για το Πάρκο, κυρίως γιατί πρόκειται για μια χρήση εντελώς ασύμβατη με το χαρακτήρα του Πάρκου που επιπλέον δημιουργεί ένα είδος άτυπου «φράγματος» (Εικόνα 14) μεταξύ του βόρειου και του νότιου τμήματος (Μπελαβίλας Ν. , 2017).

Εικόνα 14: Το "νότιο φράγμα": Τα αμαξοστάσια βαρέων οχημάτων των Δήμων Ιλίου και Αγίων Αναργύρων - Καματερού που είναι παρανόμως χωροθετημένα εντός του Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: Μπελαβίλας, 2017)

4.10. Δραστηριότητες στο πάρκο

4.10.1. Αναψυχή

Το πάρκο αποτελεί μια μεγάλη πράσινη έκταση εντός του αστικού ιστού. Ουσιαστικά πρόκειται για την «εισβολή» της φύσης στο τεχνητό περιβάλλον της πόλης. Το έδαφός του ακολουθεί το φυσικό ανάγλυφο και μπορεί να αποτελείται από μεγάλα δέντρα σε πυκνές διατάξεις, ξέφωτα, λίμνες, ρέματα, καθώς επίσης και φυσικές επιφάνειες από χώμα ή πετρώδη υλικά. Ένα τέτοιο περιβάλλον είναι ιδανικό για τους πολίτες που κάνουν χρήση των χώρων του για ήπια αναψυχή όπως περίπατοι, βόλτες οικοσιστων ζώων συντροφιάς, πικνίκ, κ.α.

Στη χρήση αυτή συμβάλουν ιδιαίτερα οι υφιστάμενες διάσπαρτες εγκαταστάσεις αναψυχής στο χώρο, όπως παγκάκια, πάγκοι εξωτερικών χώρων, τεχνητές διαδρομές και μονοπάτια, αλλά και ήπιες εγκαταστάσεις όπως παιδικές χαρές, χώροι παιχνιδιού, αναψυκτήρια και μια επιχείρηση ενοικίασης ποδηλάτων.

Στον αρχικό σχεδιασμό του πάρκου είχε προβλεφθεί και η λειτουργία ψυχαγωγικό μικρού τρένου για την μεταφορά για των επισκεπτών και την περιήγησή τους σε όλο πάρκο Παρότι, κατασκευάστηκαν οι σιδηροδρομικές γραμμές (Εικόνα 15) που διατρέχουν όλη την έκταση του πάρκου και οι ξύλινοι σταθμοί επιβίβασης/αποβίβασης το «τρενάκι» ποτέ δεν τέθηκε σε

λειτουργία ως σήμερα. Σημειώνεται ότι η λειτουργία ενός τρένου θα ήταν ιδιαίτερα ωφέλιμη και για ΑμεΑ επισκέπτες καθώς θα τους έδινε την δυνατότητα πρόσβασης ακόμη και σε δύσβατα σημεία του πάρκου που σήμερα δεν μπορούν να προσεγγίσουν.

Εικόνα 15: Σιδηροδρομικές γραμμές για ψυχαγωγικό τρένο στο Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης".

4.10.2. Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί μία από τις κυρίαρχες λειτουργίες του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης». Άλλωστε η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών και μαθητών και η εκπόνηση μελετών και η υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας και εκπαίδευσης στο χώρο του Πάρκου, στον αστικό ιστό και στο φυσικό περιβάλλον της Αττικής αποτελούν βασικούς σκοπούς του Φορέα Διαχείρισης σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του.

Για το σκοπό αυτό, ο Φορέας υποδέχεται σχολεία από όλη την Αττική και όχι μόνο, που πραγματοποιούν εκπαιδευτικές επισκέψεις και έχει ήδη εκπονήσει ένα υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο: «Ανακαλύπτοντας το Μητροπολιτικό Πάρκο “Αντώνης Τρίτσης” - Εκπαίδευση για την Αειφορία».

Το εκπαιδευτικό υλικό σχεδιάστηκε με σκοπό να αποτελέσει ένα χρήσιμο παιδαγωγικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές που επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εκπαιδευτική επίσκεψη στο μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» στα πλαίσια μαθημάτων ή υλοποίησης προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων. Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και μαθητικές ομάδες Γυμνασίων, Λυκείων και με την κατάλληλη προσαρμογή από την πλευρά του εκπαιδευτικού σε μαθητικές ομάδες του Δημοτικού και δομείται σε δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται θεωρητικά στοιχεία για τις εκπαιδευτικές επισκέψεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια μαθημάτων και προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων εστιάζοντας ιδιαίτερα στην διδακτική τεχνική της «Μελέτης Πεδίου» που αξιοποιεί η Π.Ε., σε βασικές έννοιες και ορισμούς για το πράσινο, ιδιαίτερα τα πάρκα και τα άλση, τη συμβολή τους στην αστική βιωσιμότητα, αλλά και μια αναλυτική περιγραφή του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης».

Στο δεύτερο μέρος παρατίθενται οι παιδαγωγικές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει πέντε φύλλα δραστηριοτήτων: ένα φύλλο που αφορά δραστηριότητες πριν την εκπαιδευτική επίσκεψη, όπου οι μαθητές, αξιοποιώντας το θεωρητικό τμήμα και το διαδίκτυο, συμμετέχουν ενεργά στην προετοιμασία της εκπαιδευτικής επίσκεψης στο Πάρκο, τρία φύλλα δραστηριοτήτων που ακολουθούν αφορούν δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής επίσκεψης στο Πάρκο με θεματολογία αντίστοιχα α) το χερσαίο οικοσύστημα, β) το υδάτινο οικοσύστημα και γ) τις λειτουργίες του Πάρκου, και ένα τελευταίο φύλλο που αφορά δραστηριότητες μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη όπου οι μαθητές αξιοποιώντας τα στοιχεία που συνέλεξαν και τις εμπειρίες που αποκόμισαν κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στο Πάρκο, συνθέτουν και γνωστοποιούν τις εργασίες τους στους συμμαθητές τους ή στην ευρύτερη κοινότητα (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017).

Στις εκπαιδευτικές επισκέψεις αυτές το Πάρκο αποτελεί ένα μέσο και χώρο διδασκαλίας για τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μπορούν να το επισκεφθούν, να το γνωρίσουν ως οικοσύστημα, να κατανοήσουν την αξία του αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Επιπλέον, οι μαθητές κατά την επίσκεψή τους έχουν την δυνατότητα να επισκεφτούν τον ιστορικό ναό του Αγίου Παύλου, να παρατηρήσουν το χερσαίο και το λιμναίο οικοσύστημα και να περιηγηθούν στο χώρο που στεγάζεται η «Κιβωτός των Σπόρων» και, με αφορμή τους σπόρους και τους καρπούς που στεγάζονται εκεί και αποτελούν τη βάση της μεσογειακής διατροφής, να μάθουν τη συμβολή της στην υγεία των ανθρώπων και στην προστασία του

περιβάλλοντος (Εικόνα 16). Στόχος αυτών των προγραμμάτων είναι οι μαθητές που τα παρακολουθούν να γίνουν υγιείς και συνειδητοποιημένοι ενήλικες – πολίτες.

Επιπλέον, το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Π.Ε.Θ.) προχώρησε στην ίδρυση Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) στο Πάρκο Τρίτση, ύστερα από σχετική ομόφωνη απόφαση – αίτημα του ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 684/Β/2018), αποφασίζεται η ίδρυση του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) Πάρκου Αντώνη Τρίτση που θα στελεχωθεί και θα λειτουργήσει σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από το ΥΠ.Π.Ε.Θ. διαδικασίες στελέχωσης στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όταν οι υποδομές είναι έτοιμες προς χρήση και αφού υπογραφεί σύμβαση παραχώρησης των εγκαταστάσεων και λειτουργίας του ΚΠΕ, μεταξύ του Φορέα Διαχείρισης και του ΥΠ.Π.Ε.Θ. (Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, 2018).

Εικόνα 16: Από εκπαιδευτική εκδρομή και επίσκεψη στην Κιβωτό των Σπόρων (Πηγή: Πάρκο "Αντώνη Τρίτση", 2018).

Ανάλογα εκπαιδευτικά προγράμματα, εκπονούνται στο χώρο του Πάρκου και από άλλους φορείς. Για παράδειγμα η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία κατά το παρελθόν οργάνωσε δύο προγράμματα (Εικόνα 17) για μαθητές σε συνεργασία με τον Φορέα Διαχείρισης (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, 2009):

Το πρώτο με τίτλο «Τα πουλιά στην πόλη» έλαβε χώρα σε ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες και εκπαιδευτικές διαδρομές και στόχευε στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, δίνοντας παράλληλα την ευκαιρία στους μαθητές και εκπαιδευτικούς για δημιουργική δραστηριότητα και μάθηση γύρω από το φυσικό περιβάλλον στις αστικές περιοχές και στην υποστήριξη των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των σχολείων (σε θεματικές ενότητες όπως άγρια πανίδα και χλωρίδα, αστικό περιβάλλον, νερό κ.ά.) με επιτόπου γνωριμία με την άγρια φύση, τη ζωή στα διάφορα οικοσυστήματα δίνοντας έμφαση στην ορνιθοπανίδα.

Το δεύτερο πρόγραμμα με τίτλο «Μία λίμνη στην πόλη μας» έδινε στους μαθητές τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με τη φύση, να έχουν μια πρώτη γνωριμία με απειλούμενα είδη και να κατανοήσουν τη σημασία της ιδιαίτερης συμπεριφοράς που πρέπει να υιοθετούν όταν βρίσκονται σε προστατευόμενες περιοχές και γενικότερα στη φύση. Οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν το βιοτικό και το αβιοτικό περιβάλλον προσεγγίζοντάς το συναισθηματικά (βγάζουν φωτογραφίες, παρατηρούν, θαυμάζουν), αλλά και επιστημονικά (πραγματοποιούν μετρήσεις, παρατηρούν στο στερεοσκόπιο, ερμηνεύουν τον καιρό). Επίσης, ασκούν δεξιότητες (χειρονακτικές, μαθηματικές, κ.ά.), αυξάνουν την παρατηρητικότητα τους, έρχονται σε επαφή με τη νέα τεχνολογία, δημιουργούν και παίζουν.

Εικόνα 17: Προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας 2009-2010
(Πηγή: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2009).

Ανάλογες δραστηριότητες έχει αναπτύξει και το Κύτταρο Εναλλακτικών Αναζητήσεων Νέων (KEAN) σε συνεργασία με τον Φορέα Διαχείρισης. Το 2018 διοργάνωσε Θερινό Σχολείο (Summer Camp) που περιελάμβανε εργαστήρια κηπουρικής, εικαστικά, ομαδικά διαδραστικά παιχνίδια, ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, καθώς και την εξάσκηση μέσα από αυτά στην αγγλική γλώσσα, δίνοντας στα παιδιά την ευκαιρία να συμμετάσχουν δωρεάν (Εικόνα 18).

Πολύ σημαντική, όμως, ήταν και η πρωτοβουλία που ανέλαβε ο Φορέας Διαχείρισης σε συνεργασία με το Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών και αφορούσε την αγροτική εκπαίδευση προσφύγων ηλικίας 15-18 ετών στην Αττική (Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτοριο Ειδήσεων, 2018). Στο πλαίσιο του πιλοτικού προγράμματος, τρεις φορές την εβδομάδα περίπου 50 έφηβοι πρόσφυγες ηλικίας 15 έως 18 ετών από τα κέντρα φιλοξενίας του Σχιστού και Σκαρामαγκά επισκέπτονταν το Πάρκο Αντώνης Τρίτσης για να μάθουν τα είδη των φυτών, τις βασικές αρχές φυτοπροστασίας, ενώ ταυτόχρονα είχαν την ευκαιρία να καλλιεργούν με τα χέρια τους είτε μαρούλια, κρεμμύδια, ζαρζαβατικά, είτε λουλούδια σε μικρά παρτέρια. Η εκπαίδευση τους ήταν θεωρητική και κυρίως πρακτική (Εικόνα 19).

Άξιος αναφοράς είναι ο Φοιτητικός Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Ιδεών με θέμα: «Τοπίο, Περιβάλλον και Αρχιτεκτονική: Σχεδιάζοντας για το Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Α. Τρίτσης» που διοργάνωσε το 2010 η «Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία» και η «Ένωση Μορφωτικών Ινστιτούτων της Ε.Ε. (E.U.N.I.C.)». Στόχος του διαγωνισμού ήταν να ενθαρρύνει τη συνεργασία νέων φοιτητών Αρχιτεκτονικής με φοιτητές διαφορετικών ειδικοτήτων (όπως γεωπόνους, περιβαλλοντολόγους, κοινωνικούς επιστήμονες) προκειμένου να προτείνουν εναλλακτικές και πρωτοποριακές προσεγγίσεις, για το σχεδιασμό του Πάρκου φιλικές προς το περιβάλλον (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2010).

Εικόνα 18: Η αφίσα του Θερινού Σχολείου που διοργάνωσε το KEAN στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2018).

Εικόνα 19: Από το πιλοτικό πρόγραμμα αγροτικής εκπαίδευσης προσφύγων ηλικίας 15-18 ετών στην Αττική που πραγματοποιήθηκε στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, 2018)

4.10.3. Αστική γεωργία

Η αρχική χρήση του χώρου του Πάρκου και της ευρύτερης έκτασης ως Κέντρο Γεωργίας και Κτηνοτροφίας χαρακτηρίζει έως και σήμερα εκτεταμένα τμήματα της έκτασής του με πολυετείς δενδρώδεις καλλιέργειες. Στην ανατολική και δυτική πλευρά του Πάρκου παραμένουν έως και σήμερα, σε μικρότερη έκταση συγκριτικά με την εποχή που το πάρκο αποτελούσε μέρος του πρότυπου αγροκτήματος της Αμαλίας, οι εκτάσεις των καλλιεργειών οι οποίες διαμορφώνουν το φυσικό τοπίο και επηρεάζουν την βιοποικιλότητα της περιοχής. Ελιές, φιστικιές, αμυγδαλιές και αμπέλια απαρτίζουν ένα μεσογειακού τύπου αγροτικό οικοσύστημα, η καλλιέργεια του οποίου υιοθετεί βιολογικές μεθόδους χωρίς τη χρήση ζιζανιοκτόνων, φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων (Διώτης & Γεωργόπουλος, 1995).

Οι καλλιέργειες υποστηρίζονται κυρίως από το Φορέα Διαχείρισης, αλλά και από ομάδες εθελοντών και συλλόγους οι οποίοι ασχολούνται με την περιποίηση των δέντρων και γενικότερα με τη συντήρηση του πάρκου. Στα τμήματα της καλλιεργημένης γης διακρίνονται επίσης οι δενδροφυτεύσεις από σχολεία που έχουν επισκεφτεί στο παρελθόν το χώρο.

Επιπλέον, εντός του πάρκου δραστηριοποιείται, από το 2009, ο «Αγρός: αυτοδιαχειριζόμενο κατειλημμένο έδαφος», που δημιουργήθηκε έπειτα από κατάληψη ενός στεγασμένου χώρου και ενός κομματιού γης. Η πλειοψηφία των ανθρώπων που συμμετέχουν σε αυτό το εγχείρημα, δραστηριοποιούνταν για τρία χρόνια στο εγχείρημα του αυτοδιαχειριζόμενου αγρού Καματερού. Η συλλογικότητα του Αγρού έχει δημιουργήσει στο χώρο έναν αστικό λαχανόκηπο, ενώ παράλληλα πραγματοποιεί και άλλου είδους δράσεις, όπως εκδηλώσεις, προβολές, μαθήματα κεραμικής, παιδότοπο κ.α. (Αγρός, 2009). Μία από τις βασικές δραστηριότητες του Αγρού είναι η καλλιέργεια της γης με από παραδοσιακές ποικιλίες. Μετά από κάθε σοδειά συλλέγουν σπόρους και τους φυλάνε για την επόμενη καλλιέργεια. Η τεχνικές που χρησιμοποιούν τα μέλη της απέχουν από τις βιομηχανοποιημένες τεχνικές, χωρίς ζιζανιοκτόνα και φυτοφάρμακα, χωρίς βιομηχανικά λιπάσματα. Η συλλογικότητα απέχει από οποιαδήποτε εμπορευματική σχέση. Τα μέλη της φροντίζουν συλλογικά το χωράφι, συλλέγουν τους καρπούς του, τους μοιράζουν ανάλογα με τις ανάγκες τους, ενώ τροφοδοτούν και τη μηνιαία συλλογική κουζίνα αλληλεγγύης του εγχειρήματος (Εικόνα 20) (Αγρός, 2013).

Εικόνα 20: Αφίσα του "Αγρού" για την διοργάνωση συλλογικής κουζίνας αλληλεγγύης (Πηγή: Αγρός, 2014)

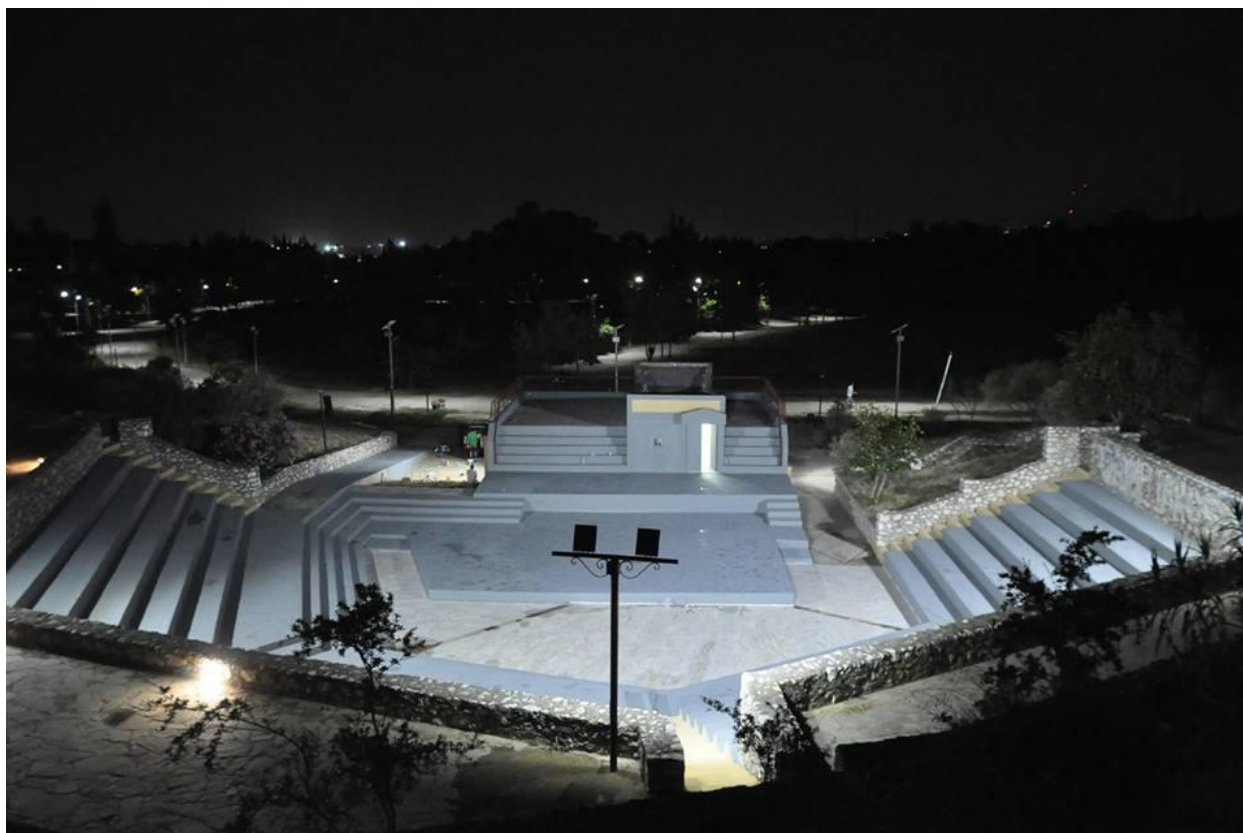
4.10.4. Πολιτισμός

Στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» λαμβάνουν χώρα δεκάδες πολιτιστικές εκδηλώσεις κάθε χρόνο. Από μουσικά δρώμενα και συναυλίες έως θεατρικές παραστάσεις και εικαστικές εκθέσεις.

Προς το σκοπό αυτό αξιοποιούνται σημαντικές υποδομές του πάρκου, όπως το μεγάλο ανοικτό υπαίθριο θέατρο (Εικόνα 21) κοντά στο λόφο των προσκόπων, το μικρότερο θέατρο πλησίον της οθωνικής αυλής, καθώς επίσης και η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (πρώην Natura – εντός της οθωνικής αυλής).

Στη μεγάλη πλειοψηφία τους οι εκδηλώσεις αυτές πραγματοποιούνται είτε από τον ίδιο το Φορέα, είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς της περιοχής, όπως οι όμοροι δήμοι Ιλίου και Αγίων Αναργύρων – Καματερού, πολιτιστικά σωματεία κ.α. που τους παραχωρούνται κατόπιν σχετικής αίτησης και αποδοχής των όρων του σχετικού κανονισμού παραχώρησης. Σημειώνεται ότι μέσα στους σχετικούς όρους του τελευταίου κανονισμού παραχώρησης αναφέρεται ρητά ότι

οι εκδηλώσεις δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και η πρόσβαση για τους πολίτες είναι δωρεάν.

Εικόνα 21: Το ανοιχτό θέατρο του Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης" (Πηγή: Αλληλέγγυα Πόλη, 2018)

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στο παρελθόν αλλά και σήμερα, όπου οι χώροι του πάρκου διατίθενται για την πραγματοποίηση μουσικών και άλλων φεστιβάλ «υπερτοπικού» ενδιαφέροντος (Εικόνα 22). Το Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» τα προηγούμενα χρόνια φιλοξένησε σειρά τέτοιων εκδηλώσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται: το Rockwave Festival τον Ιούλιο του 2000 (Rockwave Festival, 2010), το Mama Africa Art Festival το Σεπτέμβριο του 2006 (musiccorner.gr, 2006), το 5ο Αντιαπαγορευτικό Φεστιβάλ Αθήνας τον Μάιο 2009 (Ηλιόσποροι, 2017), το Park Festival ένας ετήσιος μουσικός θεσμός με την υποστήριξη του Δήμου Αγίων Αναργύρων – Καματερού (inexarchia.gr, 2017), το Jazz στο Πάρκο που πραγματοποιεί τα τελευταία χρόνια ο Δήμος Ιλίου (Δήμος Ιλίου, 2016) ή το πολιτικό και πολιτιστικό φεστιβάλ που πραγματοποιεί στο χώρο αυτό η Κομμουνιστική Νεολαία Ελλάδας (Κ.Ν.Ε.) εδώ και μια δεκαετία (ΚΝΕ, 2018).

Εικόνα 22: Αφίσες από πολιτιστικά φεστιβάλ που έχουν πραγματοποιηθεί στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης"

Το Νοέμβριο 2018, ο Φορέας Διαχείρισης ανακοίνωσε τη συνεργασία του με το Takis Foundation, καθώς οι δύο φορείς που βρίσκονται σε απόσταση 5 λεπτών μεταξύ τους (2 χλμ.) προάγουν τόσο τον πολιτισμό όσο και το σεβασμό και την αγάπη στη φύση και στο περιβάλλον. Συγκεκριμένα, το Ίδρυμα Τάκης αποτελεί την κοιτίδα του καλλιτεχνικού και ερευνητικού έργου του σπουδαίου Έλληνα γλύπτη, Τάκι. Το Ίδρυμα έχοντας ως σκοπό την έρευνα, την καλλιέργεια, την ανάπτυξη, την προβολή και τη διάδοση της ελληνικής και παγκόσμιας τέχνης και επιστήμης, διοργανώνει και εκπονεί εκπαιδευτικά προγράμματα και σεμινάρια, εκθέσεις και λοιπές εκδηλώσεις που έχουν άμεση σχέση με τους σκοπούς αυτούς (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης", 2018).

4.10.5. Αθλητισμός

Ο αθλητισμός αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης». Ανάμεσα στις θεματικές κατευθύνσεις όπως αυτές περιγράφονται στον ιδρυτικό νόμο

του Φορέα Διαχείρισης περιλαμβάνεται η δημιουργία κατάλληλων χώρων παιχνιδιού και αθλοπαιδιών με θέμα το περιβάλλον, διαδρομών περιπάτου, τρεξίματος, ποδηλάτου, περιβαλλοντικής παρατήρησης και άλλων ήπιων αθλητικών - ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες συνάδουν με το χαρακτήρα του Πάρκου.

Το καταπράσινο περιβάλλον, το καθαρό οξυγόνο και το φυσικό κάλλος συνθέτουν το ιδανικό σκηνικό για δρομείς και περιπατητές που έχουν την ευκαιρία να τρέξουν στα μεγάλα μονοπάτια του μεγαλύτερου πάρκου της Αθήνας και να επιλέξουν ανάμεσα σε μια πληθώρα διαδρομών, διαφορετικών χιλιομετρικών αποστάσεων και επιπέδου δυσκολίας. Ο Φορέας Διαχείρισης λαμβάνοντας υπόψη τους καθημερινούς επισκέπτες που αθλούνται, τρέχουν ή περιηγούνται στο πάρκο έχει προχωρήσει στην συντήρηση και ανακατασκευή υφιστάμενων διαδρομών (Εικόνα 23), ενώ έχει διανοίξει και δημιουργήσει και δυο νέες πύλες, την πύλη Αποστόλου Παύλου, όπου υπάρχει η πορεία που διέρχεται περιφερειακά από το Ίδρυμα Νεότητας και μια δεύτερη διαδρομή περνά από τον ναό του Αποστόλου Παύλου και καταλήγει στην λίμνη. Παράλληλα, ο Φορέας έχει ανοίξει τη νότια πύλη της Φυλής, ενώ έχει διανοίξει και τον δρόμο του καναλιού που αρχίζει από την πλατεία και καταλήγει στην κάτω λίμνη. Οι εργασίες διαμόρφωσης των διαδρομών με χαλικοστρώσεις έχουν καλύψει πάνω από 3 χιλιόμετρα (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019). Επιπλέον, υπαίθρια όργανα γυμναστικής τοποθετήθηκαν πρόσφατως στον χώρο του Πάρκου δίνοντας τη δυνατότητα στους επισκέπτες που επιθυμούν να αθληθούν να κάνουν χρήση (Εικόνα 24).

Παράλληλα, εντός του Πάρκου υπάρχουν σημαντικός αριθμός αθλητικών εγκαταστάσεων που χρησιμοποιούνται κατά βάση από τους όμορους Δήμους. Πιο συγκεκριμένα οι αθλητικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιεί ο Δήμος Ιλίου μέσα στο Πάρκο είναι: το Δημοτικό Στάδιο Ιλίου και το βοηθητικό γήπεδο στην ενότητα των αθλητικών εγκαταστάσεων, το γήπεδο 5x5 επί της οδού Φυλής κοντά στην είσοδο Δ (νότια Φυλής) και το γήπεδο μπάσκετ επί της οδού Ελευσινίων Μυστηρίων. Από την άλλη, ο Δήμος Αγίων Αναργύρων – Καματερού κάνει χρήση του γυμναστηρίου που βρίσκεται πλησίον της ενότητας της Οθωνικής Αυλής. Ένας επιπλέον χώρος γυμναστηρίου υπάρχει και στην ενότητα του INEΔΙΒΙΜ το οποίο όμως στην παρούσα φάση παραμένει εγκαταλελειμμένο (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2017).

Εικόνα 23: Διαδρομές για περίπατο και τρέξιμο εντός του Μητροπολιτικού Πάρκου Α.Τρίτσης (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2019)

Εικόνα 24: Υπαίθρια όργανα γυμναστικής (Πηγή: Μητροπολιτικό Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης", 2019)

Να τονίσουμε ότι οι παραπάνω χώροι χρησιμοποιούνται αρκετά χρόνια από τους όμορους Δήμους για τα αθλητικά τους προγράμματα ή δίνονται για χρήση στους τοπικούς αθλητικούς συλλόγους, αλλά μετά την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για την διαχείριση του Πάρκου προέκυψαν ζητήματα που αφορούν την ιδιοκτησία των γηπέδων και αναζητούν επίλυση.

Συγκεκριμένα, ο Ν.4414/2016, με τον οποίο συστάθηκε ο Φορέας Διαχείρισης του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» προβλέπει ότι:

«από τη θέση σε ισχύ του παρόντος περιέρχεται αυτοδίκαια, χωρίς την τήρηση οποιουδήποτε τύπου, πράξης ή συμβολαίου και χωρίς αντάλλαγμα, στον Φορέα Διαχείρισης το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης και εκμετάλλευσης του δημόσιου κτήματος «Πάρκο Τρίτση» στη θέση «Πύργος Βασιλίσσης» [...] Κάθε κινητό στοιχείο, μηχανήμα, όχημα και λοιπός εξοπλισμός, ο οποίος βρίσκεται εντός των ορίων του «Πάρκου Τρίτση» και προορίζεται να χρησιμοποιείται για τις ανάγκες του Πάρκου, τεκμαίρεται ότι ανήκει κατά κυριότητα στον Φορέα Διαχείρισης.» (ΦΕΚ Α'149, 2016)

Με την πρόβλεψη αυτή, οι Δήμοι δεν καλύπτονται νομικά για να αναλάβουν εξ' ολοκλήρου την χρήση των αθλητικών εγκαταστάσεων (λειτουργία, συντήρηση, αναβάθμιση κ.λπ.), καθώς δεν έχουν την ιδιοκτησία ή τη νόμιμη χρήση των εγκαταστάσεων. Οι μέχρι τώρα προσπάθειες επίλυσης του θέματος, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον Δήμο Ιλίου, μέσω πράξης παραχώρησης από τον Φορέα Διαχείρισης, έχουν πέσει στο κενό εν μέσω έντασης, κινητοποιήσεων από πλευράς διοίκησης του Δήμου Ιλίου και εκατέρωθεν απόδοσης ευθυνών (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2018) (Δήμος Ιλίου, 2019).

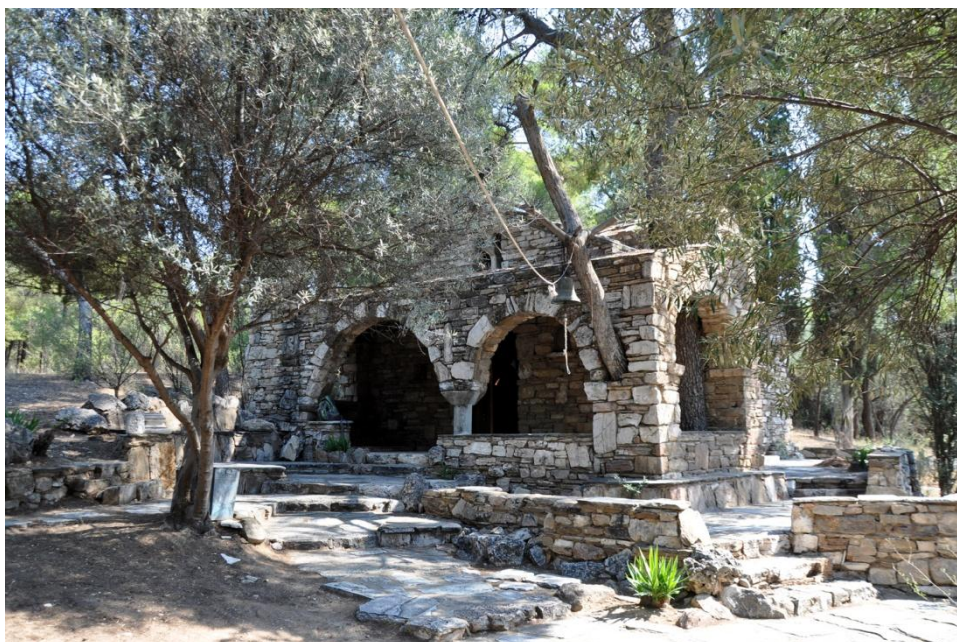
4.10.6. Θρησκευτικά μνημεία

Μέσα στο Πάρκο, εκτός των άλλων, βρίσκονται και δύο θρησκευτικά μνημεία, το παρεκκλήσιο του Προφήτη Ηλία, κτισμένο στο βορειοδυτικό λόφο του Πάρκου κοντά στην ενότητα του Λόφου Προσκόπων για να εξυπηρετεί τους κατοίκους των παρακείμενων Εργατικών Κατοικιών και το ναΐδριο του Αγίου Παύλου (Εικόνα 25) ένα πετρόκτιστο ναΐδριο υψηλής αρχιτεκτονικής και αισθητικής.

Ο ναός του Αγίου Παύλου σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το διάστημα 1958-1960, από τον αρχιτέκτονα Αθανάσιο Κουτσογιάννη, στο πλαίσιο δεκαετούς συνεργασίας του με τον Πέτρο και Δημήτρη Πικιώνη¹⁴. Το έργο ανατέθηκε στους αρχιτέκτονες από το «Βασιλικό Εθνικό

¹⁴ Ο Δημήτρης Πικιώνης (1887 - 28 Αυγούστου 1968) ήταν Έλληνας αρχιτέκτονας και ακαδημαϊκός, με πλούσιο ζωγραφικό, ποιητικό και συγγραφικό έργο. Σημαντικότερα έργα του, το λιθόστρωτο που οδηγεί στον Άγιο

Ίδρυμα», έναν από τους κεντρικούς φορείς προώθησης της ιδεολογικής, εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής των Βασιλικών Ανακτόρων στη μετεμφυλιακή και μεταπολεμική Ελλάδα.

Εικόνα 25: Ο Ναός του Αποστόλου ή Αγίου Παύλου στο Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ)

Η ανάθεση αφορούσε στην κατασκευή ενός μικρού χριστιανικού ναού ως προέκταση του κτιρίου της «Εθνικής Εστίας» (κτίριο που βρίσκεται λειτουργικά εντός του Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» αλλά ανήκει στο Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας), η οποία από το 1954, ανέπτυξε στην περιοχή «Πύργος Βασιλίσσης» εκπαιδευτικές και κοινωνικές δραστηριότητες για φιλοξενούμενες ομάδες πολιτών από την Ελληνική επαρχία (Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης, 2019). Για το εσωτερικό του Ναού (Εικόνα 26) συνεργάστηκε ο ζωγράφος Φώτης Κόντογλου ο οποίος φιλοτέχνησε το χτιστό τέμπλο και ζωγράφισε τρεις φορητές αγιογραφίες (του Χριστού του Ζωοδότη, της Παναγίας της Οδηγήτριας και του Ιωάννη του Προδρόμου). Τα εγκαίνια του ναϊδρίου πραγματοποιήθηκαν στις 22 Ιουνίου 1960 (Δήμος Ιλίου, 2017).

Δημήτριο τον Λουμπαδιάρη στον λόφο του Φιλοπάππου και το εκκλησάκι, όπως και ο περίπατος που περικλείει το βράχο της Ακρόπολης.

Εικόνα 26: Το εσωτερικό του Ναού του Αγίου Παύλου στο Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ)

Στην ιστορία της ανάθεσης και υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου ανιχνεύονται οι πολιτικοί και κοινωνικοί μετασχηματισμοί της μετεμφυλιακής και μεταπολεμικής Ελλάδας αλλά και αρχιτεκτονικές και ευρύτερες πολιτισμικές αναζητήσεις του 20ου αιώνα. Αποτελεί σπάνια περίπτωση συνάντησης πρωταγωνιστών της αρχιτεκτονικής και εικαστικής δημιουργίας του μεσοπολέμου και της μεταπολεμικής περιόδου. Αν και διατηρείται μέχρι σήμερα σε εξαιρετική κατάσταση η σημασία του παραμένει άγνωστη στο ευρύ κοινό ενώ έχει σχεδόν αγνοηθεί από τη σύγχρονη έρευνα. Για τον λόγο αυτό η προστασία και η ανάδειξη του Ναού Αποστόλου Παύλου είναι κρίσιμη για τη μελέτη της ιστορίας της Ελληνικής αρχιτεκτονικής και τέχνης του 20ου αιώνα όπως και για τη διάσωση της ιστορικής μνήμης (Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Σημειώνεται ότι ύστερα από απόφαση του διοικητικού συμβουλίου ο Φορέας υπέβαλλε αίτημα στο Υπουργείο Πολιτισμού για την κήρυξη του Ναού ως διατηρητέου μνημείου με διευρυμένο καθεστώς προστασίας του περιβάλλοντος χώρου, των υπαίθριων διαμορφώσεων. Το αίτημα υποστηρίζει αναλυτική έκθεση ιστορικής και αρχιτεκτονικής τεκμηρίωσης και αποτίμησης των αρχιτεκτονικών, κοινωνικών, και πολιτισμικών αξιών του έργου (Φορέας Διαχείρισης

Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2017). Το ίδιο αίτημα υποστήριξε και με απόφασή του το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Ιλίου το Δεκέμβριο του 2019 (Δήμος Ιλίου, 2017).

Σήμερα και οι δύο Ναοί λειτουργούν με επιτυχία, φιλοξενώντας κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως μυστήρια γάμων και βαφτίσεων υπό την Ιερά Μητρόπολη Ιλίου, Αχαρνών και Πετρουπόλεως.

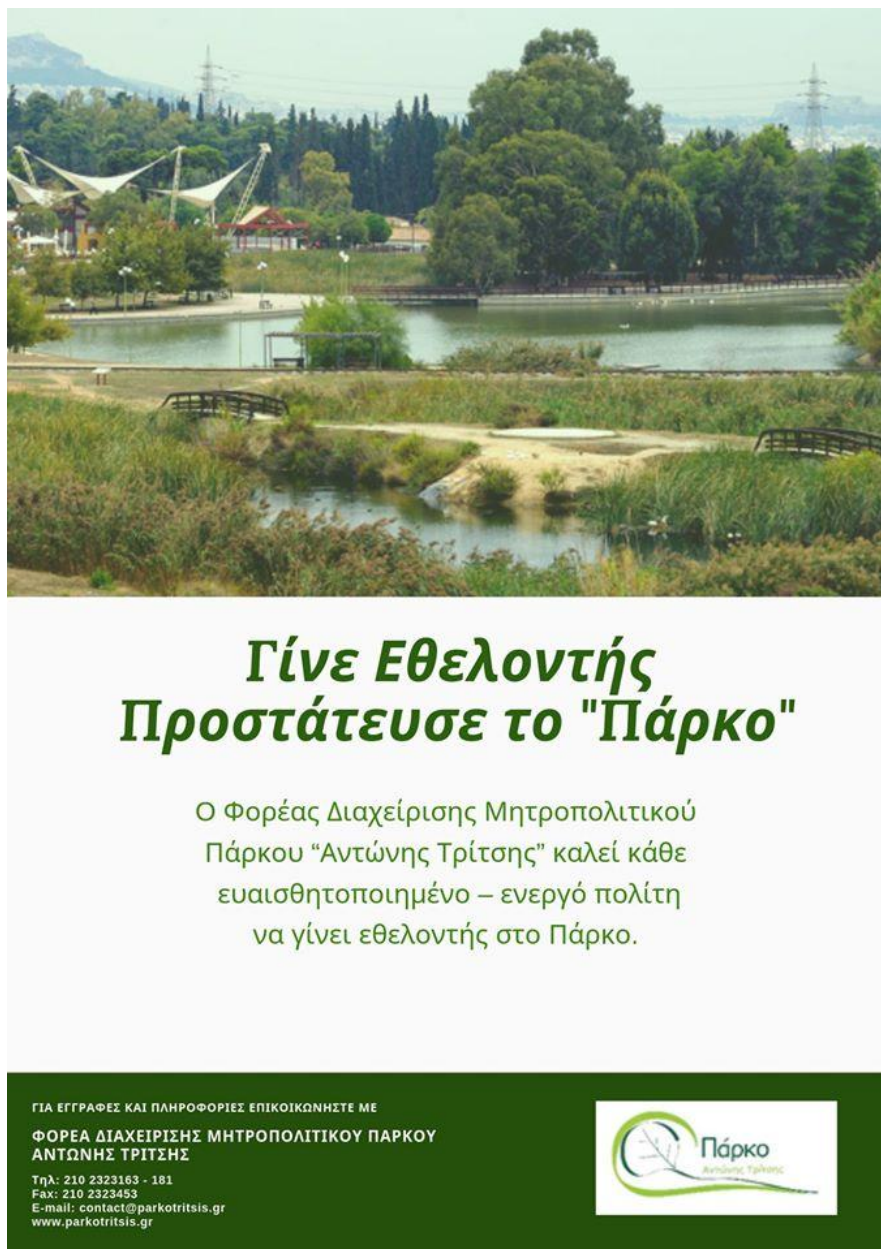
4.10.7. Εθελοντισμός – Φορείς – Μη κυβερνητικές οργανώσεις

Ένας διαχρονικός στόχος των διοικήσεων του Πάρκου ήταν η εμπλοκή εθελοντών στη λειτουργία του ώστε να καθίστανται φορείς ενημέρωσης και πληροφόρησης για τα οικοσυστήματα, την άγρια ζωή στο πάρκο, να υποστηρίζουν εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών δρώμενων, να υλοποιούν παρεμβάσεις για τη βελτίωση των υποδομών του πάρκου, να παρέχουν πρώτες βοήθειες και να υποστηρίζουν δράσεις για τη δασοπροστασία και πυροφύλαξη του χώρου. Για το σκοπό αυτό, ο Φορέας Διαχείρισης έχει απευθύνει έκκληση προς όσους πολίτες επιθυμούν να δηλώσουν τη διαθεσιμότητά τους με στόχο την δημιουργία ενός μόνιμου δικτύου εθελοντών (Εικόνα 27).

Επιπλέον, στο Πάρκο σήμερα, εδράζονται και δραστηριοποιούνται Σύλλογοι και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) που συμβάλλουν με βάση τους καταστατικούς τους σκοπούς στη λειτουργία του Πάρκου. Ακολουθεί καταγραφή και περιγραφή του έργου των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των Συλλόγων που δραστηριοποιούνται στο Πάρκο:

Κύτταρο Εναλλακτικών Αναζητήσεων Νέων (KEAN)

Το KEAN είναι ανοιχτός κοινωνικός σύλλογος Νέων που αγωνίζεται για τις πανανθρώπινες αξίες, την ειρήνη, την πρόοδο, την ευημερία και την προστασία του περιβάλλοντος. Η δράση του KEAN στοχεύει στην ενίσχυση των πρωτοβουλιών των κινημάτων των πολιτών, που υπερασπίζονται το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα στη ζωή. Προωθεί μια άλλη μορφή κοινωνικής οργάνωσης, σύγχρονη και προοδευτική, χωρίς καταπίεση, εκμετάλλευση και αλλοτρίωση, που στηρίζεται στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική δημοκρατία. Ενισχύει τις πρωτοβουλίες για διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, για την ανάπτυξη του πολιτισμού μας καθώς και τη σύγχρονη συλλογική και ατομική δημιουργία. Στηρίζει τις κοινωνικές μειονότητες και τα αδύναμα τμήματα του πληθυσμού στην αντίστασή τους απέναντι στις κοινωνικές διακρίσεις, την κρατική καταπίεση, τον αυταρχισμό και τη βία. Το KEAN συνεργάζεται με όλους τους φορείς διεθνώς, που εμπνέονται από τις ίδιες αξίες και έχουν ανάλογους στόχους (KEAN, 2019).

Εικόνα 27: Αφίσα-κάλεσμα για εθελοντισμό στο Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης (Πηγή: Σελίδα Facebook Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης", 2019)

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία είναι περιβαλλοντική μη κερδοσκοπική οργάνωση με αντικείμενο την προστασία των άγριων πουλιών και των βιοτόπων τους στην Ελλάδα, θεωρώντας τα ως βασικά στοιχεία της ελληνικής φύσης. Από το 1982 εργάζεται ώστε να

διασφαλίσει ένα βιώσιμο περιβάλλον τόσο για τα πουλιά, όσο και για τον άνθρωπο. Το έργο της περιλαμβάνει δράσεις προστασίας και μελέτης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης, καθώς και παρεμβάσεις για τα κρίσιμα θέματα του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι στόχοι της οργάνωσης είναι:

- Η προστασία των πουλιών και των βιοτόπων τους μέσα από καταγραφές, έρευνα και μελέτη των άγριων πουλιών, όπως και την ανάδειξη, διαχείριση και προστασία προστατευόμενων περιοχών.
- Η ενημέρωση των πολιτών για το φυσικό περιβάλλον και τα άγρια πουλιά, μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και δράσεων ευαισθητοποίησης.
- Η παρέμβαση στις περιπτώσεις παραβάσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και η διατύπωση και προώθηση θέσεων για κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία είναι εταίρος της BirdLife International, της μεγαλύτερης παγκόσμιας ομοσπονδίας για την προστασία των πουλιών και των βιοτόπων τους (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2019). Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία δραστηριοποιείται από το 2005 στο Πάρκο, με δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δραστηριότητες Ευπαθών Ομάδων / Κ.Σ.Δ.Ε.Ο. «ΕΔΡΑ»

Ο φορέας Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δραστηριότητες Ευπαθών Ομάδων / Κ.Σ.Δ.Ε.Ο. «ΕΔΡΑ» είναι ένας αστικός μη κερδοσκοπικός συνεταιρισμός, δραστηριοποιούμενος στο χώρο της ψυχικής υγείας και νοητικής υστέρησης από το 2001, με στόχο την προαγωγή της ψυχικής υγείας, την προάσπιση των δικαιωμάτων των ευπαθών ομάδων και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού σε θέματα ψυχικής υγείας (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019). Ο φορέας εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας) στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη μεταρρύθμιση των ψυχιατρικών υπηρεσιών της χώρας (δημιουργία και λειτουργία δύο οικοτροφείων) (Κ.Σ.Δ.Ε.Ο. «ΕΔΡΑ», 2019).

Ο φορέας δραστηριοποιείται στο Πάρκο Τρίτση από το 2008, για την υλοποίηση του Περιβαλλοντικού & Εργοθεραπευτικού Προγράμματος «Στο βάθος... ΚΗΠΟΣ!». Το πρόγραμμα υλοποιείται στο Πάρκο Τρίτση κάθε Κυριακή, δωρεάν, για παιδιά ηλικίας 5-12

ετών. Στόχος του είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα περιβάλλοντος μέσω της εκμάθησης της κηπουρικής κατανοώντας βιωματικά αρκετές οικολογικές λειτουργίες & της μεθόδου του θεατρικού παιχνιδιού (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Σώμα Ελλήνων Προσκόπων

Ο Προσκοπισμός είναι μια εθελοντική, μη κομματική, παιδαγωγική κίνηση για νέους ανθρώπους, ανοικτή σε όλους χωρίς διακρίσεις. Το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων συστάθηκε το 1917, εδρεύει στην Αθήνα και αποτελεί ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ). Έχει χαρακτήρα κοινωφελή μη κερδοσκοπικό και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το προσκοπικό κέντρο ΠΥ.ΒΑ. του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων (Σ.Ε.Π.) βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Πάρκου. Στους χώρους του υλοποιούνται εκπαιδευτικά περιβαλλοντικά προγράμματα για μαθητές σχολείων, εκπαιδεύσεις στελεχών του Σ.Ε.Π., σεμινάρια πολιτικής προστασίας, εκπαιδευτικές δραστηριότητες για υπαλλήλους εταιριών, παιδιά εργαζομένων, φορείς και συλλόγους, κ.ά. Στο Πάρκο δραστηριοποιείται και το 1ο Σύστημα Ναυτοπροσκόπων ΠΥ.ΒΑ. (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Εθελοντικός Περιβαλλοντικός Σύλλογος «Φίλοι του Πάρκου»

Ο Εθελοντικός Περιβαλλοντικός Σύλλογος «Φίλοι του Πάρκου» είναι ένας σύλλογος πολιτών που ενδιαφέρονται για το Πάρκο και το χρησιμοποιούν είτε για άθληση είτε για ψυχαγωγία. Το κυρίως μέλημα του συλλόγου είναι να βοηθήσει στη διατήρηση του πρασίνου και του περιβαλλοντικού χαρακτήρα του Πάρκου (Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης, 2019).

Ο συγκεκριμένος σύλλογος μετέχει με ένα μέλος και τον αναπληρωτή του στο Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα Διαχείρισης εκπροσωπώντας την Κοινωνία των Πολιτών (και ιδίως από μη κυβερνητικές οργανώσεις ή κοινωνικούς συνεταιριστικούς φορείς, με καταστατικό σκοπό συναφή με το σκοπό του Φορέα Διαχείρισης, που δραστηριοποιούνται, κατά προτεραιότητα, εντός του χώρου του Πάρκου Τρίτση και για την προστασία αυτού ή στον ευρύτερο χώρο της Δυτικής Αθήνας), όπως ορίζει ο Νόμος σύστασης του Φορέα, που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Περιφερειάρχη Αττικής (ΦΕΚ Α'149, 2016).

4.11. Συμβολή στην οικονομία – Τοπική ανάπτυξη

Η συμβολή του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» στην τοπική οικονομία είναι αδιαμφισβήτητη. Αρχικά, μόνο η ύπαρξη και λειτουργία του δίνει αξία στις ιδιοκτησίες των όμορων περιοχών. Η περεταίρω ανάπτυξη του Πάρκου δημιουργεί επενδυτικό ενδιαφέρον στις αγορές ακινήτων καθώς οι αναμενόμενες πρόσοδοι από τη γη κι από τα ακίνητα είναι αυξημένες.

Παράλληλα, η λειτουργία του Πάρκου συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με εκατοντάδες θέσεις εργασίας. Άμεσα συνδέονται οι θέσεις εργασίας για το προσωπικό του πάρκου, στις επιχειρήσεις εστίασης στο εσωτερικό του, στις μη κυβερνητικές οργανώσεις που εκπονούν εκεί τα προγράμματα και τις δράσεις τους, στα ιδιωτικά συνεργεία κατασκευαστικών έργων και πωλούν τις υπηρεσίες τους σε αυτό. Έμμεσα συνδέεται με θέσεις εργασίας που δεν δημιουργούνται μέσα στο πάρκο αλλά έξω από αυτό, η ανάπτυξή τους όμως συνδέεται με το πάρκο: άλλες παρακείμενες εμπορικές επιχειρήσεις ή εστίασης, καταστήματα αθλητισμού ή επιδιόρθωσης - ενοικίασης ποδηλάτων, υπηρεσίες κ.α.

Επιπλέον, ο χαρακτήρας που προσδίδει στο φορέα διαχείρισης μεταξύ άλλων, ο τίτλος του σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, ως φορέας «ανάπτυξης της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας» – αλλά μέχρι σήμερα παραμένει κενός περιεχομένου – μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για την υποστήριξη της δημιουργίας ή λειτουργίας κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων των οποίων ο σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων.

4.12. Συμβολή στην μείωση απωλειών από φυσικές καταστροφές

Η ύπαρξη ενός Μητροπολιτικού Πάρκου σαν το «Αντώνης Τρίτσης» συμβάλει ιδιαίτερα στην πρόληψη φυσικών καταστροφών. Αρχικά, η λειτουργία του ως ένας φορέας περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης συμβάλει στην πληροφόρηση, εκπαίδευση, επιμόρφωση, κατάρτιση των πολιτών και μαθητών σε θέματα προστασίας και διαχείρισης περιβάλλοντος του πληθυσμού έχει ως αποτέλεσμα την επίτευξη μιας αξιακής συμπεριφοράς που συμβαδίζει με το πνεύμα της βιώσιμης ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος, κάτι που βοηθά στην πρόληψη τέτοιων φαινομένων εν γένει. Στο ίδιο αποτέλεσμα οδηγεί και η ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνικών και τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον (όπως προστασία δασών και εδαφών, ανακύκλωση υλικών, καθαρισμό λυμάτων, δημιουργία ενεργειακού πάρκου ανανεώσιμων πηγών κ.λπ.) σύμφωνα με τις θεματικές κατευθύνσεις του Φορέα Διαχείρισης όπως αυτοί περιγράφονται στο νόμο σύστασής του προς επίτευξη του σκοπού του.

Ρόλο με ιδιαίτερο βάρος στον αντικαταστροφικό σχεδιασμό λόγω της μακροχρόνιας προστασίας που προσφέρει μπορεί να διαδραματίσει ο σχεδιασμός χρήσεων γης (Σαουντζάκη & Δανδουλάκη, 2015). Η ύπαρξη ενός Μητροπολιτικού Πάρκου συνολικής έκτασης 913 στρ., που φιλοξενεί χαμηλής έντασης χρήσεις (π.χ. δασικές ή γεωργικές) μέσα στον πυκνοδομημένο αστικό ιστό της Δυτικής Αθήνας, συμβάλλει στην απορρόφηση του βρόχινου νερού και μειώνει τον κίνδυνο πλημμυρών. Ανάλογα οφέλη προκύπτουν από την ύπαρξη βλάστησης που μειώνει την εξάτμιση του εδαφικού νερού και επιπλέον συγκρατεί τα εδάφη από τη διάβρωση μειώνοντας τον κίνδυνο κατολισθήσεων.

Μεταξύ των κρίσιμων παραμέτρων για την τρωτότητα μιας γεωγραφικής περιοχής είναι και η ύπαρξη ή όχι κατάλληλων ανοιχτών ελεύθερων χώρων για την οργάνωσή τους ως χώρων καταφυγής και αποσκοπούν στην ασφαλή εκτόνωση του πληθυσμού σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (π.χ. σεισμοί). Το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» είναι ένας τέτοιος χώρος σύμφωνα με την σχετική καταγραφή που τηρεί η Περιφέρεια Αττικής με τους χώρους που της έχουν κοινοποιηθεί από τους Δήμους (Περιφέρεια Αττικής, 2016).

ΜΕΡΟΣ Γ΄:

Συμπεράσματα

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1. Το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» στην σημερινή εποχή – Προκλήσεις και προοπτικές

Όταν αναφερόμαστε στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» στην πραγματικότητα αναφερόμαστε σε ένα Πάρκο που ανάλογό του δεν υπάρχει στην Ελλάδα. Κι αυτό δεν είναι κάτι που αφορά μονάχα την έκταση αλλά κυρίως το χαρακτήρα του. Εκ της σύστασής του, σύμφωνα με όσα ορίζει ο ιδρυτικός του νόμος, δεσμεύεται σε μια σειρά από σκοπούς προς υλοποίηση που δεν εξαντλούνται μόνο στην διαχείριση και εύρυθμη λειτουργία του, ούτως ώστε να είναι απλά σε θέση να υποδέχεται πολίτες που έρχονται σε αυτό για ήπια άθληση και αναψυχή, όπως συμβαίνει σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα με τα άλλα πάρκα.

Πρόκειται για έναν φορέα, που έχει ως σκοπό την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών, την εκπόνηση μελετών, την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας και την διαχείριση και προστασία των τεχνητών υγρότοπων του, που αποτελούν πόλο έλξης για σημαντικούς πληθυσμούς πουλιών, πολλά από τα οποία σπάνια και προστατευόμενα, και άλλες μορφές άγριας ζωής. Για την επίτευξη των σκοπών του, ο Φορέας διαχείρισης αναπτύσσει κάθε πρόσφορη δραστηριότητα σε σαφέστατα όμως διατυπωμένες νομικές κατευθύνσεις.

Παρότι όμως πρόκειται για ένα πρωτόγνωρο εγχείρημα για τα ελληνικά δεδομένα, ένα πάρκο που διέπεται από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, η μέχρι σήμερα εμπειρία δείχνει ότι σε μεγάλο βαθμό δεν έχει καταφέρει να παίξει αυτό το ρόλο. Οι κυριότεροι λόγοι που στάθηκαν τροχοπέδη στην ανάπτυξη του ως ένα πάρκο που θα έχει τον παραπάνω ρόλο είναι:

- Η μη διατήρηση ενός σταθερού θεσμικού πλαισίου που θα καθορίζει την λειτουργία του καθώς η μέχρι σήμερα εμπειρία δείχνει ότι οι εποπτεύοντες φορείς του αλλά και η σύνθεση των φορέων διαχείρισής του αλλάζουν κάθε τόσο, ύστερα από νομοθετικές παρεμβάσεις των κυβερνήσεων, κάτι που δεν δίνει την δυνατότητα υλοποίησης ενός μεσομακροπρόθεσμου σχεδιασμού για την ανάπτυξή του. Χρειάζεται η βούληση από την Πολιτεία ώστε να σταθεροποιηθεί το καθεστώς διοίκησης του Πάρκου. Με τον τρόπο αυτό θα δοθεί ο απαραίτητος χρόνος και η δυνατότητα στον Φορέα Διαχείρισης να σχεδιάσει, να υλοποιήσει και να απολογήσει το έργο του, αναφορικά με τις θεματικές κατευθύνσεις που τίθενται από το νόμο.
- Η – για πολλά χρόνια – ελλιπής έως και μηδενική χρηματοδότησή του, που αντιμετωπίστηκε ως ένα βαθμό το 2016, με την από το νόμο πρόβλεψη για μηνιαία

πρόσοδο από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.). Η εξασφάλιση αυτής της χρηματοδότησης έχει πολύ μεγάλη σημασία – πέρα από το προφανές: ότι δηλαδή καλύπτεται ένα μεγάλο μέρος των λειτουργικών δαπανών – γιατί διασφαλίζει τον δημόσιο χαρακτήρα του πάρκου, καθώς η ύπαρξή της δεν καθιστά επιτακτική την λειτουργία του Πάρκου από τον φορέα με αμιγώς ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια (παραχώρηση εκτάσεων σε ιδιώτες έναντι μίσθωσης ή εμπορευματοποίηση βασικών υπηρεσιών, αντίτιμο για την είσοδο σε αυτό κ.α.). Ωστόσο, η αναζήτηση πηγών αυτοχρηματοδότησης (που έρχονται να προστεθούν επικουρικά στην δημόσια χρηματοδότηση) δεν πρέπει να θεωρείται «ταμπού». Πρέπει ωστόσο να αφορά ήπιες χρήσεις, συμβατές με τον χαρακτήρα του Πάρκου που δεν θα δημιουργήσουν πιέσεις συρρίκνωσής του προς όφελος του ιδιωτικού τομέα. Προς την κατεύθυνση αυτή, μπορεί να αξιοποιηθεί το υφιστάμενο κενό κτηριακό απόθεμα, οι γεωργικές εκτάσεις, υφιστάμενες ανενεργές υποδομές όπως το τουριστικό τρενάκι κ.α..

- Οι έντονες πιέσεις που δέχεται για χρόνια το Πάρκο από αυθαίρετες κατατμήσεις και καταπατήσεις από άλλους φορείς (γειτονικοί Δήμοι κ.λπ.). Ως προς αυτό, η έγκριση ενός Ειδικού Χωρικού Σχεδίου θα εξασφάλιζε τον ενιαίο και δημόσιο χαρακτήρα και την ενιαία διαχείριση του συνόλου της έκτασης του Πάρκου και θα ξεκαθάριζε το σύνθετο πολεοδομικό τοπίο της περιοχής, η οποία διέπεται από πολλές και διαφορετικού επιπέδου ρυθμιστικού σχεδιασμού διατάξεις (Ζ.Ο.Ε., τμήματα των Γ.Π.Σ. των όμορων Δήμων, τοπικά ρυμοτομικά).

Με δεδομένα τα παραπάνω, ότι δηλαδή υπάρχει ένας φορέας που μεριμνά για τη φροντίδα του, με εξασφαλισμένη δημόσια χρηματοδότηση – ικανή να ανταποκριθεί στις βασικές του ανάγκες – και ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο, η επόμενη μέρα για το Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» απαιτεί την διασφάλιση του μητροπολιτικού χαρακτήρα του.

Το Πάρκο σήμερα δεν είναι εύκολα προσβάσιμο για όσους επιθυμούν να το επισκεφτούν από μακρινές περιοχές του λεκανοπεδίου της Αθήνας καθώς στερείται μιας πλήρους και ισορροπημένης συγκοινωνιακής δικτύωσης με Μέσα Σταθερής Τροχιάς. Η δημιουργία ενός σταθμού ΜΕΤΡΟ στο Πάρκο θα καταστήσει ανταγωνιστική την χρήση της δημόσιας συγκοινωνίας σε σχέση με το ΙΧ αυτοκίνητο με πολλαπλά οφέλη για την ευρύτερη περιοχή, ενώ σε συνδυασμό με ένα ολοκληρωμένο συγκοινωνιακό μοντέλο συνδυασμένης χρήσης ποδηλάτου, Μέσων Σταθερής Τροχιάς και περιπατητικών διαδρομών μπορεί να αποτελέσει μια καλή πρακτική προς την κατεύθυνση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.

Πρέπει επίσης να ολοκληρωθεί η διαδικασία μεταφοράς τυχόν (αυθαίρετων ή μη) ασύμβατων με το χαρακτήρα του χρήσεων από το εσωτερικό του. Είναι εντελώς εκτός λογικής σε έναν χώρο πρασίνου που έχει τον χαρακτήρα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης να υπάρχουν εκχερσωμένα κομμάτια του που χρησιμοποιούνται για αμαξοστάσια βαρέων οχημάτων των όμορων δήμων, parking I.X. αυτοκινήτων κ.λπ.. Οι χρήσεις αυτές θα πρέπει να μεταφερθούν σε νέους χώρους κατάλληλους, εκτός του Πάρκου, οι χώροι που θα αποκαλυφθούν να δεντροφυτευτούν και σε συνδυασμό με την απομάκρυνση των περιττών περιφράξεων στο εσωτερικό του χώρου, την δημιουργία διαδρομών όδευσης Ατόμων με Αναπηρίες (Α.με.Α), να διασφαλιστεί η ελεύθερη πρόσβαση όλων σε έναν ενιαίο και λειτουργικό χώρο πρασίνου.

Επιπροσθέτως, αποτελεί μεγάλη πρόκληση η αντιμετώπιση της λειψυδρίας του Πάρκου, κάτι που επιφυλάσσει δυσμενή αποτελέσματα τόσο για την χλωρίδα και τις καλλιέργειες στο εσωτερικό του, όσο και για την τροφοδότηση και προστασία των τεχνιτών υγρότοπων που φιλοξενούν μια σπάνια για την Αττική πανίδα. Με δεδομένη την έλλειψη νερού στις γεωτρήσεις του Πάρκου, θα πρέπει αξιοποιώντας σύγχρονες τεχνολογίες να δημιουργηθούν υποδομές ολοκληρωμένης αποταμίευσης και επανάχρησης του νερού της βροχής και των όμορων ρεμάτων, όπως και κάθε άλλης πηγής. Η ανακύκλωση λυμάτων από τις παρακείμενες οικιστικές περιοχές είναι μια πρακτική ιδιαίτερα διαδεδομένη σε πάρκα του εξωτερικού και θα μπορούσε να εξασφαλίσει τις αναγκαίες ποσότητες νερού, πριν τη δημιουργία της όμως θα πρέπει να προηγηθεί μια εκτεταμένη διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς και τους πολίτες, η πλήρης ενημέρωσή τους για τη λειτουργία μιας τέτοιας μονάδας και τα θετικά οφέλη που επιφυλάσσει τόσο για το πάρκο, όσο και για την προστασία του περιβάλλοντος εν γένει. Άλλωστε, η ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνικών και τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον, μεταξύ αυτών ο καθαρισμός λυμάτων, προβλέπονται στις κατευθύνσεις που θέτει το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας του και μια τέτοια μονάδα θα αποτελούσε και περιβαλλοντικό έκθεμα για τους επισκέπτες του.

Στην ίδια λογική, πρέπει να αναπτυχθεί στο Πάρκο και ένα πρότυπο σχέδιο διαχείρισης των απορριμμάτων του με έμφαση στην ανακύκλωση στην πηγή, όπως προβλέπει και το θεσμικό πλαίσιο, που πέρα από τη προφανή ωφέλεια για το περιβάλλον, θα ευαισθητοποιούσε τους επισκέπτες του Πάρκου στο θέμα της ανακύκλωσης, αλλά θα μπορούσε να αποτελέσει και ένα σημαντικό εργαλείο πληροφόρησης και παροχής τεχνογνωσίας προς τους Δήμους της Αττικής (κι όχι μόνο) για την οργάνωση ανάλογων συστημάτων διαχείρισης απορριμμάτων.

Παράλληλα, οι αρμόδιοι φορείς για την λειτουργία του Πάρκου πρέπει να επενδύσουν σε δραστηριότητες που θα ενισχύσουν το χαρακτήρα του ως ένα Πάρκο Περιβαλλοντικής

Εκπαίδευσης. Η ίδρυση ενός Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με περιοχή αναφοράς την Δυτική Αθήνα στον χώρο του Πάρκου είναι πολύ καλό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση και πρέπει να ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία στελέχωσης και λειτουργίας του. Αυτό σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που δύναται να προσφέρει ο φορέας, ή άλλοι φορείς σε συνεργασία με αυτόν, θα συμβάλει ιδιαίτερα στην διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης για τους πολίτες. Επιπλέον, η υλοποίηση προτάσεων που έχουν ήδη κατατεθεί από το αρχικό σχέδιο διάταξης του Πάρκου και αφορούν την λειτουργία περιβαλλοντικής βιβλιοθήκης, χώρων σεμιναρίων και άλλων εκπαιδευτικών υποδομών θα πρέπει να ολοκληρωθούν. Στην ίδια κατεύθυνση θα πρέπει να ενισχυθεί ο πολιτιστικός και αθλητικός χαρακτήρας του Πάρκου με υψηλής ποιότητας παρεχόμενες υποδομές προς τους πολίτες και τους φορείς της ευρύτερης περιοχής με παράλληλη μέριμνα για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε όλους.

Τέλος, ο χαρακτήρας του Πάρκου ως φορέας «ανάπτυξης κοινωνικής οικονομίας», που μέχρι σήμερα παραμένει κενός νοήματος, θα έπρεπε να πάρει σάρκα και οστά, κάτι που είναι απολύτως εφικτό. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αποτελέσει την απάντηση στο ζήτημα της διαχείρισης των υφιστάμενων καλλιεργειών (φιστικιές, ελιές κ.α.) μέσω συνεταιριστικών σχημάτων. Ακόμη και τα κλαδέματα μαζί με τα οργανικά απόβλητα των υπηρεσιών εστίασης θα μπορούσαν να αξιοποιούνται μέσω της διαδικασίας της κομποστοποίησης για την δημιουργία εξαιρετικής ποιότητας λιπάσματος. Η αξιοποίηση των εργαλείων της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και θα συμβάλλει στην οικονομική βιωσιμότητα του Πάρκου μέσω των εσόδων που μπορούν να προκύψουν.

5.2. Οι προϋποθέσεις ανάδειξης των Μητροπολιτικών Πάρκων σε εργαλεία Αστικής Βιώσιμης Ανάπτυξης

Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να μελετήσει τις προϋποθέσεις για την ανάδειξη των Μητροπολιτικών Πάρκων ως εργαλεία αστικής βιώσιμης ανάπτυξης. Από την εμπειρία του Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό παρά τις εμφανείς δυσκολίες που παρουσιάζονται.

Ένα πολυλειτουργικό μητροπολιτικό πάρκο (θεματικό ή μη) που φιλοξενεί πληθώρα δραστηριοτήτων αναψυχής, εκπαίδευσης, αθλητισμού και πολιτισμού, μπορεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις να λειτουργεί με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και ακόμη περισσότερο ο τρόπος οργάνωσής του και η δράση του να μεταλαμπαδεύει αυτές τις αρχές σε πολίτες και φορείς.

Η μεγάλη δυσκολία για ένα μητροπολιτικό πάρκο είναι να μπορέσει να εξασφαλίσει οικονομική βιωσιμότητα χωρίς θέτει σε κίνδυνο την περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα. Ο λόγος είναι προφανής: οι λειτουργίες ενός πάρκου που στοχεύουν στην περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα σε μεγάλο βαθμό δεν αποφέρουν σημαντικά έσοδα (πέραν του ότι πολλές φορές αποδεικνύονται ιδιαίτερα κοστοβόρες από μόνες τους) και είναι αντιπαραθετικές σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες που θα εξασφάλιζαν έσοδα για την αυτοχρηματοδότησή του.

Με δεδομένο ότι ένα μητροπολιτικό πάρκο δεν είναι μια επιχείρηση και οι ωφέλειες του για τις κοινωνίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές (περιβαλλοντικές, κοινωνικές, οικονομικές) η Πολιτεία οφείλει να συμβάλλει ενεργά στην χρηματοδότησή του. Σε ότι αφορά τους τρόπους εξασφάλισης επιπλέον κονδυλίων αυτοχρηματοδότησης έχει μεγάλη σημασία να επιλέγονται δραστηριότητες ήπιες που είναι συμβατές με το χαρακτήρα ενός Μητροπολιτικού Πάρκου με ταυτόχρονη διασφάλιση του ενιαίου χαρακτήρα του και αποφυγή ιδιοκτησιακού κατακερματισμού της γης.

Για να δώσουμε ένα παράδειγμα, η λειτουργία μιας εγκατάστασης με νεροτσουλήθρες μέσα σε πάρκο θα αποτελούσε ίσως μία «κερδοφόρα» επιλογή που μπορεί να εξασφάλιζε επιπλέον επισκέπτες και έσοδα για τη λειτουργία του, θα ήταν όμως μια επιλογή που στρέφεται ενάντια στο περιβάλλον καθώς ως μια υψηλής έντασης και ιδιαίτερα υδροβόρα χρήση θα δημιουργούσε όχληση στο φυσικό περιβάλλον και ως τέτοια θα έπρεπε να αποκλειστεί. Ωστόσο, άλλες λειτουργίες όπως ένας συνεδριακός χώρος που θα φιλοξενούσε επιστημονικές ημερίδες και συνέδρια, ένας μουσειακός χώρος ή ένας πρότυπος βοτανικός κήπος επισκέψιμος από το κοινό, θα μπορούσε να φέρει πολύτιμα έσοδα για την λειτουργία ενός πάρκου χωρίς να στρέφεται ενάντια στην περιβαλλοντική ή κοινωνική βιωσιμότητά του.

Με αυτή την έννοια, κύρια προϋπόθεση για να μπορέσει ένα μητροπολιτικό πάρκο να λειτουργήσει στην βάση των αρχών της αστικής βιώσιμης ανάπτυξης είναι να μπορέσει να βρει τη «χρυσή τομή» που εξασφαλίζει συγχρόνως περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα. Μάλιστα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη ενός πάρκου λειτουργούν πολλαπλασιαστικά, είναι δύσκολα μετρήσιμα και πολλές φορές ξεπερνάνε τα στενά όρια του. Για παράδειγμα, η αξία των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ενός πάρκου, που συμβάλουν στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας προστασίας του περιβάλλοντος, δεν μπορεί εύκολα να μετρηθεί με οικονομικούς όρους και πολλές φορές δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή η μεγάλη σημασία τους.

Βασική προϋπόθεση όμως παραμένει και η περιβαλλοντική εγρήγορση από τους πολίτες, η βαθιά γνώση και ευαισθητοποίησή τους για το φυσικό περιβάλλον και την μεγάλη σημασία που

έχει η προστασία του, καθώς και η αποτύπωση μιας τέτοιας αντίληψης και στους θεσμικούς φορείς που (με τον ένα ή τον άλλο τρόπο) εμπλέκονται στη λειτουργία ενός μητροπολιτικού πάρκου (κυβέρνηση, περιφέρειες, δήμοι, τοπικοί φορείς, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις) και οι οποίοι ανταποκρινόμενοι στο ρόλο τους θα είναι σε θέση να συνεννοηθούν και να συνεργαστούν για την εύρυθμη λειτουργία του, κατανοώντας την μεγάλη σημασία του και τις σημαντικές ωφέλειες που επιφυλάσσει για το κοινωνικό σύνολο.

Τέλος, για ένα πάρκο εκτός από το φυσικό του περιβάλλον, την χλωρίδα και την πανίδα του και τις υποδομές του, σημαντικές είναι και οι κοινωνικές σχέσεις που δημιουργούνται μέσα σε αυτό, η αλληλεπίδραση δηλαδή μεταξύ των ποικίλων κοινωνικών ομάδων που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτό. Συμβάλλει στην συνοχή της κοινωνίας. Για το λόγο αυτό, ένα πάρκο που λειτουργεί με βάση τις αρχές της αστικής βιώσιμης ανάπτυξης οφείλει να επιδιώκει την δημιουργία δεσμών με τις διάφορες κοινωνικές ομάδες και τους φορείς περιβαλλοντικού, εκπαιδευτικού, ερευνητικού, εθελοντικού, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Να τους κάνει συμμετόχους στη λειτουργία του και κοινωνούς των αρχών και των αξιών του, παρέχοντας γνώση και πληροφορία, ενισχύοντας το εκπαιδευτικό και κοινωνικό τους έργο.

Εν κατακλείδι, για να μπορέσει ένα πάρκο μητροπολιτικής εμβέλειας να αποτελέσει εργαλείο αστικής βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να λειτουργήσει με μια νέα καινοτομική προσέγγιση που συνδυάζει την εξασφάλιση υψηλής αισθητικής και απόλαυση του φυσικού στοιχείου με νέες αντιλήψεις που αφορούν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, την καλλιέργεια των νέων, την συμμετοχή και συνεργασία πολιτών και φορέων, την μάθηση, την έρευνα, τον πειραματισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Akbari, H., & Kolokotsa, D. (2016, Δεκέμβριος 1). Three decades of urban heat islands and mitigation. *Energy and Buildings* , σσ. 834-842.

Berlin.de. (2019). *Soviet War Memorial in Tiergarten*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 26, 2019, από Berlin.de: <https://www.berlin.de/en/attractions-and-sights/3561689-3104052-soviet-war-memorial-in-tiergarten.en.html>

CABE Space. (2009). *Open Space Strategies, Best practice guidance*. Λονδίνο: Mayor of London.

Central Park. (2019). *Central Park Conservancy*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 26, 2019, από Centralpark.com: <https://www.centralpark.com/visitor-info/central-park-conservancy/>

Central Park. (2019). *Central Park History Overview*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 26, 2019, από Central Park: <https://www.centralpark.com/visitor-info/park-history/overview/>

Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning* 68 , σσ. 129-138.

Coley, R., Kuo, F., & Sullivan, W. (1997). Where does community grow? The social context created by nature in urban public housing. *Environment and Behavior* 29 , σσ. 468 - 494.

Dunnett, N., Swanwick, C., & Woolley, H. (2002). *Improving urban parks, play areas and green spaces*. Sheffield: University of Sheffield.

Gorky Park. (2019). *Gorky Park*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 27, 2019, από Gorky Park: <https://park-gorkogo.com/en/>

Gorky Park. (2019). *Places*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 27, 2019, από Gorky Park: <https://park-gorkogo.com/en/places>

Hopkins, C. (1998). The content of Education for Sustainable Development. Στο M. Scoullos (Επιμ.), *Environment and Society: Education and Public Awareness for Sustainability* (σσ. 169-172). Thessaloniki : Proceedings of the Thessaloniki Conference organized by UNESCO and the Government of Greece (8-12 December 1997).

Hubbart, J. (1994). *Reuniting Man and Nature: The need for natural landscapes in urban areas*. St. Paul: Macalester College.

- inexarchia.gr. (2017). *Park Festival: Μουσικό Φεστιβάλ στο Περιβαλλοντικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης –είσοδος ελεύθερη*. Ανάκτηση Ιανουάριος 02, 2019, από <https://www.inexarchia.gr/story/think/park-festival-moysiko-festival-sto-perivallontiko-parko-antonis-tritsis-eisodos>
- Kaplan, R. (1983). The analysis of perception via preference: a strategy for studying how the environment is experienced. *Landscape Urban Planning* 12 , σσ. 161 - 176.
- Kuo, F., Bacaioca, M., & Sullivan, W. (1998). Transforming inner city landscapes: trees, sense of safety, and preferences. *Environment and Behavior* 1 , σσ. 28 - 59.
- Loures, L., Santos, R., & Panagopoulos, T. (2007). Urban Parks and Sustainable Development – The Case Study of Portimão City, Portugal. Faro: University of Algarve.
- McPherson, G. E., Simpson, J. R., Peper, P. J., Maco, S. E., Gardner, S. L., Cozad, S. K., και συν. (2005). *Municipal tree resource analysis*. Minneapolis, Minnesota: Center for Urban Forest Research, USDA Forest Service, Pacific Southwest Research Station.
- Moffat, A., & Schiler, M. (1981). *Landscape Design that saves Energy*. New York: William Morrow and Company.
- Mohammad, S. M., & Zhirayr, V. (2015, Νοέμβριος). A Brief Review On Urban Park History, Classification And Function. *International Journal of Scientific & Technology Research* , σσ. 120-124.
- musiccorner.gr. (2006, Σεπτέμβριος -). www.musiccorner.gr. Ανάκτηση Ιανουάριος 03, 2019, από MAMA AFRICA - Φεστιβάλ βοήθειας προς τις χώρες της Αφρικής: <http://www.musiccorner.gr/news/2006/0057.html>
- Rockwave Festival. (2010). *History*. Ανάκτηση Ιανουάριος 02, 2019, από <http://www.rockwavefestival.gr/el/history/>
- Tate, A. (2001). *Great city parks*. London: Spon Press.
- Tzoulas, K., & James, P. (2010). ‘Peoples’ use of, and concerns about, green space networks: A case study of Birchwood, Warrington New Town, UK. *Urban Forestry and Urban Greening* , σσ. 121-128.
- Ulrich, R. (1981). Natural versus urban sciences: some psycho-physiological effects. *Environment and Behavior* 13 , σσ. 523–556.
- UNESCO. (2005). *UNESCO and Sustainable Development*. Paris: UNESCO.

United Nations. (2018, Μάιος 16). *68% of the world population projected to live in urban areas by 2050, says UN*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 2019, 26, από United Nations: <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>

United Nations. (2012). *A 10-year framework of programmes on sustainable consumption*. Rio De Janeiro: United Nations.

United Nations. (1992). *Agenda 21 - United Nations Conference on Environment & Development*. Rio de Janeiro: United Nations.

United Nations. (2019). *Desa / Population Division*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 2019, 26, από United Nations: <https://population.un.org/wpp/DataQuery/>

Urbanet. (2016, Αύγουστος 23). Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 26, 2019, από Infographics World Urban Population I: https://www.urbanet.info/world-urban-population/160809_giz_urbanet_infografiken_engl-01/

Visit Berlin. (2019). *Tiergarten - Berlin's lung*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 26, 2019, από Visit Berlin: <https://www.visitberlin.de/en/tiergarten>

WCED. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. WCED.

Wikipedia. (2019). *Gorky Park (Moscow)*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 2019, 27, από Wikipedia: [https://en.wikipedia.org/wiki/Gorky_Park_\(Moscow\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Gorky_Park_(Moscow))

Williams, S. (1998). *Tourism geography*. London & New York: Routledge Contemporary Human Geography.

WWF. (2016, Μάιος 10). *Το πράσινο στα χέρια μας*. Ανάκτηση Ιούλιος 19, 2019, από WWF: <https://www.wwf.gr/news/1807-2016-05-10-12-34-38>

Αγρός. (2013). *4 χρόνια - Αυτοδιαχειριζόμενο κατειλημένο έδαφος Αγρός*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 26, 2019, από Αυτοδιαχειριζόμενο κατειλημένο έδαφος "Αγρός": <https://docs.google.com/file/d/0B0FANCFIcU92ZEJLY09FTHRqNzA>

Αγρός. (2009). *Αγρός: αυτοδιαχειριζόμενο κατειλημμένο έδαφος*. Ανάκτηση Οκτωβρίου 02, 2018, από <http://www.eutopia.gr/el/agros-aytodiaheirizomeno-kateilimmeno-edafos>

Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων. (2018, Ιουνίου 15). *Προσφυγόπουλα γίνονται μικροί γεωπόνοι στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»*. Ανάκτηση Ιανουάριος 04, 2019, από Αθηναϊκό -

Μακεδονικό Πρακτορίο Ειδήσεων: <http://www.amna.gr/home/article/267186/Prosflugopoulaginontai-mikroi-geoponoi-sto-parko-Antonis-Tritsis>

Αρσενίου, Δ. (2010). *Αστικό πράσινο και δίκτυα πρασίνου στις σύγχρονες πόλεις: Πιλοτική εφαρμογή δικτύου πρασίνου στην πόλη του Βόλου*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Βασενχόβεν, Λ. (2018). *Ελληνικόν πάθος: Η ανάπτυξη του πρώην αεροδρομίου Ελληνικού*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σακκουλά.

Βασιλοπούλου, Χ. (2017). *Υδρο-ευαίσθητος αστικός σχεδιασμός και φυσικές υποδομές νερού - Η περίπτωση του Πάρκου Τρίτση*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Γκανάτσας, Π., Τσιτσώνη, Θ., Ζάγκας, Θ., & Τσακαλδήμη, Μ. (2002). Αξιολόγηση του αστικού πρασίνου στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης. *10ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Δασολογικής Εταιρείας* (σσ. 627-637). Τρίπολη: Ελληνική Δασολογική Εταιρεία.

Γκίρμπας, Π. (2008). Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. *Φυσικές δραστηριότητες στο δάσος και το βουνό: αναψυχή, υγεία και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση* (σσ. -). Σέρρες: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ποροΐων Σερρών.

Γλαντζή, Α., & Ράμφου, Β. (2012). *Αστικοί πράσινοι χώροι*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Δελλαδέτσιμας, Π.-Μ. (1997). Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης, ο σχεδιασμός του χώρου και η περίπτωση της Ελλάδας. *ΤΟΠΟΣ: Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών*, τεύχος 12/97, σσ. 31-53.

Δήμος Ιλίου. (2018). *1ο Διεθνές Πολιτιστικό Φεστιβάλ Χωρίς Σύνορα στον Δήμο Ιλίου*.

Ανάκτηση Ιανουάριος 02, 2019, από

http://www.ilion.gr/web/guest/dt/documents/get_file/20731/PR20180906_1o%20Diethnes%20Pol%20Fest%20Xoris%20Sinora.pdf

Δήμος Ιλίου. (2016, Σεπτέμβριος 06). www.ilion.gr. Ανάκτηση Ιανουάριος 03, 2019, από 5ο jazz στο Πάρκο από τον Δήμο Ιλίου :

http://www.ilion.gr/web/guest/searchresults?p_p_id=bs_news&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&_bs_news_struts_action=%2Fext%2Fnews%2Fload&_bs_news_mainid=17898&_bs_news_loadaction=view

Δήμος Ιλίου. (2019, Απρίλιος 2019). www.ilion.gr. Ανάκτηση Ιούνιος 2019, 2019, από Δελτίο Τύπου: Όλη η αλήθεια για τις αθλητικές εγκαταστάσεις του Δήμου Ιλίου:
http://www.ilion.gr/web/guest/dt/documents/get_file/21708/20190402.pdf

Δήμος Ιλίου. (2016, Ιανουάριος 15). *Αριθ. Απόφασης 001/2016 - Λήψη απόφασης για πρόταση αποκλειστικής διαχείρισης του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» με χρηματοδότηση από το Δήμο Ιλίου*. Ανάκτηση 28 Σεπτεμβρίου, 2019, από Δήμος Ιλίου:
<http://www.ilion.gr/FILESYSTEM/87773/egon/council/805/ADS0012016.pdf>

Δήμος Ιλίου. (2016, Σεπτεμβρίου 5). *Αριθ. Απόφασης 305/2016 - Έκφραση σύμφωνης γνώμης για ορισμό μέλους στο Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης»*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 27, 2019, από Δήμος Ιλίου:
<http://www.ilion.gr/FILESYSTEM/87773/egon/council/875/ADS3052016.pdf>

Δήμος Ιλίου. (2018, Νοέμβριος 15). *Αριθ. Απόφασης 379/2018 Δημοτικού Συμβουλίου - Λήψη απόφασης σχετικά με την πρόθεση του Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» για την κατασκευή μονάδας επεξεργασίας λυμάτων στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 28, 2019, από Δήμος Ιλίου:
<http://www.ilion.gr/FILESYSTEM/87773/egon/council/1076/ADS3792018.pdf>

Δήμος Ιλίου. (2016, Ιανουαρίου 2016). *Ιστορική απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου Ιλίου για το Πάρκο*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 2019, 27, από Δήμος Ιλίου:
http://www.ilion.gr/web/guest/dt/documents/get_file/16947/PR20160120%20Istoriki%20apofasi%20gia%20parko%20Tritsi.pdf

Δήμος Ιλίου. (2019, Αύγουστος 19). *Λήψη άμεσων μέτρων για το Πάρκο Τρίτση ζητά ο Δήμος Ιλίου από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 29, 2019, από Δήμος Ιλίου: <http://www.ilion.gr/web/guest/dt/archive/22130>

Δήμος Ιλίου. (2017, Δεκεμβρίου 22). *Λήψη απόφασης για το χαρακτηρισμό του Ιερού Ναού Αποστόλου Παύλου της Ιεράς Μητρόπολης Ιλίου, Αχαρνών & Πετρουπόλεως ως διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού*. *Αριθ. Απόφασης 421/2017 Δημοτικού Συμβουλίου Ιλίου*. Ίλιον, Αττική, Ελλάδα: Δήμος Ιλίου.

Διώτης, Μ., & Γεωργόπουλος, Σ. (1995). *Ίλιον, πορεία στους αιώνες* (1η Έκδοση εκδ.). Ίλιον: Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Ιλίου "Μελίνα Μερκούρη".

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. (2017, Ιούλιος 17). *Διαβίβαση περιουσιολογίου ακίνητης περιουσίας Μητροπολιτικού*. Ανάκτηση Ιούνιος 6, 2019, από Περιουσιολόγιο:
<http://www.parkotritsis.gr/perousiologio/>

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. (2019). <http://www.ornithologiki.gr>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Η ελληνική ορνιθολογική εταιρεία:
http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?aID=312

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. (2009). *Δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο πάρκο "Α.Τρίτσης"*. Ανάκτηση Ιανουάριος 04, 2019, από Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία:
http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?tID=1360&aID=384

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. (2018). *Κατάλογος ειδών πουλιών στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης"*. Ανάκτηση Οκτώβριος 02, 2018, από
http://www.ornithologiki.gr/page_list.php?lID=5&bc=1970

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. (2010). *Φοιτητικός Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Ιδεών*. Ανάκτηση Ιανουάριος 02, 2019, από http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?aID=1078

Ηλιόσποροι. (2017). *12 χρόνια Αντιαπαγορευτικό Φεστιβάλ και εκστρατεία*. Ανάκτηση Ιανουάριος 02, 2019, από <http://iliosporoi.net/12-chronia-antiapagoreftiko-festival-ke-ekstratia-ilektroniki-ekdosi-gia-elefthero-katevasma/>

INEΔΙΒΙΜ. (2019, - -). *Ιδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης*. Ανάκτηση Ιούλιος 2019, 27, από Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Κ.Π.Ε. (πρώην Κ.Δ.Β.Μ.Π.Α.):
<https://www.inedivim.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%BA%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B1-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE>

Κ.Σ.Δ.Ε.Ο. «ΕΔΡΑ». (2019). <https://www.edra-coop.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Ταυτότητα - Κ.Σ.Δ.Ε.Ο. «ΕΔΡΑ»: <https://www.edra-coop.gr/el/who-we-are/taytotita.html>

Καλούδης, Σ., Καμπερίδης, Γ., Πολυτσέρης, Ζ., Γαλανοπούλου, Σ., & Λορέντζος, Ν. (2017). *Πάρκα αναψυχής στον αστικό ιστό του λεκανοπεδίου της Αττικής. 2ο Συνέδριο Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων και Χωρικής Ανάλυσης στη Γεωργία και το Περιβάλλον*. Αθήνα: Ερευνητική Μονάδα GIS Γ.Π.Α. HellasGIs.

- Κασσιός, Κ. (2003). Σχεδιασμός και διαχείριση του αστικού και περιαστικού πρασίνου της Αθήνας. Στο Τ. Σταύρος (Επιμ.), *Ένα μέλλον για την Αθήνα. Σε αναζήτηση πολιτικών αστικής επανοργάνωσης του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας* (σσ. 385 – 393). Αθήνα: Mendor Editions - Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κασσιός, Κ., & Περπερίδου, Δ. -Γ. (2005). Η απορρυπαντική συμβολή του Αστικού Πράσινου στην ατμόσφαιρα της πόλης. Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας.
- Κατσαφάδου, Κ. (2017). *Έκθεση καταγραφής υδροληπτικών σημείων στο Πάρκο "Αντώνης Τρίτσης"*. Κερατσίνι – Δραπετσώνα.
- ΚΕΑΝ. (2019). <http://www.kean.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Σκοπός - ΚΕΑΝ: <http://www.kean.gr/skopos/>
- ΚΝΕ. (2018). *Φεστιβάλ ΚΝΕ*. Ανάκτηση Ιανουάριος 02, 2019, από <http://efestival.kne.gr/>
- Κοντού, Β. (2015). *Ανακαλύπτω τις αξίες του δάσους σε ένα περιβαλλοντικό δασικό μονοπάτι*. Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα.
- Κορρές, Γ., & Κοκκίνου, Α. (2014). *Χωρικός σχεδιασμός και τοπική ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Μυτιλήνη: Υποτροφίες Αριστείας Ι.Κ.Υ. Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ελλάδα - Πρόγραμμα Siemens.
- Κώτσιου, Ε. (2005). *Δημόσιοι υπαίθριοι χώροι: Ανασχεδιασμό και επανάχρηση των εγκαταστάσεων της ΔΕΘ ως μητροπολιτικό πάρκο*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Λιονάτου, Μ. Δ. (2008). *Αρχιτεκτονική τοπίου και δίκτυα πράσινου στα σύγχρονα αστικά κέντρα: δυνατότητες και προοπτικές - μεθοδολογία και εφαρμογή: το παράδειγμα της Λάρισας*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Μαργαρίτη, Σ. (2012). *«Οι αστικοί υπαίθριοι χώροι ως πεδίο εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη: η περίπτωση του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης»*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Μέλισσας, Δ. (2009). *Το αστικό πράσινο και η διαχείρισή του από τους ΟΤΑ*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης. (2019). *Κέντρο Περιβάλλοντος και Επιστημών*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 26, 2019, από Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης: <http://www.parkotritsis.gr/kentro-perivallontos-kai-episthmwn/>

Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης. (2019). *Ο Ναός Αποστόλου Παύλου*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 27, 2019, από Μητροπολιτικό Πάρκο Αντώνης Τρίτσης:
<http://www.parkotritsis.gr/ktiriako-perivallon/>

Μπελαβίλας, Ν. (2017). *Ένα πανέρμορφο οικολογικό πάρκο για όλη την Αθήνα χρειάζεται την βοήθεια όλων μας*. Ανάκτηση Οκτωβρίου 02, 2018, από
<http://www.amna.gr/home/article/159758/Ena-panermorfo-oikologiko-parko-gia-oli-tin-Athina-chreiazetai-tin-boitheia-olon-mas>

Μπελαβίλας, Ν. (2017). Πάρκο Τρίτση: Αποτίμηση της σημερινής κατάστασης, στρατηγική - κατευθύνσεις - προτάσεις. Ομιλία στα πλαίσια του Επιστημονικού και Περιβαλλοντικού τριήμερου στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης». Ίλιον: Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης».

Μπελαβίλας, Ν., & Βαταβάλη, Φ. (2009). *Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη*. Αθήνα: WWF Hellas.

Μπίρης, Κ. (2006). *Αι τοπωνύμια της πόλεως και των περιχώρων των Αθηνών*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού - Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων - Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου, Αρ. 17.

Ντούβας, Λ. (2007, Νοέμβριος -). Θεματικά Πάρκα: Η Συμβολή τους στην Τουριστική Ανάπτυξη. *Διοίκηση και Οικονομία ΤΕΥΧΟΣ 4 - ΑΝΟΙΞΗ 2007*, σσ. 143-156.

NYC Parks. (2019). *Central Park*. Ανάκτηση Σεπτεμβρίου 2019, 26, από NYC Parks:
<https://www.nycgovparks.org/parks/central-park>

Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. (1995). *Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Πύργου Βασιλίσσης. Α Στάδιο – Β Φάση - Στοιχεία υποστήριξης της πρότασης*. Αθήνα: Συμπράττοντα γραφεία μελετών: Θύμιος Παπαγιάννης και Συνεργάτες Α.Ε.Μ. – Ιωάννης Δοκουμετζίδης – Ιωάννης Κολλιλιάτης – Ιωάννης Αλαβάνος / Χρήστος Αθανασόπουλος Ε.Ε. – Ο.Τ.Μ./ΤΕΠΕ, Όμιλος Τεχνικών Μελετών.

Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. (1991). *Υδρογεωλογική μελέτη περιοχής Πύργου Βασιλίσσης Αγ. Αναργύρων Αττικής*. Αθήνα: Υδροέρευνα Α.Ε.

ΟΡΣΑ. (2011). *Έντυπο παρουσίασης*. Αθήνα: ΟΡΣΑ.

Παπαγιάννης Θύμιος και Συνεργάτες ΑΕΜ. (2008). *Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης»*: Οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα, Τεχνική έκθεση, . Αθήνα: Παπαγιάννης Θύμιος και Συνεργάτες ΑΕΜ.

Παπαγιάννης, Θ. και συνεργάτες ΑΕΜ. (1995). *Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το πάρκο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης "Αντώνης Τρίτσης"*. Αθήνα: ΟΡΣΑ.

Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο* (1η Έκδοση εκδ.). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Περιφέρεια Αττικής. (2016, Νοέμβριος 18). <http://www.patt.gov.gr/>. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 2, 2019, από Χώροι καταφυγής πολιτών σε περίπτωση σεισμού: http://www.patt.gov.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=6562&Itemid=362

Πέτρουλα, Ε. (2019). *Προστασία, διαχείριση και αναβάθμιση περιαστικών δασών βάσει περιβαλλοντικών κριτηρίων - Μελέτη περίπτωσης του περιαστικού δάσους Αγίου Χριστοφόρου του Δήμου Αργινίου*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Πρόγραμμα SPECTRA. (2000). SPECTRA: Sustainability, Development and Spatial Planning. Βρυξέλες: University of West London - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας. (1985). *Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (ΦΕΚ Α'18/1985)*. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής. (2014). *ΦΕΚ Α'156/2014 - Ν.4277 - Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Σακή, Έ.-Σ. (2017). *Διερεύνηση γνώσεων και απόψεων μαθητών Λυκείου σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον και τον τουρισμό στο πλαίσιο εκπαιδευτικού προγράμματος*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Σαμιώτης, Γ. (1993). Έκθεση το Κοινό μας Μέλλον. Στο Σ. Γ. Γρηγορίου Π. (Επιμ.), *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Σαπουντζάκη, Κ., & Δανδουλάκη, Μ. (2015). *Κίνδυνοι και Καταστροφές - Έννοιες και Εργαλεία Αξιολόγησης, Προστασίας, Διαχείρισης*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Σιαφάκας, Β. (2017, Ιανουάριος 9). *Πρόταση σύνδεσης του πάρκου «Α. ΤΡΙΤΣΗΣ» με το μετρό*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 26, 2019, από Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων : <https://www.amna.gr/articlep/137853/Protasi-sundesis-tou-parkou-A-TRITSIS-me-to-metro>

Σκαναβή, Κ., Πετρενίτη, Β., & Γιαννοπούλου, Κ. (2005). Αφοσίωση εκπαιδευτικών στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. *Heleco '05*. Αθήνα: ΤΕΕ.

Σταμουλίδης, Κ., & Σταφυλάς, Ρ. (2017). Η έκταση του Πύργου Βασιλίσσης - Πάρκου Τρίτης στην Αθήνα: Στρατηγική διαχείριση για τη συγκρότηση αναγνωρίσιμης ταυτότητας με μητροπολιτική – υπερτοπική εμβέλεια. Λάρισα : 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Marketing & Branding του Τόπου.

Τσιάρας, Σ. (2010). *Προοπτικές για την βιώσιμη ή αειφόρο ανάπτυξη στο Δήμο Πιεριών* (Διδακτορική διατριβή εκδ.). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. (2019). *Εκπαιδευτικές επισκέψεις και επιμορφωτικές δράσεις στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (νυν ΚΕΑ) για το σχολικό έτος 2018-19*. Μαρούσι: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. (2018). *Υπουργική Απόφαση: Ίδρυση Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΦΕΚ Β'684/2018)*. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2019, Σεπτέμβριος 12). *Ανακοίνωση Τύπου: Κωστής Χατζηδάκης: Το Υπουργείο Περιβάλλοντος δεν μπορεί να είναι διαχειριστής πάρκων. Το Πάρκο «Αντώνης Τρίτης» περνά στην αρμοδιότητα της Περιφέρειας Αττικής*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 29, 2019, από Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας: [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=785&sni\[524\]=6563&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=785&sni[524]=6563&language=el-GR)

ΦΕΚ Α'101. (1990). Ν.1892 "Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις". Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΦΕΚ Α'149. (2016). Ν.4414 «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και [...]». Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΦΕΚ Α'172. (2002). ΠΔ 184/2002 «Σύσταση, Οργάνωση και λειτουργία ΝΠΙΔ με την επωνυμία «Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτης στη θέση Πύργος Βασιλίσσης». Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΦΕΚ Β' 207 . (2019, Φεβρουάριος 1). Έγκριση του Κανονισμού Λειτουργίας του Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας Αντώνης Τρίτσης. *Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/2343/174 (ΦΕΚ 207 Β)* . Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΦΕΚ Β'223. (1991). Υπουργικές αποφάσεις και εγκρίσεις. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΦΕΚ ΥΟΔΔ 538. (2017). *Καθορισμός ύψους και διαδικασίας απόδοσης προσόδου στον «Φορέα Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και ανάπτυξης κοινωνικής οικονομίας "Αντώνης Τρίτσης"»*. Αθήνα: Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου "Αντώνης Τρίτσης". (2018). *Έναρξη συνεργασίας με το Takis Foundation.pdf*. Ανάκτηση Ιανουάριος 2, 2019, από http://www.parkotritsis.gr/wp-content/uploads/Yliko/Nea/25.09.2018_%CE%94%CE%A4_%CE%88%CE%BD%CE%B1%CF%81%CE%BE%CE%B7%20%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%BC%CE%B5%20%CF%84%CE%BF%20Takis%20Foundation.pdf

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019). <http://www.parkotritsis.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία: <http://www.parkotritsis.gr/elliniki-ornithologiki-etairaia/>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019). <http://www.parkotritsis.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δραστηριότητες Ευπαθών Ομάδων - Κ.Σ.Δ.Ε.Ο. «ΕΔΡΑ»: <http://www.parkotritsis.gr/edra/>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019). <http://www.parkotritsis.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Σώμα Ελλήνων Προσκόπων: <http://www.parkotritsis.gr/swma-ellinwn-proskopwn/>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019). <http://www.parkotritsis.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Εθελοντικός Περιβαλλοντικός Σύλλογος «Φίλοι του Πάρκου» : <http://www.parkotritsis.gr/filoi-toy-parkoy/>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019). <http://www.parkotritsis.gr/>. Ανάκτηση Ιούνιος 11, 2019, από Θεσμικό πλαίσιο: <http://www.parkotritsis.gr/thesmiko-plaisio/>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019, Σεπτέμβριος 2). <http://www.parkotritsis.gr/>. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 2019, 2019, από Το Μητροπολιτικό Πάρκο Τρίτση στην πρώτη γραμμή απέναντι σε κάθε συμφέρον: <https://tinyurl.com/y3tjtnn9>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2018, Ιανουάριος 25). www.parkotritsis.gr. Ανάκτηση Ιούνιος 6, 2019, από Δελτίο Τύπου: Προς τα αθλητικά σωματεία, τους αθλητές/τριες και τους πολίτες του Δήμου Ιλίου: <https://tinyurl.com/y5efuzsr>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019, Μάρτιος 18). www.parkotritsis.gr. Ανάκτηση Ιούνιος 6, 2019, από Δελτίο Τύπου: Άπειρες οι διαδρομές για τρέξιμο ή περίπατο στο πάρκο Τρίτση: <https://tinyurl.com/y4alqzbf>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2017, Νοέμβριος 23). Αίτηση για χαρακτηρισμό κτιρίου και περιβάλλοντος χώρου διατηρητέου από το Υπουργείο Πολιτισμού. *Αίτηση προς Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και Κυκλάδων και Εφορία Αρχαιοτήτων Αθηνών*. Ίλιον, Αττική, Ελλάδα: Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης».

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2017). *Ανακαλύπτοντας το Μητροπολιτικό Πάρκο “Αντώνης Τρίτσης” - Εκπαίδευση για την Αειφορία - Εκπαιδευτικό υλικό*. Ίλιον: Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Περιβαλλοντικών και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας «Αντώνης Τρίτσης».

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2016). *Επίσημη Ιστοσελίδα - Περιγραφή*. Ανάκτηση Αύγουστος 25, 2018, από <http://www.parkotritsis.gr/perigrafh/>

Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης. (2019). *Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης - Δράσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Φορέας Διαχείρισης Μητροπολιτικού Πάρκου Αντώνης Τρίτσης.

Ψυχογιός, Θ. (2012). *Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας 1985-2012*. Αθήνα: ΕΑΧΑ Α.Ε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΦΕΚ Δ' 20/1996 – Πολεοδομία – Προεδρικό Διάταγμα: Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης (Οικολογικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης) στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 περιοχές των δήμων Ιλίου (Νέων Λιοσίων), Αγίων Αναργύρων και Καματερού (ν. Αττικής).

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(2)

Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου χρήσεων γής και όρων και περιορισμών δόμησης (Οικολογικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης) στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 περιοχές των δήμων Ιλίου (Ν. Λιοσίων), Αγ. Αναργύρων και Καματερού (ν. Αττικής).

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 29 (παρ. 1, 2) του ν. 1337/1983 «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, ο ικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις» (Α' 33), όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 14 του άρθρου 8 του ν. 1512/1985 «Τροποποίηση και συμπλήρωση πολεοδομικών διατάξεων, ρύθμιση συναφών θεμάτων και θεμάτων του Ταμείου Νομικών» (Α' 4).
2. Τις διατάξεις του άρθρου 29Α' του ν. 1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα» (Α' 137), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 27 του ν. 2081/1992 (Α' 154).
3. Τις διατάξεις του άρθρου 15 παρ. Α 2.3 περ. δ του Ν. 1515/85 όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 11 παρ. 5 του Ν. 2052/92.
4. Την 658/1994 γνωμοδότηση του δημοτικού συμβουλίου Αγ. Αναργύρων (ν. Αττικής).
5. Την 351/1994 γνωμοδότηση του δημοτικού συμβουλίου Ιλίου (ν. Αττικής).
6. Την 312/1994 γνωμοδότηση του δημοτικού συμβουλίου Καματερού (ν. Αττικής).
7. Τις 3 συν. 18/23.6.1994, 1 συν. 40/22.12.1994 και 3 συν. 44/9.2.1995 γνωμοδοτήσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Αθήνας.
8. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού και του οικείου ΟΤΑ.
9. Την 603/1995 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 περιοχές των δήμων Ιλίου (Ν. Λιοσίων), Αγ. Αναργύρων και Καματερού (ν. Αττικής) και οι οποίες εμπίπτουν εντός της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου του νομού Αττικής που εγκρίθηκε με το από 22.6.1983 π.δ/γμα (Δ' 284) καθορίζονται χρήσεις γής και όροι και περιορισμοί δόμησης (Οικολογικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης) κατά περιοχές Α, Β και Γ, που φαίνονται στο σχετικό πρωτότυπο διάγραμμα σε κλίμακα 1: 5.000, που θεωρήθηκε από τον Προϊστάμενο της Δ/νσης Τοπογραφικών Εφαρμογών με την 95042/1995 πράξη του και που αντίτυπό του σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το παρόν διατάγμα όπως στο επόμενο άρθρο.

Άρθρο 2

Α. Περιοχή με στοιχείο Α. (Δημόσια έκταση με χρήση οργανωμένου και ελεύθερου πρασίνου).

- 1) Στην περιοχή αυτή επιτρέπονται οι ειδικότερες χρήσεις:

- Αθλητικές εγκαταστάσεις και χώροι αθλητικών συγκεντρώσεων.
 - Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις.
 - Αναψυκτήρια.
 - Εστιατόρια και εν γένει κτίρια και εγκαταστάσεις αναψυχής εξαιρουμένων των κέντρων διασκέδασης.
 - Κτίρια ειδικής επιμόρφωσης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
 - Εμπορικά περίπτερα μικρής κλίμακας για την πώληση και προβολή προϊόντων σχετικών με τους στόχους του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης.
 - Ξενώνες για φιλοξενία ομάδων, που συμμετέχουν σε σεμινάρια ή δραστηριότητες οικολογικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα, έως 50 κλίνες.
 - Μικρές εγκαταστάσεις ανακύκλωσης και ήπιων μορφών ενέργειας εκπαιδευτικού χαρακτήρα.
 - Εκθεσιακοί χώροι κλειστοί ή ανοικτοί για την πώληση και προβολή προϊόντων σχετικών με τους στόχους του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης.
 - Χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων.
 - Υδροψυχαγωγικές εγκαταστάσεις.
 - Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων.
 - Κτίρια και εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης μικρού εσωτερικού σιδηροδρομικού δικτύου, κτίρια και εγκαταστάσεις υποδομής που είναι απαραίτητα αποκλειστικά για την εξυπηρέτηση του Οικολογικού Πάρκου.
 - Υφιστάμενοι Θρησκευτικοί χώροι παραμένουν.
- 2) Απαγορεύεται η κατάληψη.
- 3) Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των παραπάνω επιτρεπόμενων χρήσεων καθορίζονται ως εξής:
- Μέγιστο ποσοστό κάλυψης του γηπέδου πέντε τοις εκατό (5%) της επιφανείας του.
 - Συντελεστής δόμησης: 0,05 για την επιφάνεια του γηπέδου μη προσμετρούμενων των υδατίνων επιφανειών και των οικολογικών καλλιεργειών.
 - Μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός ορόφων των κτιρίων δύο (2) με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων οκτώ και μισό (8,50) μέτρα μετρούμενο γύρω από το φυσικό ή διαμορφωμένο έδαφος.
 - Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων αθλητικών εγκαταστάσεων: δέκα τέσσερα (14) μέτρα.
 - Πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων επιβάλλεται η κατασκευή κεραμοσκεπούς στέγης μεγίστου ύψους τριών (3) μέτρων.
- 4) Η τοποθέτηση των κτιρίων, η αρχιτεκτονική μελέτη αυτών και η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου εγκρίνεται από τον Οργανισμό Αθήνας.
- 5) Επιβάλλεται η απομάκρυνση των κτιριακών εγκαταστάσεων της «Μαθητικής Εστίας» του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας (Ε.Ι.Ν.) μέχρι την ολοκλήρωση του έργου δημιουργίας του Πάρκου.
- Β. Περιοχή με στοιχείο Β
- 1) Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει ιστορικά κτίρια μετά των παραρτημάτων τους, του περιβάλλοντα χώρου τους και τις εισόδους προσπελάσεως με τις γύρω περιοχές, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα με την 75154/4275/23.6.1993 απόφαση της Γενικής Γραμματέας του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Δ' 891) και στην οποία επιτρέπονται οι εξής χρήσεις:

- Εγκαταστάσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Κατοικία, γραφεία διοίκησης.
- Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες.
- Αναψυκτήρια μέχρι 100 τ.μ.
- Απαγορεύονται οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις πλὴν των υφισταμένων.

2) α) Απαγορεύεται η κατάτμηση.

3) Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των παραπάνω επιτρεπομένων χρήσεων καθορίζονται ως εξής:

- Συντελεστής δόμησης για το σύνολο της περιοχής: 0,05.

- Μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός ορόφων των κτιρίων 2 με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος αυτών 7 μ. μετρούμενο από το γύρω φυσικό έδαφος.

- Το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των μονορόφων κτιρίων ορίζεται σε τέσσερα και μισό (4,5) μέτρα μετρούμενο από το γύρω φυσικό έδαφος.

- Πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων επιβάλλεται η κατασκευή κεραμοσκεπούς στέγης μεγίστου ύψους δύο (2) μέτρων.

- Επίσης ισχύουν οι διατάξεις της 75154/4275/23.6.1993 απόφασης της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Δ' 891).

Γ. Περιοχή με στοιχείο Γ. (Πάρκο Βιολογικής Γεωργίας).

1) Στην περιοχή αυτή επιτρέπονται οι ειδικότερες χρήσεις:

- Εγκαταστάσεις γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

- Κτίρια-γήπεδα αποθήκευσης.

- Αθλητικές εγκαταστάσεις.

- Κατοικία.

- Γήπεδα στάθμευσης.

- Εστιατόριο και αναψυκτήριο μέχρι 100 τ.μ. έκαστο και υπόγειο κτίρια στάθμευσης για την αποκλειστική εξυπηρέτηση των παραπάνω χρήσεων.

- Υφιστάμενες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις παραμένουν.

2) Τα μεγέθη των χρήσεων πρέπει να είναι τέτοια ώστε να αποφευχθεί λειτουργία μονοσήμαντης ή υπερβολικής

ανάπτυξης μιας, μόνο χρήσεως. Η σύνθεση πρέπει να περιλάβει κατά το δυνατόν το σύνολο των παραπάνω χρήσεων και η όλη περιοχή να συνιστά μια ήπια λειτουργικά και αρχιτεκτονικά μονάδα.

3) Απαγορεύεται η κατάτμηση

4) Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των παραπάνω επιτρεπομένων χρήσεων καθορίζονται ως εξής:

- Συντελεστής δόμησης για το σύνολο της περιοχής: 0,05.

- Μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός ορόφων των κτιρίων δύο (2) με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος αυτών επτά (7) μέτρα, μετρούμενο από το γύρω φυσικό έδαφος.

- Το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των μονορόφων κτιρίων ορίζεται σε τέσσερα και μισό (4,5) μέτρα, μετρούμενο από το γύρω φυσικό έδαφος.

- Πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων επιβάλλεται η κατασκευή κεραμοσκεπούς στέγης μεγίστου ύψους δύο (2) μέτρων.

- Η μέγιστη συνολική επιφάνεια ορόφων των κτιρίων για χρήση κατοικίας δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20% της επιτρεπομένης δόμησης.

5) Η τοποθέτηση των κτιρίων, η αρχιτεκτονική μελέτη αυτών και η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου εγκρίνεται από τον Οργανισμό Αθήνας.

6) Η Λεωφόρος Δημοκρατίας διανοίγεται σε δρόμο διπλής κατεύθυνσης διατηρώντας τις υφιστάμενες δενδρостоιχίες ως νησίδα σε όλο το μήκος της εν λόγω περιοχής.

Άρθρο 3

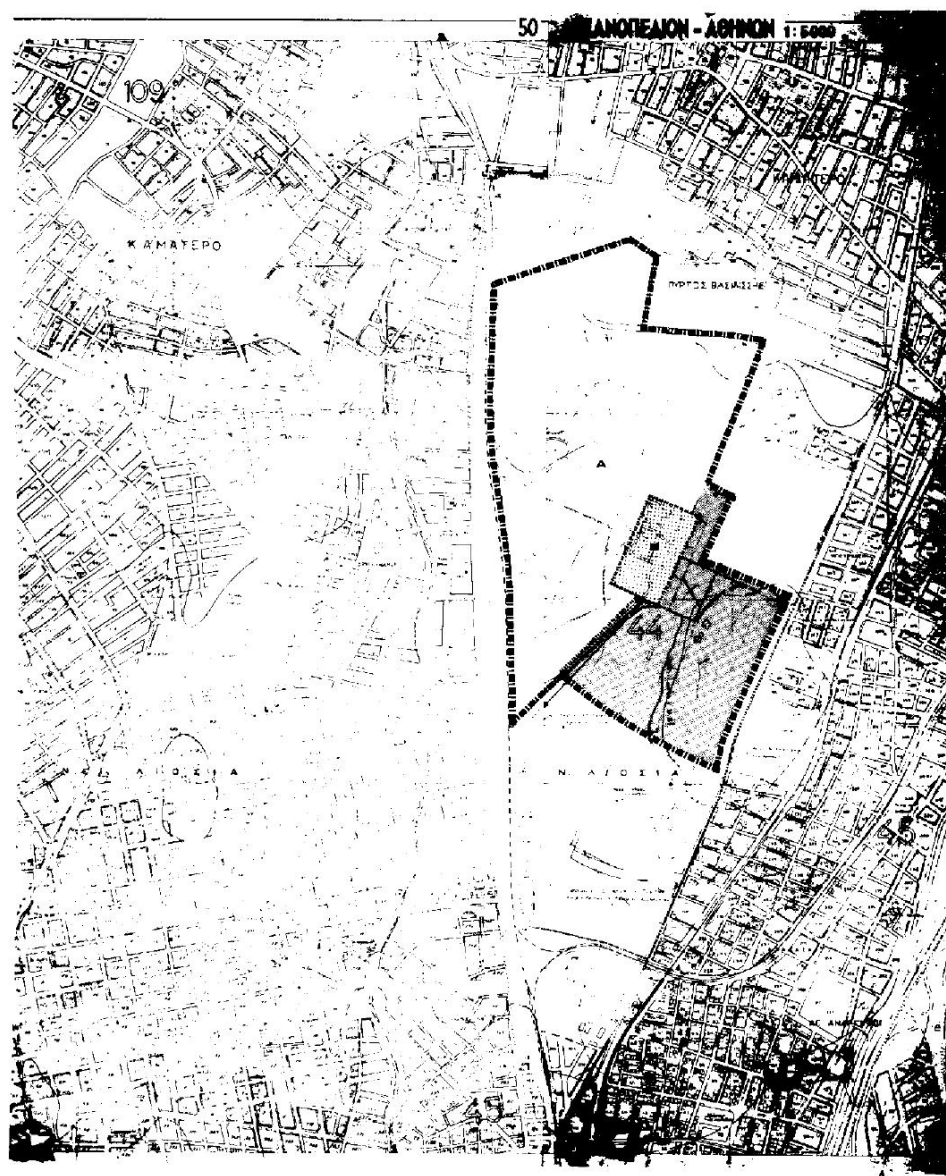
Η ισχύς του παρόντος διατάγματος αρχίζει από την δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 27 Δεκεμβρίου 1995

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜ. ΕΡΓΩΝ
ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΛΙΩΤΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

УГОМННМД

RECEIVED 4 JANUARY 1966

2100

—

[illegible]

Гр. Москва

Ap. ♂ 347/95
63/1

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΚΟΥ, ΙΧΘΕΙΟΥ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

2. ΦΕΚ Α'172/2002 – Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμόν 184: Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση» στη θέση Πύργος Βασιλίσσης

(Ιδρυτικός Νόμος ΝΠΙΔ «Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση»)

01001722607020000

3573

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 172

26 Ιουλίου 2002

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

183. Μεταφορά μίας (1) θέσης ιδιαίτερου γραμματέως από την Πρεσβεία Άγκρας στην Πρεσβεία Λουξεμβούργου. 1
184. Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση» στη θέση Πύργος Βασιλίσσης. 2
185. Συμπλήρωση του Β.Δ. 631/72 (Α 180) «Περί οργανώσεως και λειτουργίας της Δημόσιας Σχολής Εμπορικού Ναυτικού Σωστικών και Πυροσβεστικών Μέσων» όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τα Π.Δ. 425/88 (Α 196), 365/92 (Α 184) και 377/94 (Α 212). 3

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- Ανάκληση της άδειας λειτουργίας του Γραφείου Αντιπροσωπείας στην Ελλάδα της τράπεζας JP Morgan Ghase Bank, με έδρα τη Νέα Υόρκη, που είχε παρασχεθεί με την απόφαση ΕΝΘΠ 605/4/ 15.4.1997. 4

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 183

Μεταφορά μίας (1) θέσης ιδιαίτερου γραμματέως από την Πρεσβεία Άγκρας στην Πρεσβεία Λουξεμβούργου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Την παράγραφο 4 του άρθρου 32 του Ν. 2594/98 «Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου νόμου «Οργανισμός του Υπουργείου Εξωτερικών Α' 62».
2. Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1558/85 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα (Α' 137), όπως προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/92 (Α' 154) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2, εδ. α' του Ν. 2469/97 (Α' 38) και το γεγονός ότι από τις διατάξεις του παρόντος δια-

τάγματος δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

3. Την υπ' αριθ. Δ 235/02 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Μετά από πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνο

Μεταφέρεται μία (1) οργανική θέση ιδιαίτερου γραμματέως από την Πρεσβεία Άγκρας στην Πρεσβεία Λουξεμβούργου.

Στον Υπουργό Εξωτερικών αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 9 Ιουλίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

(2)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 184

Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία «Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση» στη θέση Πύργος Βασιλίσσης.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

- 1.- Τις διατάξεις του άρθρου 15 (παρ. 9) του Ν. 2742/99 "Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις" (Α' 207).
- 2.- Τις διατάξεις του άρθ. 29Α του Ν. 1558/1985 "Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα" (Α' 137), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθ. 27 του Ν. 2081/1992 (Α' 154) και αντικαταστάθηκε με την παρ. 2α του άρθρου 1 του Ν. 2469/1997 (Α' 38).
- 3.- Τις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 3 του Ν. 2362/1995 "Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις" (Α' 247).
- 4.- Την 1100383/1330/Α 006/31-10-2001 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών "Καθορισμός αρμοδιοτήτων των Υφυπ. Οικονομικών" (Β' 1485).

5.- Το γεγονός ότι από τις προτεινόμενες διατάξεις προκαλείται ετήσια δαπάνη ύψους 977.256 Ευρώ επί του προϋπολογισμού του συνιστώμενου, με το παρόν Π. Δ/γμα, Ν.Π.Δ.Δ.

Η ανωτέρω δαπάνη κατά το τρέχον και κατά τα επόμενα οικονομικά έτη θα αντιμετωπίζεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του παρόντος, κατά ένα μέρος από την επιχορήγηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό (Π.Δ.Ε) και από το ΕΤΕΡΠΣ, κατά δε το υπόλοιπο αυτής, από ίδια έσοδα του εν λόγω Ν.Π.Δ.Δ.

6.- Την 298/2002 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με πρόταση της Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, και του Υφυπουργού Οικονομικών, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Σύσταση-Επωνυμία

Συνιστάται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία "Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση στη θέση Πύργος Βασιλίσσης, το οποίο στη συνέχεια θα αποκαλείται "Οργανισμός".

Άρθρο 2

Έδρα-Εποπτεία-Χαρακτήρας

1. Ο Οργανισμός εδρεύει στο δήμο Ιλίου, στη θέση Πύργος Βασιλίσσης έχει πλήρη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

2. Ο Οργανισμός έχει κοινωφελή χαρακτήρα και είναι μη κερδοσκοπικός, τυχόν κέρδη από τις δραστηριότητες του διατίθενται για την επίτευξη των σκοπών του.

Άρθρο 3

Σκοπός

1.- Σκοπός του Οργανισμού είναι η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών με κάθε πρόσφορο και σύγχρονο μέσο, με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εντός του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνη Τρίτση αλλά και εκτός αυτού εφόσον κρίνεται σκόπιμο και πρόσφορο.

2.- Για την επίτευξη του σκοπού αυτού ο Οργανισμός αναλαμβάνει τις εξής δραστηριότητες:

α) Συντήρηση, λειτουργία, ανανέωση και περαιτέρω ανάπτυξη του Πάρκου σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης-αειφόρου ανάπτυξης.

β) Πληροφόρηση, εκπαίδευση, επιμόρφωση, κατάρτιση των πολιτών σε θέματα προστασίας και διαχείρισης περιβάλλοντος.

γ) Ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνικών και τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον (όπως προστασία δασών και εδαφών, ανακύκλωση υλικών, καθαρισμός λυμάτων, δημιουργία ενεργειακού πάρκου ανανεώσιμων πηγών κ.λπ.).

δ) Προώθηση πρότυπων - πιλοτικών ερευνητικών προγραμμάτων για θέματα περιβάλλοντος και οικολογικών καλλιεργειών με παράλληλη παραγωγή οικολογικών προϊόντων στο Πάρκο.

ε) Διοργάνωση μόνιμων και περιοδικών εκθέσεων για την κατανόηση του φυσικού κόσμου και των προβλημάτων του περιβάλλοντος.

στ) Ανάπτυξη βοτανικού κήπου και φυτωρίου αττικής χλωρίδας.

ζ) Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, παραστάσεων, θεαμάτων, συναυλιών και άλλων δραστηριοτήτων αναψυχής.

η) Δημιουργία κατάλληλων χώρων παιχνιδιού και περιπέτειας με θέμα το περιβάλλον αλλά και χώρων άθλησης και κολύμβησης.

θ) Ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων συναφών με τη λειτουργία του Πάρκου όπως εκμετάλλευση εστιατορίων, αναψυκτηρίων, υπαίθριων αγορών είτε με προϊόντα του φυτωρίου είτε με προϊόντα οικολογικών καλλιεργειών που παράγονται στο Πάρκο αλλά και εξωτερικών καλλιεργειών βεβαιωμένης ποιότητας και γενικά δραστηριοτήτων που αφορούν στην εκμετάλλευση των εγκαταστάσεων του Πάρκου και συνάδουν με το σκοπό του.

ι) Κάθε άλλη δραστηριότητα που κρίνεται πρόσφορη από το Δ.Σ για την προώθηση του σκοπού του Οργανισμού και είναι σύμφωνη με τις εξειδικεύσεις του Κανονισμού Λειτουργίας.

3.- Για την εκπλήρωση των σκοπών και την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, ο Οργανισμός συνεργάζεται με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των διεθνών οργανισμών, τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τις δημόσιες επιχειρήσεις και κάθε άλλο αρμόδιο οργανισμό του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Ο Οργανισμός συνεργάζεται επίσης με ημεδαπά και αλλοδαπά εκπαιδευτικά ιδρύματα, ερευνητικά κέντρα, ινστιτούτα ή οργανισμούς του ίδιου ή συγγενούς επιστημονικού ενδιαφέροντος, μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και με νομικά ή φυσικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα (μελετητές εμπειρογνώμονες, ερευνητές κλπ), που δραστηριοποιούνται στα πεδία αρμοδιότητάς του.

Άρθρο 4

Διοίκηση του Οργανισμού

1.- Ο Οργανισμός διοικείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ) που συγκροτείται από:

α) Ένα μέλος που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

β) Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Οργανισμό Αθήνας.

γ) Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από την Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Αθηνών-Πειραιώς (Νομαρχία Αθήνας).

δ) Τρία (3) μέλη που υποδεικνύονται ανά ένα με τους αναπληρωτές τους από τους δήμους Ιλίου Αγ. Αναργύρων και Καματερού, αντίστοιχα.

ε) Ένα (1) μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ).

στ) Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ζ) Ένα μέλος που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του από περιβαλλοντική οργάνωση που δραστηριοποιείται στην περιοχή.

Όλα τα μέλη του Δ.Σ πρέπει να έχουν εξειδίκευση ή εμπειρία σε θέματα περιβάλλοντος ή έργων που σχετίζονται με τους σκοπούς και τις δραστηριότητες του Οργανισμού του Πάρκου.

2.- Σε περίπτωση κατά την οποία οι φορείς αρνούνται ή παραλείπουν να υποδείξουν εκπροσώπους τους εντός ευλόγου χρόνου, ο οποίος δεν μπορεί να είναι περισσότερο από ένα μήνα από τη λήψη του σχετικού αιτήματος, ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων

Έργων διορίζει τα μέλη του Δ.Σ. κατά την κρίση του. Το Δ.Σ. συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια απόφαση ορίζεται και ο Πρόεδρος του Δ.Σ.

3.- Στην πρώτη συνεδρίαση του Δ.Σ., που συγκαλείται με ευθύνη του ορισθέντος προέδρου μετά την δημοσίευση της παραπάνω απόφασης, συγκροτείται αυτό σε σώμα με εκλογή μεταξύ των μελών του Αντιπροέδρου, του Γραμματέα και του Ταμία και ορίζονται οι αρμοδιότητες των λοιπών μελών του.

4.- Η θητεία του Προέδρου και των μελών του Δ.Σ. είναι τριετής και μπορεί να ανανεώνεται.

5.- Το Δ.Σ. είναι αρμόδιο για την λήψη όλων των αποφάσεων που απαιτούνται για την εκπλήρωση του κατά το άρθρο 3 σκοπού του Οργανισμού. Προσλαμβάνει και απολύει το προσωπικό του Οργανισμού, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Αποφασίζει επίσης για κάθε θέμα που αφορά τη διοίκηση και λειτουργία, τη διαχείριση της περιουσίας και τη διάθεση των πόρων του Οργανισμού και ασκεί όλες τις λοιπές αρμοδιότητες που είναι αναγκαίες για τη λειτουργία του Οργανισμού και δεν ανατίθενται με το παρόν σε άλλα όργανα. Το Δ.Σ. μπορεί με αποφάσεις του να μεταβιβάζει ορισμένες αρμοδιότητές του, προσδιορίζοντας αυτές απολύτως συγκεκριμένα, στον Πρόεδρο, στον Αντιπρόεδρο, σε ένα ή περισσότερα μέλη του, στο Διευθυντή.

6.α. Το Δ.Σ. συνεδριάζει τακτικά μεν μία φορά το μήνα, έκτακτα δε όταν ζητηθεί από τον Πρόεδρο ή από τρεις Συμβούλους.

Η σύγκλησή του γίνεται με πρόσκληση του Προέδρου προς τα μέλη και τα τυχόν υπάρχοντα αναπληρωματικά, τρεις (3) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση, η οποία περιλαμβάνει τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Ο Διευθυντής μετέχει χωρίς ψήφο στις συνεδριάσεις του Δ.Σ.

β. Θέματα που δεν περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη δεν μπορούν να συζητηθούν, εκτός και αν είναι παρόντα όλα τα μέλη και δεν έχουν αντίρρηση γι' αυτό.

γ. Το Διοικητικό Συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία αν είναι παρόντα 4 από τα 7 μέλη του, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος αυτού. Οι αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών και σε περίπτωση ισοψηφίας υπερσχύει η ψήφος του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου, αν προεδρεύει αυτός.

δ. Σε κάθε συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου τηρούνται πρακτικά, σε ειδικό βιβλίο, στα οποία καταγράφονται οι γνώμες των συμβούλων και οι λαμβανόμενες αποφάσεις. Υπογράφονται από όλα τα παρόντα μέλη, σε περίπτωση δε αρνήσεως μέλους να υπογράψει γίνεται μνεία τούτου, καθώς και των λόγων άρνησης υπογραφής.

ε. Ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ασκεί έλεγχο νομιμότητας των αποφάσεων του Δ.Σ. μέσα σε αποκλειστική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την περιέλευσή τους στο Υπουργείο. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αυτή οι αποφάσεις αυτές θεωρούνται ότι έχουν ληφθεί νομίμως.

7. Ο Πρόεδρος έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες: α) Συγκαλεί και διευθύνει τις τακτικές και έκτακτες συνεδριάσεις του Δ.Σ. β) Καταρτίζει τα θέματα της ημερήσιας διάταξης του Δ.Σ. γ) Εποπτεύει όλες τις λειτουργίες του Οργανισμού, επιμελείται και αποφασίζει για όλα τα θέματα

διοίκησης και διαχείρισης της περιουσίας μέσα στα πλαίσια της κείμενης νομοθεσίας και των εξουσιοδοτήσεων που παρέχονται από το Δ.Σ. δ) Συντάσσει τα σχέδια του ετήσιου προϋπολογισμού, του ισολογισμού και του απολογισμού και εισιγείται στο Δ.Σ. προς ψήφιση. ε) Ο Πρόεδρος εκπροσωπεί τον Οργανισμό ενώπιον κάθε δικαστικής, διοικητικής και άλλης αρχής. Με απόφαση του Δ.Σ. η αρμοδιότητα αυτή μπορεί να μεταβιβαστεί σε άλλο μέλος του Δ.Σ., στο Διευθυντή ή σε συγκεκριμένο υπάλληλο του Οργανισμού που κρίνεται ικανός λόγω ειδικών γνώσεων ή εμπειρίας.

8. Ο Αντιπρόεδρος αναπληρώνει τον Πρόεδρο σε όλα τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές του κάθε φορά που αυτός απουσιάζει ή κωλύεται καθώς και σε περίπτωση που αυτός εκλείψει.

Άρθρο 5 Διευθυντής

1.α. Στον Οργανισμό συνιστάται θέση Διευθυντή με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου διάρκειας τεσσάρων (4) ετών που μπορεί να ανανεώνεται.

β. Ως Διευθυντής προσλαμβάνεται πτυχιούχος ανωτάτης σχολής της ημεδαπής ή ισότιμης της αλλοδαπής, θετικής ή θεωρητικής κατεύθυνσης, που διαθέτει μεταπτυχιακό δίπλωμα σε αντικείμενο συναφές προς τους σκοπούς του Οργανισμού (π.χ. περιβάλλον, τεχνικές επιστήμες, διοίκηση επιχειρήσεων, οικονομικά κ.λπ.) και ταυτόχρονα δεκαετή τουλάχιστον επαγγελματική εμπειρία, στην οποία να περιλαμβάνεται θητεία σε θέση αναλόγου επιπέδου ή και ανάλογης δραστηριότητας. Απαιτείται επίσης άριστη γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας και συνεκτιμάται η γνώση και άλλων ξένων γλωσσών. Η πρόσληψη του Διευθυντή γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 3 του Ν. 2527/1997 (ΦΕΚ 198 Α), όπως εκάστοτε ισχύει.

γ. Η πλήρωση της θέσης μπορεί να γίνει και με απόσπαση προσωπικού που υπηρετεί με κάθε είδους σχέση στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα όπως αυτός καθορίζεται με τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 1 του Ν. 1256/1982 (Α' 65) όπως εκάστοτε ισχύει και το οποίο συγκεντρώνει τα απαιτούμενα για τη συγκεκριμένη θέση προσόντα.

Η απόσπαση γίνεται μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του οικείου Υπουργού. Η διάρκεια της απόσπασης μπορεί να ορίζεται μέχρι πέντε (5) έτη. Ο χρόνος της απόσπασης θεωρείται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας για κάθε συνέπεια στην υπηρεσία ή το φορέα του αποσπασθέντος.

2.- Ο Διευθυντής ασκεί όλες τις αρμοδιότητες διοίκησης του Οργανισμού, πλην αυτών που ανήκουν στο Διοικητικό Συμβούλιο και δεν έχουν εκχωρηθεί σε αυτόν. Ειδικότερα οι αρμοδιότητες του περιλαμβάνουν:

α. Εκπροσώπηση του Οργανισμού ενώπιον όλων των ελληνικών ή αλλοδαπών δικαστηρίων, αρχών, τραπεζών και κάθε άλλου νομικού ή φυσικού προσώπου.

β. Σύναψη συμβάσεων που είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση του σκοπού του Οργανισμού με τρίτους καθώς και αυτών που αφορούν στην πρόσληψη ή την πρόσκαιρη απασχόληση προσωπικού.

γ. Κατάρτιση και εισήγηση στο Διοικητικό Συμβούλιο του ετήσιου προϋπολογισμού και προγράμματος δράσης και των αντίστοιχων απολογισμών.

δ. Παρακολούθηση υλοποίησης του προϋπολογισμού και του προγράμματος δράσης και τακτική ενημέρωση του Διοικητικού Συμβουλίου για την πορεία προόδου του προϋπολογισμού και του προγράμματος δράσης.

ε. Διεύθυνση, εποπτεία και συντονισμό της λειτουργίας των υπηρεσιών, διοίκηση του προσωπικού του Οργανισμού, επίβλεψη της εκτέλεσης των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και της εφαρμογής του εσωτερικού κανονισμού.

στ. Άσκηση επιπλέον αρμοδιοτήτων που του παραχωρεί το Διοικητικό Συμβούλιο.

ζ. Διαχείριση λειτουργικών δαπανών στα πλαίσια του εγκεκριμένου από το Διοικητικό Συμβούλιο ετήσιου προϋπολογισμού.

η. Εισήγηση στο Διοικητικό Συμβούλιο των κανονισμών του άρθρου 9 του παρόντος και της πολιτικής αμοιβών του προσωπικού του Οργανισμού.

3.- Οι αποδοχές προσαυξανόμενου Διευθυντή καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

4.- Ο Διευθυντής μπορεί να απολύεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου με ενισχυμένη πλειοψηφία (5 μέλη) πριν το τέλος της θητείας του, εφόσον η απόδοσή του δεν ανταποκρίνεται προς τους όρους που προσδιορίζονται στο σύμβολο προσλήψής του.

5.- Η θητεία του Διευθυντή μπορεί να ανανεώνεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου με ενισχυμένη πλειοψηφία (4 μέλη). Σε αντίθετη περίπτωση, η θέση προκηρύσσεται και ο απερχόμενος Διευθυντής μπορεί να υποβάλλει υποψηφιότητα εκ νέου.

Άρθρο 6

Πόροι του Οργανισμού

Πόροι του Οργανισμού είναι:

α. Οικονομική επιχορήγηση από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Τυχόν αδιάθετα ποσά από την επιχορήγηση αυτή στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης μεταφέρονται το επόμενο έτος.

β. Οικονομικές επιχορηγήσεις από το Π.Δ.Ε. άλλων υπουργείων, την Περιφέρεια οργανισμού της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας και νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, σε βάρος του προϋπολογισμού τους, καθώς και αμοιβές για παροχή υπηρεσιών του Οργανισμού προς αυτούς.

γ. Κοινοτικοί και εθνικοί πόροι που διατίθενται για την εκπόνηση προγραμμάτων, μελετών και ερευνών σχετικά με θέματα που ανάγονται στους σκοπούς του Οργανισμού.

δ. Πρόσοδοι από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, επιχορηγήσεις, δωρεές, κληρονομιές, κληροδοσίες και κάθε είδους τακτικές ή έκτακτες εισφορές ημεδαπών ή αλλοδαπών, φυσικών ή νομικών προσώπων.

ε. Επιχορηγήσεις από το Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ), το ύψος των οποίων καθορίζεται με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΤΕΡΠΣ και εγκρίνεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

στ. Έσοδα που προέρχονται από τις δραστηριότητες του Οργανισμού όπως αυτές προκύπτουν από τους σκοπούς που περιγράφονται στο άρθρο 3.

Άρθρο 7

Βιβλία και στοιχεία

Ο Οργανισμός τηρεί υποχρεωτικά τα ακόλουθα βιβλία και στοιχεία:

α. Βιβλίο πρωτοκόλλου εισερχομένων εγγράφων και αλληλογραφίας.

β. Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων Διοικητικού Συμβουλίου.

γ. Βιβλίο λογιστικής παρακολούθησης, στο οποίο καταχωρούνται με χρονολογική σειρά και λογιστική τάξη όλα τα έσοδα και έξοδα του Οργανισμού για κάθε οικονομική χρήση.

δ. Βιβλίο προϋπολογισμών-ισολογισμών και απολογισμών.

ε. Βιβλίο χορηγιών και οικονομικών και κρατικών επιχορηγήσεων.

στ. Στελέχη αριθμημένων διπλοτύπων αποδείξεων εισπράξεως και ενταλμάτων πληρωμής θεωρημένα από τον Πρόεδρο.

ζ. Κάθε άλλο βιβλίο ή στοιχείο που ορίζεται από τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (π.δ., 186/92, ΦΕΚ Α'84) ή άλλες διατάξεις ή κρίνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο ως απαραίτητο για την παρακολούθηση της διαχείρισης της περιουσίας του Οργανισμού και την εκτέλεση των σκοπών του.

Άρθρο 8

Οικονομικός έλεγχος

1. Ο οικονομικός και διαχειριστικός έλεγχος του Οργανισμού ενεργείται με τη διαδικασία που ορίζεται από τις κείμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Λογιστών.

2. Το διαχειριστικό έτος του Οργανισμού συμπίπτει με το ημερολογιακό έτος. Το πρώτο διαχειριστικό έτος αρχίζει από την ημέρα δημοσίευσης του παρόντος διατάγματος και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του επομένου έτους.

3. Οι ορκωτοί λογιστές που ασκούν τον τακτικό έλεγχο υποβάλλουν στο Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού μέχρι το τέλος Ιουνίου κάθε έτους έκθεση για τη διαχείριση και τον απολογισμό του διαχειριστικού έτους που έληξε. Οι εκθέσεις υποβάλλονται από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού, στον Υπουργό Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και στον Υπουργό Οικονομικών.

4. Ο Υπουργός Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και ο Υπουργός Οικονομικών δύνανται να ζητήσουν οποτεδήποτε έκτακτο έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης του Οργανισμού.

Άρθρο 9

Κανονισμοί

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού καταρτίζει:

α. Εσωτερικό κανονισμό διάρθρωσης και λειτουργίας του Οργανισμού

β. Κανονισμό κατάστασης προσωπικού

γ. Κανονισμούς για την εκπόνηση μελετών και παροχή υπηρεσιών, τη διενέργεια προμηθειών και την εκτέλεση έργων, καθώς και για τη σύναψη, εκτέλεση και λύση των σχετικών με τις παραπάνω περιπτώσεις συμβάσεων.

2.- Οι παραπάνω κανονισμοί εγκρίνονται με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 10

Διάλυση - Εκκαθάριση

Ο Οργανισμός διαλύεται μόνο σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης του σκοπού του μετά από απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του, η οποία εγκρίνεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, με απόφασή του, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Με την ίδια απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθορίζονται και τα θέματα της εκκαθάρισης του Οργανισμού καθώς και η τύχη της περιουσίας του.

Άρθρο 11

Η ισχύς του παρόντος διατάγματος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στην Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 18 Ιουλίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΥΦΥΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΛΩΡΙΔΗΣ

ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

(3)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 185

Συμπλήρωση του Β.Δ. 631/72 (Α 180) «Περί οργανώσεως και λειτουργίας της Δημόσιας Σχολής Εμπορικού Ναυτικού Σωτικών και Πυροσβεστικών Μέσων» όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τα Π.Δ. 425/88 (Α 196), 365/92 (Α 184) και 377/94 (Α 212).

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις της παραγρ. 14 εδαφ. α του άρθρου 15 του Ν. 2743/99 «Πλοία αναψυχής και άλλες διατάξεις» (Α 211).

2. Τις διατάξεις του άρθρου 29Α του Ν. 1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά όργανα» (Α 137), όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/92 (Α 154) και αντικαταστάθηκε με την παρ. 2α του άρθρου 1 του Ν. 2469/97 (Α 38).

3. Την αριθμ. 1100383/1330/Α0006/31-10-2001 Κοινή Απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών «Καθορισμός αρμοδιοτήτων των Υφυπουργών Οικονομικών» (Β 1485).

4. Την αριθμ. ΔΙΔΚ/Φ1/2/22875/31-10-2001 Κοινή Απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (Β 1480).

5. Το γεγονός ότι από τις ρυθμίσεις αυτού του Προεδρικού Διατάγματος δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού. Η δαπάνη που ανέρχεται σε 11.000.000 δρχ. περίπου για το έτος 2001 και 26.000.000 δρχ. περίπου για καθένα από τα επόμενα έτη, θα βαρύνει το Κεφάλαιο Ναυτικής Εκπαίδευσης (ΚΝΕ), στον Προϋπολογισμό του οποίου και στο ΚΑΕ 0267 «Επιμόσθιο διδασκόντων στις Σχολές» έχει εγγραφεί συνολική πίστωση 550.000.000 δρχ.

6. Τη γνώμη αριθ. 01/31-01-2001 του Συμβουλίου Ναυτικής Εκπαίδευσης.

7. Τις διατάξεις 541/01 και 234/02 γνωμοδοτήσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, μετά από πρόταση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υφυπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνο

Στην παρ. 1 του άρθρου 1 του Π.Δ. 425/88 όπως αυτό αντικατέστησε το άρθρο 1 του Β.Δ. 631/72 προστίθενται εδάφια ως ακολούθως:

Ίδρύονται στη νήσο Κάλυμνο, στην Ήπειρο, και Κρήτη παραρτήματα της Δημόσιας Σχολής Εμπορικού Ναυτικού Σωτικών και Πυροσβεστικών Μέσων Ασπροπύργου Αττικής, τα οποία στεγάζονται στις εγκαταστάσεις της Σχολής Δυτών Καλύμνου, της Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού/Ηπείρου και της Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού / Κρήτης αντίστοιχα.

Καθήκοντα Διοικητού του παραρτήματος στη νήσο Κάλυμνο ασκεί Αξιωματικός Λ.Σ. ο οποίος ορίζεται με απόφαση Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας.

Καθήκοντα Διοικητού των παραρτημάτων στην Ήπειρο και Κρήτη ασκεί ο Διοικητής της οικείας Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού ο οποίος ορίζεται με απόφαση Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας.

Καθήκοντα Διευθυντού Σπουδών ανατίθενται σε μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού με ειδικότητα Πλοιάρχου Α' τάξης Ε.Ν. κατά τα οριζόμενα στη παρ. 2 του άρθρου 3 του Β.Δ. 631/72. Καθήκοντα Διευθυντού Σπουδών μπορούν να ανατεθούν και σε μέλος Εκπαιδευτικού Προσωπικού της οικείας ή άλλης Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού που διαθέτει τα ανωτέρω προσόντα.

Τα παραπάνω παραρτήματα της Δημόσιας Σχολής Σωτικών και Πυροσβεστικών Μέσων Ασπροπύργου Αττικής λειτουργούν σύμφωνα με τον ισχύοντα κανονισμό εκπαίδευσης αυτής.

Στον Υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 18 Ιουλίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΥΦΥΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΥΦΥΠ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜ. ΔΣΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΛΩΡΙΔΗΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΠΕΝΟΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

(4)

Ανάκληση της άδειας λειτουργίας του Γραφείου Αντιπροσωπείας στην Ελλάδα της Τράπεζας JP Morgan Chase Bank, με έδρα τη Νέα Υόρκη, που είχε παρασχεθεί με την απόφαση ΕΝΘΠ 605/4/15.4.1997.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

(Συνεδρίαση 130/17.6.2002, θέμα 2)

Αφού έλαβε υπόψη:

α) τις διατάξεις το άρθρο 55Α του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος,

3. ΦΕΚ Α'180/2011 – Ν.4002/2011: Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου – Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση – Θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης – Άρθρο 59 – Συγχώνευση νομικών προσώπων σε νέο φορέα

(Νόμος συγχώνευσης των ΝΠΙΔ Οργανισμός Ανάπτυξης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης», Οργανισμός Ανάπτυξης και Διαχείρισης Ελαιώνα Αττικής, ο Φορέας Διαχείρισης και Ανάπλασης του ποταμού Κηφισού Αττικής και των παραχειμάρρων του σε έναν φορέα).

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 180

22 Αυγούστου 2011

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4002

Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου - Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση - Θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδωμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΜΕΡΟΣ Α' ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Άρθρο 1

Τροποποίηση διατάξεων του π.δ. 169/2007

1. Στο τέλος του άρθρου 1 του π.δ. 169/2007 (Α' 210), προστίθεται παράγραφος 16 ως εξής:

«16. Το τακτικό προσωπικό των δήμων και το τακτικό προσωπικό των Ν.Π.Δ.Δ., των ιδρυμάτων και των συνδέσμων δήμων που διέπεται από τις συνταξιοδοτικές διατάξεις για τους δημοτικούς υπαλλήλους, καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους, αποκτούν δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικα και τις διατάξεις του ν. 2084/1992, κατά περίπτωση, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 2 του ν. 3865/2010 (Α' 120).»

2. Οι διατάξεις της περίπτωσης δ' της παρ. 2 του άρθρου 9 του π.δ. 169/2007, όπως ισχύουν, αντικαθίστανται, ως εξής:

«δ. για τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ, ΕΠ των ΤΕΙ και ΕΠ της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. το επίδομα διδακτικής προετοιμασίας και εξωδιδακτικής απασχόλησης, καθώς και το επίδομα πάγιας αποζημίωσης για δημιουργία και ενθέρωση βιβλιοθήκης και για συμμετοχή σε συνέδρια των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 2 των άρθρων 36 και 37 του ν. 3205/2003 (Α' 297) αντίστοιχα.»

3. Στο τέλος του άρθρου 9 του π.δ. 169/2007, προστίθεται παράγραφος 18 ως εξής:

«18. Ως μισθός για τον κανονισμό της σύνταξης των συμβούλων και μόνιμων Παρέδρων του Παιδαγωγικού

Ινστιτούτου, καθώς και των κατόχων ειδικών προσωποπαγών θέσεων Παρέδρων με θητεία, που εντάσσονται στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 20 του ν. 3966/2011 (Α' 118), λαμβάνεται υπόψη ο μηνιαίος βασικός μισθός της παραγράφου 14 του άρθρου 11 του ανωτέρω νόμου, όπως αυτός ορίζεται από τις διατάξεις που ισχύουν (κάθε φορά) και με βάση τον οποίο μισθοδοτούνταν κατά το χρόνο της εξόδου τους από την υπηρεσία, προσαυξημένος με το επίδομα χρόνου υπηρεσίας που αντιστοιχεί στο μισθό αυτόν και στα έτη υπηρεσίας τους, καθώς και με το ειδικό ερευνητικό επίδομα της περίπτωσης γ' της παραγράφου 15 του ίδιου άρθρου, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά.»

4.α. Οι διατάξεις της παρ. 15 του άρθρου 11 του π.δ. 169/2007, που προστέθηκαν με τις διατάξεις της παρ. 12 του άρθρου 6 του ν. 3865/2010, αντικαθίστανται, από τις ισχύουσες τους, ως εξής:

«15.α. Για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης από 1.1.2011 και μετά, αναγνωρίζεται ως συντάξιμος χρόνος πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, ο οποίος ανέρχεται σε ένα (1) έτος για το πρώτο παιδί και σε δύο (2) έτη για κάθε επόμενο παιδί και μέχρι το τρίτο.

Ο χρόνος αυτός λαμβάνεται υπόψη για τη θεμελίωση, καθώς και για την προσαύξηση της σύνταξης, με την προϋπόθεση ο υπάλληλος να έχει συμπληρώσει δεκαπενταετή πραγματική δημόσια υπηρεσία.

β. Οι διατάξεις της προηγούμενης περίπτωσης έχουν εφαρμογή και για όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα με συνυπολογισμό και του αναγνωριζόμενου, σύμφωνα με τα ανωτέρω, χρόνου μέχρι την 31.12.2010. Στην περίπτωση αυτή ο χρόνος που αναγνωρίζεται σύμφωνα με τα ανωτέρω δεν μπορεί να υπερβαίνει, με συνυπολογισμό και της λοιπής συντάξιμης υπηρεσίας, το χρόνο που απαιτείται για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης, κατά περίπτωση.

ται η πενταμελής Εφορεία που εποπτεύει την Όπερα και λήγει η θητεία των μελών της, καθώς και του λοιπού προσωπικού με θητεία, αζημίως για το Ελληνικό Δημόσιο.

3. Το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου της Όπερας μεταφέρεται αυτοδικαίως με την ίδια σχέση εργασίας στο Κ.Θ.Β.Ε. και καταλαμβάνει αντίστοιχες κατά εκπαιδευτική βαθμίδα, βαθμό και ειδικότητα κενές οργανικές θέσεις, για τις οποίες κατέχει τα απαιτούμενα τυπικά προσόντα και, αν δεν υπάρχουν, προσωποπαγείς θέσεις που συνιστώνται με την πράξη μεταφοράς.

4. Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού ρυθμίζεται κάθε άλλο θέμα σχετικό με την κατάργηση και συγχώνευση της Όπερας Θεσσαλονίκης και ειδικότερα με τον προϋπολογισμό, το προσωπικό, τη θητεία και τα καθήκοντα του Καλλιτεχνικού Διευθυντή της, με την εξασφάλιση των αναγκαίων οργανωτικών ή άλλων προϋποθέσεων για την αποτελεσματική εκπλήρωση του σκοπού της Όπερας από το Κ.Θ.Β.Ε..

Άρθρο 59

Συγχώνευση νομικών προσώπων σε νέο φορέα

1. α) Ο Οργανισμός Ανάπτυξης και Διαχείρισης Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης», ο Οργανισμός Ανάπτυξης και Διαχείρισης Ελαιώνα Αττικής, ο Φορέας Διαχείρισης και Ανάπλασης του ποταμού Κηφισού Αττικής και των παραχειμάρρων του, Ν.Π.Ι.Δ. που συνεστήθησαν με τα προεδρικά διατάγματα 184/2002 (Α' 172), 205/2002 (Α' 187) και 346/2002 (Α' 287) αντίστοιχα και εποπτεύονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, καταργούνται ως αυτοτελή νομικά πρόσωπα και συγχωνεύονται σε ένα νέο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, που συνιστάται με τον παρόντα νόμο, με την επωνυμία «Μητροπολιτικός Φορέας Ανάπλασης και Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Αττικής», που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, με πλήρη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Τους σκοπούς των συγχωνευόμενων φορέων εκπληρώνει εφεξής ο νέος φορέας. Ειδικότερα σκοπός του φορέα είναι ιδίως η διοίκηση, διαχείριση, προστασία, βελτίωση και ανάδειξη των εκτάσεων αστικού πρασίνου, πάρκων πρασίνου αναψυχής και πολιτισμού, και πάρκων και αλσών υπερτοπικής σημασίας της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Αττικής.

β) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται κατόπιν εισήγησης του Διοικητικού Συμβουλίου του νέου φορέα, εγκρίνεται ο κανονισμός λειτουργίας, με τον οποίο καθορίζονται ιδίως: οι σκοποί του οργανισμού, η έδρα αυτού, η σύνθεση και ο τρόπος συγκρότησης του διοικητικού συμβουλίου, η διάρκεια της θητείας των μελών του και ο τρόπος λειτουργίας του, οι αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου και των λοιπών οργάνων διοίκησης, η οργάνωση και η διάρθρωση των υπηρεσιών του, οι αρμοδιότητες, τα καθήκοντα, η υπηρεσιακή κατάσταση και ο πειθαρχικός έλεγχος του προσωπικού και τα θέματα οικονομικής διαχείρισης, προϋπολογισμού και περιουσίας.

Κατά την πρώτη εφαρμογή της παρούσας, ο κανονι-

σμός λειτουργίας εγκρίνεται μετά από εισήγηση της προσωρινής διοίκησης του φορέα, με κοινή απόφαση που εκδίδεται μέσα σε τρεις μήνες από την έκδοση της απόφασης της υποπαραγράφου 5. Με την απόφαση αυτή ρυθμίζονται και τα θέματα που αναφέρονται στη μεταφορά και ένταξη του προσωπικού των φορέων που συγχωνεύονται στο νέο φορέα.

γ) Με την απόφαση της περίπτωσης β' της υποπαραγράφου 1 της παρούσας παραγράφου είναι δυνατόν να περιέρχονται στην αρμοδιότητα του φορέα και άλλες περιοχές της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Αττικής, οι οποίες χαρακτηρίζονται και οριοθετούνται από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας, γενικά πολεοδομικά σχέδια, οικεία σχέδια πόλεως ή άλλα σχέδια χρήσεων γης ως μητροπολιτικοί χώροι αστικού πρασίνου, πάρκα πρασίνου αναψυχής και πολιτισμού, πάρκα και άλση υπερτοπικής σημασίας.

2. α) Το Αλεξάνδρειο Αθλητικό Μέγαβρον Θεσσαλονίκης, Ν.Π.Δ.Δ. το οποίο συνεστήθη με την απόφαση 6750/1959 και νομιμοποιήθηκε με το ν.δ. 650/1970 (Α' 175), το Εθνικό Ναυταθλητικό Κέντρο Θεσσαλονίκης, Ν.Π.Δ.Δ. το οποίο συνεστήθη με το π.δ. 51/2000 (Α' 43), το Περιφερειακό Εθνικό Αθλητικό Κέντρο Θεσσαλονίκης Ν.Π.Δ.Δ. που συνεστήθη με το π.δ. 50/2000 (Α' 43), το Εθνικό Γυμναστήριο Μικρας Θεσσαλονίκης Ν.Π.Δ.Δ. που νομιμοποιήθηκε με το ν.δ. 650/1970, εποπτευόμενα από τον Υπουργό Πολιτισμού και Τουρισμού, καταργούνται ως αυτοτελή νομικά πρόσωπα και συγχωνεύονται σε ένα νέο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, που συνιστάται με τον παρόντα νόμο, με την επωνυμία «Εθνικά Αθλητικά Κέντρα Θεσσαλονίκης», που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού. Τους σκοπούς των συγχωνευόμενων φορέων εκπληρώνει εφεξής ο νέος φορέας.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Πολιτισμού και Τουρισμού, κατόπιν εισήγησης του Διοικητικού Συμβουλίου του φορέα, καταρτίζεται ο κανονισμός λειτουργίας, με τον οποίο καθορίζονται ιδίως οι σκοποί και η έδρα αυτού, η σύνθεση και ο τρόπος συγκρότησης του διοικητικού συμβουλίου, η διάρκεια της θητείας των μελών του και ο τρόπος λειτουργίας του, οι αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου και των λοιπών οργάνων διοίκησης του φορέα, η οργάνωση και η διάρθρωση των υπηρεσιών του, οι αρμοδιότητες, τα καθήκοντα, η υπηρεσιακή κατάσταση και ο πειθαρχικός έλεγχος του προσωπικού, και τα θέματα οικονομικής διαχείρισης, προϋπολογισμού και περιουσίας.

Κατά την πρώτη εφαρμογή της παρούσας, ο κανονισμός λειτουργίας εγκρίνεται μετά από εισήγηση της προσωρινής διοίκησης του φορέα, με διάταγμα που εκδίδεται μέσα σε τρεις μήνες από την έκδοση των αποφάσεων της υποπαραγράφου 5. Με το προεδρικό διάταγμα αυτό ρυθμίζονται και τα θέματα που αναφέρονται στη μεταφορά και ένταξη του προσωπικού των φορέων που συγχωνεύονται στο συνιστώμενο με την παρούσα παράγραφο νέο φορέα.

3. α) Το μόνιμο και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου προσωπικό που υπηρετεί στους φορείς που καταργούνται και συγχωνεύονται καθίσταται αυτοδίκαια προσωπικό του νέου φορέα στον οποίο μετατάσσεται ή μεταφέρεται και παρέχει τις υπηρεσίες του, με την ίδια σχέση εργασίας.

Οι θέσεις του μεταφερόμενου προσωπικού προβλέπονται στον κανονισμό λειτουργίας του νέου φορέα, ο οποίος καταρτίζεται σύμφωνα με τα ανωτέρω. Στις θέσεις αυτές κατατάσσεται το ανωτέρω προσωπικό, με διαπιστωτική πράξη του οργάνου διοίκησης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

β) Η κυριότητα και κάθε άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί του συνόλου της κινητής και ακίνητης περιουσίας των φορέων που καταργούνται ως αυτοτελείς, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, περιέρχονται αυτοδικαίως χωρίς την τήρηση οποιουδήποτε τύπου, πράξης ή συμβολαίου και χωρίς αντάλλαγμα, στους νέους φορείς που συνιστώνται με τη συγχώνευση, με την επιφύλαξη της κείμενης νομοθεσίας για δωρεές, κληρονομίες και κληροδοσίες, οι οποίοι έχουν στο εξής την αποκλειστική χρήση και διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων των φορέων που καταργούνται, αλλά και την ευθύνη για τη διαφύλαξη και τη διαχείριση του αρχείου τους.

Το όργανο διοίκησης του φορέα που προκύπτει από τη συγχώνευση που γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, μέσα σε ένα μήνα από την ανάληψη των καθηκόντων του, υποχρεούται στη διενέργεια απογραφής όλων των κινητών και ακινήτων που περιέρχονται στην κυριότητα και στην αποκλειστική χρήση και διαχείρισή του. Η έκθεση απογραφής εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού που εποπτεύει τους φορείς που συγχωνεύονται και απόσπασμα της εγκεκριμένης έκθεσης, που περιγράφει τα ακίνητα, καθώς και τα λοιπά εμπράγματα δικαιώματα επί των ακινήτων, με την περιλήψη που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 9 του β.δ. 533/1963, όπως ισχύει, καταχωρίζεται ατελώς στα οικεία βιβλία μεταγραφών του αρμόδιου υποθηκοφυλακείου. Ομοίως ατελώς πραγματοποιούνται οι απαιτούμενες κτηματολογικές εγγραφές.

4. Μέχρι την έκδοση της κοινής υπουργικής απόφασης της περίπτωσης β' της υποπαράγραφου 1 και του προεδρικού διατάγματος της περίπτωσης β' της υποπαράγραφου 2, εξακολουθούν να ισχύουν οι κατά τη δημοσίευση της παρούσας διατάξεις, που αναφέρονται στην οργάνωση, λειτουργία και το προσωπικό των συγχωνευόμενων φορέων, ενώ ειδικότερα ζητήματα που ανακύπτουν και δεν καλύπτονται από τις διατάξεις αυτές, ρυθμίζονται με αποφάσεις της προσωρινής διοίκησης των νέων φορέων.

5. Μέσα σε ένα μήνα από τη δημοσίευση της παρούσας, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής για τους φορείς που συγχωνεύονται με την υποπαράγραφο 1 του παρόντος άρθρου και του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού γι' αυτούς που συγχωνεύονται με την υποπαράγραφο 2, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ορίζεται η προσωρινή διοίκηση του νέου νομικού προσώπου και καθορίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια σχετικά με τη συγχώνευση και τη σύσταση των νέων φορέων. Μέχρι τη δημοσίευση της ανωτέρω υπουργικής απόφασης παρατείνεται αυτοδικαίως η θητεία των μελών των διοικητικών συμβουλίων των συγχωνευόμενων νομικών προσώπων.

Άρθρο 60

Λύση της Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε. με μεταφορά αρμοδιοτήτων, προσωπικού και περιουσίας στον Ε.Φ.Ε.Τ.

1. Η Ανώνυμη Εταιρεία Βιομηχανικής Έρευνας και Τε-

χνολογικής Ανάπτυξης Βιομηχανίας Τροφίμων (Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε.), που συνεστήθη με το π.δ. 473/1988 (Α' 212) και εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, λύεται και τίθεται σε εκκαθάριση, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπουν ο παρών και ο ιδρυτικός της νόμος, το οικείο καταστατικό, ο κ.ν. 2190/1920 και οι λοιπές κείμενες διατάξεις. Το σκοπό της Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε., που ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 4 του π.δ. 473/1988 εκπληρώνει εφεξής ο Ε.Φ.Ε.Τ., Ν.Π.Δ.Δ. που συνεστήθη με το άρθρο 1 του ν.2741/1999 (Α' 199) και εποπτεύεται από τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο οποίος για την υλοποίηση του σκοπού αυτού προβαίνει στις ενέργειες της παρ. 2 του άρθρου 4 του π.δ. 473/1988.

2. Το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, που υπηρετεί, κατά τη δημοσίευση του παρόντος, στην Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε., μεταφέρεται αυτοδικαίως με την ίδια σχέση εργασίας, στον Ε.Φ.Ε.Τ. και καταλαμβάνει κενές οργανικές θέσεις αντίστοιχης εκπαιδευτικής βαθμίδας, βαθμού και ειδικότητας για τις οποίες διαθέτει τα τυπικά προσόντα. Αν δεν υπάρχουν κενές θέσεις, η μεταφορά γίνεται σε προσωποπαγείς που συνιστώνται με την απόφαση μεταφοράς. Ο μερικής απασχόλησης υπάλληλος, καθώς και ο ωρομίσθιος υπάλληλος που υπηρετούν στην Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε. συνεχίζουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, με την ίδια σχέση εργασίας, στον Ε.Φ.Ε.Τ.. Εργαζόμενοι στην Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε., υπήκοοι χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι δεν διαθέτουν την ελληνική ιθαγένεια και είναι σύζυγοι Ελλήνων, μεταφέρονται στον Ε.Φ.Ε.Τ. σε προσωποπαγείς θέσεις της ίδιας ή συναφούς ειδικότητας.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, μετά από αιτιολογημένη αίτηση του εκκαθαριστή και ύστερα από εκτίμηση των υπηρεσιακών αναγκών της υπό λύση και εκκαθάριση εταιρείας, καθορίζεται το ελάχιστο προσωπικό της, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δύο υπαλλήλους, το οποίο αποσπάται, χωρίς αίτησή του, από τον Ε.Φ.Ε.Τ. στην υπό λύση και εκκαθάριση εταιρεία, έως την αποπεράτωση των εργασιών εκκαθάρισης. Με την ολοκλήρωση της εκκαθάρισης, η οποία βεβαιώνεται από τον εκκαθαριστή, αίρονται αυτοδίκαια οι ως άνω αποσπάσεις.

3. Μετά τη λύση και εκκαθάριση της εταιρείας Ε.Τ.Α.Τ. Α.Ε. κάθε στοιχείο κινητής ή ακίνητης περιουσίας της περιέρχεται αυτοδικαίως χωρίς την τήρηση οποιουδήποτε τύπου, πράξης ή συμβολαίου και χωρίς αντάλλαγμα, στον Ε.Φ.Ε.Τ., στον οποίο ανήκει η αποκλειστική χρήση και διαχείρισή της.

Μέσα σε ένα μήνα από την περάτωση της εκκαθάρισης, το όργανο διοίκησης του Ε.Φ.Ε.Τ. υποχρεούται στη διενέργεια απογραφής όλων των κινητών και ακινήτων που περιέρχονται στην κυριότητα και στην αποκλειστική χρήση και διαχείρισή του. Η έκθεση απογραφής εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και απόσπασμα της εγκεκριμένης έκθεσης, που περιγράφει τα ακίνητα, καθώς και τα λοιπά εμπράγματα δικαιώματα επί των ακινήτων, με την περιλήψη που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 9 του β.δ. 533/1963, όπως ισχύει, καταχωρίζεται ατελώς στα οικεία βιβλία μεταγραφών του αρμόδιου υποθηκοφυλακείου. Ομοίως ατελώς πραγματοποιούνται οι απαιτούμενες κτηματολογικές εγγραφές.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης, Α-

4. Κατάλογος ειδών πουλιών στο Μητροπολιτικό Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»

(Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, 2018)

Σύνταξη καταλόγου: Γ. Μπεριάτος, Π. Λατσούδης, Ν. Προμπονάς

	Είδος	Επιστημονική Ονομασία
1	(Κοινός) Κύκνος	<i>Cygnus olor</i>
2	Καστανόπαπια	<i>Tadorna ferruginea</i>
3	(Ευρωπαϊκό) Σφυριχτάρι	<i>Anas penelope</i>
4	Καπακλής	<i>Anas strepera</i>
5	(Ευρασιατικό) Κιρκίρι	<i>Anas crecca</i>
6	Πρασινοκέφαλη Πάπια	<i>Anas platyrhynchos</i>
7	Ψαλίδα (του Βορρά)	<i>Anas acuta</i>
8	(Ευρωπαϊκή) Σαρσέλα	<i>Anas querquedula</i>
9	(Ευρασιατική) Χουλιάρόπαπια	<i>Anas clypeata</i>
10	Γκισάρι	<i>Aythya ferina</i>
11	(Ευρωπαϊκή) Βαλτόπαπια	<i>Aythya nyroca</i>
12	Νανοπρίστις	<i>Mergellus albellus</i>
13	(Κοινό) Ορτύκι	<i>Coturnix coturnix</i>
14	(Κοκκινόλαιμο) Νανοβουτηχτάρι	<i>Tachybaptus ruficollis</i>
15	Μαυροβουτηχτάρι	<i>Podiceps nigricollis</i>
16	(Ευρωπαϊκός) Κορμοράνος	<i>Phalacrocorax carbo</i>
17	Λαγγόνα	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>
18	Ροδοπελεκάνος	<i>Pelecanus onocrotalus</i>
19	(Ευρασιατικός) Ήταυρος	<i>Botaurus stellaris</i>
20	(Ευρωπαϊκός) Μικροτσικνιάς	<i>Ixobrychus minutus</i>
21	(Κοινός) Νυχτοκόρακας	<i>Nycticorax nycticorax</i>
22	(Ξανθός) Κρυπτοτσικνιάς	<i>Ardeola ralloides</i>
23	Γελαδάρης	<i>Bubulcus ibis</i>
24	(Κοινός) Λευκοτσικνιάς	<i>Egretta garzetta</i>
25	Αργυροτσικνιάς	<i>Egretta alba</i>
26	Σταχτοτσικνιάς	<i>Ardea cinerea</i>
27	Πορφυροτσικνιάς	<i>Ardea purpurea</i>
28	Μαύρος Πελαργός	<i>Ciconia nigra</i>

29	Λευκός Πελαργός	<i>Ciconia ciconia</i>
30	(Ευρασιατική) Χαλκόκοτα	<i>Plegadis falcinellus</i>
31	(Ευρωπαϊκός) Σφηκιάρης	<i>Pernis apivorus</i>
32	Φιδαετός	<i>Circaetus gallicus</i>
33	Καλαμόκιρκος	<i>Circus aeruginosus</i>
34	Λιβαδόκιρκος	<i>Circus pygargus</i>
35	Διπλοσάϊνο	<i>Accipiter gentilis</i>
36	(Κοινό) Ξεφτέρι	<i>Accipiter nisus</i>
37	(Κοινή) Γερακίνα	<i>Buteo buteo</i>
38	Αετογερακίνα	<i>Buteo rufinus</i>
39	Γερακαετός	<i>Aquila pennata</i>
40	Ψαραετός	<i>Pandion haliaetus</i>
41	Βραχοκιρκίνεζο	<i>Falco tinnunculus</i>
42	(Ευρωπαϊκό) Μαυροκιρκίνεζο	<i>Falco vespertinus</i>
43	Δεντρογέρακο	<i>Falco subbuteo</i>
44	Μαυροπετρίτης	<i>Falco eleonora</i>
45	Πετρίτης	<i>Falco peregrinus</i>
46	(Ευρωπαϊκή) Νεροκοτσέλα	<i>Rallus aquaticus</i>
47	Στικτοπουλάδα	<i>Porzana porzana</i>
48	Μικροπουλάδα	<i>Porzana parva</i>
49	(Κοινή) Νερόκοτα	<i>Gallinula chloropus</i>
50	(Κοινή) Φαλαρίδα	<i>Fulica atra</i>
51	(Ευρασιατική) Πετροτουρλίδα	<i>Burhinus oedicephalus</i>
52	Καλαμοκανάς	<i>Himantopus himantopus</i>
53	Αγκαθοκαλημάνια	<i>Vanellus spinosus</i>
54	Ποταμοσφυριχτής	<i>Charadrius dubius</i>
55	(Ευρωπαϊκή) Λιμόζα	<i>Limosa limosa</i>
56	Μαχητής	<i>Calidris pugnax</i>
57	Δρεπανοσκαλίδρα	<i>Calidris ferruginea</i>
58	Λασποσκαλίδρα	<i>Calidris alpina</i>
59	(Κοινή) Νανοσκαλίδρα	<i>Calidris minuta</i>
60	Ακτίτης	<i>Actitis hypoleucos</i>
61	Δασότρυνγας	<i>Tringa ochropus</i>

62	Μαυρότρυγγας	<i>Tringa erythropus</i>
63	Πρασινοσκέλης	<i>Tringa nebularia</i>
64	Βαλτότρυγγας	<i>Tringa stagnatilis</i>
65	Λασπότρυγγας	<i>Tringa glareola</i>
66	Κοκκινοσκέλης	<i>Tringa totanus</i>
67	(Ευρασιατική) Μπεκάτσα	<i>Scolopax rusticola</i>
68	(Κοινό) Μπεκατσίνι	<i>Gallinago gallinago</i>
69	Μουστακογλάρωνο	<i>Chlidonias hybrida</i>
70	Μαυρογλάρωνο	<i>Chlidonias niger</i>
71	Αργυρογλάρωνο	<i>Chlidonias leucopterus</i>
72	Νανόγλαρος	<i>Hydrocoloeus minutus</i>
73	Λεπτόραμφος Γλάρος	<i>Larus genei</i>
74	Καστανοκέφαλος Γλάρος	<i>Larus ridibundus</i>
75	Μαυροκέφαλος Γλάρος	<i>Larus melanocephalus</i>
76	Θυελλόγλαρος	<i>Larus canus</i>
77	Ασημόγλαρος (της Μεσογείου)	<i>Larus michahellis</i>
78	(Κοινή) Φάσσα	<i>Columba palumbus</i>
79	Δεκαοχτούρα	<i>Streptopelia decaocto</i>
80	(Ευρωπαϊκό) Τρυγόνι	<i>Streptopelia turtur</i>
81	Πράσινος Παπαγάλος	<i>Psittacula krameri</i>
82	Κισσόκουκος	<i>Clamator glandarius</i>
83	(Ευρωπαϊκός) Κούκος	<i>Cuculus canorus</i>
84	Τυτώ	<i>Tyto alba</i>
85	(Ευρασιατικός) Γκιώνης	<i>Otus scops</i>
86	(Κοινός) Μπούφος	<i>Bubo bubo</i>
87	(Ευρωπαϊκή) Κουκουβάγια	<i>Athene noctua</i>
88	(Ευρωπαϊκό) Γιδοβύζι	<i>Caprimulgus europaeus</i>
89	(Κοινή) Σταχτάρα	<i>Apus apus</i>
90	Ωχροσταχτάρα	<i>Apus pallidus</i>
91	Βουνοσταχτάρα	<i>Apus melba</i>
92	(Ευρωπαϊκή) Αλκυνόνη	<i>Alcedo atthis</i>
93	(Ευρωπαϊκός) Μελισσοφάγος	<i>Merops apiaster</i>
94	(Ευρωπαϊκή) Χαλκοκουρούνα	<i>Coracias garrulus</i>

95	Τσαλαπετεινός	<i>Upupa epops</i>
96	Στραβολαίμης	<i>Jynx torquilla</i>
97	(Ευρωπαϊκή) Μικρογαλιάντρα	<i>Calandrella brachydactyla</i>
98	Κατσουλιέρης	<i>Galerida cristata</i>
99	Δεντροσταρήθρα	<i>Lullula arborea</i>
100	Σιταρήθρα	<i>Alauda arvensis</i>
101	Οχθογελίδο	<i>Riparia riparia</i>
102	Σταβλογελίδο	<i>Hirundo rustica</i>
103	Λευκογελίδο	<i>Delichon urbicum</i>
104	Μίλτογελίδο	<i>Cecropis daurica</i>
105	Ωχροκελάδα	<i>Anthus campestris</i>
106	Δεντροκελάδα	<i>Anthus trivialis</i>
107	Λιβαδοκελάδα	<i>Anthus pratensis</i>
108	Κοκκινοκελάδα	<i>Anthus cervinus</i>
109	Κιτρινοσουσουράδα	<i>Motacilla flava</i>
110	Σταχτοσουσουράδα	<i>Motacilla cinerea</i>
111	Λευκοσουσουράδα	<i>Motacilla alba</i>
112	(Ευρωπαϊκός) Τρυποφράχτης	<i>Troglodytes troglodytes</i>
113	(Κοινός) Θαμνοψάλτης	<i>Prunella modularis</i>
114	Κοκκινολαίμης	<i>Erithacus rubecula</i>
115	(Κοινό) Αηδόνι	<i>Luscinia megarhynchos</i>
116	Καρβουνιάρης	<i>Phoenicurus ochruros</i>
117	(Κοινός) Φοινίκουρος	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
118	Καστανολαίμης	<i>Saxicola rubetra</i>
119	(Ευρωπαϊκός) Μαυρολαίμης	<i>Saxicola rubicola</i>
120	Σταχτοπετρόκλης	<i>Oenanthe oenanthe</i>
121	Ασπροκωλίνα	<i>Oenanthe hispanica</i>
122	(Κοινός) Κότσυφας	<i>Turdus merula</i>
123	Κεδρότσιχλα	<i>Turdus pilaris</i>
124	(Κοινή) Τσίχλα	<i>Turdus philomelos</i>
125	Κοκκινότσιχλα	<i>Turdus iliacus</i>
126	Τσαρτσάρα	<i>Turdus viscivorus</i>
127	(Ευρωπαϊκό) Ψευταηδόνι	<i>Cettia cetti</i>

128	(Ευρωπαϊκή) Κιστική	<i>Cisticola juncidis</i>
129	Καλαμοτριλιστής	<i>Locustella luscinioides</i>
130	Ωχροστριτίδα	<i>Iduna pallida</i>
131	Ωχροστριτίδα	<i>Iduna pallida</i>
132	Λιοστριτίδα	<i>Hippolais olivetorum</i>
133	Ψαθοποταμίδα	<i>Acrocephalus melanopogon</i>
134	Σχοινοποταμίδα	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>
135	Βαλτοποταμίδα	<i>Acrocephalus palustris</i>
136	Καλαμοποταμίδα	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>
137	Τσιγλοποταμίδα	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>
138	Κοκκινότσιροβάκος	<i>Sylvia cantillans</i>
139	Μαυροτσιροβάκος	<i>Sylvia melanocephala</i>
140	Μελωδοτσιροβάκος	<i>Sylvia crassirostris</i>
141	Βουνοτσιροβάκος	<i>Sylvia curruca</i>
142	Θαμνοτσιροβάκος	<i>Sylvia communis</i>
143	Κηποτσιροβάκος	<i>Sylvia borin</i>
144	Μαυροσκύφης	<i>Sylvia atricapilla</i>
145	Βουνοφυλλοσκόπος	<i>Phylloscopus orientalis</i>
146	Δασοφυλλοσκόπος	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
147	Δεντροφυλλοσκόπος	<i>Phylloscopus collybita</i>
148	Θαμνοφυλλοσκόπος	<i>Phylloscopus trochilus</i>
149	Χρυσобаσιλίσκος	<i>Regulus regulus</i>
150	Πυροбаσιλίσκος	<i>Regulus ignicapilla</i>
151	Σταχτομυγοχάφτης	<i>Muscicapa striata</i>
152	Νανομυγοχάφτης	<i>Ficedula parva</i>
153	Δρυομυγοχάφτης	<i>Ficedula semitorquata</i>
154	Κρικομυγοχάφτης	<i>Ficedula albicollis</i>
155	Μαυρομυγοχάφτης	<i>Ficedula hypoleuca</i>
156	Αιγίθαλος	<i>Aegithalos caudatus</i>
157	Γαλαζοπαπαδίτσα	<i>Cyanistes caeruleus</i>
158	Καλόγερος	<i>Parus major</i>
159	Ελατοπαπαδίτσα	<i>Periparus ater</i>
160	Καμποδεντροβάτης	<i>Certhia brachydactyla</i>

161	Υφάντρα	Remiz pendulinus
162	(Ευρωπαϊκός) Συκοφάγος	Oriolus oriolus
163	Αετομάχος	Lanius collurio
164	Σταχτοκεφαλός	Lanius minor
165	Κοκκινοκεφαλός	Lanius senator
166	(Ευρωπαϊκή) Κίσσα	Garrulus glandarius
167	(Κοινή) Καρακάξα	Pica pica
168	(Σταχτιά) Κουρούνα	Corvus corone
169	(Ευρωπαϊκό) Ψαρόνι	Sturnus vulgaris
170	Σπιτοσπουργίτης	Passer domesticus
171	Χωραφοσπουργίτης	Passer hispaniolensis
172	Δεντροσπουργίτης	Passer montanus
173	(Κοινός) Σπίνος	Fringilla coelebs
174	Χειμωνόσπινος	Fringilla montifringilla
175	Σκαρθάκι	Serinus serinus
176	(Ευρωπαϊκός) Φλώρος	Carduelis chloris
177	(Κοινή) Καρδερίνα	Carduelis carduelis
178	(Κοινό) Λούγαρο	Carduelis spinus
179	(Κοινό) Φανέτο	Carduelis cannabina
180	(Κοινός) Σταυρομύτης	Loxia curvirostra
181	(Ευρωπαϊκός) Κοκκοθραύστης	Coccothraustes coccothraustes
182	Σιρλοτσίχλονο	Emberiza cirrus
183	Βουνοτσίχλονο	Emberiza cia
184	(Μεγάλο) Καλαμοτσίχλονο	Emberiza schoeniclus
185	Αμπελουργός	Emberiza melanocephala
186	Τσιφτάς	Emberiza calandra
187	Μανδαρίνος	Aix galericulata
188	Νυφόπαπια	Aix sponsa
189	Νυμφοειδής Κοκατίλος	Nymphicus hollandicus
190	Μιτροφόρος Αρατίνγκα	Aratinga mitrata
191	Ευπατρίδης Ψιττακίσκος	Psittacula eupatria
192	Φαιοκέφαλος της Σενεγάλης	Poicephalus senegalus

193	Ροδόπυγος Παπαγάλος	<i>Psephotus haematonotus</i>
194	Μελωδικό Παπαγαλάκι	<i>Melopsittacus undulatus</i>
195	Ινδικός Ασημομύτης	<i>Lonchura malabarica</i>
196	Ραβδωτός Υφαντής	<i>Ploceus manyar</i>
197	Μαυροκέφαλος Υφαντής	<i>Ploceus melanocephalus</i>
198	Μεξικανική Ροδόσπιζα	<i>Carpodacus mexicanus</i>

5. Πίνακας Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) τα οποία λειτουργούν για το σχολικό έτος 2018-2019.

(Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, 2019)

Ο συνολικός αριθμός των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) τα οποία λειτουργούν για το σχολικό έτος 2018-2019 είναι 53.

ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ
1. ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ
2. ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ
3. ΣΟΥΦΛΙΟΥ
4. ΦΙΛΙΠΠΩΝ
5. ΒΙΣΤΩΝΙΔΑΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
1. ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ-ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
2. ΖΙΑΚΑ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
3. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
4. ΜΕΛΙΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
1. ΑΝΑΤ. ΟΛΥΜΠΟΥ
2. ΑΡΝΑΙΑΣ
3. ΕΔΕΣΣΑΣ-ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ
4. ΕΛΕΥΘ-ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ & ΒΕΡΤΙΣΚΟΥ
5. ΚΙΛΚΙΣ
6. ΝΑΟΥΣΑΣ
7. ΠΟΡΟΪΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
1. ΚΙΣΣΑΒΟΥ- ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ & ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
2. ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ
3. ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ
4. ΠΕΡΤΟΥΛΙΟΥ-ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ
ΗΠΕΙΡΟΥ
1. ΑΡΑΧΘΟΥ
2. ΚΟΝΙΤΣΑΣ-ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ
3. ΦΙΛΙΑΤΩΝ
4. ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ
5. ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ

ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
1. ΑΚΡΑΤΑΣ-ΚΛΕΙΤΟΡΙΑΣ
2. ΘΕΡΜΟΥ-ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
3. ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ
4. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
1. ΑΜΦΙΣΣΑΣ
2. ΚΑΡΠΙΕΝΗΣΙΟΥ
3. ΣΤΥΛΙΔΑΣ-ΥΠΑΤΗΣ
ΑΤΤΙΚΗΣ
1. ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ
2. ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ-ΤΡΟΙΖΗΝΑΣ-ΜΕΘΑΝΩΝ
3. ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
4. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
1. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
2. ΚΑΣΤΡΙΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
3. ΜΟΛΛΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ
4. ΝΕΑΣ ΚΙΟΥ
5. ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
1. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ ΛΕΣΒΟΥ
2. ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ ΧΙΟΥ
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
1. ΚΟΡΘΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ
2. ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ ΡΟΔΟΥ
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
1. ΚΕΡΚΥΡΑΣ
2. ΛΙΘΑΚΙΑΣ-ΖΑΚΥΝΘΟΥ
3. ΙΘΑΚΗΣ
4. ΣΦΑΚΙΩΤΩΝ
ΚΡΗΤΗΣ
1. ΑΝΩΓΕΙΩΝ
2. ΑΡΧΑΝΩΝ-ΡΟΥΒΑ-ΓΟΥΒΩΝ
3. ΝΕΑΠΟΛΗΣ-ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ
4. ΒΑΜΟΥ

